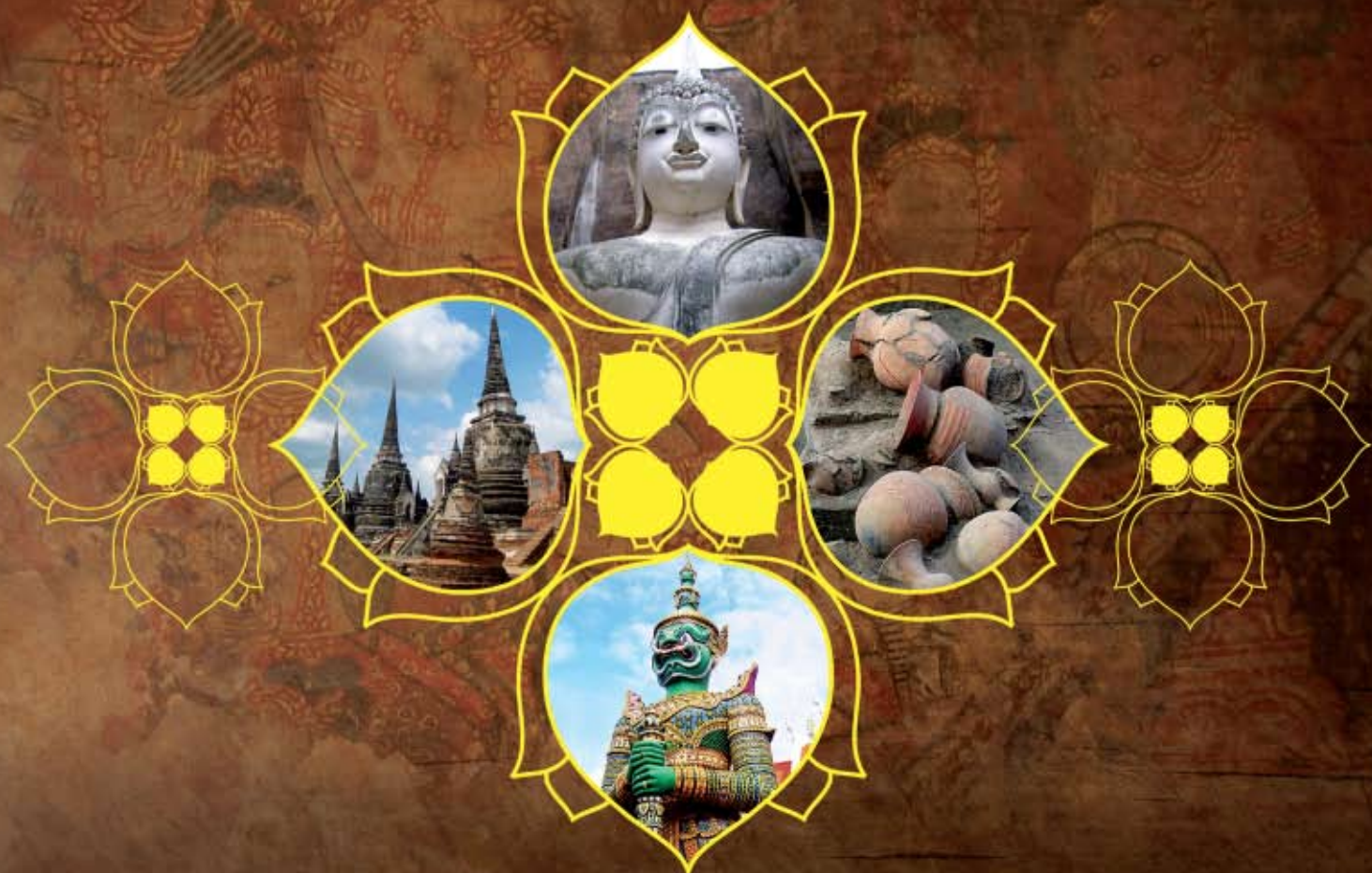

เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครุ

แนวทางการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครุ
แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ

เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครุ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

ISBN	978-616-202-357-6		
บรรณาธิการ	ระวีวรรณ ภาคพรต	มาลี โตสกุล	เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ
กองบรรณาธิการ	เบญจมา ชนวนวัน	สิริกร กระสาทอง	อินสวณ สารุเม
	ณรงค์ ช่างยัง	สมปอง พึ่งเนตร	เยาวภา รัตนบัลลังค์
	ประนอม เคียนทอง	วิรัตน์ บรรจง	วิไลวรรณ โอรส
	รัตนา พงษ์พานิช	กาญจนา พุฒฉาย	ชีวิน จินดาโชติ
	ชุมพล แนวจำปา	ภูธร จันทะหงษ์ ปุณยจรัสธำรง	
ออกแบบปก	นางศรีเมือง บุญแพทย์		
พิมพ์ครั้งแรก	มิถุนายน ๒๕๕๔		
จำนวนพิมพ์	๔๕,๐๐๐ เล่ม		
ผู้จัดพิมพ์เผยแพร่	สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ วังจันทรถึกษม ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐		
สำนักพิมพ์	โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด ๗๙ ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร ๑๐๙๐๐ โทร. ๐-๒๕๖๑-๔๕๖๗ โทรสาร ๐-๒๕๗๙-๕๑๐๑ นายโชคดี ออสุวรรณ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา พ.ศ. ๒๕๕๔		

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

สถาบันส่งเสริมศึกษา

หน่วยงานที่มีพันธกิจในการเพิ่มพูนคุณภาพการจัดการเรียนรู้ด้านสังคมศึกษาและการศึกษาสังคม
<http://social.obec.go.th>

© สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติ โดย สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำนำ

เมื่อแรกเริ่มโครงการพัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์นั้น ข้อมูลชุดหนึ่งที่ใช้เป็นฐานในการวางแผนการทำงานของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ประมวลรายงานวิจัย ซึ่งในส่วนของสภาพการจัดการเรียนรู้ของครูประวัติศาสตร์ มีรายงานหลายฉบับให้ข้อมูลตรงกัน ในทำนองที่ว่า

“...เนื่องจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีความรู้พื้นฐานด้านประวัติศาสตร์ ครูที่สำเร็จด้านประวัติศาสตร์มีจำนวนน้อย ส่วนใหญ่สอนในระดับมัธยมศึกษา ทั้งที่ผ่านมาการพัฒนาครูผู้สอนประวัติศาสตร์ก็มีน้อยมาก เอกสารที่ให้ความรู้ด้านการสอนประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ก็มีเพียง ๑ เล่ม คือ “ประวัติศาสตร์ไทย : จะเรียนจะสอนกันอย่างไร” ...เมื่อครูขาดความรู้และความเข้าใจในทักษะการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ย่อมไม่สามารถจัดกระบวนการเรียนรู้ได้ตามเป้าหมายของหลักสูตร รวมทั้งไม่สามารถสนองความต้องการของผู้เรียนในยุคโลกาภิวัตน์ได้...”

ที่ผ่านมาก็มีความพยายามให้ครูผู้สอน ที่ถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจัดการเรียนรู้ ดังที่งาน World Teachers' Day ในปี ค.ศ. ๒๐๑๐ ได้กำหนดคำขวัญไว้ว่า Recovery begins with teacher ด้วยเหตุฉะนี้ เอกสารฉบับนี้จึงได้กำเนิดเกิดมาเพื่อช่วยเป็นพลังหนึ่งในการขับเคลื่อนคุณภาพการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

เอกสารเล่มนี้ได้อธิบายขยายความเกี่ยวกับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในส่วนที่เชื่อมโยงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ โดยเป็นงานเขียนของคณะนักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ และคุณครูที่ได้ร่วมกระบวนการพัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มาอย่างต่อเนื่อง ต่างมีเจตจำนงอันแรงกล้าที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยให้ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ได้มีความรู้ ความเข้าใจทั้งด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

ความปรารถนาของคณะผู้จัดทำนั้น คงไม่หยุดอยู่ที่เพียงให้เอกสารนี้เป็นเพียงความรู้ประเภท “รู้ไว้ใช้ว่า ใส่บาแบกหาม” หากแต่ประสงค์ให้ลองนำความรู้ ความเข้าใจไปประยุกต์หรือปรับใช้ตามภาระหน้าที่ของตน เป็นการตรวจสอบความรู้แก่นี้ จนกระทั่งเกิดความรู้หรือประสบการณ์ชุดใหม่

หวังว่าจะเกิดเอกสารในทำนองนี้จากประสบการณ์จริงๆ ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนออกมาอีก

(ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน)

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สารบัญ

หน้า

คำนำ

บทบรรณาธิการ

๑. ประวัติศาสตร์ คืออะไร ก
๒. คุณค่าของประวัติศาสตร์ ข
๓. ประวัติศาสตร์เพื่อการพัฒนาคนในยุคโลกาภิวัตน์ ค
๔. สอนประวัติศาสตร์ไทยอย่างไรจึงจะดี ง
๕. ความหมายของ “ประวัติศาสตร์” จ

ส่วนที่ ๑ บทนำ

- ความเข้าใจเบื้องต้น : ครูประวัติศาสตร์กับการสอนประวัติศาสตร์ ๒
- ครูประวัติศาสตร์สำคัญไฉน ๒
- ทำไมต้องเรียนประวัติศาสตร์ ๔
- การสอนประวัติศาสตร์...จะเริ่มต้นตรงไหนดี ๑๒
- จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานสู่การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ๑๘
- เส้นทางจากหลักสูตรสู่การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ๑๘
- สาระประวัติศาสตร์ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑ ๒๒
- เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ๒๒
 - วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method) ๒๔
 - พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ ๒๕
 - ความเป็นไทย ๒๖

ส่วนที่ ๒ แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

- หน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ๓๐
- หน่วยการเรียนรู้...ช่วยครูได้อย่างไร ๓๐
 - ทำอย่างไร...จึงจะได้หน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ๓๑
 - อย่างไร...จึงจะเป็นหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ดี ๔๑

ส่วนที่ ๓ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

- การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เริ่มต้นที่ผู้สอน ๗๘
- เรียนรู้แนวใหม่ในค่ายประวัติศาสตร์ ๘๐
- ประสบการณ์การสอนประวัติศาสตร์จากสถานศึกษาที่จริง ๘๖
- time line คืออะไร : สอนอย่างไรจึงจะเรียกว่า time line ๙๐

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
● ชวนนักเรียนสู่ชุมชน : สืบค้นประวัติศาสตร์	๙๕
● คู่มือคุณครูแล้วย้อนกลับห้องเรียน	๑๐๐
● เรียนเพลินๆ กับเส้นทางเดินประวัติศาสตร์	๑๐๓
● เรียนรู้เรื่องท้องถิ่นผ่านยูวีจียประวัติศาสตร์	๑๐๙
● แรลลี่ สหวิชา : บูรณาการสอนวิชาประวัติศาสตร์โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น (ราชบุรี)	๑๒๑
● ประวัติศาสตร์กับวิธีการสอนแบบ ๔ MAT : ครูควรรู้อะไรบ้าง?	๑๒๕
● สอนโครงงาน วิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ม.ปลาย ง่ายนิดเดียว	๑๓๓
● หลากหลายคุณค่าจากท้องถิ่น : ด้วยหนึ่งวิธีการทางประวัติศาสตร์	๑๓๘
รายการอ้างอิง	๑๔๒
ภาคผนวก	๑๔๓
๑. เอกสารเกี่ยวกับนโยบายการสอนวิชาประวัติศาสตร์	๑๔๔
๒. ตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑	๑๕๐
๓. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/ สาระการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม : สาระประวัติศาสตร์	๑๕๒
๔. โครงสร้างเวลาเรียนประวัติศาสตร์	๑๗๑
๕. ตัวอย่างคำอธิบายรายวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑	๑๗๒
๖. บรรณานิติทัศน์เอกสารสำคัญสำหรับครูผู้สอนประวัติศาสตร์	๑๘๖
คณะผู้จัดทำ	๑๙๐

บทบรรณาธิการ

ประวัติศาสตร์ คืออะไร

- พฤติกรรมของมนุษย์ในอดีต
- การศึกษาเรื่องราวที่เชื่อว่าเกิดขึ้นจริงบนพื้นฐานการวิเคราะห์หลักฐาน

ประวัติศาสตร์ที่รู้จักกันทั่วไป คือ “เรื่องราวเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในอดีต” นิยามนี้มุ่งเน้นไปที่เนื้อหาว่าเป็นบทเรียนในการสอนผู้คนในสังคมได้อย่างไร ในแง่นี้ประวัติศาสตร์จึงมีประโยชน์ทางการศึกษา ทำให้คนในแต่ละสังคมอารยะได้เรียนรู้เรื่องราวของตนเอง ได้ศึกษาประสบการณ์ทั้งที่เป็นความสำเร็จและความล้มเหลว เพื่อเป็นเครื่องตัดสินใจ การดำเนินการต่อไป ไม่ว่าจะเป็นเรื่องใดๆ ก็ตาม ประวัติศาสตร์มีส่วนช่วยให้คนในสังคมหนึ่งรู้สึกว่าได้ร่วมชะตากรรมเดียวกัน มีอัตลักษณ์ของความเป็นชาติและความห่วงใยอันแนบแน่น

ประวัติศาสตร์ในฐานะเป็นศาสตร์หรือสาขาวิชาการหนึ่งนั้น อาจแตกต่างกันออกไป กล่าวคือ หมายถึง “การศึกษาเรื่องราวสำคัญ ที่เชื่อว่าได้เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับประสบการณ์ด้านต่างๆ ของมนุษย์ในสังคมใดสังคมหนึ่ง บนพื้นฐานของการวิพากษ์วิเคราะห์หลักฐาน เอกสารชั้นต้น และหลักฐานร่วมสมัยอื่นๆ เพื่อความเข้าใจปัญหาในสังคมปัจจุบัน”

เราจะเห็นได้ว่า นิยามหลังนี้มุ่งเน้นไปที่คำว่า “การศึกษา” หรือ “วิธีการศึกษา” อันเป็นลักษณะเฉพาะของประวัติศาสตร์ ในแง่นี้ประวัติศาสตร์มีคุณค่าในทางการศึกษา เพราะเป็น “กระบวนการสร้างภูมิปัญญา” (Intellectual process) และวิธีการทางประวัติศาสตร์สามารถพัฒนาศักยภาพของผู้ศึกษาให้เป็นนักคิดและปัญญาชนของสังคม

เอกสารฉบับนี้มีเป้าหมายประสงค์เพื่อช่วยให้ครูผู้สอนประวัติศาสตร์มีความชัดเจนทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ (knowledge) ทักษะกระบวนการคิด/ทักษะการทำงาน (process) และเจตคติค่านิยม (attitude) ที่ต้องการปลูกฝังให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน รวมทั้งสร้างความชัดเจนให้ครูผู้สอนตั้งคำถามและหาคำตอบให้ได้ว่า “สอนเรื่องอะไร สอนเพื่อประโยชน์ใด สอนอย่างไร”

ข้อมูลในเอกสารฉบับนี้เป็นประมวลประสบการณ์การดำเนินการพัฒนาการเรียนรู้อันเป็นประวัติศาสตร์ ที่คณะผู้เขียนได้เพียรพยายามเรียบเรียงออกมาเพื่อเป็นฐานความรู้ ความเข้าใจสำหรับครูผู้สอนให้นำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

อย่างไรก็ตามยังมีข้อความรู้ด้านประวัติศาสตร์ มโนทัศน์สำคัญ และกระบวนการจัดการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่จำนวนมาก ที่ในระยะต่อไป เมื่อการทำงานภาคปฏิบัติในชั้นเรียนได้รับการสะท้อนและถอดเป็นบทเรียน เราคงได้มีข้อความรู้เหล่านั้นเพิ่มมากขึ้น

ประวัติศาสตร์ คืออะไร

การสืบค้นเรื่องราว
ที่เชื่อว่าเกิดขึ้นจริง
โดยตรวจสอบร่องรอย
หลักฐานที่หลงเหลืออยู่

การศึกษาเรื่องราวสำคัญ ๆ
ที่เกี่ยวกับประสบการณ์ด้านต่าง ๆ
ของมนุษย์ในสังคม

ศาสตร์ของการรวบรวม
แยกแยะจัดระบบ
วิเคราะห์ วิพากษ์
และการใช้ข้อมูลสารสนเทศ
เพื่อค้นหาข้อเท็จจริง
ในสังคมมนุษย์

การแสวงหา การได้ส่วน การสืบค้น
การสำรวจ การสอบถาม การสังเกต
การย้อนพันธุ การเปรียบเทียบ
การตีความ การอภิปราย
การวิพากษ์ การเล่าเรื่อง

ศาสตร์ของการอธิบายปรากฏการณ์
ในสังคมเพื่อให้รูรากเหง้าของปัญหา

กระบวนการพัฒนาปัญญา
ด้วยการสืบค้น รวบรวม
วิเคราะห์ ประเมินค่า
ข้อมูลรอบด้าน

ศาสตร์ที่สร้างความผูกพัน
ทางด้านจิตใจและความรู้สึกร่วมกับ
ประเทศชาติ สังคม ชุมชน
และครอบครัวของตน

การเรียนรู้อดีต
เพื่อเข้าใจปัจจุบัน
มองไปสู่นาคต

คุณค่า

ของประวัติศาสตร์

รู้รากเหง้าของตนเอง เพื่อเข้าใจและภูมิใจในชาติตน

เข้าใจปัญหาและสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบัน

เห็นข้อบกพร่อง-ความผิดพลาด ความสำเร็จ ความดีงามของบรรพบุรุษ

รู้ความเป็นมาและวัฒนธรรมของประเทศตนและประเทศอื่น ๆ

เป็นบทเรียนที่มีค่า สำหรับใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ

เนื้อหา

อ่านอย่างกว้างขวาง

สังเกต / เปรียบเทียบ

แยกแยะและจัดระบบข้อมูล

เพียรพยายามรวบรวมข้อมูล

สุ่มรอบคอบตรวจสอบหลักฐาน

สรุปจับประเด็นได้ชัดเจน

ย่อความและเรียงความที่น่าสนใจ

เขียนด้วยภาษาสละสลวยและสื่อความหมาย

ออกตอนออกฉับที่จะสืบค้นข้อเท็จจริง

ทักษะกระบวนการ

ทักษะในการตรวจสอบประเมินค่า

ทักษะในการจัดระบบข้อมูล

ทักษะในการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล

ทักษะในการวินิจฉัยแยกแยะข้อเท็จจริง

ทักษะการคิดวิเคราะห์

พัฒนาสติปัญญา

สร้างความรู้สึกร่วมกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม

ตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม

ยอมรับในความแตกต่างของมนุษยชาติ

อยู่ร่วมกับสังคมอื่นได้อย่างสันติสุข

ใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต

เจตคติ / ค่านิยม

สอนประวัติศาสตร์ไทย อย่างไรจึงจะดี

สำหรับเด็กปฐมวัยและประถมศึกษา

ความหมายของ “ประวัติศาสตร์”

“ประวัติศาสตร์” เป็นคำที่มีความหมายหลากหลาย แต่ความหมายที่สำคัญที่ใช้โดยทั่วไป คือ ๑) เหตุการณ์ในอดีตทั้งหมดของมนุษย์ หรืออดีตทั้งหมดของมนุษย์ตั้งแต่มีมนุษย์เกิดขึ้นมาในโลกจนถึงวินาทีที่เพิ่งผ่านมา และ ๒) หมายถึงเรื่องราวของบางเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้นมาในอดีตที่เรารู้หรือเข้าใจ นั่นคือสิ่งที่นักประวัติศาสตร์สร้างขึ้นมาจากอดีตที่ผ่านมาผ่านไป

นักปรัชญาประวัติศาสตร์ที่มีชื่อเสียงให้คำอธิบายถึงคำว่า “ประวัติศาสตร์” ไว้ เช่น

อาร์. จี. คอลลิงวูด (R. G. Collingwood) อธิบายว่า ประวัติศาสตร์คือวิธีการวิจัยหรือการไต่สวน...โดยมีจุดมุ่งหมายจะศึกษาเกี่ยวกับ...พฤติกรรมของมนุษย์ชาติที่เกิดขึ้นในอดีต (history is a kind of research or inquiry...action of human beings that have been done in the past.)

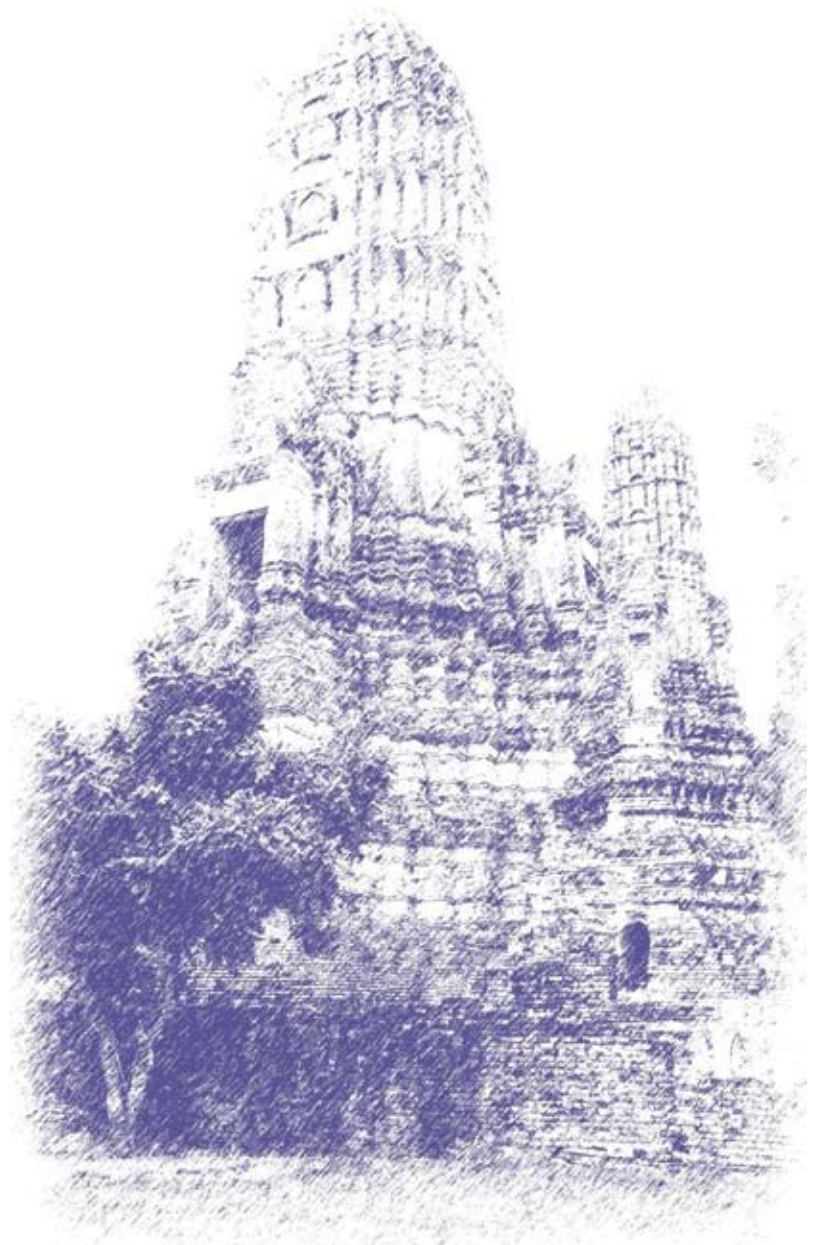
อี. เอช. คาร์ (E. H. Carr) อธิบายว่า ประวัติศาสตร์นั้นก็คือ กระบวนการอันต่อเนื่องของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักประวัติศาสตร์กับข้อมูลของเขา ประวัติศาสตร์คือบทสนทนาอันไม่มีที่สิ้นสุดระหว่างปัจจุบันกับอดีต (What is history?, is that it is a continuous process of interaction between the present and the past.)

ส่วน **ศ.ดร.ธงชัย วินิจจะกุล** นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในสหรัฐอเมริกาอธิบายถึงคำว่าประวัติศาสตร์และเตือนผู้ศึกษา/อ่านประวัติศาสตร์ไว้นำสนใจ ดังนี้ “การเข้าใจอดีตนั้นคือประวัติศาสตร์...เราต้องเข้าใจว่าความรู้เกี่ยวกับอดีตนั้นสร้างใหม่ได้เรื่อยๆ เพราะทัศนระมวมองของสมัยที่เขียนประวัติศาสตร์นั้นเปลี่ยนอยู่เสมอ...”

จาก วิกีพีเดีย (<http://th.wikipedia.org/wiki>)

ส่วนที่ ๑

บทนำ

ความเข้าใจเบื้องต้น : ครูประวัติศาสตร์กับการสอนประวัติศาสตร์

ครูประวัติศาสตร์สำคัญไฉน

หากนับย้อนช่วงเวลาสู่อดีต หลังอุบัติการณ์กำเนิดมนุษยบนพื้นโลกใบนี้ และมีวิวัฒนาการอันยาวนานนับล้านๆ ปี จนก่อเกิดวัฒนธรรมและอารยธรรมสมัยโบราณในบริเวณลุ่มน้ำหลายแห่ง ได้แก่ แลบลุ่มน้ำไนล์ ทางตอนเหนือของทวีปแอฟริกา และในทวีปเอเชีย เช่น ลุ่มน้ำไทกริส-ยูเฟรทีส ในเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ ลุ่มน้ำหวางเหอ (ฮวงโหหรือแม่น้ำเหลือง) ในเอเชียตะวันออก และลุ่มน้ำสินธุในเอเชียใต้ ซึ่งอารยธรรมโลกสมัยโบราณดังกล่าวได้พัฒนาต่อเนื่องเป็นอารยธรรมกรีก-โรมัน รากเหง้าแห่งอารยธรรมตะวันตก (ยุโรปและอเมริกา) อารยธรรมจีน และอินเดีย รากเหง้าแห่งวัฒนธรรมตะวันออก (เอเชีย) รวมทั้งวิถีของอารยธรรมอิสลาม

การที่จะส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้และชี้ให้เห็นพัฒนาการของมนุษยชาติตามช่วงเวลาต่างๆ จนเกิดความรู้ ความเข้าใจอารยธรรมของมนุษย์ เข้าใจความเหมือนและความแตกต่างของผู้คนในแต่ละพื้นที่ มีเพียง “ครูประวัติศาสตร์” เท่านั้นที่จะสามารถฉายภาพอดีตเหล่านี้ให้เห็นได้อย่างชัดเจน

หากจะกล่าวถึงดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ครูภูมิศาสตร์คงเน้นถึงดินแดนแห่งความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทางกายภาพที่ผู้คนในอาเซียนน่าจะภาคภูมิใจ ส่วนครูประวัติศาสตร์ได้รับบทบาทสร้างความเข้าใจในวิถีของกลุ่มคนที่สร้างสมความเจริญรุ่งเรือง รวมตัวจัดตั้งเป็นรัฐที่แผ่ขยายอำนาจชัดเจน ตั้งแต่ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๖ เป็นต้นมา เช่น พุณิน ศรีวิชัย ศรีทวารวดี กัมพูชา จาม ศรีเกษตร นามเวียด ซึ่งกาลเวลาได้แปรเปลี่ยนรัฐโบราณเหล่านี้ บางแห่งได้ล่มสลายลง เหลือเพียงร่องรอยมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ บางแห่งได้ปรับตัวคงอยู่ในรูปรัฐแบบใหม่ที่มีขอบเขตดินแดนชัดเจน เช่น ประเทศกัมพูชา สหภาพพม่า เวียดนาม อาจกล่าวได้ว่า การสร้าง “ความเป็นอาเซียน” เพื่อความเข้าใจอันดีและความแข็งแกร่งได้นั้นต้องอาศัยครูประวัติศาสตร์เป็นสำคัญ

เมื่อหันมาพิจารณาถึงตัวตนความเป็นไทย ถ้าสืบสานตามตำนานเรื่องเล่าขานและวรรณกรรมในท้องถิ่น ปรากฏร่องรอยคนไทยที่อพยพเคลื่อนย้ายจากดินแดนทางตอนเหนือเข้าสู่ดินแดนลุ่มแม่น้ำที่อุดมสมบูรณ์อาศัยปะปนกับชาวพื้นเมืองเดิม รวมทั้งผลงานการสืบค้นของนักวิชาการทางประวัติศาสตร์และภาษาศาสตร์ ทำให้พบกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยกระจายอยู่ทั่วไปในอาณาเขตที่กว้างขวาง ในแคว้นอัสสัม ประเทศอินเดีย ในมณฑลกุยโจว กวางสี และยูนนาน ประเทศจีน ในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย ในลาวและเวียดนาม รวมกว่า ๑๐๐ ล้านคน

เฉพาะในพื้นที่ที่เป็นประเทศไทยในปัจจุบัน ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๘ เมืองต่างๆ เช่น ละโว้ (ลพบุรี) สุพรรณบุรี ศรีอยุธยา (ลำพูน) เชียงแสน นครศรีธรรมราช ล้วนเป็นเมืองที่มีความเจริญรุ่งเรืองอยู่ก่อนแล้ว จนกระทั่งรัฐไทยได้สถาปนาราชธานีขึ้นเป็นศูนย์กลางอำนาจทางการเมืองที่มั่นคงในช่วงเวลาต่างๆ กัน ได้แก่ กรุงสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งมีร่องรอยความเจริญทางวัฒนธรรมและศิลปกรรมอันเป็นเอกลักษณ์ไทยที่สืบทอดมากกว่า ๗๐๐ ปี เบื้องหลังการก่อสร้างสร้างบ้านแปลงเมืองดังกล่าวนี้ บรรพบุรุษไทยได้ต่อสู้ เสียเลือด เสียเนื้อ ฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการ ต้องปรับกลยุทธ์หลายกระบวนท่า จึงสามารถปกป้องรักษาผืนแผ่นดินนี้ไว้สืบทอดถึงรุ่นเราในปัจจุบันได้ บทเรียนประวัติศาสตร์ “กว่าจะถึงวันนี้ของชาวไทย” ควรค่าต่อการเล่าขานให้เยาวชนไทยใส่ใจ ภูมิใจ และรักในศักดิ์ศรีความเป็นไทย แล้วใครจะทำหน้าที่นี้ได้ดีเท่าครูประวัติศาสตร์

หากเราเพียงให้ประวัติศาสตร์เป็นแค่เรื่องเล่าขาน สดท้ายก็กลายเป็นตำนานเล่าต่อๆ กันมา หรือเราจะเปลี่ยนให้ประวัติศาสตร์มีชีวิตชีวาและน่าสนใจขึ้น โดยให้เด็กได้สืบค้นด้วยตนเอง ได้สัมผัสจับต้องและเข้าถึงเรื่องราวในอดีต ได้รวบรวมหลักฐานข้อมูลต่างๆ อย่างครบถ้วนและรอบด้าน นำข้อเท็จจริงที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จนสามารถสรุปความบนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลอันเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เรียกว่า **“วิธีทางประวัติศาสตร์”** ที่มีจุดเน้นในเรื่องการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานก่อนใช้และเชื่อ ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งของโลกยุคปัจจุบันที่นำข้อมูลข่าวสารแสวงหาผลประโยชน์อย่างกว้างขวาง เพื่อให้เด็กเรียนรู้ได้ใช้ภูมิปัญญาเพิ่มพูนทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดวิพากษ์วิจารณ์ ก่อนคิดวินิจฉัย เห็นมีเพียงแต่ครูประวัติศาสตร์เท่านั้นที่ก่อให้เกิดกระบวนการดังกล่าวได้

วิกฤตชาติที่ร้ายแรงในอดีต คือ การเสียเอกราชความเป็นชาติที่ถูกข่มเหงรังแกเป็นความปวดร้าวที่ฝังรากลึกอย่างไม่มีทางแก้ไขให้ย้อนคืนกลับมาได้ เพียงแต่เรียนรู้ถึงที่มาจากการขาดความสามัคคีของคนในชาติ อันเป็นอุทาหรณ์สอนใจเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการณ์เช่นนั้นเกิดขึ้นอีกในอนาคต แม้วิกฤตชาติปัจจุบัน ซึ่งไม่พ้นเรื่องของการแบ่งฝ่าย แบ่งพรรค แบ่งพวก การแตกแยกทางความคิด การไม่ยอมรับความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การเป็นคนใจแคบ ใครคิดไม่เหมือนกับตนถือว่าเป็นศัตรูทันที **“ชาติจิตวิญญาณความเป็นประชาธิปไตย ไร้ซึ่งการวรรกรรมสามัคคีธรรม และปัญญาธรรม”** เป็นวิกฤตชาติที่รอวันแก้ไข และยังไร้ทิศทางที่จะสรุปถึงจุดจบใครคนใดก็คงไม่สามารถที่จะชี้ชัดหรือช่วยให้นักเรียนเข้าใจวิกฤตชาตินี้ได้ แต่หากได้เสนอแนะให้นักเรียนได้ย้อนศึกษาข้อเท็จจริงในอดีต สืบสาวเรื่องราวเกี่ยวกับการเสียชาติ เสียบ้าน เสียเมือง ซึ่งล้วนมีเหตุปัจจัย อันเกิดจากคนไทยแตกแยกทางความคิดและความสามัคคี หรือแม้แต่มั่วแต่แย่งชิงผลประโยชน์ส่วนตนหรือกลุ่มตน โดยไม่ใส่ใจผลประโยชน์ของชาติทั้งสิ้น ก็น่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้เกิดความเข้าใจในเหตุและผลเชื่อมโยงวิกฤตชาติปัจจุบันได้

การสร้างจิตสำนึกในเรื่องของความรักชาติ ครูประวัติศาสตร์จำเป็นต้องบ่มเพาะให้เกิดให้มีขึ้นกับเยาวชนไทย แต่ไม่ใช่สร้างความรู้รักชาตินิยม หรือการคลั่งชาติโดยไร้เหตุผล

การเรียนประวัติศาสตร์สำคัญอย่างไร เราเห็นได้ชัดเจนในพระราชเสาวนีย์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่พระราชทานแก่พสกนิกร ในวันคล้ายวันพระราชสมภพ เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๕๑ ตอนหนึ่งว่า

“...แต่น่าเสียดายตอนนี้ท่านนายก เขาไม่ให้เรียนวิชาประวัติศาสตร์แล้วนะ ฉันไม่เข้าใจ เพราะตอนที่ฉันเรียนอยู่สวีเดนก็แสนไม่มีประวัติศาสตร์อะไรเท่าไร เราก็ต้องเรียนประวัติศาสตร์ แต่ก็ต้องเรียนประวัติศาสตร์ของสวีเดน แต่เมืองไทยนี้ โอ้โฮ บรรพบุรุษเลือดทาแผ่นดิน กว่าจะมาถึงที่ให้เราอยู่ นั่งกินกันสบาย มีประเทศชาติเนี่ย เรากลับไม่ได้เรียนประวัติศาสตร์ ไม่รู้ว่าใครมาจากไหน เอ๊ะ เป็นความคิดที่แปลกประหลาด อย่างที่อเมริกา ถามไปเขาก็สอนประวัติศาสตร์ สอนประวัติศาสตร์บ้านเมืองของเขาที่ไหน ประเทศไหนเขาก็สอน แต่ประเทศไทยไม่มี ไม่ทราบว่ามีแผ่นดินนี้มันรอดมาอยู่จนบัดนี้ได้ เพราะใคร หรือว่าอย่างไรกัน โอ้โฮ อันนี้น่าตกใจ...”

จากพระราชเสาวนีย์ ดังกล่าว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา และรุกร้าให้นำประวัติศาสตร์ชาติไทยมาจัดการเรียนการสอนอย่างจริงจัง เพราะปัญหาเรื่องของชาติบ้านเมือง ถูกกลืนมาเป็นเวลาช้านาน ดังนั้นการที่จะจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ให้บรรลุตามพระราชประสงค์และตรงตามเป้าหมายของหลักสูตรการศึกษา ครูผู้สอนวิชาประวัติศาสตร์ เท่านั้นที่จะช่วยรังสรรค์ พัฒนาการเรียนรู้ให้เกิดความน่าสนใจ โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย ด้วยการเชื่อมโยงอดีตเพื่อให้เข้าใจเหตุการณ์ในปัจจุบัน จนนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในอนาคต ปลุกฝังค่านิยม จิตสำนึกรักความเป็นไทยและความเข้าใจอันดีต่อความแตกต่างและความหลากหลายของกลุ่มคน สร้างเสริมลักษณะนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ และความเป็นเหตุเป็นผลให้เกิดในตัวผู้เรียน ซึ่งถือเป็นภารกิจสำคัญและท้าทาย “ประโยชน์และคุณค่าประวัติศาสตร์” จะเกิดได้จาก “ครูประวัติศาสตร์มืออาชีพ” ที่มีจิตวิญญาณของการตั้งใจจริงและมานะพยายาม เฉกเช่นเดียวกับนักประวัติศาสตร์ที่มุ่งสร้างความเข้าใจในอดีตของสังคมมนุษย์

ทำไมต้องเรียนประวัติศาสตร์

สังคมปัจจุบันเป็นโลกยุคข้อมูลข่าวสาร ความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และโลกของตลาดเสรีที่ผู้คนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ การใช้ชีวิตแบบทันสมัยที่มีความเป็นสากลทั้งภาษา การแต่งกาย อาหารการกิน ภาพยนตร์ ดนตรี เป็นยุคที่ผู้คน

ส่วนใหญ่หลงใหลกับโลกตะวันตก แม้จะมีสไตล์เกาหลีและญี่ปุ่น ซึ่งล้ำหน้าและทันสมัย ยุคที่ผู้คน (ส่วนหนึ่ง) นิยมคนเก่ง คนฉลาด ทันสมัย ทันเหตุการณ์ รู้เท่าทันเทคโนโลยี ยุคที่เด็กไทยเห็นและหลงใหลความเป็น “ปัจเจกชน” มากกว่าจิตสาธารณะ ความคิดของผู้คนในความเป็นสากล ยุคโลกาภิวัตน์ส่งผลกระทบต่อ “ค่านิยมความเป็นไทย” อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทยนับวันยิ่งจะถูกเมินจากเยาวชนมากยิ่งขึ้น

ทุกวันนี้ “ประวัติศาสตร์” สำหรับเยาวชนไทย จึงอาจเป็นเพียงเรื่องราวในอดีตที่เต็มไปด้วย พ.ศ. สิ่งของเก่าแก่ ผู้คนที่ล้มหายตายไปหมดแล้ว เหตุการณ์ที่ต้องจดจำและจำเรียนเพื่อ “สอบ” ตามเกณฑ์ในระบบการศึกษาเท่านั้น แม้ว่าจะมีผู้เรียนบางคนชอบ และสนุกสนานที่จะฟังเกร็ดประวัติศาสตร์ ได้เรียนรู้อดีต มีความภาคภูมิใจในชาติและบรรพบุรุษ แต่อย่างไรก็ตาม ยังคงมีคำถามเสมอว่าจะเรียนประวัติศาสตร์ไปทำไม ประวัติศาสตร์มีประโยชน์อย่างไรในโลกยุคโลกาภิวัตน์ จะใช้ประวัติศาสตร์ไปประกอบอาชีพอะไร ที่สำคัญยังมีคำถามที่เป็นความคาดหวังของสังคม “หลักสูตรประวัติศาสตร์ควรเป็นอย่างไร เยาวชนไทยจึงจะรัก และภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย”

ในฐานะผู้สอนประวัติศาสตร์ คำถามนี้น่าจะทำทนาย “ความเชื่อและความศรัทธา” ในอาชีพของครูประวัติศาสตร์ ทำทนาย “ความคิดและความสามารถ” ของผู้เป็นครูที่มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนไทยที่เห็นคุณค่าของความเป็นไทย แม้ว่าครูส่วนหนึ่งยังคงกลางแกลงใจว่าประวัติศาสตร์จะสร้างความเป็นชาติไทยได้หรือไฉน

เราต้องทำความเข้าใจก่อนว่าประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่มีคุณค่าที่สุดแขนงหนึ่งของการเรียนรู้ เพราะประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับศาสตร์แขนงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นแพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ สถาปัตยกรรม สื่อสารมวลชน รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ ก็ต้องมีความรู้พื้นฐานที่เป็นประสบการณ์ของมนุษย์ในอดีต หรือ “ประวัติศาสตร์” นั่นเอง และที่สำคัญประวัติศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน ดังนี้

๑. สร้างความเข้าใจปัญหาและสิ่งแวดล้อมของสังคมปัจจุบัน

ประวัติศาสตร์หรือการสืบสวนอดีตของมนุษย์ ทำให้เราได้รู้ว่า พฤติกรรมและความคิด ความเชื่อของผู้คนในสังคมเกิดขึ้นได้อย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงหรือมีพัฒนาการมาอย่างไร อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์เพื่อให้เข้าใจปัญหาอย่างมีเหตุมีผล มาตรการในการแก้ปัญหา จึงจะมีประสิทธิภาพ และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น เรียกว่าเป็นการศึกษาอดีต เพื่อเข้าใจปัจจุบัน เห็นแนวทางก้าวสู่นาคต ผู้สอนประวัติศาสตร์ต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจนก่อนว่า แต่ละสังคมย่อมมีพัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา ซึ่งเกิดจากปัจจัยแวดล้อมต่างๆ อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะที่เรียกว่า “บริบทของเวลา” สังคมปัจจุบันก็คือผลพวงจากอดีต นั่นคือข้อเท็จจริงที่เราต้องยอมรับว่า สภาพของสังคมไทยในปัจจุบันไม่ว่าดีหรือเลว สังคมสมานฉันท์หรือแตกแยก ล้วนเป็นผลผลิตของประสบการณ์ในอดีตที่เราและบรรพบุรุษของเราได้ก่อไว้ทั้งสิ้น

การที่จะเข้าใจปัญหาสังคมไทยให้ชัดเจนได้ ก็ด้วยการศึกษาอดีต ว่ามีเรื่องใดเกิดขึ้นบ้าง การเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลาเป็นอย่างไร ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น การเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้ง มีผลอย่างไร การเรียนรู้และทำความเข้าใจเรื่องราวหรือเหตุการณ์สำคัญของสังคมมนุษย์ เพื่อเข้าใจปัจจุบัน ถือเป็นคุณค่าที่สำคัญที่สุดของประวัติศาสตร์

๒. รู้รากเหง้าความเป็นไทย เข้าใจและภูมิใจในชาติตน

เหตุการณ์สำคัญในอดีตของสังคมไทย เริ่มตั้งแต่การตั้งถิ่นฐาน การสร้างบ้านเมือง การขยายอาณาเขตเพื่อสร้างความมั่นคง ซึ่งเป็นผลมาจากวิริยกรรมและความเสียสละของบรรพบุรุษ ล้วนเป็นความรู้จากประวัติศาสตร์ ซึ่งนอกจากจะสร้างความเข้าใจ และรู้จักความเป็นมาของชาติแล้ว ยังจะทำให้ผู้เรียนรู้รากเหง้าความเป็นไทยว่า กว่าจะถึงวันนี้ได้นั้น บรรพบุรุษของเราในอดีตได้อุทิศสละหาคบขันพยายามสร้างชาติไทยขึ้นมาอย่างไร ต้องต่อสู้พลีชีพเพื่อปกป้องดินแดนไทยไว้กี่ครั้ง กี่หน ต้องอดทน ต้องปรับตัว ต้องยืดหยุ่นอย่างไร จึงสามารถครอบครองดินแดนไทยบนแหลมทองที่อุดมสมบูรณ์ไว้ให้เป็นมรดกสืบจนถึงปัจจุบันนี้ ความรู้ประวัติศาสตร์ในแง่นี้ย่อมสร้างความรัก ความเข้าใจ และภูมิใจในชาติตนให้กับผู้เรียน ซึ่งศาสตร์อื่นๆ ย่อมไม่สามารถทำบทบาทหน้าที่นี้ได้ดีเท่าประวัติศาสตร์

๓. รู้บทเรียนในอดีต เห็นข้อบกพร่อง-ความผิดพลาด ความสำเร็จ ความสำเร็จ ความดีงามของบรรพบุรุษ

ประวัติศาสตร์ไม่ใช่แต่เพียงอดีตของความสำเร็จและความดีงาม ซึ่งย่อมสร้างความภูมิใจในบรรพบุรุษไทยเท่านั้น แต่การเรียนรู้เรื่องความล่มสลายของอาณาจักรไทยในอดีต การเสียเอกราช การเสียดินแดน ล้วนเป็นความรู้จำเป็นซึ่งได้มาจากการวิเคราะห์เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ว่าทำไม และอย่างไร (why/how) ซึ่งไม่ใช่การสอนเพียงให้รู้ว่าใคร ได้ทำอะไร ที่ไหน และเมื่อไร (who what where when) อันเป็นข้อเท็จจริงเบื้องต้น หรือข้อมูลพื้นฐานเท่านั้น แต่ผู้สอนประวัติศาสตร์จำต้องชี้มูลเหตุปัจจัยของเหตุการณ์ต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจประวัติศาสตร์ในแง่ที่เป็น “บทเรียนในอดีต” ว่าความโลภ ความเห็นแก่ตัว ความอ่อนแอของผู้นำ ความลุ่มหลงในอำนาจหรือการสะสมปัญหาจนยากจะแก้ไขความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมือง หรือขัดแย้งเรื่องผลประโยชน์ ความไม่รู้เท่าถึงการณ์ และอื่นๆ อีกมากมาย รวมทั้งปัจจัยทางธรรมชาติล้วนเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อเหตุการณ์สำคัญในอดีตได้ทั้งสิ้น การเรียนรู้ในลักษณะนี้ จึงจะทำให้ “อดีต” เป็นบทเรียนสำหรับการมองเห็นปัญหาในปัจจุบันได้ชัดเจน ซึ่งจะสามารถนำไปสู่การเป็นบทเรียนที่มีค่าสำหรับใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในอนาคตต่อไป ซึ่งย่อมแน่นอนอนประวัติศาสตร์ไม่ใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่ง แต่เป็นเรื่องของความเป็นชาติ หรือสังคมโดยรวม จึงจำเป็นต้องรวมพลังกันช่วยกันขับเคลื่อนโดยใช้อดีตเป็นบทเรียน ความรู้ในแง่นี้ แต่จะเกิดขึ้นหรือไม่ ย่อมทำทายต่อผู้สอนประวัติศาสตร์ในระดับมีอาชีพ

๔. รู้ความเป็นมาและวัฒนธรรมของประเทศตน และประเทศอื่นๆ

วัฒนธรรมในนัยของประวัติศาสตร์ ย่อมรวมถึงวิถีคิด วิถีปฏิบัติ ซึ่งสะท้อนออกมาเป็นรูปแบบต่างๆ เช่นความเป็นไทย คงไม่ได้แสดงที่รูปร่าง หน้าตา การแต่งกาย การนับถือศาสนา อาหารการกิน ซึ่งแทบจะแยกแยะได้ยากกับความเป็นคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หรือผู้คนในภูมิภาคอื่นในยุคโลกาภิวัตน์ การเรียนรู้ความเป็นมาของวิถีคิด และวิถีปฏิบัติ หรือรากเหง้าของวัฒนธรรมไทยจะทำให้เราสามารถแยกแยะ “ความเป็นคนไทย วัฒนธรรมไทย วิถีไทย” ออกจากสังคมนุษย์อื่นๆ ได้ เช่น ผู้เรียนน่าจะได้เรียนรู้ และเข้าใจว่าดินแดนไทยตั้งอยู่ในระหว่างแหล่งอารยธรรมโบราณ ๒ แห่ง คือ อินเดียและจีน ทำให้ไทยตั้งอยู่ในเส้นทางค้าขาย ซึ่งส่งผลให้ไทยอยู่ในกระแสวัฒนธรรมจากภายนอกที่หลากหลาย ไม่เฉพาะอินเดียและจีนเท่านั้น แต่หมายรวมทุกชาติที่เดินทางค้าขายด้วย ผนวกกับการที่ดินแดนไทยมีผู้คนตั้งถิ่นฐานมาช้านาน ซึ่งย่อมมีวิถีการดำเนินชีวิตของตนเอง ปัจจัยทั้งภายนอกและภายในเหล่านี้ทำให้วัฒนธรรมไทยมีลักษณะผสมผสาน ซึ่งมาจากการรับวัฒนธรรมจากชาวต่างชาติ มาผสมผสานกับความเป็นท้องถิ่น ดังนั้นเราจึงมีทั้งพราหมณ์ พุทธ ผี เทพารักษ์ ผสมผสานในขนบธรรมเนียมประเพณีไทยทางด้านศิลปกรรม มีทั้งอินเดีย จีน เปอร์เซีย ตะวันตก ผสมผสานเป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรมและประติมากรรม ที่เป็นเอกลักษณ์ของไทยเช่นกัน ที่สำคัญผู้สอนประวัติศาสตร์ต้องเชื่อมโยงด้วยว่า สถาปนามศาสตร์เป็นปัจจัยสำคัญทำให้เกิดวัฒนธรรม แต่ประวัติศาสตร์สร้างความเข้าใจ กาลเทศะทำให้สังคมนุษย์มีความแตกต่างเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ซึ่งหมายถึงว่า ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ราบลุ่มที่ร้อนชื้น ย่อมมีการปลูกข้าว มีความคิด ความเชื่อ และพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าวเหมือนกัน แต่ในความเหมือนนี้ย่อมมีความต่างเกี่ยวกับวิถีคิด วิถีปฏิบัติ ซึ่งเราจะทำความเข้าใจได้จากการเรียนรู้จากประวัติศาสตร์เท่านั้น

อนึ่ง ประวัติศาสตร์ไม่ได้หมายถึงการทำความเข้าใจรากเหง้าความเป็นไทยเท่านั้น แต่หมายรวมถึงความเข้าใจรากเหง้าของมนุษยชาติที่อยู่ในพื้นที่ต่างๆ กันด้วย ดังนั้นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อย่างถูกต้องจะทำให้เข้าใจลักษณะเฉพาะของชนชาติอื่น ประเทศอื่น หรือภูมิภาคอื่นด้วย อันเป็นการสร้างความเข้าใจอันดีอย่างแท้จริง

ในแต่ละประเด็นที่ยกมานี้ เป็นคุณค่าของประวัติศาสตร์ที่ได้จากการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในฐานะเป็นอดีตของสังคมนุษย์ เป็นการเรียนรู้เนื้อหา หรือสาระสำคัญของประวัติศาสตร์ ซึ่งหากผู้สอนประวัติศาสตร์จะเน้นแค่ว่าแต่ละประเด็นศึกษา “มีใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่” เท่านั้น นอกจากจะสร้างความเบื่อหน่ายให้กับผู้เรียนแล้วยังจะไม่สามารถสร้างประโยชน์ที่มีคุณค่าต่อผู้เรียนได้ หากแต่เมื่อได้สร้างความเข้าใจว่า “ทำไมถึงเกิด ทำไมถึงเป็น ทำไมถึงเปลี่ยน และเกิดขึ้นได้อย่างไร เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างไร มีผลต่ออะไรอย่างไรบ้าง” จึงจะเป็น “มืออาชีพ” อย่างแท้จริง

๕. **รู้บันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในอดีต**

คุณค่าของประวัติศาสตร์ในแง่นี้มาจากแนวคิดที่ว่า การรับรู้เรื่องราวในอดีตไม่จำเป็นที่จะต้องมาจากการเรียนจากครูในห้องเรียนเท่านั้น แต่ผู้เรียนหาความรู้ได้จากการอ่านบันทึกของเหตุการณ์ ในกรณีนี้ผู้สอนต้องทำความเข้าใจก่อนว่า บันทึกของเหตุการณ์ที่นักประวัติศาสตร์บางท่านเรียกว่า “ภาพอดีต” นั้นสร้างขึ้นในบริบทที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่มีอยู่ ค่านิยมของสังคมที่เปลี่ยนแปลงตามเวลา และการครอบงำ “มือที่มองไม่เห็น” ที่มีอิทธิพลต่อผู้บันทึกเหตุการณ์ (การเมือง การปกครอง หรือเศรษฐกิจ หรืออาจรวมถึงความเชื่อ ความศรัทธาในศาสนา) ดังนั้นในแง่นี้ประวัติศาสตร์จึงเน้นในเรื่องการอ่านอย่างระมัดระวัง ผู้สอนประวัติศาสตร์จึงควรแนะนำวิธีการค้นหาหนังสือที่ผู้เรียนต้องการอ่านจากห้องสมุด หรือจากอินเทอร์เน็ต ข้อควรระวังคือ ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตนั้น มิใช่ “ภาพอดีต” แต่เป็นเพียงข้อมูลบางส่วนที่ได้จากการติดต่อที่ไม่ยืนยันความถูกต้อง สิ่งที่สำคัญคือ ส่วนที่เป็นการอ้างอิง ซึ่งผู้อ่านควรจะได้ติดตามและตรวจสอบ “ภาพอดีต” ที่ต้องการรู้ต่อไป

การอ่านที่จำเป็นในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ คือ การอ่านอย่างกว้างขวาง ซึ่งหมายถึงไม่ใช่อ่านเล่มใดเล่มหนึ่งแล้วเชื่อตามนั้น และการจับใจความสำคัญให้ชัดเจน การอ่านเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงจำเป็นต้องใช้ทักษะการสังเกต การเปรียบเทียบ การแยกแยะ และจัดระบบข้อมูล การสรุปใจความสำคัญ ความสุขุมรอบคอบในการตรวจสอบข้อมูล ที่สำคัญคือ ความเพียรพยายาม และความอดทน อดกลั้นที่จะสืบค้นข้อเท็จจริง อันเป็นพลังสำคัญที่จะทำให้เกิดการอ่านอย่างกว้างขวางได้

สำหรับผู้อ่าน คำถามน่าจะเริ่มต้นด้วย “อ่านอะไรถึงจะดี” ผู้สอนจึงควรที่จะแนะนำให้ผู้อ่านรู้จักสิ่งที่ตนกำลังจะอ่านให้ดีเสียก่อน ไม่ใช่รู้ว่าแต่ชื่อเรื่องเท่านั้น ควรจะรู้ด้วยว่าใครเป็นผู้บันทึก หรือเขียนขึ้น ผู้เขียนมีประสบการณ์ด้านใด รู้หรือมีส่วนร่วมเกี่ยวกับเหตุการณ์นั้นอย่างไร ทำไมจึงเขียนขึ้น เขียนขึ้นจากประสบการณ์ตนเอง หรือ “เรียบเรียง” หรือปรับปรุง หรือค้นคว้าจากหนังสืออะไรบ้าง

ทั้งหมดนี้ไม่ใช่การตัดสินใจว่าจะอ่านหรือไม่อ่าน คำนึงกับเวลาที่จะอ่านหรือไม่ เพราะสำหรับผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ การอ่านอย่างกว้างขวางและหลากหลายจะช่วยให้ “ภาพอดีต” ชัดเจนขึ้น แต่คำแนะนำดังกล่าวจะช่วยในการกลั่นกรองว่าอะไรคือข้อเท็จจริงที่ควรได้รับความเชื่อถือมากกว่ากัน

คำถามว่า **อ่านอย่างไรจึงจะรู้เรื่องเร็ว** เป็นทักษะที่จะต้องฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่อง จึงถือเป็นเรื่องจำเป็นที่ผู้สอนจะต้องฝึกทักษะให้ผู้เรียนได้อ่าน **สำหรับเด็กประถม** **ศึกษา**อาจจะเริ่มอ่านเพียงไม่กี่บรรทัดแล้วตอบคำถามสั้นๆ แบบตรงไปตรงมา (ในกรณีนี้ผู้สอนต้องฝึกฝนตนเองให้อ่าน และเข้าใจประเด็นหลักของเรื่องที่อ่านได้ชัดเจนก่อน) จากนั้นจึงเริ่มฝึกฝนให้ผู้เรียนแยกแยะว่าอะไรคือข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่พบในเรื่องการอ่าน แล้วผู้อ่านเชื่อหรือไม่

เชื่อด้วยเหตุผลใด ก่อนจะฝึกฝนการอ่านเพื่อแยกแยะได้ว่าอะไรคือข้อเท็จจริง อะไรคือความคิดเห็นส่วนตัว หรืออะไรคือความคิด ความเชื่อของผู้เขียนที่สอดแทรกในบันทึกนั้น ก่อนจะไปถึงการตีความอย่างมีเหตุผลบนพื้นฐานของข้อเท็จจริง ซึ่งน่าจะเหมาะสมกับเด็กในระดับมัธยมศึกษามากกว่า

อย่างไรก็ตามจุดประสงค์ของการอ่านคือ **การรู้เรื่อง** โดยเฉพาะประเด็นหลักของเรื่องว่ามีอะไรบ้าง ที่สำคัญก็คือ การอ่านบันทึกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ เป็นการศึกษาในรูปแบบหนึ่ง มิใช่การอ่านเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ จึงต้องมีการจดช่วยจำ เช่น จดข้อมูลในลักษณะเส้นเวลา (time line) (เรียงลำดับเหตุการณ์ตามวันเวลา) หรือสรุปสาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ โดยบันทึกที่มาของข้อมูลไว้ด้วย เช่น ชื่อผู้แต่ง ชื่อหนังสือ เลขหน้า เพื่อที่จะกลับไปค้นหาข้อความได้อีก

จะเห็นว่าประวัติศาสตร์ในแง่ของการเป็น “บันทึกเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ในอดีต” จะสร้างประโยชน์โดยตรงในการฝึกทักษะให้กับผู้เรียน ในแง่ของการคิดวิเคราะห์ รู้เท่าทันข้อมูล มีความรู้ความคิดกว้างขวาง ทันสมัย ทันคน ทันเหตุการณ์ ที่สำคัญคือ การพัฒนาด้านสติปัญญา พฤติกรรมและความคิดของมนุษย์นั้น “ล้าลึกเหลือกำหนด” เต็มไปด้วยความซับซ้อน ความขัดแย้ง ความรัก ความชัง การพิทักษ์ การปกป้อง ในการที่จะเข้าใจสังคมมนุษย์จึงต้องอาศัยทั้งสติปัญญาและความสามารถทุกรูปแบบ จึงจะรู้จักอดีตของสังคมมนุษย์ได้อย่างแท้จริง

๖. **รู้วิธีการศึกษาเรื่องราวสำคัญๆ ที่เชื่อว่าเกิดขึ้นจริง**

ถือว่าเป็นหัวใจของประวัติศาสตร์ในแง่ของการสร้างความรู้ใหม่ ที่ทุกคนสามารถทำได้ และมีคุณค่าสำคัญมากต่อมนุษยชาติเนื่องจากการสร้างสรรค์ความรู้ในเชิงวิชาการทั้งหลายในโลกนี้เจริญสืบเนื่องได้ตลอดมา ก็เพราะการศึกษาในแง่นี้ ผู้สอนประวัติศาสตร์ต้องเข้าใจก่อนว่า การเรียนรู้อดีตของสังคมมนุษย์โดยผู้สอนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ หรือจากการให้นักเรียนอ่านตามความสนใจใคร่รู้ของนักเรียนเอง เป็นการ “รับความรู้” ที่มีผู้อื่นได้ศึกษาไว้ก่อนแล้ว แต่ความรู้ในโลกนี้ยังมีอีกมากมายที่ยังไม่มีใครรู้ โดยเฉพาะในเรื่องพฤติกรรม ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของมนุษย์ที่มีอยู่ในทุกพื้นที่ เช่น ประวัติของเรา และครอบครัว ความเป็นมาของตระกูล หมู่บ้าน และชุมชนที่เราอาศัยอยู่ ศาสนสถาน ตลาด ประเพณี ล้วนเป็นเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวเราเอง และเป็นเรื่องที่เราทุกคนสามารถสืบค้นหาความรู้เหล่านี้ แล้วนำมาเสนอให้ผู้อื่นรู้ได้ เรียกว่า การสร้างความรู้ หรือการเติมความรู้ให้แกโลก

วิธีการศึกษาเรื่องราวที่เกิดขึ้นมาแล้วในสังคมมนุษย์ มีวิธีการที่ไม่ยาก และเป็นสิ่งที่ทุกคนสามารถทำได้ในชีวิตประจำวันเป็นปกติอยู่แล้ว เพียงแต่ในประวัติศาสตร์ได้จัดระเบียบเรียงลำดับขั้นตอนเพื่อให้เป็นระบบที่ชัดเจนขึ้น โดยเริ่มต้นที่ความอยากรู้อยากเห็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยที่ไม่สามารถหาคำตอบได้จากคนใดคนหนึ่ง หรือหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งได้ เราจึงต้องสืบสวนค้นคว้าหาคำตอบประเด็นที่อยากรู้ดังกล่าวด้วยตนเอง

คำถามที่เกิดขึ้นคือ เราจะหาคำตอบได้จากที่ไหน มีหนังสือเล่มไหนเขียนไว้ หรือไม่มีผู้รู้อยู่ที่ไหนให้เราสอบถามได้บ้าง มีสถานที่ใดที่เราควรไปเพื่อหาคำตอบนี้ได้หรือไม่ บทบาทของผู้สร้างความรู้ใหม่คือ การรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน

สิ่งที่ป็นร่องรอยให้เราสืบค้นนี้ เรียกว่า “หลักฐานทางประวัติศาสตร์” ซึ่งหมายถึงสิ่งที่บอกร่องรอยในอดีตได้ ไม่ว่าคน สิ่งของ สถานที่ จะเป็นหลักฐานที่มนุษย์ตั้งใจสร้าง หรือไม่ตั้งใจสร้าง หรือหลักฐานที่มีลายลักษณ์อักษร หรือไม่มีลายลักษณ์อักษร ล้วนเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ทั้งสิ้น สิ่งที่เรได้จากหลักฐานเราเรียก “ข้อมูล” หรือ “ข้อเท็จจริง” ซึ่งหมายถึงข้อมูลที่ได้อาจไม่ใช่ความจริงทั้งหมด ทั้งนี้เนื่องจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ว่าจะเกิดขึ้นด้วยเหตุใดก็ตาม มนุษย์จะเป็นผู้เสนอหลักฐานเหล่านี้แทน เช่น นักโบราณคดีจะเป็นผู้อธิบายโครงกระดูก สิ่งของที่ขุดค้น นักธรณีวิทยาอธิบายชั้นดิน ชั้นหิน ที่บอกร่องรอยการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ นักภาษาโบราณเป็นผู้อ่านศิลาจารึกที่ผู้คนโบราณ จัดสร้างขึ้น อันที่จริงหลักฐานทางประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ที่ใช้ในการสืบค้นเรื่องราวในอดีตเป็นสิ่งที่มนุษย์ทำขึ้น ซึ่งอาจไม่ให้ความจริงเสมอไป อาจเพราะความไม่รู้จริง ไม่รู้ครบถ้วน อาจเพราะหลงลืม หรือไม่ให้ความสำคัญกับเรื่องบางเรื่อง อาจเจตนาปิดบังความจริงบางส่วน อาจต้องการประชาสัมพันธ์ความยิ่งใหญ่ของตนหรือรัฐตน เป็นต้น ดังนั้นผู้ที่แสวงหาความรู้จึงต้องตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์เสียก่อน เพื่อให้ได้ความจริงในอดีต เราเรียกขั้นตอนนี้ว่า ขั้นตอนตรวจสอบประเมินค่าความจริงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ หรือ “วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์”

ในขั้นตอนนี้เราต้องใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างกว้างขวาง ทั้งการอ่านเอกสาร การสอบถามจากผู้รู้ หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และหลักฐานทางโบราณคดีประกอบ ในขั้นนี้ เราจะได้ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สืบค้นจนสามารถตอบคำถามประเด็นที่เราตั้งไว้ได้

สุดท้ายคือการเลือกวิธีการนำเสนอเรื่องราวที่ค้นพบได้ให้สาธารณชนได้รับรู้เป็น “ความรู้” ต่อไป การนำเสนอที่นิยมกันมากที่สุด คือ การเขียนความเรียงรายงานความรู้ ที่ได้สืบค้นมาพร้อมอ้างอิงหลักฐานเพื่อให้ผู้อื่นตรวจสอบได้ภายหลัง ถือเป็น การสร้างความรู้ทางประวัติศาสตร์ แต่อย่างไรก็ตามเราสามารถใช่วิธีอื่นๆ เช่น การเล่าเรื่องพร้อมภาพ การจัดนิทรรศการ และอื่นๆ อีกหลายวิธี จะเห็นว่าการสร้างความรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยาก นักเรียนในระดับใดก็สามารถทำได้

คุณค่าของประวัติศาสตร์ในแง่ของการเป็น “วิธีการศึกษาเรื่องราวสำคัญๆ ที่เชื่อว่าเกิดขึ้นจริง” นี้เรียกว่า “วิธีการทางประวัติศาสตร์” (Historical method) หรือวิธีการสืบค้นเรื่องราวสำคัญของสังคมมนุษย์ในอดีต อันเป็นกระบวนการสร้างภูมิปัญญา ที่จะสามารถพัฒนาผู้เรียนให้เป็นปัญญาชน ก่อให้เกิดประโยชน์ ดังนี้

๑. ส่งเสริมจิตใจใฝ่รู้ (Inquiring mind) เรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสังคม
๒. มีทักษะในการจัดระบบข้อมูล ตรวจสอบ และประเมินค่าข้อมูล
๓. ปลุกฝังแนวคิดเชิงวิเคราะห์ (Critical thinking) วิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานข้อเท็จจริง

๔. มีทักษะในการวินิจฉัย แยกแยะข้อเท็จจริงจากข้อสนเทศที่หลากหลาย

๕. ทักษะในการเขียนความเรียง การเล่าเรื่อง การนำเสนออย่างมีเหตุผล

ที่สำคัญ ประวัติศาสตร์ในยุคโลกาภิวัตน์ หรือโลกของข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วและอิทธิพลขยายขอบเขตได้อย่างกว้างขวางนี้ ประวัติศาสตร์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้รู้จักใช้วิจารณญาณในการรับรู้ และประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลต่างๆ ในขั้นตอนที่เรียกว่า “วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์” ด้วยการประเมินจากตัวหลักฐาน ใครทำขึ้น ทำขึ้นทำไม ของจริงหรือของปลอม จากนั้นจึงประเมินข้อเท็จจริงที่ปรากฏในหลักฐาน ว่าขัดแย้งกับหลักฐานอื่นๆ หรือไม่ ทำไม่จึงเหมือนกัน ทำไม่จึงแตกต่าง สิ่งเหล่านี้ถือเป็นกระบวนการศึกษาข้อมูลที่จำเป็น เพื่อที่จะฝึกฝนผู้เรียนให้ยึดถือเหตุผลเป็นสำคัญ ผ่านการตรวจสอบ และให้น้ำหนักความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลักฐาน รวมทั้งการจัดอคติส่วนตัว และความเชื่อดั้งเดิมออกไป

อย่างไรก็ตามผู้สอนประวัติศาสตร์ควรเข้าใจด้วยว่า การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ดีจะก่อคุณค่าด้านเจตคติและค่านิยมให้แก่ผู้เรียน ท้องถิ่น และประเทศชาติ ตอบสนองคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในหลักสูตร คือ รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และรักความเป็นไทย ดังนี้

๑. สร้างความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางสังคม
๒. ตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม
๓. ยอมรับและเข้าใจความแตกต่างของมนุษยชาติ
๔. อยู่ร่วมกับสังคมอื่นได้อย่างสันติสุข
๕. ใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต

คุณค่าของประวัติศาสตร์ ในนัยของความหมายดังกล่าวนี้สามารถสรุปได้ว่า

ประวัติศาสตร์เปรียบเสมือนกระจกที่ส่องให้เห็นสังคมมนุษย์ ณ ช่วงเวลาหนึ่งในพื้นที่หนึ่งที่มีพัฒนาการสืบเนื่องมาจนปัจจุบัน

ทำไมจึงต้องเรียนประวัติศาสตร์ อาจเป็นคำถามที่ผู้สอนประวัติศาสตร์ต้องตอบผู้เรียน ซึ่งน่าจะเป็น ดังนี้

๑. ประวัติศาสตร์ สอนให้รู้จักตนเอง รู้ประวัติความเป็นมาของท้องถิ่นและประเทศชาติของตน เข้าใจพัฒนาการของผู้คนที่อาศัยอยู่ในแผ่นดินไทยตั้งแต่อดีต และความรุ่งเรืองที่วิวัฒนาการสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

๒. ประวัติศาสตร์ สร้างจิตสำนึกในความเป็นชาติ เกิดความรักความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษที่ก่อตั้งชาติบ้านเมือง ยังความเป็นปึกแผ่นดำรงเอกราชมาจนปัจจุบัน รวมถึง

การสืบทอดขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมที่คงความเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งถือเป็นหน้าที่
คนรุ่นหลังจะต้องสืบทอดให้คงอยู่ต่อไป

๓. ประวัติศาสตร์ ส่งเสริมผู้เรียนให้เป็นผู้คิด มีเหตุผล เพราะกระบวนการศึกษา
ทางประวัติศาสตร์ หรือวิธีการทางประวัติศาสตร์มุ่งเสริมสร้างจิตใจให้ใฝ่รู้ (Inquiring mind)
ตั้งคำถาม ค้นคว้าหาคำตอบ โดยศึกษาจากหลักฐานที่เกี่ยวข้องให้ครบถ้วน วิเคราะห์ กลั่นกรอง
ข้อเท็จจริง และสรุปผลการสืบค้นอย่างมีเหตุผล

๔. ประวัติศาสตร์ เป็นบทเรียนจากอดีต ทำให้ผู้คนในสังคมได้เรียนรู้ความเป็นมา
ในสังคม ในพื้นที่และบริบทของเวลาต่างๆ กัน เห็นบทเรียนในอดีตที่มีทั้งความสำเร็จและความ
ล้มเหลว เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจ และช่วยตัดสินใจที่จะดำเนินการในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสังคม
และชาติบ้านเมือง บทเรียนในอดีตจะช่วยสร้างความรู้สึกร่วมในชะตากรรมให้กับคนในสังคม
เดียวกัน ปลุกฝังความรู้สึกในความเป็นชาติ หวงแหนอิสรภาพ และเอกราชของชาติตน

คำตอบในเรื่องประโยชน์ และคุณค่าประวัติศาสตร์ดังกล่าวนี้จะเกิดได้จาก
“ครูประวัติศาสตร์มืออาชีพ” ที่มีจิตวิญญาณของการตั้งใจจริงและมานะพยายาม (เพราะปัญหา
เรื่องชาติบ้านเมืองถูกละเลยมาเป็นเวลานาน) เช่นเดียวกับนักประวัติศาสตร์ที่มุ่งสร้างความรู้
เกี่ยวกับอดีตของสังคมมนุษย์นั่นเอง

การสอนประวัติศาสตร์...จะเริ่มต้นตรงไหนดี

การเรียนรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นมาแล้วในสังคมมนุษย์ มีวิธีการที่ไม่ยาก และเป็นสิ่งที่
ทุกคนสามารถทำได้ในชีวิตประจำวันเป็นปกติอยู่แล้ว เพียงแต่ในประวัติศาสตร์ได้จัดระเบียบ
เรียงลำดับขั้นตอนเพื่อให้เป็นระบบที่ชัดเจนขึ้น โดยเริ่มต้นที่ความอยากรู้อยากเห็นเรื่องใดเรื่องหนึ่ง
โดยที่ไม่สามารถหาคำตอบได้จากคนใดคนหนึ่ง หรือหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งได้ เราจึงต้อง
สืบสวนค้นคว้าหาคำตอบประเด็นที่อยากรู้ดังกล่าวด้วยตนเอง ดังนั้นจุดเริ่มต้นของการสอน
ประวัติศาสตร์อันเป็นภารกิจของครูประวัติศาสตร์ ก็ควรมีจุดเริ่มต้นตรงที่หลักสูตรการศึกษา
ในปัจจุบัน แล้วต่อดำเนินการสร้างความรู้ความเข้าใจในธรรมชาติ และสาระสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์
ก่อนเข้าใจวิธีสอนและจิตวิทยาของการเรียนรู้ ซึ่งทั้งหมดนั้นคือการเริ่มต้นจากตัวครูเป็นสำคัญ
นั่นเอง

ก่อนอื่นคุณครูลองตั้งคำถามกับตัวเองว่า วิชาประวัติศาสตร์เป็นส่วนไหนของ
หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จะสอนอะไร สอนแค่ไหน
เป้าหมายในการสอนคืออะไร สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ความเข้าใจว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้
อย่างไรจึงจะตอบสนองหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาเอกสารหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ คุณครูจะพบว่าภารกิจสำคัญ
ของครูสอนสังคมศึกษา เริ่มด้วยความเข้าใจในสาระสำคัญ ๓ ประการ คือ

๑. เป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน กำหนดไว้ ๕ ประการ คือ

๑.๑ พัฒนาผู้เรียนให้เป็นปัจเจกชนที่มีคุณภาพ ซึ่งหมายถึงผู้เรียนมีความรู้
ความสามารถเฉพาะตน การจะเป็นปัจเจกชนที่มีคุณภาพ ก็ต้องมีพฤติกรรมใฝ่เรียนรู้ ใฝ่รู้ อดสาหะ
อดทน รู้ศักยภาพ รับผิดชอบในหน้าที่ ปรับปรุงและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รักเกียรติ
และศักดิ์ศรีของตนเอง ฯลฯ

๑.๒ สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข นับเป็นหัวใจสำคัญของสังคมศึกษา
คุณธรรมหลายอย่างที่ต้อสร้างเสริมให้เด็กตระหนักในสำคัญการอยู่ร่วมกัน เช่น รัก
และเข้าใจครอบครัว รวมทั้งเพื่อนร่วมงาน คนรัก ผู้บริหาร รู้จักให้อภัย ช่วยเหลือผู้อื่น มีเมตตากรุณา
เคารพในสิทธิเสรีภาพของตนเองและผู้อื่น ยอมรับในความแตกต่างของบุคคล ฯลฯ

๑.๓ เข้าใจและเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งหมายถึงการเป็นพลเมือง
พลโลก (ชุมชน ท้องถิ่น ประเทศชาติ สังคมโลก) เริ่มด้วยการมีสำนึกในสำคัญของการ
การอยู่ร่วมกันเป็นสังคม มีจิตสาธารณะ รักและภูมิใจในความเป็นไทย การเสียสละประโยชน์ส่วนตน
และกลุ่มพวกพ้องเพื่อรักษาประโยชน์ของสังคมและชาติ การยอมรับในความแตกต่าง การมี
จิตอาสา และมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศ ฯลฯ

๑.๔ เข้าใจและเห็นคุณค่า และรักษาทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม อันเป็นวิภฤติ
ของโลก ที่นับวันจะรุนแรง และมีผลกระทบกว้างขวาง เช่น ใช้ทรพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ
(ประหยัด คุ่มค่า) มีจิตสำนึกและจิตอาสาในการรักษาสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

๑.๕ รู้เท่าทันและปรับตัวในโลกยุคโลกาภิวัตน์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น
การเข้าใจการเปลี่ยนแปลงตามบริบทของเวลา การพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ทันสมัย ทันเหตุการณ์
รู้เท่าทันข้อมูลข่าวสาร มีความสามารถในการใช้เทคโนโลยี มีความสามารถในการสื่อสาร
 ฯลฯ

๒. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน กำหนดไว้ ๕ ประการ คือ ๑) ความสามารถในการ
การสื่อสาร ๒) ความสามารถในการคิด ๓) ความสามารถในการแก้ปัญหา ๔) ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และ ๕) ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

๓. คุณลักษณะอันพึงประสงค์ มี ๘ ข้อ คือ ๑) รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ๒) ซื่อสัตย์
สุจริต ๓) มีวินัย ๔) ใฝ่เรียนรู้ ๕) อยู่อย่างพอเพียง ๖) มุ่งมั่นในการทำงาน ๗) รักความเป็นไทย
และ ๘) มีจิตสาธารณะ

ทั้งเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน คุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ เป็นสิ่งที่หลักสูตรคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียนไม่ว่าจะสอนวิชาใด สำหรับวิชา

ประวัติศาสตร์หากครูเข้าใจธรรมชาติวิชา ขอบเขต และหลักคิด (Concept) ทางประวัติศาสตร์ และนำไปใช้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมบรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ดังกล่าวด้วย เช่น ถ้าเข้าใจความหมายของความว่า “ประวัติศาสตร์ คือเรื่องเล่า” ซึ่งเริ่มจากการ “รู้เรื่อง” ก่อนแล้วจึง “เล่าเรื่อง” ได้ ในแง่ของสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนประวัติศาสตร์จึงเน้น การอ่าน การฟัง เพื่อจับใจความเรื่องหรือสรุปข้อเท็จจริงว่า ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม และอย่างไร พร้อมทั้งคิดวิเคราะห์ประเมินคุณค่าของข้อมูลดังกล่าวด้วยว่า น่าเชื่อถือหรือไม่ เพียงใด ดังนั้นหากครูผู้สอนเข้าใจและรู้จักประวัติศาสตร์อย่างแท้จริงแล้วจะสามารถออกแบบ การสอนให้บรรลุเป้าหมาย สมรรถนะสำคัญ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนทั้ง ๓ ประการ ที่กล่าวมาข้างต้นได้

สำหรับสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ฉบับปัจจุบัน มีการจัดรวมไว้ในสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โปรดสังเกตว่ามีการใช้คำว่า “สาระการเรียนรู้” ไม่ใช่ “วิชา” หมายความว่า สาระการเรียนรู้ เป็นกลุ่มของศาสตร์ เนื้อหา กระบวนการ ที่มีลักษณะใกล้เคียงกันมาไว้ด้วยกัน ประกอบด้วย ศิลธรรม หน้าที่พลเมือง เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ และภูมิศาสตร์ ซึ่งกลุ่มก่อนที่เป็นกลุ่มสาระ การเรียนรู้นี้โรงเรียนสามารถนำไปจัดใหม่เป็นวิชาที่หลากหลายวิชา ในแนวปฏิบัติสำหรับสาระ ประวัติศาสตร์ จัดให้เป็นรายวิชาต่างหาก มีเวลาเรียนเป็นการเฉพาะ ที่ปรากฏในตารางเวลาเรียน ของหลักสูตรสถานศึกษา

สาระประวัติศาสตร์ มีมาตรฐานการเรียนรู้ ๓ มาตรฐาน เป็นหลักการสำคัญ ของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ โดยมาตรฐานการเรียนรู้เขียนขมวดรวมเอาความรู้ กระบวนการ และเจตคติ/ค่านิยม ที่สำคัญ อันเป็นลักษณะเฉพาะของประวัติศาสตร์เอาไว้ด้วยกัน

ในแต่ละมาตรฐานประกอบด้วยชีวิตที่บอกขอบเขต (scope) ของสาระที่ควรเรียน ในแต่ละระดับชั้น และมีการเรียงลำดับชั้น (sequence) จากชั้นเล็กๆ ไปจนถึงระดับเด็กโต

รายละเอียดของมาตรฐานและตัวชีวิตในสาระประวัติศาสตร์ มีดังนี้

- มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ
- มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึง ความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น
- มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

จากมาตรฐานการเรียนรู้ ๓ มาตรฐาน ข้างต้น สามารถวิเคราะห์และเชื่อมโยงสาระ
 ของความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติค่านิยม ของทั้ง ๓ มาตรฐานการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
 ให้สัมพันธ์กัน ดังนี้

ความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติ/ค่านิยม จากมาตรฐานการเรียนรู้ ทั้ง ๓ ข้อ หากจะมุ่งที่เป้าหมายที่ต้องการให้ผู้เรียนเป็นคนไทยที่รักชาติ ก็คือ มาตรฐาน ส ๔.๓ เริ่มจากการรู้จักตนเอง ชุมชน และสังคมไทย วัฒนธรรมไทย และความเป็นชาติไทย ส่วนมาตรฐาน ส ๔.๒ จะนำนักเรียนออกไปสู่สังคมโลกด้วยการศึกษาพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์เริ่มที่ชาติตนเอง ก่อนถึงเพื่อนร่วมภูมิภาคและร่วมโลก รวมทั้งการเรียนรู้เพื่อวิเคราะห์สถานการณ์และการเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นที่มีต่อตนเอง สังคมชาติและสังคมโลก ส่วนมาตรฐาน ส ๔.๑ เป็นเสมือนเครื่องมือสำหรับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ด้วยตนเอง ประกอบด้วย

(๑) เรื่องวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นขั้นตอนในการค้นหาข้อเท็จจริงในอดีตของสังคมมนุษย์ โดยศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์

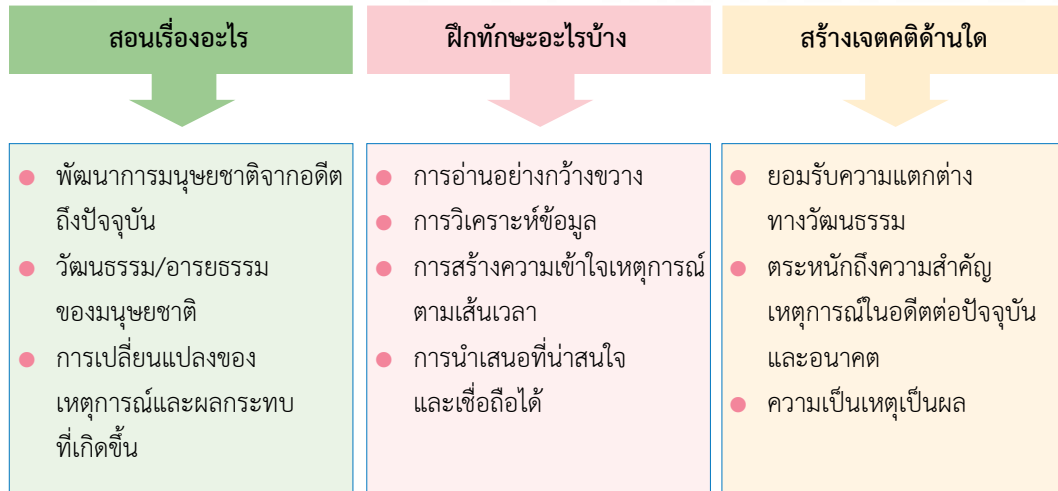
(๒) เรื่องเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ เป็นพื้นฐานความรู้ของการสร้างความเข้าใจ เหตุการณ์ และเป็นเสมือนเส้นแบ่งขอบเขตในการศึกษาประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติอันยาวนาน ที่เชื่อมโยงเกี่ยวเนื่องกันตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างการศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางที่ครูต้องวิเคราะห์ เพื่อให้เข้าใจว่าจะต้องสอนอะไร แคไหน ฝึกฝนทักษะกระบวนการใด จะสร้างเจตคตินิยมด้านใดบ้าง ในแต่ละมาตรฐานการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ ดังนี้

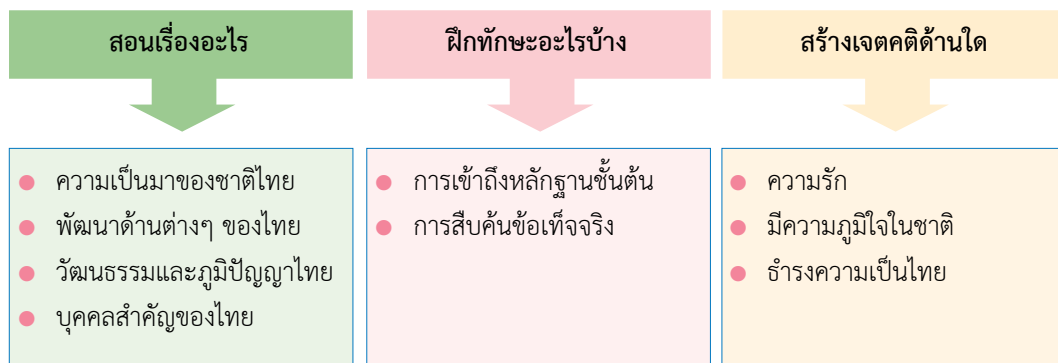
มาตรฐาน ส. ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

จะเห็นว่าหากการเริ่มต้น “สอนประวัติศาสตร์ของครูประวัติศาสตร์” คือการทำความเข้าใจกับสาระสำคัญของหลักการ เป้าหมาย มาตรฐาน และสาระการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ดังกล่าวนี้เป็นเพียงคำตอบแรกของคำถาม **สอนประวัติศาสตร์ จะเริ่มต้นตรงไหนดี** บันไดขั้นต่อไปของการสอนประวัติศาสตร์ น่าจะเป็นเรื่องของการทำความเข้าใจกับคำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์ รวมถึงความสามารถในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้และการออกแบบการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถเพื่อให้ “สอนอย่างไร ประวัติศาสตร์จึงมีคุณค่าอย่างแท้จริง” ก็น่าจะท้าทายผู้สอนประวัติศาสตร์กับบทบาทและภารกิจที่สำคัญต่อชาติไทยได้ต่อไป

จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สู่การเรียนการสอนประวัติศาสตร์

เส้นทางจากหลักสูตรสู่การจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ทุกคนคงได้รับทราบคำสั่งของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ที่กำหนดให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ป.๑-ม.๖) ในทุกสังกัดจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เป็นรายวิชาเฉพาะขึ้นอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ชั่วโมง ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยสถานศึกษาจะต้องดำเนินการปรับโครงสร้างเวลาเรียนของหลักสูตรสถานศึกษาในรายวิชาพื้นฐานให้สอดคล้องกับคำสั่งที่กำหนดไว้ดังกล่าว (รายละเอียดในภาคผนวก) มีข้อมูลสำคัญโดยสังเขป ดังนี้

๑) ระดับประถมศึกษา กำหนดให้เรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ ๔๐ ชั่วโมง แนวปฏิบัติสำหรับการจัดตารางเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์นั้น สถานศึกษาจัดตารางเรียนสำหรับรายวิชาประวัติศาสตร์ เป็นสัปดาห์ละ ๑ ชั่วโมง เป็นเวลา ๔๐ สัปดาห์ รวม ๔๐ ชั่วโมง กรณีที่สถานศึกษาจัดการศึกษาเป็นรายคาบ เช่น คาบละ ๕๐ นาที ให้ใช้การคำนวณเพิ่มจำนวนคาบเพื่อให้ได้เรียนจำนวนชั่วโมงให้ครบตามโครงสร้างเวลาเรียนที่กำหนด

๒) ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กำหนดให้เรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ ๔๐ ชั่วโมง (๑ หน่วยกิต) แนวปฏิบัติสำหรับการจัดตารางเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์นั้น สถานศึกษาสามารถจัดเป็น ๒ ภาคเรียน โดยจัดเป็นรายวิชาละ ๐.๕ หน่วยกิต หรือจัดไว้ในภาคเรียนใดภาคเรียนหนึ่ง โดยจัดเป็นรายวิชาละ ๑ หน่วยกิต ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษา

๓) ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย กำหนดให้เรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ ๘๐ ชั่วโมง (๒ หน่วยกิต) แนวปฏิบัติสำหรับการจัดตารางเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์นั้น สถานศึกษาสามารถจัดได้หลายแบบ เช่น จัดเป็นรายวิชาละ ๐.๕ หน่วยกิต จำนวน ๔ ภาคเรียน/จัดเป็นรายวิชาละ ๑ หน่วยกิต จำนวน ๒ ภาคเรียน การจัดไว้ในระดับชั้นใด ภาคเรียนใด ก็ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษา และค่านึงหลักของพัฒนาการการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดทำรายวิชาประวัติศาสตร์เริ่มต้นจากศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลางของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ในสาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์ให้แจ่มชัด แล้วนำมาจัดทำหลักสูตรระดับสถานศึกษา คำอธิบายรายวิชา เพื่อสู่การเรียนการสอนในชั้นเรียน ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงานตามลำดับ ดังจะทบทวนตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้

๑. กำหนดวิสัยทัศน์ และหลักสูตรสถานศึกษาให้สอดคล้องกับสาระประวัติศาสตร์ เช่น สร้างจิตสำนึกและธำรงไว้ซึ่งความเป็นไทยและความเป็นพลโลก

๒. วิเคราะห์สมรรถนะสำคัญต่อผู้เรียนว่าเมื่อเรียนวิชาประวัติศาสตร์แล้ว ผู้เรียนจะต้องเกิดสมรรถนะที่สำคัญทั้ง ๕ ประการอย่างไรบ้างโดยพยายามเชื่อมโยงให้สอดคล้องกับสมรรถนะทางประวัติศาสตร์ เช่น ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการคิด ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต และความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

๓. กำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะสำคัญที่สอดคล้องกับ**คุณลักษณะทางประวัติศาสตร์** โดยเน้นการสร้างความรู้สึกร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคม การตระหนักในคุณค่าของมรดกทางวัฒนธรรม การยอมรับในความแตกต่างของมนุษยชาติ การอยู่ร่วมกับสังคมอื่นได้อย่างสันติสุข และใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต ซึ่งรายวิชาประวัติศาสตร์สามารถใช้เป็นรายวิชาในการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ได้หลายประการ ผู้สอนสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากเอกสาร “**แนวทางการพัฒนาการวัดและประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**”

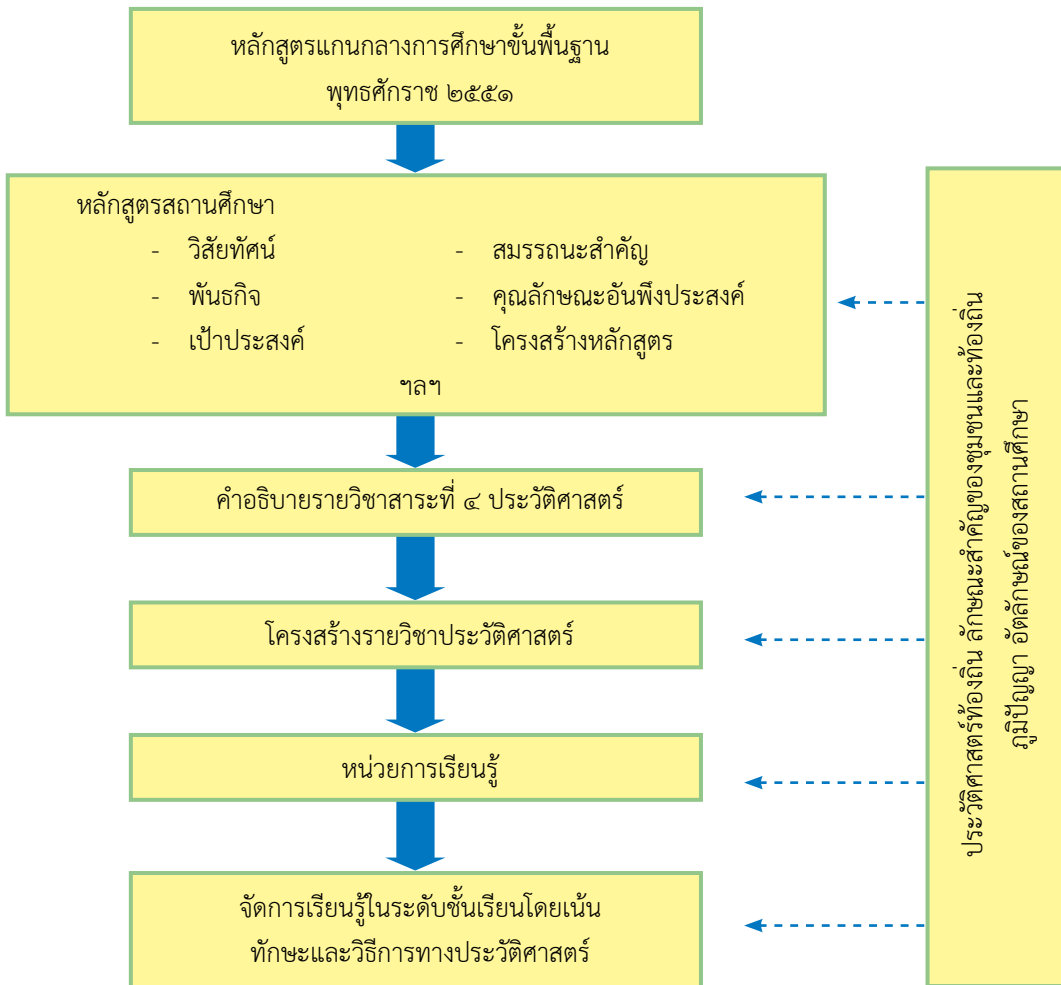
๔. จัดทำคำอธิบายรายวิชาในรายวิชาประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นรายวิชาพื้นฐาน โดยพิจารณาจากตัวชี้วัดชั้นปี และสาระการเรียนรู้จากสาระที่ ๔ ประวัติศาสตร์ ตามมาตรฐาน ส ๔.๑-ส ๔.๓ โดยเขียนในลักษณะความเรียง ซึ่งประกอบด้วยความรู้ ทักษะกระบวนการ/สมรรถนะและคุณลักษณะ เจตคติทางประวัติศาสตร์ คำอธิบายรายวิชาเป็นการอธิบายภาพรวมของการจัดการเรียนรู้ในรายวิชานั้น ให้เห็นข้อมูลว่ามีเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียนอย่างไร มีกระบวนการเรียนรู้อย่างไร เนื้อหาสาระโดยสังเขปมีอะไรบ้าง ซึ่งในระดับของคำอธิบายรายวิชานั้น สถานศึกษาสามารถพิจารณาใช้สาระการเรียนรู้ในชุมชนและท้องถิ่นมาบูรณาการเข้าไปได้ด้วย เพื่อให้การเรียนรู้มีความหมายและเอื้อต่อการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (ตัวอย่างคำอธิบายรายวิชาดังในภาคผนวก ซึ่งควรพิจารณานำไปปรับใช้ตามความเหมาะสม)

๕. วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชา เพื่อจัดทำโครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐาน ตัวชี้วัด สาระการเรียนรู้ โดยกำหนดสาระสำคัญ เวลาเรียนและน้ำหนักคะแนน แต่ละหน่วยการเรียนรู้ และเน้นการบูรณาการ

๖. ดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทดังกล่าวข้างต้น ผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย โดยเน้น**ทักษะสำคัญ**ของวิธีการทางประวัติศาสตร์ เช่น ทักษะในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลหลักฐาน ทักษะการประเมินความน่าเชื่อถือ ทักษะในการจัดระบบข้อมูล ทักษะในการคิดวิเคราะห์ คิดวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล ทักษะในการวินิจฉัยแยกแยะข้อเท็จจริง ฯลฯ ทั้งนี้ครูผู้สอนจะต้องมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ฝึก**ทักษะย่อย** ที่จะ

ส่งผลให้เกิดทักษะตามกระบวนการดังกล่าวข้างต้น อ่านอย่างกว้างขวาง สังเกตเปรียบเทียบ แยกแยะและจำแนกข้อมูล การสำรวจและสืบค้น การนำเสนออย่างมีเหตุผล

แผนภูมิจากหลักสูตรแกนกลางสู่การเรียนการสอนประวัติศาสตร์

จากที่กล่าวมาแล้ว หากพิจารณาอย่างถ่องแท้จะพบว่า จุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ คือ การสร้างความเข้าใจ “เหตุการณ์” ในเชิงการคิดวิเคราะห์ ความจริงในอดีต ประวัติศาสตร์จึงไม่ใช่เป็นเรื่องการสอนเนื้อหารายละเอียดซึ่งเป็นผลให้ประวัติศาสตร์กลายเป็นข้อมูลที่มากมายและน่าเบื่อหน่าย ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ต้องเข้าใจว่า ข้อมูลสำหรับประวัติศาสตร์ คือ “ฐานความคิดเพื่อนำไปสู่การวิเคราะห์เรื่องราวที่ผ่านมา” หากครูผู้สอนเข้าใจประวัติศาสตร์ในฐานะเป็นหนึ่งในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ที่ต้องการพัฒนา “คน” ในบริบทของสังคมไทยและสังคมโลกอย่างมีประสิทธิภาพ อาจสามารถลดความเบื่อหน่ายของผู้เรียนลงได้ อีกทั้งยังเป็นการฝึกฝนผู้เรียนให้เข้าใจด้วยการแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ ต้องอยู่บนพื้นฐาน “ข้อเท็จจริง” ไม่ใช่ข้อคิดเห็นหรือ

การวิจารณ์โดยไม่มีข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งพบได้ในผู้คนในสถานการณ์ปัจจุบัน ซึ่งแสดงว่า การสอนประวัติศาสตร์ยังไม่บังเกิดผลตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร จึงเป็นหน้าที่ของเรา ซึ่งเป็นครูผู้สอนประวัติศาสตร์ ต้องร่วมกันพิจารณาแนวทางแก้ไข ถึงเวลาแล้วหรือยังที่พวกเราจะร่วมกันสร้างชาติไทยให้มีความเข้มแข็ง โดยพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ให้มีคุณค่าและฝังรากลึกในปัจเจกชนที่เป็นคนไทยทุกคน

เป็นเรื่องที่แน่นอนว่า การเตรียมตัวที่พร้อมในเรื่องที่ต้องสอน **“รู้เนื้อหา รู้โน้ตส์ (Concept) หรือแนวคิดสำคัญของเรื่อง รู้เป้าหมายที่จะสอนชัดเจน”**

การเลือกวิธีการสอนให้ตรงเป้าหมาย เป็นคุณสมบัติสำคัญอีกประการหนึ่งของครูผู้สอนประวัติศาสตร์ หากมีหลากหลายทั้งวิธีการสอนโดยทั่วไป และวิธีการสอนเฉพาะทางประวัติศาสตร์ ก็จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพมากขึ้น ที่ผ่านมาสํานักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานได้สนับสนุนวิธีการสอนประวัติศาสตร์ ได้แก่ การใช้หลักฐานและเอกสารชั้นต้น การใช้แหล่งเรียนทางประวัติศาสตร์เป็นสื่อ และการใช้การทำโครงงานทางประวัติศาสตร์ ดังจะขยายรายละเอียดในลำดับต่อไป

นอกจากนี้ยังมีเรื่องของการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า ได้แก่ สังคมรอบโรงเรียน ผู้รู้-ปราชญ์ท้องถิ่น ฯลฯ ครูจึงต้องศึกษาว่าในท้องถิ่นและชุมชนนั้น มีสิ่งเหล่านี้อยู่ไหน อย่างไรที่จะเชื่อมโยงมาให้การจัดการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของนักเรียน ให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย เนื่องจากหลักสูตรก็เป็นแต่ **“แกนกลาง”** แต่เลือดเนื้อ จิตวิญญาณนั้นอยู่ในระดับการสอนที่จะเติมเข้าไปให้การสอนนั้นมีชีวิตเหมาะกับผู้เรียนเพียงใด

และที่สำคัญคือ **“การใส่ใจในการสอน”** น่าจะยังคงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับครูมืออาชีพไม่ว่าจะสอนวิชาใดก็ตาม แล้วท่านจะเตรียมตัวพร้อมที่จะเป็น**ครูประวัติศาสตร์มืออาชีพ**หรือยัง

สาระเนื้อหาที่นักเรียนในทุกระดับชั้นได้เรียน ตามที่กำหนดในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ประกอบด้วย

- ๑) เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์
 - ๒) วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historied Method)
 - ๓) พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ
 - ๔) เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์
 - ๕) ความเป็นมาของชาติไทย รวมทั้งประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญที่มีส่วนสร้างสรรค์ และปกป้องรักษาชาติไทย
- ๖) วัฒนธรรมไทย
 - ๗) ภูมิปัญญาไทย

ความรู้พื้นฐานที่สำคัญสำหรับครูผู้สอนประวัติศาสตร์ซึ่งในเอกสารนี้ขอนำเสนอสาระเนื้อหาในบางประเด็น ดังนี้

เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์

เนื่องจาก “ช่วงเวลาที่ผ่านมาแล้ว” เป็นคำสำคัญ (Key Word) ของประวัติศาสตร์ เพราะเวลาจะช่วยให้การวิเคราะห์เหตุการณ์ในอดีตได้ชัดเจน ทำให้เข้าใจลำดับของเหตุการณ์ต่างๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน เนื่องจากเหตุการณ์หนึ่งย่อมเป็นผลมาจากอีกเหตุการณ์หนึ่งที่เกิดขึ้นก่อน แต่เวลาเป็นเรื่องของนามธรรม แต่เครื่องมือในการกำหนดเวลาเป็นสิ่งที่มนุษย์ในแต่ละสังคมกำหนดขึ้นซึ่งมีความแตกต่างกัน นั่นคือมนุษย์ในแต่ละสังคมไม่ได้ใช้เวลาเหมือนกัน ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์จึงต้องเรียนรู้

(๑) ระบบเวลาทั้งตามระบบจันทรคติ (นับตามการโคจรของดวงจันทร์รอบโลก) ที่สังคมไทยในอดีตใช้ในการจดบันทึกเรื่องราว แม้ในปัจจุบันสังคมไทยยังคงใช้เวลาตามระบบจันทรคติในวันสำคัญทางศาสนา และวันตามประเพณีไทยบางวัน เช่น วันลอยกระทง รวมทั้งประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามก็ยังคงใช้อยู่ (อิชเราะห์ศักราชในระบบจันทรคติ) ส่วนเวลาตามระบบสุริยคติ (นับตามการโคจรของโลกรอบดวงอาทิตย์) จัดเป็นเวลาสากล

(๒) ศักราช หรือช่วงเวลาใน ๑ ปี ทั้งของไทยและสากล รวมทั้งการเทียบศักราชในระบบต่างๆ เช่น พุทธศักราช คริสต์ศักราช มหาศักราช รัตนโกสินทร์ศก

(๓) ช่วงสมัยทางประวัติศาสตร์ ที่แบ่งออกตามพัฒนาการของมนุษยชาติ
เวลาในสาระประวัติศาสตร์มีเป้าหมายในการเรียนรู้ ดังนี้

(๑) เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะพื้นฐานในการศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ ความรู้เรื่องเวลาจะทำให้เข้าใจเรื่องราวที่ปรากฏในเอกสารนั้น แม้ว่าจะต่างพื้นที่ต่างวัฒนธรรม เราก็จะเชื่อมโยงได้ว่ามีเหตุการณ์สำคัญใดเกิดขึ้น เมื่อไร ที่ไหน เหตุการณ์ใดเกิดก่อนและเหตุการณ์ใด

เกิดหลัง (ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่) ทำให้สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ตามเส้นเวลา (time line) และเชื่อมโยงเหตุการณ์ได้

(๒) เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์และตีความเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ได้ การเข้าใจเรื่องเวลาได้อย่างถูกต้องจะเป็นผลให้เราเข้าใจเหตุการณ์ว่า แต่ละเหตุการณ์มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ปัจจัยใด (เหตุการณ์ที่เกิดก่อน) เป็นเหตุทำให้เกิดเรื่องราวขึ้น เรื่องราวมีการเปลี่ยนแปลงหรือมีการคลี่คลายไปอย่างไรและเหตุการณ์ใดเป็นผล (ทำไมและอย่างไร) ซึ่งถ้าหากไม่เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างเวลากับเหตุการณ์ย่อมจะไม่เข้าใจเหตุการณ์ได้อย่างแท้จริง

(๓) เพื่อให้ผู้เรียนใช้เวลาในการบอกเล่าเรื่องราวได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ต่อไปในอนาคต

(๔) เครื่องมือบอกเวลาแสดงภูมิปัญญาของมนุษยชาติที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาและสถานที่ต่างๆ

เวลาในหลักสูตรมีลำดับขั้นตอนการเรียนรู้ ดังนี้

สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ เครื่องมือในการเรียนรู้เรื่องเวลา คือ ปฏิทิน (เวลาในนาฬิกาไม่สามารถแสดงการเปลี่ยนแปลงของสังคมมนุษย์ได้ชัดเจน) ซึ่งมีทั้งวัน สัปดาห์ เดือน ปี (ศักราชทั้งพุทธศักราชและคริสต์ศักราช) การใช้วัน เดือน ปีในชีวิตประจำวัน (เช่น วันพระยังใช้ระบบจันทรคติอยู่) จนมาถึงการเทียบศักราชระหว่างพุทธศักราชกับคริสต์ศักราช พร้อมเข้าใจว่าช่วงเวลาอดีตที่สัมพันธ์กับปัจจุบันและอนาคต

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ จะเริ่มเข้าใจเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ เริ่มด้วยช่วงเวลา ๑๐ ปี (ทศวรรษ) ๑๐๐ ปี (ศตวรรษ) ๑,๐๐๐ ปี (สหัสวรรษ) สมัยก่อนประวัติศาสตร์ (ช่วงเวลาที่สังคมนั้นยังไม่สามารถใช้ตัวอักษรบอกเล่าเรื่องราว) สมัยประวัติศาสตร์ (สังคมที่มีความอารยะเพราะสามารถประดิษฐ์ตัวอักษรใช้ในการสื่อสารได้) สมัยประวัติศาสตร์ไทย ประกอบด้วย สมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ จะเรียนรู้เรื่องศักราชที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ ม.ศ. (มหาศักราช) จ.ศ. (จุลศักราช) ร.ศ. (รัตนโกสินทร์ศก) ฮ.ศ. (ฮิจเราะห์ศักราช) เพิ่มเติมจาก พ.ศ. และ ค.ศ. และสามารถเทียบศักราชตามระบบต่างๆ ได้ รวมทั้งเข้าใจว่า “เวลา” มีความสำคัญในการศึกษาเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์อย่างไร

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ จะเรียนรู้เรื่องเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ในประวัติศาสตร์ไทยและประวัติศาสตร์สากล รวมทั้งความสำคัญของเวลาในประวัติศาสตร์

ผู้สอนประวัติศาสตร์สามารถศึกษาความรู้เกี่ยวกับเวลาได้จากหนังสือเรื่อง “วันวาร กาลเวลา แลนานาคักราช” ของ ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร

จะเห็นว่า เวลาสำหรับประวัติศาสตร์ ไม่ใช่ “สัปดาห์หนึ่งมีกี่วัน” แต่เวลาจะเป็นเครื่องมือช่วยให้การจัดลำดับเหตุการณ์ เพื่อช่วยให้ศึกษาอดีตเข้าใจได้ง่ายขึ้น

วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical Method)

ประวัติศาสตร์นับเป็นศาสตร์ที่มีความน่าเชื่อถือเช่นเดียวกับวิทยาศาสตร์แขนงหนึ่งได้ก็เพราะวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะสืบค้นหาความจริงในสังคมมนุษย์อย่างเป็นระบบ เครื่องมือที่นักประวัติศาสตร์ใช้ค้นหาความจริง คือ หลักฐานหรือร่องรอยที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่จะแตกต่างคือ วิทยาศาสตร์สามารถพิสูจน์ทฤษฎีทางธรรมชาติด้วยการทดลองซ้ำแล้วซ้ำอีกได้ แต่ประวัติศาสตร์นั้นเนื่องจากเป็นเรื่องพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกิดขึ้นแล้วด้วยปัจจัยต่างๆ ด้วย

การวิเคราะห์ข้อเท็จจริงจากหลักฐานและการสืบค้นที่เป็นระบบ

วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็น “ทักษะกระบวนการ” ที่มุ่งสร้างสรรคการเรียนรู้ด้วยตนเองในยุคโลกาภิวัตน์ โดยให้ผู้เรียนได้ออกนอกห้องเรียนไปสู่โลกในความเป็นจริงด้วยการสืบค้นเรื่องราวที่ตนอยากรู้ อยากรูเห็น และในโลกยุคข้อมูลข่าวสารนี้ วิธีการทางประวัติศาสตร์จะฝึกฝนให้ผู้เรียนตรวจสอบ กลั่นกรองข้อมูลให้ได้ข้อเท็จจริง และคิดวิเคราะห์อย่างเป็นเหตุเป็นผล ก่อนที่จะคิดวินิจฉัยว่าสิ่งใดจริงน่าเชื่อถือ อันเป็นการรู้เท่าทันข้อมูลข่าวสารอย่างแท้จริง

สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ ให้สืบค้นเรื่องราวของตนเอง ครอบครัว โรงเรียน และชุมชนใกล้ตัว ด้วยวิธีการสอบถาม ศึกษาจากหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัวและแหล่งข้อมูลที่ใกล้ตัว

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ได้สืบค้นเรื่องราวของท้องถิ่นอย่างง่ายๆ เริ่มด้วยการรู้จักหลักฐานทางประวัติศาสตร์ตามแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น และฝึกฝนแยกแยะข้อมูลที่เป็นความจริงออกจากข้อเท็จจริง แยกแยะข้อคิดเห็น ได้อย่างมีเหตุผล รวมทั้งรู้จักขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ได้ฝึกฝนใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ และศึกษาเรื่องราวต่างๆ ที่ใกล้ตัว รวมทั้งฝึกฝนทักษะการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลจากหลักฐานประเภทต่างๆ โดยเฉพาะหลักฐานที่จะใช้ในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย อยุธยา รัตนบุรี และรัตนโกสินทร์

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ ได้ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์สืบค้นเรื่องราวที่ตนสนใจสร้างความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ที่เรียกว่า “โครงงานทางประวัติศาสตร์”

ผู้สอนประวัติศาสตร์คงต้องศึกษาและใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ สร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเองสักครั้งจึงจะเข้าใจและเข้าถึง จึงจะสามารถอธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจได้ชัดเจน ไรก็ตามขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ นักประวัติศาสตร์ไม่ได้จำกัดว่าต้องมี ๔ ขั้น ๕ ขั้น หรือ ๖ ขั้น เพราะการสืบค้นเรื่องหนึ่งเรื่องอาจมีประเด็นที่ต้องสืบค้นต่อเนื่อง ลำดับขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ประกอบด้วย

วิธีการทางประวัติศาสตร์

๑. ตั้งประเด็นศึกษา
๒. เสาะหาแหล่งข้อมูลหลักฐาน
๓. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้ครบถ้วน
๔. วิเคราะห์ตรวจสอบ ประเมินคุณค่าหลักฐาน
๕. ตีความเพื่อตอบประเด็นศึกษาได้ว่าทำไมและอย่างไร
๖. นำเสนอเรื่องราวที่ค้นพบได้อย่างมีเหตุผลและน่าสนใจ

พัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ

อดีต ปัจจุบัน และอนาคต แสดงธรรมชาติของสังคมมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และแม้ในช่วงเวลาเดียวกัน สังคมมนุษย์ในแต่ละพื้นที่ยังมีความเหมือนและความต่าง ทำให้ประวัติศาสตร์มีความแตกต่างจากสังคมศึกษาสาขาอื่นๆ เนื่องจากประวัติศาสตร์ให้ความสำคัญอย่างมากกับความแตกต่างที่เป็นลักษณะเฉพาะในสังคมมนุษย์ ลักษณะเฉพาะดังกล่าวที่เกิดจากสาเหตุปัจจัยของสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งอื่นๆ ในสังคมด้วยความเข้าใจดังกล่าวนี้คือ ลักษณะเด่นของประวัติศาสตร์

ในนัยนี้การศึกษาประเด็น “เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์” จึงมุ่งที่จะสืบค้นหาข้อเท็จจริงว่า “มีใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่” เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานที่จะวิเคราะห์ว่า ทำไมจึงเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น (มีปัจจัยอะไรผลักดันให้เกิดเหตุการณ์นั้นบ้าง) เหตุการณ์นั้นมีการเคลื่อนไหวหรือเปลี่ยนแปลงอย่างไร และมีผลกระทบด้านใดบ้าง นั่นเป็นคำถามสำคัญที่มุ่งให้ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์หาคำตอบให้ชัดเจนมากกว่าการท่องจำข้อมูลเท่านั้น

ผู้สอนต้องเข้าใจด้วยว่า พัฒนาการ หมายถึง ความเจริญในสังคมมนุษย์ซึ่งก่อให้เกิดวัฒนธรรมและอารยธรรมขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลง หมายถึง พลวัตของสังคมที่เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา และเหตุการณ์สำคัญ เช่น การสงคราม การเป็นพันธมิตร เป็นต้น

สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ จะได้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมรอบตัวเช่นสิ่งของเครื่องใช้ การดำเนินชีวิตของตน และชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงตามช่วงเวลาในอดีตของสมัยพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร เป็นเพราะเหตุใด หรือสาเหตุใดที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นผลอย่างไร รวมทั้งให้แยกแยะความเหมือน ความแตกต่างของขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมระหว่างชุมชนตนกับชุมชนอื่น

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ได้เรียนรู้พัฒนาการของมนุษยชาติในดินแดนไทยตามลำดับเวลาโดยใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นของตน ในช่วงชั้นนี้ผู้เรียนจะได้เรียนรู้วิถีชีวิตโดยสังเขปของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์จนถึงสมัยประวัติศาสตร์ที่พบหลักฐานลายลักษณ์อักษรในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๒ เข้าใจสังคมไทยที่รับอารยธรรมอินเดียและจีนเช่นเดียวกับชาติอื่นๆ ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ทั้งด้านภาษา และวรรณกรรม ศาสนา

การแต่งกาย อาหาร จนถึงลักษณะสังคมไทยในปัจจุบันที่มีอิทธิพลของชาติที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และขยายความเข้าใจไปยังประเทศเพื่อนบ้านของไทย ทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองในปัจจุบัน การรวมกลุ่มของอาเซียน ซึ่งจะเป็นการเข้าใจพัฒนาการของอดีตจนถึงปัจจุบันของสังคมไทยที่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคนี้

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ เป็นการเรียนรู้พัฒนาการของมนุษยชาติในพื้นที่ต่างๆ เริ่มด้วยภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภูมิภาคอื่นๆ ของเอเชีย และภูมิภาคอื่นๆ ของโลก เรียนรู้ความเจริญทางวัฒนธรรมของสังคมมนุษย์ผ่านรูปธรรมคือแหล่งมรดกโลกในประเทศต่างๆ ที่มีพัฒนาการสืบต่อมาจนถึงโลกในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ที่มีทั้งความร่วมมือและความขัดแย้ง

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์โลก เช่นเดียวกับนักเรียนของประเทศอื่นๆ เริ่มตั้งแต่อารยธรรมโลกในยุคโบราณ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตกโลกยุคกลาง เหตุการณ์สำคัญของโลกในยุคปฏิวัติวิทยาการต่างๆ ยุคจักรวรรดินิยมโลกในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ ซึ่งเป็นสถานการณ์ของโลกปัจจุบัน

ผู้สอนประวัติศาสตร์ต้องใช้ประสบการณ์ในการอ่านหนังสืออย่างกว้างขวางจึงจะสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เริ่มด้วย time line เหตุการณ์สำคัญ ต่อด้วยความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์ (ว่าเป็นอย่างไร) ปัจจัยที่ทำให้เกิดพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงนั้นมีอะไรบ้าง (ทำไมจึงเกิดขึ้น) และผลของเหตุการณ์นั้นเป็นอย่างไร

ความเป็นไทย (ความเป็นมาของชาติไทย บุคคลสำคัญของไทย วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย)

สาระการเรียนรู้ในเรื่องนี้ได้บรรจุอยู่ในหลักสูตรมาตั้งแต่เริ่มมีการจัดการเรียนการสอนให้เป็นระบบตามแบบตะวันตก แต่ดูจะเป็นเรื่องที่ยากมีปัญหามากในปัจจุบัน ซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ และเศรษฐกิจแบบทุนนิยม หรือตลาดเสรีที่ผู้คนส่วนใหญ่นิยมชมชอบวัฒนธรรมของชาติที่เจริญมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ คนเก่ง คนกล้า และคนรวยได้รับความชื่นชมมากกว่าคนดี มีจริยธรรม อย่างไรก็ตามน่าจะเป็นเรื่องท้าทายครูมืออาชีพที่จะนำเยาวชนของชาติให้ **“มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย”** อันเป็นเป้าหมายสำคัญในการเรียนรู้สาระนี้ ซึ่งแม้จะไม่ใช่เป้าหมายหลักการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ **ที่มุ่งให้เข้าใจความเป็นชาติไทย มากกว่าการรักชาติ และภูมิใจในชาติ** ก็ตาม แต่หากการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งให้ผู้เรียนได้รับรู้ความเป็นมาของชาติไทยที่บรรพบุรุษไทยได้เสียสละชีพเพื่อปกป้องไว้ เข้าใจในวัฒนธรรมไทยอันเป็นเอกลักษณ์เป็นที่ยอมรับไปทั่วโลก รวมทั้งเป็นชาติที่มีภูมิปัญญาไทยที่สามารถแก้ปัญหาทั้งด้านการดำเนินชีวิตและวิกฤติการณ์ด้านต่างๆ ฝ่าฟันอุปสรรคนานัปการ เป็นประเทศเอกราชสืบถึงปัจจุบันนี้ได้ ก็คงทำให้เยาวชนไทยได้ตระหนักในความสำคัญและสานต่อเป็น **“ความเป็นไทย”** สืบต่อไป

สำหรับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๓ จะได้เรียนรู้ความเป็นไทยผ่านสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย แหล่งวัฒนธรรม และสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งบุคคลที่น่ายกย่อง วัฒนธรรมประเพณี สถานที่ สิ่งของ อาหาร ภาษาท้องถิ่น ที่สำคัญคือ บทบาทของพระมหากษัตริย์ และบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนในการสร้างและปกป้องชาติ

นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ จะได้เรียนรู้พัฒนาการของอาณาจักรไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันโดยสังเขป ซึ่งรวมทั้งบุคคลสำคัญ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยในแต่ละช่วงสมัย

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ จะได้วิเคราะห์พัฒนาการของผู้คนในดินแดนไทย และอาณาจักรไทยทั้งด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งบุคคลสำคัญ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ จะได้วิเคราะห์ประเด็นสำคัญในประวัติศาสตร์ไทยที่ผู้สอนเห็นว่าสำคัญต่อ “ความเป็นไทย” ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ บุคคลสำคัญ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่ส่งผลต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนในการอนุรักษ์ความเป็นไทยสืบต่อไป

ผู้สอนประวัติศาสตร์ อาจศึกษาเพิ่มเติมสาระสำคัญจากหนังสือเรื่อง “คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนประวัติศาสตร์ : ประวัติศาสตร์ไทยจะเรียนจะสอนกันอย่างไร” ที่กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการจัดพิมพ์เผยแพร่ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๓

ประวัติศาสตร์สอนทุกอย่าง แม้แต่อนาคต

Alphonse de Lamartine

งานเขียนเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ครั้งหนึ่งนั้น
มีการปกปิดความจริง

Malcom Reynolds in Serenity [film](2005)
written and directed by Joss Whedon

บรรดาผู้ใดเพิกเฉยต่อประวัติศาสตร์
เป็นการกำหนดให้มันซ้ำรอยอีก

Middleton High School billboard from
Disney's Kim Possible

ประวัติศาสตร์คือการเรียงลำดับเหตุการณ์
ของมนุษย์

Anonymous

อ้างอิง

<http://en.wikiquote.org/wiki/History>

ส่วนที่ ๒

แนวทางการจัดทำหน่วยการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์

หน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

หน่วยการเรียนรู้...ช่วยครูได้อย่างไร

สิ่งใดๆ ก็ตามจะมีความหมายขึ้นก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นมีความจำเป็นและขาดไม่ได้ สิ่งนั้นเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิตในปัจจุบันหรือเตรียมสู่อนาคต หรือสิ่งนั้นมีคุณค่าทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และพัฒนาสติปัญญาเพียงไร ประวัติศาสตร์ก็เช่นกัน ถ้าครูประวัติศาสตร์ตอบได้ว่า ประวัติศาสตร์มีคุณค่าและความสำคัญอย่างไรทั้งต่อผู้สอนเอง ต่อผู้เรียน ต่อท้องถิ่น ต่อประเทศชาติ หรือต่อโลกได้ชัดเจนเพียงระดับใดระดับหนึ่ง การสอนประวัติศาสตร์ก็จะมีผลต่อการพัฒนาได้ ในอดีตที่ผ่านมาพฤติกรรมการสอนของครูบางคนที่ไร้วิถียุทธศาสตร์ความเป็นครูได้ทำให้เกิดข้อครหาขึ้นหลายประเด็น เช่น **ไม่ชอบศึกษา ไม่หาวิธีการสอน ข้นตอนไร้สื่อ ได้ชื่อแค่นักประเมิน เผลินอยู่แต่ในห้อง สอนได้เพียงแค่จดจำ ไม่นำพาสภาพแวดล้อมรอบตัว** สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ประกาศให้ทุกสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์สัปดาห์ละ ๑ ชั่วโมง ตลอดทั้งปี ครูผู้สอนประวัติศาสตร์จะต้องจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ รวมทั้งสิ้น ๔๐ ชั่วโมง แล้วครูจะสอนอย่างไร หรือจะนำอะไรไปสอน ซึ่งครูจะต้องปรับพฤติกรรมและพฤติการณ์ในการสอนของตนเสียใหม่เป็น **ชอบศึกษาค้นคว้า วิชาการ จินตนากว้างไกล หลากหลายวิธีสอน ทุกชั้นตอนมีสื่อ นำเชื่อถือประเมินผลงาน ศึกษาสถานที่จริง** แต่เพียงการเปลี่ยนพฤติกรรมและพฤติการณ์เท่านั้น ใช่ว่าจะแก้ปัญหาการสอนประวัติศาสตร์ “สอนอย่างไรจึงจะดี” ได้ทุกคน ถึงตอนนี้ครูจำเป็นจะต้องค้นคว้า ค้นหาทางเลือกที่ดีที่สุดในการจัดการเรียนการสอน

อย่างไรก็ตามการจะให้เด็กเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นเพียงผู้กำกับ โดยการวางแผนให้สอดคล้องกับความสนใจและต้องการที่จะเรียนรู้ของผู้เรียน โดยอาศัยพฤติกรรมอยากรู้อยากเห็นของเด็กนำไปสู่กิจกรรมที่สร้างสรรค์ เกิดจินตนาการในการเรียนรู้ จัดกิจกรรมให้นักเรียนปฏิบัติอย่างหลากหลาย ตามปรัชญาการสอนที่ว่า “สอนคน ไม่ใช่สอนหนังสือ” เพื่อให้นักเรียนสามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา และมีคุณลักษณะ ค่านิยม และเจตคติที่จำเป็น ทางเลือกหนึ่งก็คือสร้างหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพขึ้น

หน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ จะมีบทบาทสำคัญช่วยบรรเทาข้อครหาข้างต้น และเป็นเครื่องสนับสนุนความเป็นเลิศทางวิชาการของครูผู้สอน เพราะหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์คือ แผนการเรียนรู้ที่ประมวลเนื้อหา ประสบการณ์ แนวคิด วิธีการ กิจกรรม สื่อการเรียนการสอน การวัดประเมินผลเข้าไว้อย่างกลมกลืน สัมพันธ์และครอบคลุมสอดคล้องกันกับ

มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดที่หลักสูตรกำหนดในแต่ละปีการศึกษา โดยหน่วยการเรียนรู้ เป็นหน่วยประสบการณ์ที่จัดไว้อย่างตั้งใจ โดยมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ มีชิ้นงานและคุณลักษณะ ตามที่คาดหวัง หน่วยการเรียนรู้จึงเป็นสิ่งที่จะตอบโจทย์ดังกล่าว เพราะมีความสมบูรณ์ มีความพร้อมที่จะสามารถให้ครุนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ในทันที

ทำอย่างไร...จึงจะได้หน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

การสร้างหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ผู้จัดทำหน่วยการเรียนรู้จะต้องนำคำอธิบาย รายวิชา (รายละเอียดภาคผนวก) ซึ่งประมวลไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา มาวิเคราะห์เพื่อจัดทำ เป็นหน่วยการเรียนรู้ โดยมีขั้นตอนในการสร้าง ๓ ขั้นตอน คือ กำหนดเป้าหมาย กำหนดหลักฐาน ที่แสดงว่าผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย และออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งมีรายละเอียด ในการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นที่ ๑ กำหนดเป้าหมาย ในการกำหนดเป้าหมาย ผู้สอนจะต้องพิจารณาว่า ผู้เรียนควรรู้อะไร ควรมีความเข้าใจในเรื่องใด และควรทำอะไรได้บ้าง อะไรที่ควรค่าแก่การเรียนรู้ และควรมีความเข้าใจที่ยั่งยืน

เป้าหมายการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ หมายถึงมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ซึ่งครูประวัติศาสตร์พึงทำความเข้าใจ โดยสามารถศึกษาการวิเคราะห์ตัวชี้วัดรายตัวได้จากภาคผนวก นอกจากนี้การพิจารณาหลอมรวม ตัวชี้วัดต่างๆ เข้าด้วยกันให้เป็นความคิดรวบยอด ซึ่งก็เป็นเป้าหมายการเรียนรู้ที่เป็น ความสามารถที่ผู้เรียนต้องรู้และปฏิบัติได้ อันเป็นภาพปลายทางที่เราต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

เป้าหมายของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์คงไม่หยุดอยู่เพียงการให้นักเรียนจดจำ ข้อมูลจำนวนมาก และเล่าย้อนให้มากที่สุด แต่ระดับที่ลุ่มลึกกว่า คือ การเข้าใจ การอธิบาย การตีความ และสามารถนำความรู้นั้นไปประยุกต์ใช้ในการสถานการณ์ต่างๆ ได้

มีครั้งหนึ่ง ครูถามว่า “นักเรียนควรจำเหตุผลให้ได้ว่า “โบสถ์” “วิหาร” และสถานที่ สำคัญทางศาสนาหันหน้าไปทางทิศตะวันออก เนื่องจากเป็นทิศมงคลนั้น ถูกต้องหรือไม่” แสดงให้เห็นว่าเราไม่ควรมีเป้าหมายเพียงแค่ “ให้จำข้อมูล” แต่ควรไปให้ยิ่งกว่า โดยอาจ พิจารณาโบสถ์ วิหารในสถานที่อื่นๆ เช่น ซากโบสถ์วัดกานโถง ที่เวียงกุมกาม กลับหันหน้าไปทาง ทิศตะวันตก ปราสาทหินพิมายหันหน้าไปทิศใต้ และบางที่ก็พบว่าไม่ได้สนใจเรื่องทิศทาง แต่ขึ้นอยู่กับภูมิประเทศเป็นตัวกำหนดว่าจะหันไปทางทิศใด ประเด็นเหล่านี้ ก็นำไปสู่ว่าเป้าหมาย การเรียนรู้ที่ลุ่มลึกกว้างขวางกว่าทั้งมิติของการคิดเชิงวิพากษ์และเชื่อมโยง

ขั้นที่ ๒ กำหนดหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนบรรลุเป้าหมาย วิธีการ Backward

Design กำหนดให้ผู้สอนวางแผนการจัดการเรียนรู้โดยคิดถึงหลักฐานที่จะบ่งชี้ว่าผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ ด้วยวิธีการประเมินที่หลากหลาย

เมื่อผู้สอนมีความชัดเจนในเป้าหมายคุณภาพของผู้เรียนที่ต้องการให้เกิดขึ้นอย่างชัดเจนแล้ว คำถามต่อไปคือ จะรู้ได้อย่างไรว่าผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการจัดการเรียนรู้แล้ว ซึ่งถือเป็นขั้นตอนในการวางแผนเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียนว่า

๑) ผู้เรียนมีความรู้ ความสามารถตามเป้าหมายของการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร

๒) ผู้เรียนเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายการจัดการเรียนรู้หรือไม่ อย่างไร

๓) มีผลงานหรือชิ้นงานอะไรที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความสามารถตามเป้าหมายการจัดการเรียนรู้ และผู้เรียนต้องแสดงออกอย่างไรที่แสดงว่าความเกิดสมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์

๔) ความรู้ ความสามารถหรือพฤติกรรมของผู้เรียนที่ปรากฏนั้นเพียงพอหรือไม่

ในขั้นนี้ ครูผู้สอนควรมีวิธีการ และเครื่องมือวัดและประเมินการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อเลือกใช้ให้เหมาะสมกับเป้าหมายการเรียนรู้ต่างๆ โดยทั่วไป การประเมินผลการจัดการเรียนรู้มีเป้าหมาย ๓ ประการ คือ เพื่อรู้จักผู้เรียน เพื่อประเมินวิธีเรียนของผู้เรียน และเพื่อประเมินพัฒนาการของผู้เรียน ผู้สอนสามารถเลือกใช้หรือคิดค้นวิธีการวัดและประเมินผลให้เหมาะสมกับจุดมุ่งหมายของการนำผลการประเมินไปใช้เพื่อตอบสนองความต้องการ ๓ ประการ ดังกล่าวข้างต้น

การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ทั้งการประเมินผลการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ การประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และการประเมินผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนนั้น มีความเหมาะสมกับวิธีการและเครื่องมือวัดและประเมินผลแบบไม่เป็นทางการ ข้อมูลที่ได้ก็จะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นรายบุคคล ช่วยให้ผู้สอนเข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนได้อย่างลึกซึ้งกว่า ทั้งยืดหยุ่นตามสถานการณ์ต่างๆ

ในเอกสาร “**แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑**” ได้เสนอแนะการประเมินแบบต่างๆ ไว้ ดังนี้

๑. การสังเกตพฤติกรรม เป็นการเก็บข้อมูลจากการดูการปฏิบัติของผู้เรียน โดยไม่ขัดจังหวะการทำงานหรือการคิดของผู้เรียน การสังเกตพฤติกรรมเป็นสิ่งที่ทำได้ตลอดเวลา แต่ควรมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่า ต้องการประเมินอะไร ควรสังเกตหลายครั้ง หลายสถานการณ์ เพื่อป้องกันความลำเอียง ทั้งนี้อาจมีเครื่องร่วมด้วย เช่น สมุดจดบันทึก แบบมาตราประมาณค่า แบบตรวจสอบรายการ

๒. การสอบปากเปล่า เป็นการให้ผู้เรียนได้แสดงออกด้วยการพูด ตอบประเด็นเกี่ยวกับการเรียนรู้ตามมาตรฐาน รูปแบบนี้ผู้เรียนและผู้สอนมีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง สามารถมีการอภิปรายโต้แย้ง ขยายความ และปรับแก้ไขความคิดเห็นกันได้

๓. การพูดคุย เป็นการสื่อสารสองทางระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน สามารถดำเนินการเป็นกลุ่มหรือรายบุคคลก็ได้ ใช้ในการตรวจสอบว่าผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เพียงใด เป็นข้อมูลสำหรับพัฒนา

๔. การใช้คำถาม การใช้คำถามเป็นเรื่องปกติมากในการจัดการเรียนรู้ แต่ควรเป็นคำถามที่ท้าทายให้ผู้เรียนทำความเข้าใจและเรียนรู้ที่ลึกซึ้งขึ้น

๕. การเขียนสะท้อนการเรียนรู้ (Journals) เป็นรูปแบบการบันทึกการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเขียนทบทวนสิ่งที่ตนเองรับรู้จากการเรียน แล้วสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองในลักษณะ “นิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่า...” อาจเขียนในมิติของความรู้ กระบวนการ และเจตคติที่ได้จากการเรียน นอกจากนี้ยังสามารถให้ผู้เขียนเขียนตอบกระทู้หรือข้อความของครูที่สอดคล้องกับตัวชี้วัดหรือเป้าหมายการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ได้

๖. การประเมินการปฏิบัติ เป็นวิธีการประเมินงานหรือกิจกรรมที่ผู้สอนมอบหมายให้ผู้เรียนปฏิบัติงานให้ทราบถึงผลการพัฒนาของผู้เรียน การประเมินลักษณะนี้ ผู้สอนต้องเตรียมสิ่งสำคัญ ๒ ประการ คือ ภาระงาน (tasks) หรือกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติ เช่น การทำโครงการ/โครงงาน การสำรวจ การนำเสนอ การสร้างแบบจำลอง การท่องปากเปล่า การสาธิต การจัดนิทรรศการ การแสดงละคร เป็นต้น และเกณฑ์การให้คะแนน (Scoring Rubrics)

๗. การประเมินด้วยแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) เป็นการเก็บรวบรวมชิ้นงานของผู้เรียนเพื่อสะท้อนความก้าวหน้าและความสำเร็จของผู้เรียน เช่น แฟ้มสะสมผลงานที่แสดงความก้าวหน้าของผู้เรียน ต้องมีผลงานในช่วงเวลาต่างๆ ที่แสดงความก้าวหน้าของผู้เรียน หากเป็นแฟ้มสะสมงานดีเด่นต้องแสดงผลงานที่สะท้อนความสามารถของผู้เรียน โดยผู้เรียนต้องแสดงความคิดเห็นหรือเหตุผลที่เลือกผลงานนั้น เก็บไว้ตามวัตถุประสงค์ของแฟ้มสะสมผลงาน แนวทางในการจัดทำแฟ้มผลงาน มีดังนี้

- กำหนดวัตถุประสงค์ของแฟ้มสะสมผลงานว่าสะท้อนความก้าวหน้าหรือความสำเร็จของผู้เรียนในเรื่องใด ด้านใด ทั้งนี้อาจพิจารณาจากตัวชี้วัด/มาตรฐานการเรียนรู้
- วางแผนจัดทำแฟ้มสะสมผลงานที่เน้นการจัดทำชิ้นงาน กำหนดเวลาของการจัดทำแฟ้มสะสมผลงาน และเกณฑ์การประเมิน
- จัดทำแผนแฟ้มสะสมผลงานและดำเนินการตามแผนที่กำหนด
- ให้ผู้เรียนเก็บรวบรวมชิ้นงาน
- ให้มีการประเมินชิ้นงานเพื่อพัฒนาชิ้นงาน ควรประเมินแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ ตนเอง เพื่อน ครูผู้สอน ผู้ปกครอง บุคคลที่เกี่ยวข้อง

- ให้ผู้เรียนคัดเลือกชิ้นงาน ประเมินตามชิ้นงานตามเงื่อนไขที่ครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนด เช่น ชิ้นงานที่ยากที่สุด ชิ้นงานที่ชอบที่สุด เป็นต้น โดยดำเนินการเป็นระยะอาจจะเป็นเดือนละครั้งหรือทเรียนละครั้งก็ได้
- ให้ผู้เรียนนำชิ้นงานที่คัดเลือกแล้วมาจัดทำเป็นแฟ้มที่สมบูรณ์ ซึ่งควรประกอบด้วย หน้าปก คำนำ สารบัญ ชิ้นงาน แบบประเมินแฟ้มสะสมงาน และอื่นๆ ตามความเหมาะสม
- ผู้เรียนต้องสะท้อนความรู้สึกและความคิดเห็นต่อชิ้นงานหรือแฟ้มสะสมผลงาน
- สถานศึกษาควรจัดให้ผู้เรียนแสดงแฟ้มสะสมงานและชิ้นงานเมื่อสิ้นภาคเรียน/ปีการศึกษา ตามความเหมาะสม

๘. การวัดและประเมินด้วยแบบทดสอบ เป็นการประเมินตัวชี้วัดด้านการรับรู้ข้อเท็จจริง (knowledge) ผู้สอนควรเลือกใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ของการวัดและประเมินนั้นๆ เช่น แบบทดสอบเลือกตอบ แบบทดสอบถูก-ผิด แบบทดสอบจับคู่ แบบทดสอบเติมคำ แบบทดสอบความเรียง เป็นต้น ทั้งนี้แบบทดสอบที่ใช้ต้องเป็นแบบทดสอบที่มีคุณภาพ มีความเที่ยงตรง (Validity) และมีความเชื่อมั่นได้ (Reliability)

๙. การประเมินความรู้สึกรู้จักคิด เป็นการประเมินคุณธรรม จริยธรรม คุณลักษณะ และเจตคติที่ควรปลูกฝังในการจัดการเรียนรู้ ซึ่งการวัดและประเมินผลเป็นลำดับขั้นจากต่ำสุดไปสูงสุด ดังนี้

- **ขั้นรับรู้** เป็นการประเมินพฤติกรรมที่แสดงว่ารู้จัก เต็มใจ สนใจ
- **ขั้นตอบสนอง** เป็นการประเมินพฤติกรรมที่แสดงว่าเชื่อฟัง ทำตามอาสาทำพอใจที่จะทำ
- **ขั้นเห็นคุณค่า (ค่านิยม)** เป็นการประเมินพฤติกรรมที่แสดงความเชื่อซึ่งแสดงออกโดยการกระทำหรือปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ยกย่องชมเชย สนับสนุน ช่วยเหลือ หรือทำกิจกรรมที่ตรงกับความเชื่อของตน ทำด้วยความเชื่อมั่นศรัทธา และปฏิเสธที่จะกระทำในสิ่งที่ขัดแย้งกับความเชื่อของตน
- **ขั้นจัดระบบคุณค่า** เป็นการประเมินพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม อภิปราย เปรียบเทียบ จนเกิดอุดมการณ์ในความคิดของตนเอง
- **ขั้นสร้างคุณลักษณะ** เป็นการประเมินพฤติกรรมที่มีแนวโน้มว่าจะประพฤติปฏิบัติเช่นนั้นอยู่เสมอในสถานการณ์เดียวกัน หรือเกิดเป็นอุปนิสัย

การประเมินผลด้านจิตพิสัย ควรใช้การสังเกตพฤติกรรมปฏิบัติเป็นหลัก และสังเกตอย่างต่อเนื่องโดยมีการบันทึกผลการสังเกต และอาจใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผลแบบอื่นๆ เพื่อใช้ในการรวบรวมข้อมูล เช่น แบบตรวจสอบรายการ แบบวัดเจตคติ แบบวัดเหตุผลเชิงจริยธรรม แบบวัดพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นต้น

๑๐. การประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) เป็นการประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลายดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น เพื่อให้ได้ผลการประเมินที่สะท้อนความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน จึงควรใช้การประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) ร่วมกับการประเมินด้วยวิธีการอื่น ภาระงาน (tasks) ควรสะท้อนภาพความเป็นจริงหรือใกล้เคียงกับชีวิตจริงมากกว่าการปฏิบัติกิจกรรมทั่วไป ดังนั้นการประเมินสภาพจริงจะต้องออกแบบการจัดการเรียนรู้และประเมินผลไปด้วยกัน และกำหนดเกณฑ์การประเมิน (Rubrics) ให้สอดคล้องหรือใกล้เคียงกับชีวิตจริง

๑๑. การประเมินตนเองของผู้เรียน (Student Self-assessment) การประเมินตนเอง นับว่าเป็นทั้งเครื่องมือประเมินและเครื่องมือพัฒนาการเรียนรู้ เพราะทำให้ผู้เรียนได้คิดใคร่ครวญว่าได้เรียนรู้อะไร และผลงานนั้นทำได้ดีเพียงใด ทั้งยังสามารถช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง การใช้เกณฑ์การประเมินที่บ่งบอกความสำเร็จของชิ้นงาน/ภาระงาน และมาตรการการปรับปรุงแก้ไขตนเอง เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินตนเองมีหลายรูปแบบ เช่น การอภิปราย การเขียนสะท้อนผลงาน การใช้แบบสำรวจ การพูดคุยกับผู้สอน เป็นต้น

๑๒. การประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) เป็นเทคนิคการประเมินอีกรูปแบบหนึ่งที่น่าจะนำมาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เข้าถึงคุณลักษณะของงานที่มีคุณภาพ เพราะการที่ผู้เรียนจะบอกได้ว่างานชิ้นนั้นเป็นเช่นไร ผู้เรียนต้องมีความเข้าใจอย่างชัดเจนก่อนว่าเขากำลังตรวจสอบประเด็นใดในงานของเพื่อน ฉะนั้น ผู้สอนต้องอธิบายผลการเรียนที่คาดหวังให้ผู้เรียนทราบก่อนที่จะลงมือประเมิน การที่จะสร้างความมั่นใจว่าผู้เรียนเข้าใจการประเมินรูปแบบนี้ ควรมีการฝึกผู้เรียน โดยผู้สอนอาจหาตัวอย่างให้นักเรียนร่วมกันตัดสินใจว่าควรประเมินอะไร และควรให้คำอธิบายเกณฑ์ที่บ่งบอกความสำเร็จของภาระงานนั้น จากนั้นให้ผู้เรียนประเมินงานตามเกณฑ์ที่ร่วมกันสร้างขึ้น จากนั้นครูตรวจสอบการประเมินของผู้เรียนและให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน

ขั้นที่ ๓ การออกแบบการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เมื่อผู้สอนเข้าใจชัดเจนเกี่ยวกับเป้าหมายการเรียนรู้ และหลักฐานเป็นรูปธรรมแล้วเริ่มวางแผนการจัดการเรียนรู้ โดยอาจตั้งคำถามสำหรับตนเอง ดังนี้

๑. ความรู้และทักษะอะไร จะช่วยให้ผู้เรียนมีความสามารถตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
๒. กิจกรรมอะไร จะช่วยให้ผู้เรียนไปสู่เป้าหมายดังกล่าว
๓. สื่อการสอนอะไร ถึงจะเหมาะกับกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ
๔. การออกแบบโดยรวมสอดคล้องและลงตัวหรือไม่

การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์นั้น กิจกรรมการเรียนรู้ปกติที่ครูผู้สอนมักใช้กันมาก ได้แก่ การให้อ่านจากหนังสือ ตำรา หนังสืออ้างอิง แล้วสรุปรายงานเป็นรูปเล่มหรือรายงานปากเปล่า การเล่าเรื่อง (Story Telling) เพื่อให้นักเรียนเห็นภาพที่เกิดขึ้น

ในประวัติศาสตร์ การศึกษาเรื่องราวจากบทความหรือใบงานที่ครูเตรียมไว้ให้แล้วตอบคำถาม กิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่ดี ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตรได้ทั้งสิ้น ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการใช้วิธีการสอนนั้นๆ เป็นสำคัญ การให้นักเรียนตอบคำถาม นอกจากถามเรื่องข้อเท็จจริงหรือข้อมูลในเรื่อง ก็ควรมีการถามคำถามที่ช่วยให้นักเรียนได้คิดมากขึ้น ให้แสดงความคิดเห็นและกระตุ้นให้ไปศึกษาหาข้อมูลต่างๆ มาสนับสนุนความคิดเห็นของตนเอง

นอกจากกิจกรรมการเรียนการสอนโดยทั่วไปแล้ว ครูผู้สอนจำนวนหนึ่งก็มีความพยายาม นำนวัตกรรมการสอนแบบต่างๆ ที่ส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ให้ผู้เรียนเกิดความรักชาติ ภาคภูมิใจในความเป็นไทย และมีทักษะกระบวนการคิดขั้นสูง ได้แก่ การใช้หนังสือการ์ตูนประวัติศาสตร์ การชมภาพยนตร์ประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ในเอกสารฉบับนี้ได้รวบรวมตัวอย่างการจัดการเรียนรู้ที่ผ่านการนำไปใช้จริงของครูผู้สอนในหน้าที่ ๓ ของเอกสารนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการพัฒนาครูผู้สอนให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสาระประวัติศาสตร์ในหลายมิติ ในด้านการจัดการเรียนรู้ ได้มีการส่งเสริมให้ครูได้ใช้วิธีการสอนที่จะช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพมากขึ้น ใน ๓ เรื่อง คือ

๑. การใช้เอกสารและหลักฐานขั้นต้นเป็นสื่อ จากการดำเนินการพัฒนาครูผู้สอนประวัติศาสตร์ได้มีการนำเสนอให้ครูผู้สอนได้เห็นความสำคัญในการใช้เอกสารและหลักฐานขั้นต้นในฐานะที่เป็นสื่อการเรียนรู้อันทรงคุณค่าของการสอนประวัติศาสตร์ ในระดับชั้นประถมศึกษาให้นักเรียนได้ศึกษา สืบค้นจากหลักฐานง่ายๆ เช่น รูปภาพเก่าของคนในครอบครัว จดหมายหรือโทรเลขที่สะสมไว้ แผ่นป้ายประกาศต่างๆ ขยายไปสู่เอกสารทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ที่ผู้สอนอาจตัดบางตอนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เชิญบุคลากรในสังกัดเข้าร่วมประชุมทางวิชาการ “๑๐๐ เอกสารสำคัญ : สรรพสาระประวัติศาสตร์ไทย” ที่ ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร เมธีวิจัยอาวุโส เป็นหัวหน้าโครงการ โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) มีการรวมเล่มบทความวิจัยเอกสารมาแล้วหลายฉบับ เอกสารจากโครงการวิจัยนี้สามารถเลือกนำมาเป็นสื่อการจัดการเรียนรู้ได้อย่างดี เนื่องจากมีทั้งหลักฐานที่เป็นจารึก เช่น จารึกพระธาตุศรีสองรัก งานภาษา และวรรณกรรม เช่น หนังสือหลักภาษาไทยของพระยาศรีสุนทรโวหาร (น้อย อาจารยางกูร) เอกสารต่างประเทศเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ไทย เช่น สยามชาติ-สยามชนในรัชสมัยพระเจ้าปราสาททอง: ภาพสะท้อนจากจดหมายเหตุไคสแบร์ต เฮ็ก (Gijsbert Heeck) และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เช่น “สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพเสด็จไปตรวจราชการมณฑลนครราชสีมาและมณฑลอุดรอีสาน ร.ศ. ๑๒๕ (พ.ศ. ๒๔๔๙)” เป็นต้น

๒. การใช้แหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์เป็นสื่อและแหล่งเรียนรู้ ในประเทศไทยมีสถานที่สำคัญต่างๆ ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ มีทั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ พิพิธภัณฑ์ชุมชน แหล่งโบราณสถาน ครูผู้สอนสามารถเลือกใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับบทเรียนในห้องเรียน

โดยเน้นการจัดการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่ในฐานะเป็นแหล่งเรียนรู้
ขั้นต้นของนักเรียน ที่นักเรียนควรมีความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
ที่อยู่รอบตนเอง ก่อนที่จะขยายไปสู่การเรียนรู้ที่อยู่ไกลตัวออกไป การจัดการศึกษาแนวนี้
เน้นให้นักเรียนมีสำนึกเกี่ยวกับสถานที่ (sense of place) ที่มีส่วนรับผิดชอบและใช้ความรู้ที่เรียนมา
ไปแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่ตนเองอยู่ การเรียนรู้ในลักษณะนี้จึงรวมไปถึงกิจกรรมที่ให้ผู้เรียน
ได้ลงมือปฏิบัติ (hand-on activities) และการเรียนรู้แบบโครงงาน (project-based learning)

๓. การทำโครงงานทางประวัติศาสตร์ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดตัวชี้วัด ส ๔.๑ (๒) ระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ กำหนดไว้ว่า
“สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ” และ
สาระการเรียนรู้แกนกลางในสาระนี้ระบุชัดเจนว่า “ผลการศึกษาหรือโครงงานทางประวัติศาสตร์”

โครงงานทางประวัติศาสตร์ หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้สืบค้น
เรื่องราวในอดีตในสังคมมนุษย์ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ช่วงเวลาใดช่วงเวลาหนึ่ง (มิติของเวลา)
โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยทั่วไปการทำโครงงาน ไม่ว่าจะป็นรายวิชาใดก็ตาม
จะเป็นกระบวนการศึกษาค้นคว้าของผู้เรียนที่มีลักษณะเฉพาะหลายประการ เริ่มต้นคือ **ประเด็นเรื่อง**
ที่จะสืบค้น ต้องมาจากความสนใจของผู้เรียน วิธีการทางประวัติศาสตร์ประกอบด้วยขั้นตอนหลัก
๖ ขั้นตอน คือ (๑) ตั้งประเด็นศึกษา (๒) รวบรวมข้อมูลจากหลักฐาน (๓) วิเคราะห์ตรวจสอบ
หลักฐาน (๔) การตีความหลักฐาน (๕) การสังเคราะห์ข้อมูล และ (๖) การนำเสนอผลการศึกษา
ผลที่เกิดขึ้น คือ ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์

แม้ว่าโครงงาน หรือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้งอกงาม
ในทุกมิติตามศักยภาพและความสนใจ แต่ครูประวัติศาสตร์ยังคงแสดงความห่วงใยในข้อมูล
เนื้อหามากกว่าทักษะกระบวนการ และการสร้างเจตคติที่ถูกต้องต่อความเป็นไทย วัฒนธรรมไทย และ
ภูมิปัญญาไทย ส่วนศึกษานิเทศก์ผู้รับผิดชอบประวัติศาสตร์ ก็ยังคงผูกมัดตัวเองกับกรอบแนวคิด
ทางการศึกษา ทฤษฎี และรูปแบบที่ตายตัว ขณะที่บริบทของสังคมในแต่ละพื้นที่แตกต่างกัน
ตามสภาพแวดล้อมและเวลา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

เราน่าจะย้อนกลับมาพิจารณาการใช้ **วิธีการทางประวัติศาสตร์** ในโครงงาน
ประวัติศาสตร์ให้ชัดเจน

อันที่จริง วิธีการทางประวัติศาสตร์นั้น หลักสูตรกำหนดให้ฝึกทักษะกระบวนการ
สืบค้นเรื่องราวตามขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่ชั้น ป.๑ (สอบถามและเล่าเรื่อง)
และฝึกฝนต่อเนื่องทุกชั้นปีจนถึงชั้น ม.๓ “**ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวต่างๆ
ที่ตนสนใจ**” และ ม.๔-๖ ที่ให้ “**ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์สร้างองค์ความรู้ใหม่ในโครงงาน
ทางประวัติศาสตร์**”

สำหรับวิธีการทางประวัติศาสตร์นั้น แต่เดิมผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ในระดับปริญญาโทขึ้นไป จะใช้ทุกขั้นตอนเป็นกระบวนการหลักในการสืบค้นเรื่องราวในอดีตที่ตนตั้งประเด็นศึกษา “อะไร ที่ไหน ช่วงเวลาใด” โดยส่วนใหญ่เน้นอยู่ที่การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษาให้ครอบคลุมครบถ้วน ส่วนหลักฐานอื่นๆ นั้นมักใช้เป็นสาระประกอบเพื่อตรวจสอบความถูกต้องของเอกสาร เช่น หลักฐานทางศิลปกรรม พิธีกรรม สถานที่จริง การสัมภาษณ์บุคคล เป็นต้น

ในปัจจุบันวิธีการทางประวัติศาสตร์ ได้เป็น “ทักษะกระบวนการ” หนึ่งในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับทักษะในการคิดวิเคราะห์ การสรุป การตีความ และทักษะอื่นๆ ที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในทุกชั้นปีต่อเนื่องจนจบหลักสูตร โดยแต่ละชั้นปีจะได้ฝึกฝนทักษะแต่ละขั้นตอน (ไม่ใช่ทุกขั้นตอน) ดังนี้

- ป.๑ : สอบถามและเล่าเรื่องประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว
- ป.๒ : ใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- ป.๓ : ระบุหลักฐาน และแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชน และลำดับเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น
- ป.๔ : แยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น
- ป.๕ : สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และแยกแยะความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น
- ป.๖ : อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ (อย่างง่าย) และนำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราวในอดีต
- ม.๑ : นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ (สุโขทัย)
- ม.๒ : ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐาน วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริง และเห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ (อยุธยา-รัตนบุรี)
- ม.๓ : ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญ (รัตนโกสินทร์) และในการศึกษาเรื่องราวต่างๆ ที่ตนสนใจ
- ม.๔-๖ : สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ อย่างเป็นระบบ (ผลการศึกษาหรือโครงการทางประวัติศาสตร์)

โครงการทางการศึกษา เป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการเรียนรู้ ที่ผู้เรียนต้องนำความรู้จากกลุ่มการเรียนรู้ต่างๆ มาบูรณาการ เพื่อกำหนดแผนการทำงาน และสร้างสรรค์งานขึ้น แม้ว่าโครงการมีหลายประเภท แต่โครงการทางประวัติศาสตร์ จะมีลักษณะของการสืบค้นสำรวจ และรวบรวมข้อมูล ได้เพียงประเภทเดียวเท่านั้น

การออกแบบการเรียนรู้ ต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดที่สามารถนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันได้ โดยหน่วยการเรียนรู้ควรมีองค์ประกอบสำคัญคือ ๑) ชื่อหน่วยการเรียนรู้ ๒) มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ๓) สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด ๔) สาระการเรียนรู้ ทั้งสาระการเรียนรู้แกนกลาง และสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น (ถ้ามี) ๕) สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน ๖) คุณลักษณะอันพึงประสงค์ ๗) ชิ้นงาน/ภาระงาน ๘) การวัดและประเมินผล ๙) กิจกรรมการเรียนรู้ ๑๐) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ ๑๑) เวลาเรียน/จำนวนชั่วโมง

โดยรายการที่ ๑)-๖) เป็นเป้าหมายการเรียนรู้ รายการ ๗)-๘) เป็นหลักฐานของการเรียนรู้ และรายการที่ ๙)-๑๑) เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งมีแนวในการสร้าง ดังนี้

๑. ชื่อหน่วยการเรียนรู้

การกำหนดชื่อของหน่วยการเรียนรู้ ต้องสะท้อนให้เห็นถึง สาระสำคัญหรือประเด็นสำคัญในหน่วยการเรียนรู้ นั้นๆ ซึ่งชื่อหน่วยการเรียนรู้ ควรมีลักษณะสำคัญ คือ มีความน่าสนใจ โดยอาจเป็นประเด็นปัญหา ข้อคำถาม หรือข้อโต้แย้งที่สำคัญ สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน และสังคมของผู้เรียน และต้องเหมาะสมกับวัย ความสนใจและความสามารถของผู้เรียน

๒. มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

ในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้ นั้น มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ที่นำมาจัดทำเป็นหน่วยการเรียนรู้ต้องมีความสอดคล้อง สัมพันธ์กันและนำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันได้ ประการสำคัญ ผู้เรียนต้องได้รับการพัฒนาครบถ้วนตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดนั้นๆ

๓. สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

ในการเขียนสาระสำคัญหรือความคิดรวบยอดจะได้มาจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แก่นความรู้ในสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนจะได้รับจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ซึ่งวิธีเขียนควรเขียนให้สั้น กระชับ ได้ใจความสมบูรณ์ครบถ้วน แนวการเขียนมีหลักการง่ายๆ ในการเขียน คือ ตอบคำถามว่าเรื่องที่จะเรียนรู้ เป็น อะไร (อย่าใช้คำว่า “คือ” หรือ “หมายถึง” ซึ่งจะกลายเป็นเนื้อหา) และหรือมีความสำคัญอย่างไร (เรียนแล้วจะได้อะไร)

๔. สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้ที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ ตามตัวชี้วัด ประกอบด้วย สาระการเรียนรู้แกนกลางและสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น (ถ้ามี)

๕. สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน สามารถวิเคราะห์ได้จากสมรรถนะสำหรับผู้เรียน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ และทักษะ/กระบวนการตามธรรมชาติวิชาที่นำมาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

๖. คุณลักษณะอันพึงประสงค์

สามารถวิเคราะห์ได้จากคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เป็นไปตามจุดเน้นของเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และกลุ่มสาระการเรียนรู้

๗. ชิ้นงาน/ภาระงาน

ชิ้นงาน/ภาระงานที่กำหนด ต้องสะท้อนถึงความสามารถของผู้เรียนจากการใช้ความรู้และทักษะที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับตัวชี้วัด

ชิ้นงาน/ภาระงาน เป็นสิ่งที่ครูกำหนดหรือครูผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันกำหนดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ ชิ้นงาน/ภาระงาน ต้องแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการในการเรียนรู้ของผู้เรียน และเป็นร่องรอยหลักฐานแสดงว่าผู้เรียนมีความรู้และทักษะถึงมาตรฐานและตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้ ชิ้นงาน/ภาระงาน อาจเกิดขึ้นได้ในระหว่างการจัดการเรียนการสอน และชิ้นงาน/ภาระงานรวบยอดที่แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนได้นำความรู้และทักษะที่ได้จากการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้นั้นออกมา

ตัวอย่างชิ้นงาน

- รายงาน เรียงความ จดหมาย โคลงกลอน หนังสือเล่มเล็ก แผนภาพ แผนผัง แผนภูมิ ภาพวาด กราฟ ตาราง งานประดิษฐ์ งานแสดงนิทรรศการ หุ่นจำลอง แฟ้มสะสมงาน ฯลฯ

ตัวอย่างภาระงาน

- การพูดรายงานปากเปล่า การอภิปราย การอ่าน กล่าวรายงาน โต้ว่าที่ร้องเพลง เล่นดนตรี การเคลื่อนไหวร่างกาย ฯลฯ

ตัวอย่างงานที่ผสมผสานกันระหว่างชิ้นงาน/ภาระงาน

- โครงงาน การทดลอง การสาธิต ละคร วิดีทัศน์ ฯลฯ

๘. การวัดและประเมินผล

การวัดและการประเมินผล ควรกำหนดให้ครอบคลุมทั้งระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมการเรียนรู้ การกำหนดวิธีการวัดและประเมินผล ตลอดจนเกณฑ์การประเมิน ต้องเชื่อมโยงกับมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัดที่กำหนดในหน่วยการเรียนรู้ ครูผู้สอนและผู้เรียนควรตกลงร่วมกันสร้างเกณฑ์การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน หรือการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินคุณภาพผู้เรียน

๙. กิจกรรมการเรียนรู้

กิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือที่สำคัญ การที่ผู้เรียนจะบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้หรือไม่ขึ้นอยู่กับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จึงต้องจัดกิจกรรมให้ครอบคลุมด้วยการนำเทคนิควิธีการจัดการเรียนรู้ ซึ่งจะนำผู้เรียนไปสู่การสร้างชิ้นงาน/ภาระงาน และสอดแทรกด้วยการใช้ทักษะ (สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน) กระบวนการตามธรรมชาติวิชา และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ที่กำหนดไว้ในหน่วยการเรียนรู้ และประเด็นสำคัญในกิจกรรมการเรียนรู้ ต้องมีความหลากหลายและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

๑๐. สื่อ/แหล่งเรียนรู้

สื่อและแหล่งเรียนรู้ คือ แหล่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก เพิ่มพูนทักษะประสบการณ์ กระตุ้นให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเองจนเกิดการพัฒนาด้านต่างๆ ทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการ และเจตคติหรือค่านิยม

๑๑. เวลาเรียน/จำนวนชั่วโมง

เวลาที่ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้ จะต้องวิเคราะห์ความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ จะต้องวิเคราะห์ความเหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับจำนวนมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ที่ปรากฏในหน่วยการเรียนรู้จากโครงสร้างรายวิชา

อย่างไร...จึงจะเป็นหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ดี

หน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ผู้สอนสร้างขึ้น จะเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีมาตรฐานและอิงมาตรฐานการเรียนรู้ ๑๐ มีข้อสังเกต ดังนี้

๑. มาตรฐานการเรียนรู้หรือตัวชี้วัดในหน่วยมีความเชื่อมโยงกัน
๒. มาตรฐานการเรียนรู้หรือตัวชี้วัดกับชิ้นงานหรือภาระงานของผู้เรียนมีความสอดคล้องกัน
๓. มาตรฐานการเรียนรู้หรือตัวชี้วัดกับวิธีการประเมินและเกณฑ์การประเมินมีความสอดคล้องกัน
๔. มาตรฐานการเรียนรู้หรือตัวชี้วัดกับกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกัน
๕. มาตรฐานการเรียนรู้หรือตัวชี้วัดกับสื่อ แหล่งการเรียนรู้มีความสอดคล้องกัน
๖. ชิ้นงานหรือภาระงานของผู้เรียนกับวิธีการประเมินและเกณฑ์การประเมินมีความสอดคล้องกัน

๗. ชิ้นงานหรือภาระงานของผู้เรียนกับกิจกรรมการเรียนรู้มีความสอดคล้องกัน
๘. ชิ้นงานหรือภาระงานของผู้เรียนกับสื่อ แหล่งการเรียนรู้มีความสอดคล้องกัน
๙. กิจกรรมการเรียนรู้กับสื่อ แหล่งการเรียนรู้มีความสอดคล้องกัน
๑๐. หน่วยการเรียนรู้สามารถนำไปจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้จริง

จากผลการพิจารณาหน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ได้ข้อค้นพบต่างๆ ตามที่ คณะกรรมการพัฒนาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ให้ข้อเสนอแนะในการพิจารณาในการจัดทำ หน่วยการเรียนรู้ ดังนี้

๑) มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด ไม่สอดคล้องกับวิธีสอน และเนื้อหาที่ใช้ในการจัด กิจกรรมการเรียนรู้

๒) เวลาเรียน ที่ใช้จัดกิจกรรมน้อยเกินไปสำหรับเนื้อหาที่ใช้สอน

๓) กิจกรรมการเรียนการสอนส่วนใหญ่ยังยึดการอ่านเอกสาร เช่น ใบความรู้ หนังสือ อ่านเพิ่มเติมที่ครูทำให้แล้วตอบคำถาม ซึ่งเน้นความรู้ ความจำ ความเข้าใจในเนื้อหา ควรมี ขั้นตอนการสอนที่ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ และมีรายละเอียดของแต่ละขั้นตอน

๔) เอกสารที่ครูทำขาดการอ้างอิง ถ้ามีการอ้างอิงจะใช้เว็บไซต์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งส่วนหนึ่ง เป็นข้อมูลที่คลาดเคลื่อนและยังไม่มีการใช้เอกสารชั้นต้น (ทั้งที่เป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษา)

๕) ข้อมูลที่ครูใช้สอน ใช้ตั้งคำถาม ในเอกสารประกอบการสอน พบข้อมูลที่ล้าสมัย มีข้อมูลที่ผิดพลาด และครูจะใช้ข้อมูลที่คว่าได้ทั้งหมด โดยไม่มีการตรวจสอบความถูกต้อง

๖) ครูยังเน้นหน่วยการเรียนรู้ที่มีแบบทดสอบก่อน-หลังเรียน ซึ่งเน้นความรู้ความจำ ข้อมูล ทำให้ขาดการเน้นทักษะกระบวนการ เช่น การคิดวิเคราะห์ การสรุป การตีความ และ ที่สำคัญไม่สามารถสร้างเจตคติค่านิยม

๗) ครูยังมีความเข้าใจผิดเกี่ยวกับโครงงาน เช่น ให้นักเรียนไปทัศนศึกษา และแบ่ง กลุ่มค้นคว้าก็เรียกว่าโครงงาน การสำรวจภูมิปัญญาในท้องถิ่นแล้วกลับมาทำรายงาน ก็เรียกว่า โครงงานสำรวจท้องถิ่น

อย่างไรก็ตามในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านที่เริ่มมีการใช้หลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ครูผู้สอนประวัติศาสตร์ต่างทบทวนประสบการณ์ การออกแบบการเรียนรู้เดิมเพื่อปรับรูปแบบ และวิธีการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ทั้งนี้หลักการ ออกแบบการเรียนรู้ยังคงเดิม จะต่างตรงรายละเอียดบางส่วนเท่านั้น หากในแง่ของคุณภาพ การออกแบบการเรียนรู้ก็ยังคงอยู่ในเส้นทางพัฒนากันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งครูผู้สอนจำเป็นต้องเรียนรู้ เกี่ยวกับมโนทัศน์สำคัญ (Key Concept) ที่อยู่ในตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ รวมทั้งกระบวนการ จัดการเรียนรู้สำคัญของสาระประวัติศาสตร์

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้

- ❖ หน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑)
- ❖ หน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑)
- ❖ หน่วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕)

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ระดับประถมศึกษา

โครงสร้างรายวิชา

ชื่อ รายวิชา ส๑๑๑๐๒ ประวัติศาสตร์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๔๐ ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๑	กาลเวลา	ส ๔.๑ ป.๑/๑ ส ๔.๑ ป.๑/๒	การเรียนรู้เกี่ยวกับวัน เดือน ปี และการนับ ช่วงเวลาในระบบสุริยคติและจันทรคติ ลำดับเหตุการณ์ของตนเองและครอบครัว สามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน	๗	๑๐
๒	ครอบครัว ของเรา	ส ๔.๑ ป.๑/๓ ส ๔.๒ ป.๑/๑ ส ๔.๒ ป.๑/๒	การได้รู้จักตนเอง ครอบครัว การเปลี่ยนแปลง ของสภาพแวดล้อมของสิ่งของ เครื่องใช้ และการดำเนินชีวิตและเหตุการณ์สำคัญ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้งสาเหตุและ ผลกระทบดังกล่าวทำให้ได้แนวทางใน การแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิต	๘	๑๔
๓	รักถิ่นตน	ส ๔.๓ ป.๑/๒ ส ๔.๓ ป.๑/๓	คุณค่าและประโยชน์ของแหล่งวัฒนธรรม ในชุมชนก่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจ ในท้องถิ่นตน	๑๐	๑๖
๔	รักภูมิใจ ในชาติไทย	ส ๔.๓ ป.๑/๑ ส ๔.๓ ป.๑/๓	ความสำคัญของสัญลักษณ์ที่สำคัญของ ชาติไทยเกี่ยวกับชาติ ศาสนา และ พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ทำให้เกิด ความรักและภาคภูมิใจในชาติไทย	๑๓	๓๐
รวมระหว่างปี				๓๘	๗๐
ปลายภาค				๒	๓๐
รวม				๔๐	๑๐๐

(ตัวอย่าง)

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ รักถิ่นตน

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชา ส๑๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เวลา ๑๐ ชั่วโมง

ผู้สอน.....โรงเรียน.....

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก
ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ส ๔.๓ ป.๑/๒ บอกสถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน

ส ๔.๓ ป.๑/๓ ระบุสิ่งที่ตนรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

คุณค่าและประโยชน์ของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนก่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจ
ในท้องถิ่น

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

๑. ตัวอย่างของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนที่ใกล้ตัวนักเรียน เช่น วัด ตลาด พิพิธภัณฑ
มัสยิด โบสถ์คริสต์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ

๒. คุณค่าและความสำคัญของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนในด้านต่างๆ เช่น เป็นแหล่ง
ท่องเที่ยว เป็นแหล่งเรียนรู้

๓. ตัวอย่างสิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจในท้องถิ่น เช่น สิ่งของ สถานที่ ภาษากลิ่น
ประเพณี และวัฒนธรรม ฯลฯ ที่เป็นสิ่งที่ใกล้ตัวนักเรียน และเป็นรูปธรรมชัดเจน

๔. คุณค่าและประโยชน์ของสิ่งต่างๆ เหล่านี้

สาระการเรียนรู้ท้องถิ่น

แหล่งวัฒนธรรมในชุมชนที่ใกล้ตัวนักเรียน เช่น วัด ตลาด พิพิธภัณฑ มัสยิด โบสถ์
คริสต์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๑. ความสามารถในการสื่อสาร
๒. ความสามารถในการคิด
๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑. มีวินัย
๒. ใฝ่เรียนรู้
๓. รักความเป็นไทย
๔. มุ่งมั่นในการทำงาน

ชิ้นงาน/ภาระงาน

๑. แผนผังความคิด
๒. เขียนเรื่องประกอบภาพ
๓. การเล่าเรื่องหรือวาดภาพสิ่งที่ประทับใจ

การวัดและประเมินผล

๑. วิธีการ
 - ๑.๑ ตรวจผลงาน
 - ๑.๒ สังเกต
๒. เครื่องมือ
 - ๒.๑ แบบตรวจผลงาน
 - ๒.๒ แบบสังเกต

๓. เกณฑ์การประเมิน

๓.๑ แผนผังความคิด

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	๓	๒	๑
๑. การบอกสถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งวัฒนธรรม	สามารถบอกสถานที่สำคัญในชุมชนของตนเองได้มากกว่า ๕ ชื่อ	สามารถบอกสถานที่สำคัญในชุมชนของตนเองได้ ๓-๕ ชื่อ	สามารถบอกสถานที่สำคัญในชุมชนของตนเองได้มากกว่า ๑-๒ ชื่อ
๒. ประโยชน์และคุณค่าของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน	บอกประโยชน์ของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนของตนเองได้สอดคล้องกับแหล่งที่ศึกษาและครอบคลุมสมบูรณ์	บอกประโยชน์ของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนของตนเองได้สอดคล้องกับแหล่งที่ศึกษาได้บ้างแต่ไม่ครอบคลุมสมบูรณ์	บอกประโยชน์ของแหล่งวัฒนธรรมในชุมชนของตนเองได้แต่ไม่สอดคล้องกับแหล่งที่ศึกษา

๓.๒ การวาดภาพประทับใจ

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	๓	๒	๑
วาดภาพประทับใจ	วาดภาพที่ประทับใจ เขียนชื่อเรื่องที่สอดคล้องกับภาพและเขียนข้อความประทับใจของตนเองได้ชัดเจน	วาดภาพที่ประทับใจและเขียนชื่อเรื่องที่สอดคล้องกับภาพ	วาดภาพที่ประทับใจได้

๓.๓ การพูดนำเสนอ

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	๓	๒	๑
เล่าเรื่อง	เล่าเรื่องได้เหมาะสมไม่วกวน ตรงประเด็นเกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของที่พบเห็นและประทับใจ	เล่าเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ สิ่งของที่พบเห็นและประทับใจได้แต่ไม่ชัดเจน	ลำดับเรื่องราววกวนหรือนำเสนอไม่ได้

กิจกรรมการเรียนรู้

ขั้นกระตุ้นกระตุ้นให้สนใจเรื่องที่เรียน

๑. นักเรียนร่วมกิจกรรมทายภาพปริศนา “สถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน” เช่น ภาพวัด ภาพตลาด ภาพโบราณสถาน ภาพโบราณวัตถุ ฯลฯ โดยคำถาม “อะไรเอ่ย”

ขั้นสร้างความตระหนักให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของเรื่องที่เรียน

๒. ครูและนักเรียนร่วมกันสนทนาในประเด็น “ประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับสถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งวัฒนธรรม” พร้อมทั้งบอกความสำคัญจากภาพที่นักเรียนทายภาพปริศนา โดยสรุปความสำคัญของสถานที่นั้นๆ เช่น

- ภาพที่ดู คือภาพอะไร
- นักเรียนเคยไปหรือไม่ และไปทำอะไร
- ในหมู่บ้านของนักเรียนมีสถานที่หรือสิ่งนั้นหรือไม่

๓. ครูสรุปให้เห็นความสำคัญของสถานที่ที่เป็นแหล่งวัฒนธรรม ประเพณี หรือสิ่งของในประเด็นสนทนา จากนั้นครูสอบถามความสนใจของนักเรียนว่า อยากไปดูสิ่งใด โดยให้นักเรียนแสดงความคิดเห็น และลงมติจัดลำดับความสนใจมากที่สุดและรองลงมา

๔. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม โดยให้กำหนดบทบาทหน้าที่ และการเตรียมตัวเพื่อไปเรียนรู้ นอกโรงเรียน เกี่ยวกับสถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมตามลำดับความสนใจมากที่สุดก่อน

ขั้นตรึงร่องและวิเคราะห์เรื่องราวที่เกี่ยวข้อง

๕. ครูและนักเรียนร่วมกันวางแผนศึกษาสถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งวัฒนธรรม ตามใบงานที่ ๑ : ชวนกันคิด โดยมีขั้นตอน ดังนี้

- ตั้งประเด็นคำถามสิ่งที่อยากรู้
- กำหนดวิธีการศึกษาหาคำตอบในสิ่งที่อยากรู้ (สังเกต/สัมภาษณ์/วาดรูป)

ตามหัวข้อที่นักเรียนอยากรู้ (ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร)

- กำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละกิจกรรม วัน เดือน ปี ที่ไปศึกษาและเตรียม

คำถาม

ตัวอย่าง ประเด็นคำถามเกี่ยวกับสิ่งที่ต้องการรู้ ที่นักเรียนแต่ละกลุ่มต้องเตรียม

- สิ่งที่พบเป็นอะไร หรือชื่ออะไร
- ตั้งอยู่ที่ไหน
- ใครเป็นคนสร้าง
- สร้างตั้งแต่เมื่อไร
- มีความสำคัญอย่างไร (มีประโยชน์อะไรบ้าง)
- มีเรื่องราวเหตุการณ์เกี่ยวข้อง อะไรเกิดขึ้นบ้าง
- เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีผลต่อคนในปัจจุบันอย่างไร

ขั้นตรวจสอบและตอบสนองการเรียนรู้

๖. ครูพานักเรียนแต่ละกลุ่มออกไปสำรวจ/ศึกษาแหล่งเรียนรู้ตามที่วางแผนไว้ และบันทึกลงในใบงานที่ ๒ : ร่วมกันทำ

๗. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันทบทวนประเด็นที่ได้ไปศึกษานอกสถานที่ ดังนี้

- ชื่อ สถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมที่ได้ไปศึกษามา
- มีความสำคัญอย่างไร (อดีต/ความสำคัญในปัจจุบัน)
- สิ่งที่น่าสนใจ

ขั้นตกลงค่าน้ำสิ่งที่ได้เรียนรู้มาสร้างสรรค์ประโยชน์

๘. ให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้ จัดทำชิ้นงาน ดังนี้

- สรุปลงเป็นแผนผังความคิดในใบงานที่ ๓ ผังความคิด และส่งตัวแทนนำเสนอหน้าชั้น

- วาดภาพที่นักเรียนประทับใจ และเขียนชื่อและข้อความที่ประทับใจในใบงานที่ ๔

สื่อและแหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญา

๑. ภาพสถานที่สำคัญในชุมชน
๒. แหล่งเรียนรู้ในชุมชน/สถานที่สำคัญ/แหล่งวัฒนธรรมในชุมชน
๓. ภูมิปัญญาท้องถิ่น
๔. กิจกรรมทนายภาพปริศนา
๕. ใบงานที่ ๑-๔
๖. แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน

กิจกรรม : ทายภาพปริศนาสถานที่สำคัญในชุมชน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ เวลา ๑๐-๑๕ นาที

วัตถุประสงค์

เพื่อให้นักเรียนรู้จักสถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมของชุมชน

สื่อ-อุปกรณ์

ภาพสถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมของชุมชน เช่น โบราณสถาน ตลาด
ศาสนสถาน (วัด มัสยิด โบสถ์)

วิธีการ

๑. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มๆ (ตามความเหมาะสม ตามจำนวนภาพที่ครูเตรียมมา)
๒. ครูติดภาพสถานที่สำคัญที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมของชุมชนหน้าห้อง/บอร์ด
โดยคว่ำภาพไว้
๓. แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนเลือกภาพ ๑ ภาพ และเปิดภาพพร้อมทั้งให้นักเรียนบอกว่า
สถานที่ในภาพคือสถานที่ใด (บอกชื่อสถานที่นั้น)
๔. สมาชิกในห้องช่วยกันเฉลยว่าสถานที่ในภาพเป็นสถานที่ใด กลุ่มใดบอกได้ถูกต้อง
ให้ตบมือชมเชยและถ้ามีนักเรียนที่ตอบไม่ถูก ครู นักเรียนร่วมกันเฉลยให้ฟัง
๕. ปฏิบัติกิจกรรมในข้อ ๓-๔ จนหมดภาพที่ครูเตรียมมา

กิจกรรมเพิ่มเติม

ครูและนักเรียนร่วมกันเล่าประสบการณ์เพิ่มเติมเกี่ยวกับภาพสถานที่สำคัญที่เป็นแหล่ง
วัฒนธรรมของชุมชนและการดูแลรักษาสถานที่นั้นๆ

(ตัวอย่าง)

ใบงานที่ ๑

ชวนกันคิด

สิ่งที่หนูต้องทำ ให้นักเรียนวางแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่สำคัญที่ไปเรียนรู้
และบันทึกลงในแบบที่กำหนดให้

ตัวอย่าง วิธีการบันทึก (กรณีศึกษาวัด)

สิ่งที่อยากรู้	ทำอย่างไรจึงจะรู้	ผู้รับผิดชอบ	วัน เดือน ปี
วัดนี้ชื่ออะไร	- สังเกตดูจากป้ายชื่อวัด - สอบถาม	ด.ช.ณรงค์ เรียนดี	๑๕ พ.ค. ๕๓

(ตัวอย่าง)

แบบบันทึกของนักเรียน

สิ่งที่อยากรู้	ทำอย่างไรจึงจะรู้	ผู้รับผิดชอบ	วัน เดือน ปี
วัดนี้ชื่ออะไร	- สังเกตดูจากป้ายชื่อวัด - สอบถาม	ด.ช.ณรงค์ เรียนดี	๑๕ พ.ค. ๕๓

สมาชิกกลุ่มที่.....

๑.
๒.
๓.
๔.

(ตัวอย่าง)

ใบงานที่ ๒

ร่วมกันทำ

สิ่งที่หนูต้องทำ ให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่ได้ไปศึกษาเรียนรู้ลงในแบบที่กำหนด

ตัวอย่าง วิธีการบันทึก (กรณีศึกษาวัด)

สิ่งที่อยากรู้	คำตอบที่ได้
วัดนี้ชื่ออะไร อยู่ที่ไหน	วัดชื่อ วัดโคกหม้อ (ตามชื่อวัดที่ศึกษา) หมู่ที่ ๓ ตำบลโพธิ์ไก่ ตำบล อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

แบบบันทึกสำหรับนักเรียน

สิ่งที่อยากรู้	คำตอบที่ได้

สมาชิกกลุ่มที่.....

๑.
๒.
๓.
๔.

(ตัวอย่าง)

ใบงานที่ ๓

ผังความคิด

สิ่งที่หนูต้องทำ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปเป็นแผนผังความคิด และส่งตัวแทนนำเสนอหน้าชั้น

<p>ประโยชน์/ความสำคัญในอดีต</p> <p>๑.</p> <p>๒.</p> <p>๓.</p> <p>๔.</p>	<p>ชื่อ</p> <p>.....</p> <p>.....</p>	<p>ประโยชน์/ความสำคัญในปัจจุบัน</p> <p>๑.</p> <p>๒.</p> <p>๓.</p> <p>๔.</p>
<p>สิ่งที่ประทับใจ</p> <p>๑.</p> <p>๒.</p> <p>๓.</p> <p>๔.</p>		

(ตัวอย่าง)

ใบงานที่ ๔

วาดภาพประทับใจ

สิ่งที่หนูต้องทำ ให้นักเรียนวาดภาพสถานที่ที่ประทับใจจากการไปศึกษานอกสถานที่ เขียนชื่อสถานที่นั้น และเขียนข้อความประทับใจ

ชื่อ.....

ความประทับใจ.....

(ตัวอย่าง)

แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ชั้น ป.๑ โรงเรียน.....

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ เรื่อง รักถิ่นตน

คำชี้แจง ให้ทำเครื่องหมายถูก ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

๕ หมายถึง มากที่สุด ๔ หมายถึง มาก

๓ หมายถึง ปานกลาง ๒ หมายถึง น้อย

๑ หมายถึง น้อยที่สุด

รายการประเมิน ชื่อ-สกุล	มีความตั้งใจในการทำงาน	ร่วมกันวางแผนทำงานในกลุ่ม และรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย	อดทนต่อปัญหาอุปสรรคที่พบ	สนใจ ชักถาม ช่างสังเกต และแสวงหาความรู้	ใช้ภาษาไทยได้เหมาะสมกับวัย	รวม	ผ่าน/ ไม่ผ่าน
	๕	๕	๕	๕	๕	๒๕	
๑.							
๒.							
๓.							
๔.							
๕.							
ฯลฯ							

เกณฑ์การตัดสิน

นักเรียนได้คะแนนร้อยละ ๘๐ ขึ้นไปถือว่าผ่าน (๒๐ คะแนนขึ้นไป)

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

โครงสร้างรายวิชา

ชื่อ รายวิชา ส๒๑๑๐๑ ประวัติศาสตร์

ภาคเรียนที่ ๑

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

เวลา ๒๐ ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๑	ประวัติศาสตร์ บนเส้นแบ่งเวลา	ส ๔.๑ ม.๑/๑ ม.๑/๒	เวลา ช่วงเวลา และการเทียบ ศักราชมีความสำคัญต่อการศึกษา ประวัติศาสตร์	๖	๒๕
๒	วิธีศึกษาประวัติศาสตร์	ส ๔.๑ ม.๑/๓	วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็น กระบวนการศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับ สังคมมนุษย์และเหตุการณ์ในอดีต อย่างเป็นระบบ	๕	๒๐
๓	พัฒนาการทาง ประวัติศาสตร์เอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้	ส ๔.๒ ม.๑/๑ ม.๑/๒	ปัจจัยทางภูมิศาสตร์และความเป็นมา ทางประวัติศาสตร์ มีความสำคัญ ต่อความร่วมมือและพัฒนาการ ทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การปกครองของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	๗	๒๕
สอบกลางภาค				๑	๑๐
สอบปลายภาค				๑	๒๐
รวมตลอดภาคเรียน				๒๐	๑๐๐

ชื่อ รายวิชา ส๒๑๑๐๒ ประวัติศาสตร์
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

เวลา ๒๐ ชั่วโมง

ภาคเรียนที่ ๒
๐.๕ หน่วยกิต

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๑	รัฐไทยในอดีต	ส ๔.๑ ม.๑/๓ ส ๔.๓ ม.๑/๑	การศึกษา รัฐโบราณในดินแดนไทย โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดความเข้าใจเรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัย	๕	๒๐
๒	อาณาจักรสุโขทัย	ส ๔.๑ ม.๑/๓ ส ๔.๓ ม.๑/๒	สุโขทัยเป็นอาณาจักรที่มีพัฒนาการ ในด้านต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย	๗	๓๐
๓	วัฒนธรรมและ ภูมิปัญญาไทย สมัยสุโขทัย	ส ๔.๓ ม.๑/๓	วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของ อาณาจักรสุโขทัยเป็นความภาคภูมิใจ ของประเทศไทยจนถึงปัจจุบัน	๖	๒๐
สอบกลางภาค				๑	๑๐
สอบปลายภาค				๑	๒๐
รวมตลอดภาคเรียน				๒๐	๑๐๐

(ตัวอย่าง)

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ รัฐไทยในอดีต

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชา ส๒๑๐๒ ประวัติศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ ภาคเรียนที่ ๒ เวลา ๕ ชั่วโมง

ผู้สอน.....โรงเรียน.....

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญา มีความรัก
ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ส ๔.๓ ม.๑/๑ อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทย
โดยสังเขป

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

การศึกษาเรื่องรัฐโบราณ ในดินแดนไทยโดยใช้วิธีทางประวัติศาสตร์ ทำให้เกิดความ
เข้าใจเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัย

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

๑. ประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทยโดยสังเขปเกี่ยวกับรัฐโบราณ
ในดินแดนไทย เช่น พุันทน์ ศรีวิชัย อาณาจักรเขมรโบราณ ตามพรลิงค์ ทวาราวดี

๒. รัฐไทยในดินแดนไทยในช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๘ เช่น ละโว้ สุพรรณบุรี
ศรีภูมิ นครศรีธรรมราช

๓. ความเป็นมาของชนชาติไทย

๔. อิทธิพลของอารยธรรมโบราณในดินแดนไทยที่มีต่อพัฒนาการของสังคมไทย

ในปัจจุบัน

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๑. ความสามารถในการสื่อสาร

๒. ความสามารถในการคิด

๓. ความสามารถในการแก้ปัญหา

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑. ใฝ่เรียนรู้
๒. มุ่งมั่นในการทำงาน

ชิ้นงาน/ภาระงาน

๑. รายงาน
๒. ผังความคิด

การวัดและประเมินผล

๑. ประเมินผลงานกลุ่ม
๒. ประเมินรายบุคคล

เกณฑ์การประเมิน

ประเมินผลงานกลุ่ม

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (๔)	ดี (๓)	พอใช้ (๒)	ปรับปรุง (๑)
๑. การมีส่วนร่วมในการทำงาน	สมาชิกในกลุ่มทุกคนร่วมมือทำงาน	ร่วมมือกันในการทำงานเป็นส่วนใหญ่	ร่วมมือกันในการทำงานบางส่วน	ขาดความร่วมมือในการทำงาน
๒. การสืบค้นข้อมูล	ข้อมูลจากหลายแหล่ง ถูกต้อง ชัดเจน ตรงประเด็น	ข้อมูลถูกต้อง ชัดเจน ตรงประเด็น	ข้อมูลถูกต้อง ชัดเจน เป็นบางส่วน	ข้อมูลไม่ตรงประเด็น
๓. การจัดทำรายงาน	มีความคิดสร้างสรรค์ ตกแต่งสวยงาม สะอาด	มีความคิดสร้างสรรค์ ตกแต่งสวยงาม	ตกแต่งสวยงาม สะอาด	ไม่สร้างสรรค์ ตกแต่งไม่สวยงาม
๔. การนำเสนอผลงาน	รูปแบบนำเสนอ ตรงประเด็น และน่าสนใจ	รูปแบบนำเสนอ น่าสนใจ ตรงประเด็น เป็นส่วนใหญ่	รูปแบบไม่น่าสนใจ แต่ตรงประเด็น	รูปแบบไม่น่าสนใจ และไม่ตรงประเด็น

แบบประเมินผังความคิด

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ			
	ดีมาก (๔)	ดี (๓)	พอใช้ (๒)	ปรับปรุง (๑)
๑. การลงข้อมูล	ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นที่กำหนดและถูกต้อง	ข้อมูลครบถ้วนตามประเด็นที่กำหนดและถูกต้องเป็นส่วนใหญ่	ข้อมูลไม่ครบถ้วนตามประเด็นที่กำหนดแต่ถูกต้อง	ข้อมูลไม่ครบถ้วนและไม่ตรงตามประเด็นที่กำหนด
๒. การใช้ภาษา	ใช้ภาษาถูกต้องชัดเจนไม่มีผิดไวยากรณ์ทั้งหมด	ใช้ภาษาถูกต้องชัดเจนและผิดไวยากรณ์ไม่เกิน ๒ แห่ง	ใช้ภาษาถูกต้องชัดเจนและผิดไวยากรณ์ไม่เกิน ๔ แห่ง	ใช้ภาษาถูกต้องชัดเจนและผิดไวยากรณ์เกิน ๔ แห่ง
๓. การเลือกใช้ผังความคิด	รูปแบบเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาสาระน่าสนใจ	รูปแบบเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาสาระ	รูปแบบเหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาสาระเป็นส่วนใหญ่	รูปแบบไม่เหมาะสมและไม่สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ
๔. การนำเสนอ	ครบถ้วนตามประเด็นและตรงเวลาที่กำหนด	ครบถ้วนตามประเด็นและไม่ตรงตามเวลาที่กำหนด	ไม่ครบถ้วนตามประเด็นที่กำหนดแต่ตรงเวลา	ไม่ครบถ้วนและไม่ตรงตามเวลา

กิจกรรมการเรียนรู้

๑. ครุ นำภาพโบราณสถาน (บ้านคูบัว พระปราสาทสามยอด ปราสาทพนมรุ้ง) โบราณวัตถุ (พระพุทธรูปในชวงเวลาก่อนสมัยสุโขทัย) มาให้นักเรียนดู แล้วสนทนาซักถามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับภาพ อาทิ เป็นภาพอะไร อยู่ที่ไหน สำคัญอย่างไร ฯลฯ

๒. แบ่งนักเรียนออกเป็น ๗ กลุ่ม โดยคละนักเรียน ๓ ระดับ เก่ง กลาง อ่อน (สัดส่วน ๑ : ๒ : ๑) โดยครูจัดกิจกรรม “ลายแทงแหล่งอารยธรรม” มีขั้นตอน ดังนี้

- ครูแจกแผนที่ประเทศไทยแสดงที่ตั้ง “รัฐโบราณในดินแดนไทย” พร้อมลายแทงบอกใบ้แหล่งอารยธรรม ให้แต่ละกลุ่มๆ ละ ๑ ชุด โดยให้ตัวแทนกลุ่มออกมาจับ
- ให้สมาชิกแต่ละกลุ่ม ช่วยกันตีความในลายแทง โดยให้ได้แหล่งอารยธรรมของตนเองจากข้อมูลในแผนที่
- ให้แต่ละกลุ่มไปค้นหาสมบัติ (ใบความรู้และใบงาน) ตามที่ลายแทงระบุเป็นหมายเลขที่ตั้งรัฐโบราณ ที่ครูเตรียมไว้หลังห้องเรียน ดังนี้

- หมายเลข ๑ อาณาจักรทวาราวดี
- หมายเลข ๒ อาณาจักรละโว้
- หมายเลข ๓ อาณาจักรทริภุชชัย
- หมายเลข ๔ อาณาจักรเขมรโบราณ
- หมายเลข ๕ อาณาจักรศรีวิชัย
- หมายเลข ๖ อาณาจักรตามพรลิงค์
- หมายเลข ๗ อาณาจักรล้านนา

๓. ให้นักเรียนศึกษาใบความรู้และใบงาน โดยครูอธิบายเพิ่มเติมรายละเอียดกิจกรรม ให้นักเรียนไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม จากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ อาทิ ห้องสมุด, เว็บไซต์ ฯ แล้วทำรายงานพร้อมเตรียมนำเสนอผลงาน โดยใช้วิธีนำเสนอที่นักเรียนถนัด เช่น PowerPoint หรือนิทรรศการ

หัวข้อรายงาน

๑. ชื่อ อาณาจักรโบราณและความเป็นมา
๒. ศูนย์กลางของอาณาจักรโบราณที่กล่าวถึง
๓. ช่วงเวลารุ่งเรืองของอาณาจักรโบราณนั้นโดยเทียบ
 - พุทธศักราชหรือพุทธศตวรรษ
 - คริสต์ศักราชหรือคริสต์ศตวรรษ
 - มหาศักราช
 - จุลศักราช
๔. ร่องรอยที่แสดงอารยธรรม ความเจริญรุ่งเรืองในอดีต
 - โบราณสถาน/โบราณวัตถุ
 - วัฒนธรรมประเพณี
๕. อิทธิพลของอารยธรรมโบราณในดินแดนไทยที่มีต่อพัฒนาการของสังคมไทย

ในปัจจุบัน

๔. ครูแจ้งกติกาการนำเสนอผลงานรายงานของแต่ละกลุ่ม โดยครูจะจับสลากชื่อแหล่งอารยธรรมใดขึ้นมาให้กลุ่มนั้นออกมานำเสนอตามที่กลุ่มเตรียมโดยใช้เวลา ๑๐-๑๕ นาที

๕. เมื่อแต่ละกลุ่มนำเสนอเสร็จแล้ว เปิดโอกาสให้นักเรียนคนอื่นซักถาม โดยครูจะคอยช่วยเหลือ (หากในกลุ่มตอบไม่ได้) และครูสรุปความรู้เพิ่มเติมให้แต่ละกลุ่ม (ชั่วโมงละ ๔ กลุ่ม) จนครบทั้ง ๘ กลุ่ม

๖. ครูทบทวนบทเรียนที่เรียนมาแล้วอีกครั้ง จากนั้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์อิทธิพลของแหล่งอารยธรรมของตน (ที่กลุ่มได้ศึกษาค้นคว้ามามาตั้งแต่ต้น) ที่มีผลกระทบต่อประเทศไทยในปัจจุบันและคาดการณ์ในอนาคตอย่างไร ในประเด็นต่อไปนี้

- ๑) ความเชื่อ/ศาสนา
- ๒) ศิลปวัฒนธรรม
- ๓) การเมืองการปกครอง
- ๔) ประเด็นอื่นๆ ที่นักเรียนเพิ่มเติมตามความเหมาะสม

๗. ให้นักเรียนวิเคราะห์โดยใช้แผนภูมิความคิด ตามอิสระ และให้นักเรียนไปสืบค้นข้อมูลเพิ่มเติมที่ห้องสมุดโรงเรียน แล้วสรุปข้อมูลการวิเคราะห์ลงในกระดาษปรีฟ

๘. ให้นักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน แผนภูมิความคิด โดยการจับสลาก ใช้เวลาไม่เกิน ๑๐ นาที ถ้าไม่ครบให้นำเสนอชั่วโมงต่อไป

๙. ให้นักเรียนกลุ่มที่เหลือนำเสนอต่อจนครบทุกกลุ่ม

๑๐. ให้นักเรียนทำแบบทดสอบท้ายหน่วย จำนวน ๒๐ ข้อ โดยใช้เวลา ๒๐ นาที เมื่อครบกำหนดแล้วให้ทุกคนส่งกระดาษคำตอบต่อครู

๑๑. นักเรียน ครูร่วมกันสรุปบทเรียนโดยการอภิปรายจากการเฉลยข้อสอบที่ทำไปแล้ว

สื่อและแหล่งเรียนรู้

สื่อ

๑. ภาพโบราณสถาน โบราณวัตถุ
๒. แผนที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้โบราณ แสดงที่ตั้งแหล่งอารยธรรม
๓. ลายแทงแจ้งแหล่งอารยธรรม
๔. ใบความรู้แหล่งอารยธรรม ๘ แหล่ง
๕. แบบทดสอบท้ายหน่วยการเรียนรู้
๖. ใบงาน

แหล่งเรียนรู้

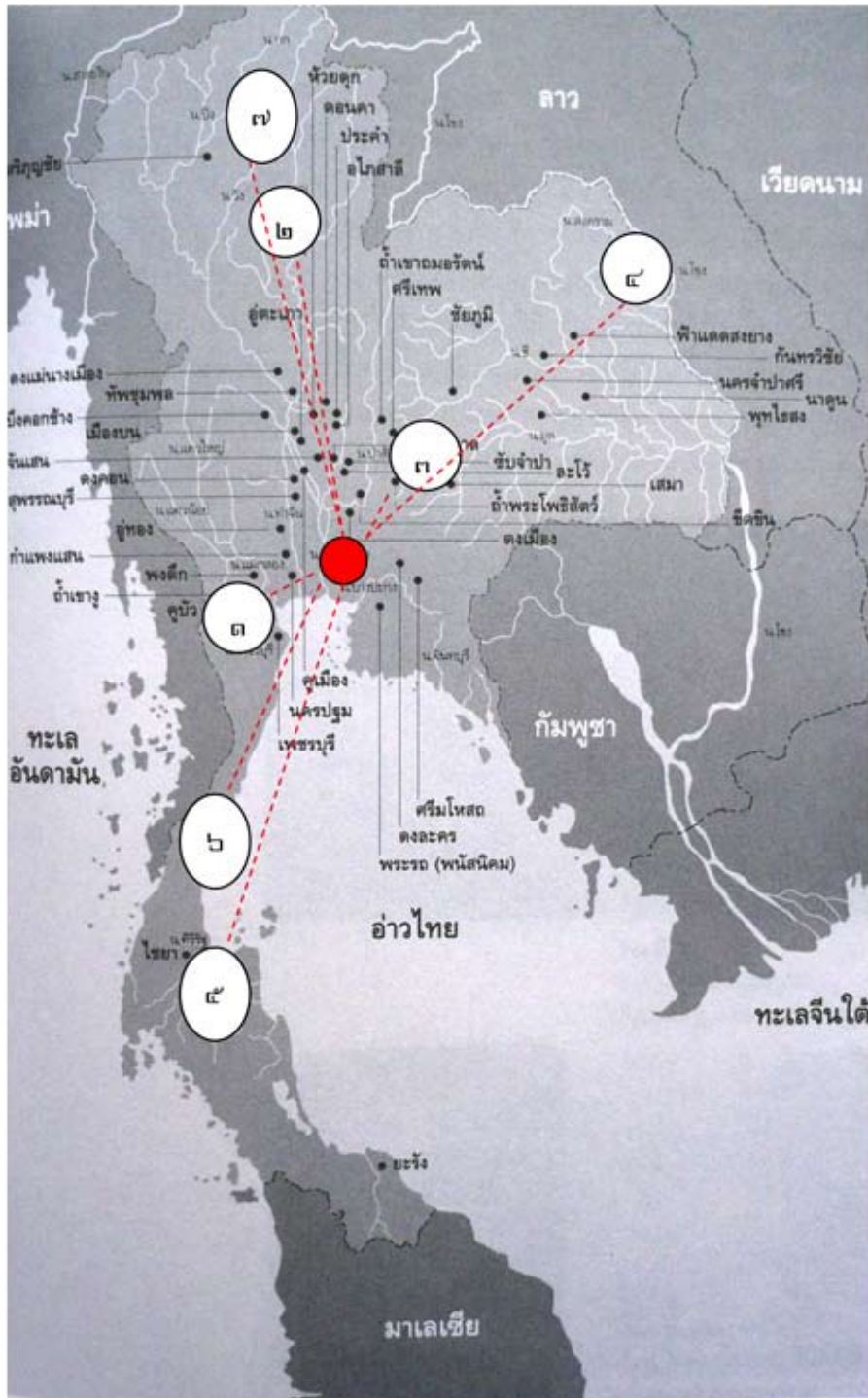
๑. ห้องสมุด
๒. Website

(ตัวอย่าง)

แผนที่ลายแทง

“แหล่งอารยธรรมไทย”

คำอธิบายลายแทง

ลายแทงที่แจ้จ้งนี้ ดูให้ดี มีความนัย

“ตัวเลข” ที่ซ่อนไว้ คือที่ให้ ไปค้นดู

อยู่ใกล้ ไม่ไกลบ้าน ติดถิ่นฐาน เมืองแม่พิมพ์

มุ่งหน้าทิศประจิม เห็นหลักสี่ เพียงหนึ่งเดียว

มุ่งหน้าอย่าช้าช้าก ที่หมายหลักทิศอุดร

ข้ามเขาด่านสิงขร ที่พูนสองต้นเรียง

เดินทางทิศอุดร เมืองวานร ที่มากมาย

มองเห็นเด่นแต่ไกล พระปรางค์ใหญ่สามยอดยล

ต้องมุ่งทิศอีสาน ดงกันดาร กว่าจะถึง

เลขหมายให้คำนึง นับให้ถึงสี่นิ้วมือ

เดินทางทิศทักษิณ เข้าสู่ถิ่นอิสลาม

มัสยิดและอาราม ตั้งเด่นงามห้าวัดเรียง

อยู่ทิศ หรตี สัญลักษณ์ให้ระวัง

มุ่งไปอย่างใจหวัง ภูผาตั้งหกดงงาม

สุดดิน ถิ่นอุดร อย่างพักผ่อน จงรีบไป

ชุมทรัพย์ที่นับได้ ขนเอาไปเจ็ดเล่มเกวียน

ใบความรู้ ๑

“อาณาจักรทวาราวดี”

อาณาจักรทวาราวดี เป็นอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรือง ประมาณพุทธศตวรรษที่ ๑๒-๑๖ (พุทธศักราช ๑๑๐๑-๑๕๙๙) โดยมีศูนย์กลางอยู่ที่เมืองนครปฐม มีอิทธิพลครอบคลุมบริเวณภาคกลางของประเทศไทยและมีการแผ่อิทธิพลไปยังดินแดนใกล้เคียงในเขตภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พม่า ลาว เวียดนาม และตอนใต้ของจีน

ชนชาติดั้งเดิมของอาณาจักรทวาราวดี คือ ชนชาติมอญ เพราะมีการขุดพบจารึกอักษรมอญในบริเวณนี้

หลักฐานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ คือ เหรียญเงินที่มีการจารึกภาษาสันสกฤต อ่านได้ว่า ศรีทวาราวดีศวรปุณณะ แปลว่า บัญของผู้เป็นเจ้าของศรีทวาราวดี และสันนิษฐานว่า แคว้นทวาราวดี เป็นศูนย์กลางพระพุทธศาสนา เพราะมีการขุดพบพระพุทธรูปจำนวนมาก

(ตัวอย่าง)

ใบงาน

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๑ อาณาจักรโบราณ

ตัวชี้วัด

ส ๔.๓ ม.๑/๑ อธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัยในดินแดนไทย
โดยสังเขป

ตอนที่ ๑

คำชี้แจง ให้นักเรียนศึกษาใบความรู้และค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้อื่นๆ
และสรุปทำรายงาน (งานกลุ่ม) ตามประเด็นต่อไปนี้

๑. ชื่อ อาณาจักรโบราณและความเป็นมา
๒. ศูนย์กลางของอาณาจักรโบราณที่กล่าวถึง
 - ภูมิภาค/จังหวัด/ประเทศ
๓. ช่วงเวลารุ่งเรืองของอาณาจักรโบราณนั้น
 - พุทธศักราชหรือพุทธศตวรรษ
 - คริสต์ศักราชหรือคริสต์ศตวรรษ
 - มหาศักราช
 - จุลศักราช
๔. ร่องรอยที่แสดงอารยธรรม ความเจริญรุ่งเรืองในอดีต
 - โบราณสถาน/โบราณวัตถุ
 - วัฒนธรรมประเพณี
๕. อิทธิพลของอารยธรรมโบราณในดินแดนไทยที่มีต่อพัฒนาการของสังคมไทย

ในปัจจุบัน

ตอนที่ ๒

คำชี้แจง ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม นำเสนอผลงานด้วยการรายงานหน้าชั้นเรียน โดยใช้รูปแบบ/
วิธีการ หรือสื่อตามความถนัด/ความสนใจ อาทิ

- การใช้ PowerPoint
- การจัดนิทรรศการ ฯลฯ

ตัวอย่างหน่วยการเรียนรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

โครงสร้างรายวิชา

ชื่อ รายวิชา ส๓๒๑๐๒ ประวัติศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

เวลา ๒๐ ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๑	เวลาและยุคสมัย	ส ๔.๑ ม.๔-๖/๑	เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ที่ปรากฏในหลักฐานบอกถึง การเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ	๔	๑๕
๒	วิธีการทาง ประวัติศาสตร์	ส ๔.๑ ม.๔-๖/๒	การศึกษาประวัติศาสตร์ โดยใช้ขั้นตอนวิธีการทางประวัติศาสตร์	๔	๑๕
๓	คุณค่าโครงการ ประวัติศาสตร์	ส ๔.๑ ม.๔-๖/๑ ม.๔-๖/๒	โครงการประวัติศาสตร์ เพื่อการสร้างสรรค์ผลงาน อย่างมีประโยชน์และมีคุณค่า	๑๑	๔๐
รวมระหว่างภาค				๑๙	๗๐
ปลายภาค				๑	๓๐
รวม				๒๐	๑๐๐

ตัวอย่าง

โครงสร้างรายวิชา

ชื่อ รายวิชา สท๑๑๐๔ ประวัติศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

เวลา ๒๐ ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๑	ภาคภูมิใจ ประวัติศาสตร์ไทย	ส ๔.๓ ม.๔-๖/๑	ประวัติศาสตร์ไทยมีความเป็นมา ที่ยาวนาน มีความสำคัญที่บรรพบุรุษ สร้างไว้ควรแก่ความภาคภูมิใจ ที่เกิดเป็นคนไทย	๕	๒๐
๒	พระมหากษัตริย์ นักพัฒนา	ส ๔.๓ ม.๔-๖/๒ ส ๔.๑ ม.๔-๖/๑	บทบาทของพระมหากษัตริย์และ สถาบันพระมหากษัตริย์มีความสำคัญ ในการพัฒนาชาติไทยด้านอื่นๆ เช่น การป้องกันเอกราชของชาติไทย การสร้างสรรค์วัฒนธรรม	๙	๓๐
๓	วัฒนธรรมสร้างสรรค์	ส ๔.๓ ม.๔-๖/๓	วัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออก มีอิทธิพลต่อภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย มีปัจจัยที่ส่งเสริม สร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรม	๕	๒๐
รวมระหว่างภาค				๑๙	๗๐
ปลายภาค				๑	๓๐
รวม				๒๐	๑๐๐

ตัวอย่าง

โครงสร้างรายวิชา

ชื่อ รายวิชา ส๓๑๒๐๖ ประวัติศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

เวลา ๒๐ ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๑	บุคคลสำคัญ	ส ๕.๓ ม.๕-๖/๔ ส ๕.๑ ม.๕-๖/๑	ผลงานของบุคคลสำคัญในอดีต ทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่มี ผลงานปรากฏในประวัติศาสตร์ไทย มีส่วนร่วมสร้างสรรค์วัฒนธรรมและ ประวัติศาสตร์ชาติไทย	๑๖	๔๐
๒	วางแผนเพื่ออนุรักษ์ ภูมิปัญญาไทย	ส ๕.๓ ม.๕-๖/๕ ส ๕.๑ ม.๕-๖/๑	การวางแผนกำหนดแนวทางในการ มีส่วนร่วมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย โดยเรียนรู้เกี่ยวกับ สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการ สร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย และวัฒนธรรมไทย วิถีชีวิตของคนไทย ในสมัยต่างๆ การสืบทอด และเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทย แนวทางการอนุรักษ์มีส่วนร่วม ภูมิปัญญาวัฒนธรรมไทยอย่าง สร้างสรรค์	๑๓	๓๐
รวมระหว่างภาค				๑๙	๗๐
ปลายภาค				๑	๓๐
รวม				๒๐	๑๐๐

ตัวอย่าง

โครงสร้างรายวิชา

ชื่อ รายวิชา ส๓๒๑๐๘ ประวัติศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

จำนวน ๐.๕ หน่วยกิต

เวลา ๒๐ ชั่วโมง

หน่วย ที่	ชื่อหน่วย	มาตรฐาน/ ตัวชี้วัด	สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด	เวลา (ชม.)	น้ำหนัก คะแนน
๑	อารยธรรมโบราณ	ส ๔.๒ ม.๔-๖/๑ ส ๔.๑ ม.๔-๖/๑	อารยธรรมโบราณและการติดต่อ ระหว่างโลกตะวันออกและตะวันตก มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมโลกเพื่อการเรียนรู้ตาม ยุคสมัยและวิธีการทางประวัติศาสตร์	๑๐	๓๕
๒	เหตุการณ์สำคัญ ของโลก	ส ๔.๒ ม.๔-๖ /๒	เหตุการณ์สำคัญของโลกมีอิทธิพลต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองต่อโลกปัจจุบัน	๓	๑๕
๓	การขยายอาณานิคม	ส ๔.๒ ม.๔-๖/๓	การขยายอาณานิคมในยุค ประวัติศาสตร์ของประเทศยุโรป ไปยังทวีปอเมริกา แอฟริกา และ เอเชีย มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลง ทางสังคมของมนุษย์	๓	๑๐
๔	สังคมโลกปัจจุบัน	ส ๔.๒ ม.๔-๖/๑	สังคมโลกปัจจุบันมีความร่วมมือ และความขัดแย้ง เหตุการณ์ต่างๆ ในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ มีผลปรากฏ ให้เห็นอย่างต่อเนื่อง	๓	๑๐
รวมระหว่างภาค				๑๙	๗๐
ปลายภาค				๑	๓๐
รวม				๒๐	๑๐๐

(ตัวอย่าง)

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓

หน่วยการเรียนรู้ที่ ๓ การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมไทย

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

รายวิชา ส๓๑๑๐๔ ประวัติศาสตร์ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ เวลา ๕ ชั่วโมง

ผู้สอน.....โรงเรียน.....

มาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก
ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด

ส ๔.๓ ม.๔/๑ วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย

สาระสำคัญ/ความคิดรวบยอด

ประวัติศาสตร์ไทย มีความเป็นมาที่ยาวนานมีความสำคัญที่บรรพบุรุษสร้างไว้ควรค่า
แก่ความภาคภูมิใจที่เกิดเป็นคนไทย

สาระการเรียนรู้

สาระการเรียนรู้แกนกลาง

๑. ความรู้

๑.๑ สังคมก่อนการปฏิรูป

- สังคมสมัยสุโขทัยและอยุธยา พ.ศ. ๑๗๙๒-๒๓๑๐
- สังคมสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๙๔

๑.๒ สังคมสมัยปฏิรูป

- การเปลี่ยนแปลงสังคมไทยสมัยรัชกาลที่ ๔
- การเปลี่ยนแปลงสังคมไทยสมัยรัชกาลที่ ๕
- สังคมไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕
- นโยบายสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม พ.ศ. ๒๔๘๑-๒๔๘๓
- การเปลี่ยนแปลงสังคมไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒-ปัจจุบัน

สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

๑. ความสามารถในการสื่อสาร
๒. ความสามารถในการคิด
 - ทักษะการคิดวิเคราะห์
 - ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ
 - ทักษะการคิดแก้ปัญหา
๓. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต
๔. กระบวนการกลุ่ม
 - กระบวนการปฏิบัติ
 - กระบวนการทางประวัติศาสตร์
๕. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี

คุณลักษณะอันพึงประสงค์

๑. มีวินัย
๒. ใฝ่เรียนรู้
๓. มุ่งมั่นในการทำงาน
๔. มีความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ชิ้นงาน/ภาระงาน

๑. นิทรรศการ การศึกษาผลงานจากศูนย์การเรียนรู้
๒. การอภิปราย เรื่อง “ปัญหาวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน”

การวัดและประเมินผล

๑. การประเมินชิ้นงาน/ภาระงาน
 - ๑.๑ ตรวจผลงาน
 - ๑.๒ สังเกต
๒. การประเมินระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
 - ๒.๑ สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม
 - ๒.๒ การนำเสนอผลงาน
 - ๒.๓ การทำแบบฝึกหัด

๓. เกณฑ์การประเมิน

๓.๑ นิทรรศการ

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	๑	๒	๓
๑. เนื้อหาสาระ	ครอบคลุมเนื้อหาสาระ ครบถ้วนสมบูรณ์ทุกศูนย์ การเรียนรู้	ครอบคลุมเนื้อหาสาระ เกือบทุกศูนย์การเรียนรู้	มีเนื้อหาสาระ บางศูนย์การเรียนรู้
๒. การเสนอ	มีรูปแบบการนำเสนอ น่าสนใจ มีความสอดคล้อง และเหมาะสม	การนำเสนอที่น่าสนใจ	การนำเสนอไม่น่าสนใจ

๓.๒ การอภิปราย เรื่อง ปัญหาวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน

ประเด็นการประเมิน	ระดับคุณภาพ		
	๑	๒	๓
๑. เนื้อหาสาระ	มีความเป็นเหตุเป็นผล ข้อมูลอ้างอิงน่าเชื่อถือ ถูกต้อง เหมาะสม และเป็นจริง	มีความเป็นเหตุเป็นผล ข้อมูลอ้างอิงน่าเชื่อถือ	เนื้อหาสาระ ไม่สมเหตุสมผล ไม่มีข้อมูลอ้างอิง
๒. การนำเสนอ	วิธีการพูดไม่วกวน ตรงประเด็น ชัดเจน	วิธีการพูดชัดเจน หรือตรงประเด็น	การพูดวกวน ไม่ตรงประเด็น

กิจกรรมการเรียนรู้

ชั่วโมงที่ ๑

- ผู้เรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียนเพื่อทดสอบประสบการณ์เดิมของนักเรียน
- ผู้เรียนดูภาพการแต่งกายสมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าเป็นการแต่งกายสมัยใด
- แจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้
 - อธิบายสาเหตุการเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรมไทยในช่วงสมัยต่างๆ ได้
 - วิเคราะห์ผลกระทบจากการปฏิรูปสังคมและวัฒนธรรมไทยในช่วงสมัยต่างๆ ได้

๔. นักเรียนศึกษาค้นคว้าเอกสาร เรื่อง สังคมไทยสมัยสุโขทัย-สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น
๕. สุ่มนักเรียน ๒-๓ คน ออกมาสรุปเนื้อหาให้เพื่อนตามความเข้าใจของนักเรียน
๖. ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุป เรื่อง สังคมไทยสมัยสุโขทัย-สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

ชั่วโมงที่ ๒

๑. ผู้เรียนดูภาพการแต่งกายสมัยรัชกาลที่ ๕ สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นว่าเป็นการแต่งกายสมัยใด

๒. ผู้สอนสนทนากับนักเรียนถึงวัน “ปิยมหาราช” ว่ามีความสำคัญอย่างไร

๓. แบ่งผู้เรียนออกเป็น ๖ กลุ่ม ให้แต่ละความสามารถของผู้เรียน โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษาเพื่อศึกษาความรู้ เรื่อง สังคมไทยรัชกาลที่ ๔ ถึงปัจจุบัน

๔. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการกลุ่มทุกครั้งที่เปลี่ยนศูนย์การเรียนรู้ โดยใช้หลักประชาธิปไตย ประธานกลุ่มมารับคำชี้แจงการใช้ศูนย์การเรียนรู้ ให้เลขานุการกลุ่มอ่านให้สมาชิกฟังจนเข้าใจในการใช้ศูนย์การเรียนรู้

๕. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเข้าศึกษาศูนย์การเรียนรู้ที่ครูเตรียมไว้ และปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัด โดยหมุนเวียนจากศูนย์ที่ ๑-๔ ดังนี้

ศูนย์ที่ ๑ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงสังคมไทยสมัยรัชกาลที่ ๔

ศูนย์ที่ ๒ เรื่อง การปฏิรูปสังคมไทยสมัยรัชกาลที่ ๕

- การเลิกไพร่
- การเลิกทาส

ศูนย์ที่ ๓ เรื่อง การปฏิรูปสังคมไทยสมัยรัชกาลที่ ๕

- การปฏิรูปการศึกษา
- การปรับปรุงด้านการยุติธรรม

ศูนย์ที่ ๔ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงค่านิยมสมัยรัชกาลที่ ๕ และการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยสมัยรัชกาลที่ ๖

ศูนย์ที่ ๕ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงสังคมไทยหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕-สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม

ศูนย์ที่ ๖ เรื่อง สังคมไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒-ปัจจุบัน

๖. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเรียนรู้ร่วมกันด้วยการระดมความคิดจากสมาชิกภายในกลุ่ม กำหนดเวลาในการเรียนศูนย์การเรียนรู้ละ ๑๕ นาที หากผู้เรียนกลุ่มใดศึกษาเสร็จก่อนเวลาที่กำหนดให้ไปเข้าศูนย์สำรองเป็นการชั่วคราวก่อน

๗. ในระหว่างที่ผู้เรียนเข้ากลุ่มทำกิจกรรมตามศูนย์การเรียนรู้ ผู้สอนให้คำปรึกษา เมื่อผู้เรียนมีปัญหาหรือข้อสงสัย พร้อมใช้แบบสังเกตการณ์ทำงานกลุ่ม เพื่อประเมินผลการทำงานเป็นกลุ่มของผู้เรียน

ชั่วโมงที่ ๓

๑. ทบทวนกลุ่มใดเข้าศูนย์การเรียนรู้ในโตมาแล้ว
๒. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเข้าศูนย์การเรียนรู้ที่ตนยังไม่ได้ศึกษาค้นคว้าทุกศูนย์การเรียนรู้
๓. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเสนอผลงานกลุ่มละ ๑ ข้อ กลุ่มใดมีความคิดเห็นแตกต่าง เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมได้
๔. ผู้สอนชมเชยและเสนอแนะเพิ่มเติมในการเสนอผลงานกลุ่ม
๕. ผู้เรียนแต่ละกลุ่มนำผลงานไปจัดนิทรรศการ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่มอื่น จะทำให้เข้าใจบทเรียนมากขึ้น ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันสรุปเรื่อง สังคมไทย และวัฒนธรรมไทยหลังการปฏิรูป
๖. มอบหมายให้ผู้เรียนไปสัมภาษณ์วัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียน

ชั่วโมงที่ ๔

๑. อาสาสมัครผู้เรียนออกมาอ่านข่าวปัญหาวัยรุ่น และให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นว่าเป็นข่าวเกี่ยวกับอะไร สาเหตุเกิดจากอะไร
๒. อาสาสมัครนักเรียน ๒-๓ คน นำผลการสัมภาษณ์ สาเหตุของปัญหาวัยรุ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ใดมีความคิดเห็นแตกต่าง เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมได้
๓. ผู้เรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ ๖ คน โดยศิลปะและความสามารถ ให้แต่ละกลุ่มเลือกประธานและเลขานุการ แต่ละกลุ่มให้สมาชิกนั่งในลักษณะที่ทุกคนมองเห็นและรับฟังกันได้ดี
๔. ให้แต่ละกลุ่มจัดกลุ่มทำงานพอสมควร เพื่อไม่ให้เสียงอภิปรายรบกวนกลุ่มอื่น
๕. ให้แต่ละกลุ่มอภิปราย “ปัญหาวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน” เกี่ยวกับสาเหตุและวิธีการแก้ไข โดยให้ประธานกลุ่มเป็นผู้ดำเนินการอภิปรายและควบคุมการอภิปราย เลขานุการเป็นผู้บันทึกให้สมาชิกมีโอกาสแสดงความคิดเห็นทุกคน ไม่ให้ผู้ใดผู้หนึ่งผูกขาดการอภิปราย ให้อภิปรายทีละประเด็น ใช้เวลา ๒๐ นาที
๖. ผู้สอนเป็นผู้ดูแลช่วยเหลือให้การอภิปรายดำเนินการไปด้วยความเรียบร้อย

ชั่วโมงที่ ๕

๑. ทบทวนสอบถามการอภิปรายของแต่ละกลุ่ม
๒. สุ่มนักเรียน ๒-๓ กลุ่ม นำเสนอผลงานอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน กลุ่มใดมีความคิดเห็นแตกต่าง เสนอความคิดเห็นเพิ่มเติมได้
๓. ผู้สอนชมเชยและเสนอความคิดเห็นเสริมจากความคิดเห็นของผู้เรียน
๔. ผู้สอนและผู้เรียนช่วยกันสรุป เรื่อง ปัญหาวัยรุ่นไทยในปัจจุบัน และวิธีการแก้ปัญหา (สรุปมุ่งเน้นให้เรียนรู้ว่าปัญหาวัยรุ่นเป็นผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย)

๕. มอบหมายให้ผู้เรียนทำแบบฝึกหัด เรื่อง การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมไทย
 ๖. ผู้เรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน เรื่อง การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมไทย
- เพื่อวัดการเปลี่ยนแปลงการเรียนรู้ของผู้เรียน

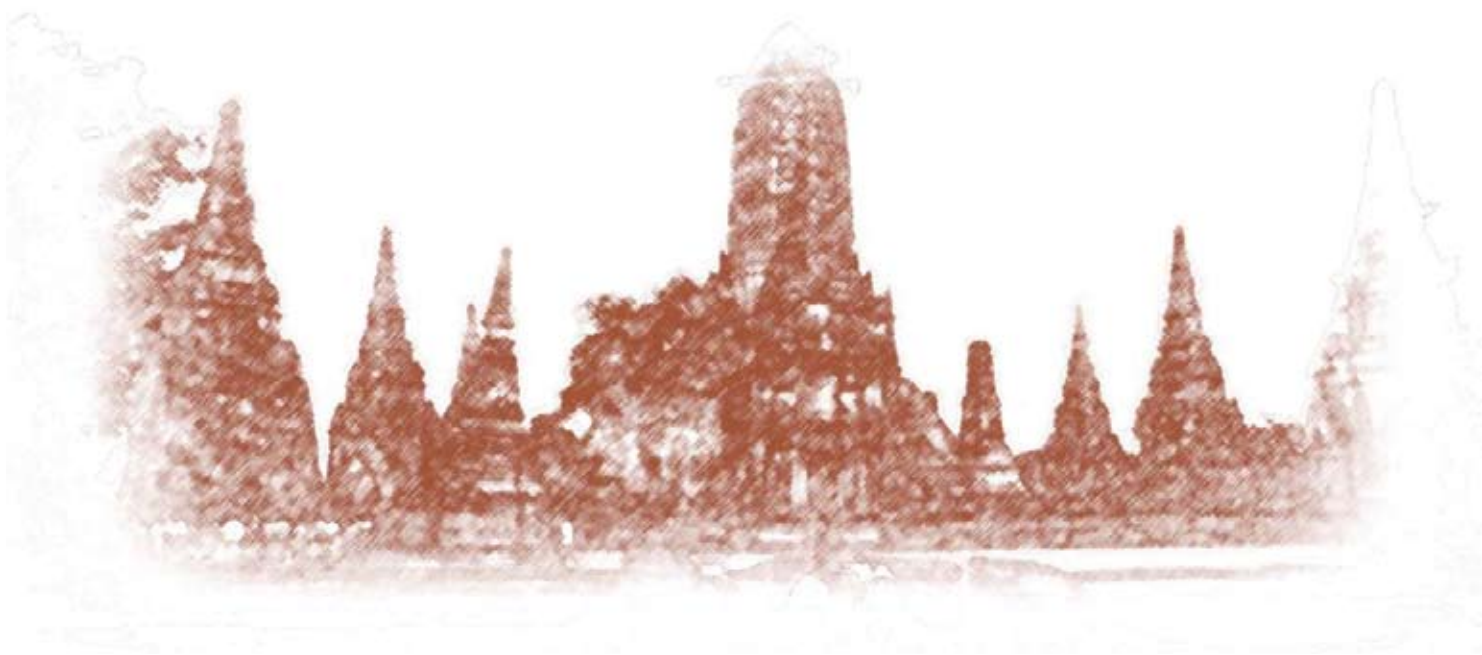
สื่อและแหล่งเรียนรู้/ภูมิปัญญา

๑. สื่อการเรียนรู้
 - ๑.๑ ภาพการแต่งกายสมัยสุโขทัย
 - ๑.๒ ภาพการแต่งกายสมัยอยุธยา
 - ๑.๓ ภาพการแต่งกายสมัยรัชกาลที่ ๕
 - ๑.๔ ภาพการแต่งกายสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม
 - ๑.๕ ข่าวปัญหาวัยรุ่น
 - ๑.๖ ศูนย์การเรียนรู้
๒. แหล่งเรียนรู้
 - ๒.๑ ห้องสมุดโรงเรียน
 - ๒.๒ ห้องศูนย์ประวัติศาสตร์
 - ๒.๓ ห้อง IT โรงเรียน

ส่วนที่ ๓

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
ประวัติศาสตร์

พื้นฐานความรู้ ความเข้าใจทางด้านประวัติศาสตร์เป็นรากฐานความเข้าใจปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันที่นำไปสู่การวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และก่อให้เกิดมาตรการในการแก้ปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ ปัญหาสำคัญในการเรียนประวัติศาสตร์คือ ผู้เรียนไม่เห็นความสำคัญของวิชาประวัติศาสตร์ วิธีการสอนและวัดผลแบบท่องจำไม่ทำทนายหรือกระตุ้นให้คิด ทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่าย รวมถึงบริบทการศึกษาที่เปลี่ยนไป ผู้เรียนไม่สนใจเรียนประวัติศาสตร์ เนื่องจากไม่ใช่วิชาที่สามารถนำไปประกอบอาชีพที่ได้ผลตอบแทนสูง ประกอบกับในมุมมองของครูผู้สอน การเรียนการสอนประวัติศาสตร์มีข้อจำกัดหลายประการ ประวัติศาสตร์เป็นนามธรรม เป็นอดีตที่หลงเหลือเพียงร่องรอยการเล่าขานที่พิสูจน์ไม่ได้ เป็นบทเรียนในอดีตที่ไม่น่าสนใจ เพราะต้องเคี้ยวขี้เฒให้เด็กอ่านข้อมูลมากมาย ให้ทำรายงาน และสอนให้สนุกยาก

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพ น่าจะเริ่มต้นที่ผู้สอนตระหนักในความสำคัญของตนเองที่มีต่อประเทศชาติ และความสำคัญของประวัติศาสตร์ ทั้งในแง่บทเรียนจากอดีต ศาสตร์ที่จำเป็นสำหรับการจัดการข้อมูลในยุคโลกาภิวัตน์ และศาสตร์ของการสืบค้นและทำความเข้าใจสังคมมนุษย์ในปัจจุบัน คุณค่าดังกล่าวจะนำไปสู่ความตั้งใจที่จะปรับเทคนิคการสอนที่หลากหลาย เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่น่าเบื่อหน่าย ผู้เรียนได้ปรับเปลี่ยนท่าทีมาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน สนใจในเอกลักษณ์ท้องถิ่น และสำนึกในความเป็นชาติที่มีศาสนาเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ ก่อให้เกิดวัฒนธรรมไทยที่นานาประเทศยกย่อง ทั้งขนบประเพณี ศิลปกรรม มารยาท ความเอื้อเฟื้อ ความเมตตา และพระมหากษัตริย์ไทย จากอดีตถึงปัจจุบัน ที่เป็นผู้นำก่อสร้างเมืองในดินแดนที่อุดมสมบูรณ์เป็นครัวของโลก เป็นประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นเอกราชสืบมาถึงปัจจุบันนี้

ทั้งนี้ผู้สอนต้องศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และคำอธิบายรายวิชาให้เข้าใจชัดเจน (สอนอะไร สอนเรื่องนี้ไปทำไม) เมื่อผู้สอนเข้าใจเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการสอน โดยไม่ลืมเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่หลักสูตรคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นในตัวผู้เรียน รวมทั้งตรวจสอบความรู้ของตนเองในเรื่องที่จะสอนเกี่ยวกับโน้ตทัศน์ (Concept) เนื้อหาสาระและแหล่งเรียนรู้ ก่อนเลือกแนวทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรและความต้องการ และความสนใจของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ดีจะส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญและเห็นคุณค่าของการเรียนประวัติศาสตร์ ได้เรียนรู้ความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทิศทางการสอนประวัติศาสตร์ในปัจจุบัน ไม่ใช่การสอนเรื่องราวในอดีต หรือเหตุการณ์ในอดีตอย่างเดียว แต่ต้องเชื่อมโยงประวัติศาสตร์กับการคิดวิเคราะห์ การคิดโดยใช้

ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นข้อเท็จจริงในอดีต คติวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผลและคิดตัดสินใจอย่างมีวิจารณ์ญาณ โดยโยงเข้ากับปัญหาปัจจุบัน หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ให้ความสำคัญกับการศึกษาแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนสังเกตสำรวจจากสถานที่จริง และได้สอบถาม ฟัง อ่านจากผู้รู้ เพื่อให้ผู้เรียนรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของเรื่องราวซึ่งจะสร้างแรงบันดาลใจและความเข้าใจให้กับผู้เรียนได้มากขึ้น อีกเป้าหมายหนึ่งในการพัฒนาวิธีการสอนประวัติศาสตร์ คือ การสอนให้รู้จักตั้งคำถามและหาคำตอบด้วยตนเองซึ่งนำไปสู่การค้นคว้าจากสถานที่จริง ทั้งการสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เช่น ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ในท้องถิ่น รวมทั้งการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน องค์ความรู้ที่ได้จะมาจากความเข้าใจ ไม่ใช่การท่องจำ ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากการเป็นผู้ให้ความรู้เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ เกิดประเด็นคำถาม ใช้คำถามที่ท้าทายสร้างความตระหนักให้ผู้เรียนเห็นว่า สิ่งที่ยาเรียนรู้เป็นสิ่งที่จะช่วยให้ตนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ฝึกให้คิดตรិตรง เมื่อได้รับข้อมูลต่างๆ ที่สามารถหาได้จากแหล่งต่างๆ ครูต้องเปลี่ยนบทบาทตนเองโดยตระหนักว่าครูไม่ใช่ผู้รู้ทุกเรื่อง หรือนักเรียนจะต้องรับฟังข้อมูลความรู้จากครูฝ่ายเดียว แต่ครูต้องชี้แนะ จัดบรรยากาศและกิจกรรมที่เอื้อให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองด้วยวิธีการต่างๆ โดยให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ ตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เพื่อคิดพิจารณาว่าข้อมูลความรู้ที่ได้รับน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มีมากมายหลายวิธี เช่น การจัดค่าย ประวัติศาสตร์ โครงการประวัติศาสตร์ ทักษะศึกษา บทบาทสมมุติ การใช้ time line ช่วยในการคิดวิเคราะห์ การสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นต้น การสอนเหล่านี้ผู้สอนสามารถเลือกให้เหมาะสมกับเนื้อหา ระดับ และวัยของผู้เรียน แต่หัวใจสำคัญของการเรียนการสอนประวัติศาสตร์แบบใหม่ คือ การฝึกให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ตีความ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลหลักฐานอย่างรอบด้านและระมัดระวัง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงก่อนจะนำข้อมูลมาสรุปเรียบเรียงในรูปแบบที่น่าสนใจ และมีเหตุผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเพลิดเพลิน กระตุ้นให้อยากเรียนรู้ต่อเนื่อง ตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเกิดความรู้สึกร่วมกับความเป็นชาติ

กิจกรรมการเข้าค่ายพักแรม ถือเป็นกิจกรรมที่สร้างสีสันให้กับนักเรียนมากที่สุด กิจกรรมหนึ่งสำหรับนักเรียน เพราะได้เดินทางออกจากบ้าน และได้พบปะผู้คนมากมาย ได้ทำกิจกรรมต่างๆ ที่สร้างความเพลิดเพลินและความรู้ ค่ายที่จัดขึ้นในปัจจุบันมีจุดประสงค์ในการจัดที่ต่างกัน เช่น ค่ายวิทยาศาสตร์ ค่ายพุทธศาสนา ค่ายสิ่งแวดล้อม เป็นต้น โดยที่ค่ายเหล่านี้มุ่งสร้างความรู้และทักษะที่จำเป็นเป็นหลัก

ค่ายประวัติศาสตร์ เป็นหนึ่งกิจกรรมการเรียนรู้แบบใหม่ที่มีเพียงจะสร้างความเพลิดเพลิน และได้เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เท่านั้น แต่ยังเป็นการปลูกฝังความรู้ ความรัก และความเข้าใจในท้องถิ่นของตน ให้ผู้ร่วมค่ายได้มีจิตสำนึกรัก เข้าใจประวัติและความเป็นมาของเรื่องราวต่างๆ ที่อยู่รอบตัวของตน รวมทั้งได้รับประสบการณ์จริงด้วยกิจกรรมที่หลากหลาย สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นการเรียนรู้เชิงบวก สนุก ประทับใจ ได้ความรู้ ภาคภูมิใจในผลงานตนเอง ได้ฝึกฝนทักษะการทำงานเป็นทีมและการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

แนวทางการจัดค่ายประวัติศาสตร์

ในการเตรียมค่ายมีกิจกรรมที่จะต้องดำเนินการหลายประการ ผู้จัดค่ายจะต้องจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังแล้วกำหนดปฏิทินการทำงานเพื่อกำหนดเวลาที่เหมาะสมในการจัดค่าย ประกอบด้วย

๑. เป้าหมายของการจัดค่าย ควรเกิดประโยชน์และเป็นไปได้จริง เกิดแนวคิดใหม่ๆ ที่ผู้เรียนสนใจ สอดคล้องเชื่อมโยงกับสถานการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนในสังคมปัจจุบัน

๒. วัตถุประสงค์ของค่าย ควรได้ความรู้ เกิดความตระหนัก และได้ลงมือปฏิบัติ ความรู้ที่จะถ่ายทอดให้ผู้เรียนต้องมีความเหมาะสม ไม่มากไม่น้อยจนเกินไป ได้รับประสบการณ์ตรง ครอบคลุมความคิดรวบยอด คุณลักษณะอันประสงค์ และทักษะกระบวนการที่ต้องการฝึกฝน

๓. ระยะเวลาในการจัดค่าย ต้องสอดคล้องกับเนื้อหา กิจกรรมสอดคล้องกับการเรียนรู้ และพัฒนาการของสมาชิกค่าย ระยะเวลาการจัดค่ายยังขึ้นอยู่กับกลุ่มเป้าหมายที่มีพัฒนาการ และช่วงความสนใจแตกต่างกัน ช่วงเวลาที่เหมาะสมจะทำให้สมาชิกค่ายไม่เบื่อ อีกทั้งเปิดรับ และเรียนรู้ได้อย่างเต็มศักยภาพ

๔. การสร้างบรรยากาศภายในค่าย ต้องให้เกิดความอบอุ่นเป็นมิตร ปลอดภัย มีความเป็นประชาธิปไตย และการร่วมมือกัน หลีกเลี่ยงการแข่งขันหรือการเอาชนะ เพราะค่ายมีจุดประสงค์สำคัญในการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาสมาชิกค่ายให้เต็มศักยภาพของแต่ละบุคคลให้มากที่สุด การสร้างบรรยากาศภายในค่าย เป็นปัจจัยสำคัญในการเรียนรู้และพัฒนาการ มีส่วนส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อนร่วมค่าย ส่งผลโดยตรงต่อความประทับใจโดยรวมต่อกิจกรรมทั้งหลายในค่าย

ค่ายที่ดีช่วยนักเรียนแต่ละคนและทุกคนได้เรียนรู้เพิ่มเติมตามความสามารถ และศักยภาพของตนเอง กิจกรรมในระหว่างการจัดค่ายควรนำไปสู่การบรรลุ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของค่ายที่สร้างสรรค์ สนุก สอดแทรกสาระสั้นๆ การจัด ตารางกิจกรรม เนื้อหาควรจัดจากง่ายไปหายาก เหมาะสมกับวัยและการเรียนรู้ ของสมาชิกค่าย สภาพแวดล้อมเหมาะสม กิจกรรมที่จัดขึ้นมีทั้งกิจกรรมเชิงวิชาการ และนันทนาการเพราะเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการพัฒนาผู้เรียน มีกิจกรรมที่สามารถ เลือกได้ เช่น กิจกรรมงานฝีมือและหัตถกรรม เกมกีฬา การเดินร่ำ การพ้อนร่ำ การอ่าน การพูด การเขียน การศึกษานอกสถานที่ การบริการสังคม อาสาสมัคร ในกิจกรรมสาธารณะ กิจกรรมเข้าจังหวะ ฯลฯ

วัตถุประสงค์ในการเลือกกิจกรรมเข้าค่าย สามารถแบ่งออกเป็น ๓ กิจกรรมใหญ่ๆ คือ

๑. กิจกรรมเพื่อกลุ่มสัมพันธ์ (การละลายพฤติกรรม) เป็นการสร้างความตื่นตัว ให้พร้อมการเรียนรู้ (นันทนาการ อุ่นเครื่อง)

๒. กิจกรรมเพื่อการเรียนรู้เนื้อหาหลัก ผ่านกระบวนการที่สร้างสรรค์ ควรมีความ หลากหลาย เหมาะสมกับวัยของสมาชิกค่ายเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของค่ายนั้นๆ เช่น กระบวนการกลุ่ม การระดมความคิดเห็น การประชุมปรึกษาหารือ การแลกเปลี่ยน การจัดฐาน เรียนรู้ในการเรียนรู้ในสถานที่จริง การสังเกตการณ์ การสืบค้นความรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมค่าย ที่มีการจัดเรื่องกระบวนการเรียนรู้อย่างมีขั้นตอน จะสามารถพัฒนาสมาชิกค่ายได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ส่งผลให้สมาชิกค่ายสามารถนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปสร้าง องค์ความรู้ใหม่และประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันได้

๓. กิจกรรมเสริมคุณลักษณะสร้างสรรค์และพฤติกรรมที่ดีด้านต่างๆ สอดแทรก ในระหว่างการใช้ชีวิตในค่าย ได้แก่ ทักษะการเป็นผู้นำ ผู้ตาม การทำงานเป็นทีม ทักษะชีวิต คุณธรรม การแก้ปัญหา ความคิดสร้างสรรค์ การปะทะสังสรรค์ การมีส่วนร่วมกับชุมชน และ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เช่น การนำเสนอผลงานนิทรรศการ ควรคำนึงถึงการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และการสื่อสารกับผู้อื่นด้วย

๔. กิจกรรมสรุป สะท้อนการเรียนรู้และประเมินผล การสรุปกิจกรรมสามารถทำได้ หลายวิธี เช่น การอภิปราย การวาดรูป สรุปกิจกรรมร่วมกัน ต้องสะท้อนตัวกิจกรรมและ ให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการชีวิตประจำวันได้ การสะท้อนการเรียนรู้ของตนเองควรให้ สมาชิกค่ายทุกคนมีส่วนร่วมในการพูด และรับฟังความคิดเห็น ตลอดจนแลกเปลี่ยนข้อคิด ที่ได้จากกิจกรรม เขียนบันทึก สร้างชิ้นงานร่วมกัน ออกแบบกิจกรรมร่วมกันในช่วงก่อนปิดค่าย

ควรมีเวลาทบทวนสิ่งที่ได้เรียนรู้ของตนเอง มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อยเพียงใด การประเมินผล
แบ่งเป็นประเมินผลก่อนเริ่มกิจกรรม ระหว่างดำเนินการ และเมื่อสิ้นสุดค่าย มีทั้งการประเมิน
ตนเองและการประเมินการจัดค่าย จะเห็นได้ว่า “การจัดค่ายประวัติศาสตร์ ไม่ได้ยาก
อย่างที่คิด”

ในที่นี่ จะได้เสนอตัวอย่างค่ายประวัติศาสตร์ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ **จังหวัด
สุพรรณบุรี** เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมรูปแบบนี้ในจังหวัดอื่นๆ ต่อไป

เมื่อเริ่มต้นมีความคิดที่จะจัดค่ายประวัติศาสตร์ ครูผู้จัดต้องตระหนักก่อนว่าบทบาท
หน้าที่และกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในค่ายนั้นแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาว่าจังหวัดสุพรรณบุรีมีความพร้อม
ในการจัดค่ายเรียนรู้แล้ว คำถามสำคัญคือ จังหวัดสุพรรณบุรีมีความสำคัญอย่างไรในฐานะ
เมืองประวัติศาสตร์ และจะกำหนดประเด็นย่อยของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ของเมืองสุพรรณบุรี
ไว้อย่างไร เช่น

- เมืองสุพรรณบุรีในตำนาน เรื่องเล่า
- เรื่องเมืองสุพรรณบุรีในเอกสารประวัติศาสตร์
- กลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองสุพรรณบุรี
- ศิลปกรรมเมืองสุพรรณบุรี
- ความเปลี่ยนแปลงของเมืองสุพรรณบุรี ตลาดริมน้ำสุพรรณ

สำหรับผู้ที่ยังไม่เคยจัดค่ายมาก่อน คงต้องเริ่มจากการสร้างพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับ
แหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ โดยประมวลเอกสาร หนังสือ ซีดี วีดิทัศน์ รูปภาพ ผู้รู้ สถานที่สำคัญ
ตลอดจนสิ่งของเครื่องใช้ที่เกี่ยวข้องไว้ก่อน เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่ผู้ร่วมดำเนินการจัดค่าย
ต้องศึกษาค้นคว้า ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ เช่น เครื่องเขียน เครื่องมือในการสร้างผลงาน
ควรมีให้พร้อมเพื่อใช้ในการเตรียมการนำเสนอ เนื้อหาหนังสือ บทความต่างๆ นี้ กลุ่มผู้จัดควรหารือ
พิจารณาก่อนว่ามีเอกสารอะไร สำคัญอย่างไร และเหมาะสมหรือไม่ โดยจัดหมวดหมู่เอกสาร
ไว้ก่อน เช่น

๑. กลุ่มเอกสารตำนานมุขปาฐะ เช่น ตำนานพระเจ้าอู่ทอง ตำนานศาลหลักเมือง
๒. กลุ่มเอกสารลายลักษณ์อักษร เช่น พระราชพงศาวดารฉบับต่างๆ ที่เกี่ยวกับสุพรรณบุรี
๓. หนังสือแนะนำเมืองสุพรรณ หนังสือเกี่ยวกับศิลปกรรมวัดต่างๆ ฯลฯ
๔. สื่อเทคโนโลยีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งรูปภาพที่แสดงอดีตของสุพรรณบุรี

สถานที่จัดค่าย ควรพิจารณาก่อนว่ามีความสะดวก ปลอดภัย มีรั้วรอบขอบชิด
และมีสถานที่หรืออุปกรณ์พร้อมในการจัดกิจกรรมฐานกลุ่มย่อยได้ ฐานกิจกรรมต่างๆ ที่สามารถ
กำหนดขึ้นได้ง่าย วิทยาการประจำกิจกรรมในค่ายที่มีความเชี่ยวชาญถือว่ามีจำนวนมาก
สำหรับการดำเนินกิจกรรม ซึ่งควรมีการประชุมปรึกษาหารือกับเพื่อนร่วมงาน หาความรู้จาก

ผู้ที่เคยมีประสบการณ์จัดค่ายประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะรวบรวมปัญหาและอุปสรรคที่เคยเกิดขึ้น เพื่อเตรียมการป้องกันไว้ก่อน

ฐานกิจกรรม ที่จัดควรเป็นอย่างไร และเกี่ยวข้องกับประเด็นทางประวัติศาสตร์อย่างไร

๑. ฐานเล่าเรื่อง เป็นการจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดทักษะการอ่านจับใจความ นำสู่การเล่าเรื่องเพื่อสื่อสารให้คนอื่นเข้าใจต่อๆ กัน โดยผู้จัดกิจกรรมแบ่งกลุ่มให้นักเรียนที่มาเข้าค่าย แต่ละกลุ่มเลือกตัวแทน ๑ คน อ่านเรื่องเล่าสั้นๆ ที่เกี่ยวกับพระเจ้าอยู่หัว และให้เล่าเรื่องให้สมาชิกกลุ่ม ๑ คนฟังแล้วให้เล่าต่อๆ กัน เป็นการเล่าคนต่อคน จากนั้นให้คนสุดท้ายของกลุ่มมาเล่าเรื่องนั้นให้เพื่อนๆ ฟัง โดยเน้นให้เล่าให้น่าสนใจ (ผู้เล่ากลุ่มอื่นถูกเก็บตัวไว้ก่อน จนกว่าจะเล่าแล้ว) เมื่อนักเรียนได้ฟังเรื่องเดียวกันจากเพื่อนหลายๆ คน ก็จะเห็นว่าเนื้อหาเดียวกัน ถูกดัดแปลงไป ทักษะกระบวนการนี้เป็นการฝึกให้ผู้ร่วมค่ายได้เห็นว่าตำนานเรื่องเล่าแบบมุขปาฐะนั้นเป็นเรื่องเล่าจากปากต่อปาก และอาจเกิดความผิดพลาดของเนื้อหาได้ ฉะนั้นการใช้ข้อมูลที่น่ามาจากตำนานมุขปาฐะ และเรื่องเล่าที่มีในท้องถิ่นนั้นต้องคิดพิจารณาอย่างรอบคอบ เพราะไม่สามารถตรวจสอบความถูกต้องจากผู้รู้เรื่องจริงในอดีตได้

๒. ฐานแผนที่ เป็นฐานฝึกนักเรียนให้รู้จักกำหนดที่ตั้ง อาณาเขต ขอบเขตของเมืองหรือสถานที่ ตามเรื่องราวที่ได้เรียนรู้จากเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่บอกเล่าเรื่องราวในอดีตของจังหวัดสุพรรณบุรี เช่น การใช้แผนที่เมืองสุพรรณบุรีที่แสดงกายภาพปัจจุบันมาเป็นต้นแบบให้นักเรียนลงรายละเอียดเมืองสุพรรณในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยลงรายละเอียดตามประเด็นที่กำหนดตามเอกสารทางประวัติศาสตร์ ใช้ทักษะการวาดภาพเข้ามาช่วย ผู้เข้าค่ายอาจสำรวจพื้นที่ หรือใช้สถานที่ใกล้เคียงให้เป็นประโยชน์ในการทำแผนที่ รวมทั้งการใช้เอกสารประกอบการศึกษาอื่นๆ เพิ่มเติมเพื่อแสดงให้เห็นว่าเมืองสุพรรณบุรีในอดีตเป็นอย่างไร (ที่สำคัญกิจกรรมนี้ผู้ดำเนินการต้องตรวจสอบโดยทำด้วยตนเองก่อน และข้อความในเอกสารทางประวัติศาสตร์ ควรปรับให้เหมาะสมกับผู้เรียนโดยให้มีความซับซ้อนพอให้นักเรียนได้ตีความบ้าง)

๓. ฐานสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การวาดภาพ การประดิษฐ์วัสดุ การปั้นดิน เป็นฐานที่ฝึกให้นักเรียนได้สะท้อนคุณค่าที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ตนเองได้เรียนรู้ และประทับใจออกมาเป็นผลงาน (โดยผู้ดำเนินการเลือกภูมิปัญญาที่เหมาะสมที่จะสร้างผลงาน และมีวิทยากรที่ชำนาญเฉพาะด้าน เช่น พระพุทธรูป เจดีย์ เครื่องปั้นดินเผา) เพื่อถ่ายทอดความงดงามสิ่งที่พบเห็น ได้สัมผัส จากการได้ไปชมหรือฟังการบรรยายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์

๔. ฐานวิพากษ์หลักฐาน เป็นฐานฝึกให้ผู้เรียนได้จักการนำหลักฐานข้อมูลมาประกอบการอภิปรายในการสรุปองค์ความรู้ ซึ่งเป็นการฝึกให้ผู้เรียนเป็นคนช่างสังเกต แยกแยะข้อมูลและหลักฐาน ฝึกฝนการตีความจากข้อมูล การลงข้อสรุปอย่างมีเหตุมีผล ครูฝึกอาจจะจัดให้ผู้เรียนได้ทำการวิพากษ์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ เช่น ศิลาลจารึก พระราชพงศาวดาร ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนัง สถาปัตยกรรม เป็นต้น

๕. ฐานสืบค้น เป็นฐานที่มุ่งฝึกให้ผู้เรียนได้แสวงหาความจริงของเรื่องราวทางประวัติศาสตร์โดยผ่านหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ซึ่งผู้เรียนต้องกำหนดประเด็นในการสืบค้นไว้ก่อน เช่น ร้านค้าในตลาดเมืองสุพรรณบุรี สินค้าในตลาด อาชีพในชุมชน ประวัติเมืองสุพรรณบุรี วัดสำคัญ กลุ่มชาติพันธุ์ในเมืองสุพรรณบุรี ศิลปกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น ผู้เข้าค่ายจะได้ใช้ทักษะที่ได้เรียนรู้ในการสืบค้นจากวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย เช่น การสืบค้นเอกสาร การศึกษาจากสถานที่จริง การสัมภาษณ์ การสำรวจ ฯลฯ **ที่สำคัญ** คือประเด็นในการสืบค้นต้องเป็นประเด็นเล็กๆ ที่เหมาะกับการสืบค้นในระยะเวลาดังนั้นๆ

๖. ฐานนำเสนอ เป็นฐานฝึกการนำเสนอสิ่งที่ผู้เรียนได้ค้นพบจากการศึกษา ค้นคว้า และปฏิบัติ ในการเข้าค่ายประวัติศาสตร์เพื่อให้ผู้ชมหรือผู้ฟังได้รับรู้ข้อมูลใหม่ๆ ครูผู้ฝึกอาจจะมีตัวอย่างในการนำเสนอหลากหลายรูปแบบ เช่น นิทรรศการ ละครสั้น บทบาทสมมติ เพลงพื้นบ้าน เป็นต้น

ฐานกิจกรรมต่างๆ เช่นนี้ ผู้จัดค่ายต้องเลือกให้เหมาะสมกับพื้นที่ โดยจะต้องกำหนดใบงานหรือใบกิจกรรมล่วงหน้า อาจเชิญวิทยากร/นักปราชญ์ ตลอดจนผู้อาวุโสของชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในฐานให้ความรู้ต่างๆ เพิ่มขึ้น เช่น เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานกรมศิลปากรในพื้นที่ให้ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ นิมนต์พระภิกษุที่มีความรู้ธิบายสิ่งต่างๆ ในวัดและประโยชน์ใช้สอยของอาคารเหล่านั้น เชิญผู้อาวุโสของชุมชนเล่าเรื่องราวความเปลี่ยนแปลงของตลาดเมืองสุพรรณบุรี เป็นต้น นอกจากนี้ผู้จัดค่ายต้องร่วมสังเกตการณ์เพื่อประเมินผลการจัดค่ายว่านักเรียนที่เข้าค่ายมีทัศนคติและได้รับความรู้ ความเข้าใจอย่างไร สามารถจัดทำพาสปอร์ตค่าย (Camp Passport) ให้นักเรียนบันทึกสิ่งที่พบเห็น บันทึกรายละเอียดของเพื่อน ตลอดจนบันทึกความรู้สึกของผู้เข้าค่ายในฐานต่างๆ ได้

คุณค่าของค่ายประวัติศาสตร์

คุณค่าที่ได้รับจากกิจกรรมค่ายประวัติศาสตร์ เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะกระบวนการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกัน การทำงานช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ได้ประสบการณ์จริง เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น สร้างจิตสำนึกค่านิยมที่ดี รวมทั้งการเป็นผู้นำ เป็นทีมงานที่ดี ทำงานอย่างเป็นระบบ เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของตนเอง มีส่วนร่วมมือในการปฏิบัติสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าต่อตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการเรียนรู้ทักษะการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข ค่ายประวัติศาสตร์มีได้หมายความว่า จะต้องนำนักเรียนเข้ามาอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง และมีการจัดกิจกรรม “ติดที่” เพียงอย่างเดียว หรือจำเป็นต้องแบ่งเป็นฐานกิจกรรม หากแต่กิจกรรมที่สามารถกำหนดขึ้นในค่ายนั้น สามารถปฏิบัติได้อย่างหลากหลายและขึ้นอยู่กับพื้นที่นั้นๆ ค่ายประวัติศาสตร์จึงมีเพียงเป็นกิจกรรมที่จะสร้างความสามัคคีในหมู่คณะหรือเพื่อฝึกปฏิบัติเรื่องใด

เรื่องหนึ่งโดยเฉพาะเท่านั้น แต่เนื้อหาสาระของการเรียนรู้ประวัติศาสตร์จะเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้นักเรียนที่มาเข้าค่ายมีความสุขสนุกสนานและเห็นคุณค่าประวัติศาสตร์ว่าเป็นเรื่องใกล้ตัว และสามารถนำไปปรับใช้ได้ในทุกสถานการณ์

ผลที่เป็นรูปธรรมของการจัดค่ายที่จังหวัดสุพรรณบุรีนั้น คือ รับรู้ว่าจะเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวกับสุพรรณบุรีมีเป็นจำนวนมาก จำเป็นต้องเลือกใช้โดยต้องวิเคราะห์และประเมินค่าของเอกสารก่อน ยิ่งไปกว่านั้น การรับฟังและได้ฝึกปฏิบัติจริง เช่น ออกสำรวจเส้นทางสัมภาษณ์ผู้อาวุโส ก็ทำให้นักเรียนมีความเพลิดเพลินและได้เห็นสภาพสังคมจริงที่อาจจะมี ความเหมือน หรือต่างจากสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ สมุดภาพสปอร์ตค่ายจะเป็นผลงานที่เป็นรูปธรรมของนักเรียนในการเก็บความรู้และความทรงจำไปพร้อมๆ กัน

ประวัติศาสตร์เป็นสาระหนึ่งของกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ เนื้อหาวิชาประวัติศาสตร์สามารถนำมาพัฒนาการคิด ทั้งการคิดวิเคราะห์ คิดประเมินค่า คิดใคร่ครวญ ตลอดจนการสร้างองค์ความรู้ของนักเรียน และที่สำคัญวิชาประวัติศาสตร์เป็นวิชาที่ช่วยพัฒนาความภาคภูมิใจในความเป็นชาติ ซึ่งครูผู้สอนประวัติศาสตร์นั้นว่ามีความสำคัญที่จะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้น แต่การจะทำเช่นนี้ได้ครูผู้สอนต้องหมั่นศึกษาค้นคว้าเอกสารเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ติดตามข้อมูลใหม่ๆ ที่มีค้นพบและเผยแพร่ รวบรวมเอกสารประกอบการสอน สื่อการเรียนการสอน แหล่งข้อมูล การฝึกฝนทักษะวิธีการทางประวัติศาสตร์ด้วยการสืบค้นเรื่องราวในท้องถิ่นที่สนใจด้วยตนเอง และที่สำคัญคือ หาความรู้ที่เป็นแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์หลายๆ รูปแบบ ทั้งนี้เพื่อให้นักเรียนไม่รู้สึกรู้สีกเบื่อหน่าย และเห็นว่าไม่ใช่วิชาท่องจำ แต่เป็นวิชาฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์จากข้อมูลหลักฐานที่สืบค้นได้ ฝึกการวิพากษ์วิจารณ์โดยอ้างอิงเหตุผล ตลอดจนการนำเสนอที่น่าสนใจ

ข้าพเจ้าในฐานะครูผู้สอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ คนหนึ่ง จึงอยากบอกเล่า และแลกเปลี่ยนประสบการณ์การสอนประวัติศาสตร์กับเพื่อนครูทั่วประเทศ ดังเรื่องที่ข้าพเจ้าจะเล่าต่อไปนี้

“ที่โรงเรียนของข้าพเจ้า มีครูท่านหนึ่งชื่อ ครูภัทรวดี คงไทย เป็นครูที่มีนิสัยใฝ่รู้ใฝ่เรียน และมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทำการสอนเนื้อหาประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัยมาเป็นเวลาหลายปี ข้าพเจ้าและครูภัทรวดีมักจะสนทนาและพูดคุยกันอยู่เสมอในเรื่องเกี่ยวกับการเรียนการสอน ครูภัทรวดีได้เสนอกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่จังหวัดสุโขทัย เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาจากสถานที่จริง และเกิดเจตคติที่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์ กิจกรรมนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งข้าพเจ้าและคณะครูในกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ เห็นด้วยกับกิจกรรมดังกล่าว”

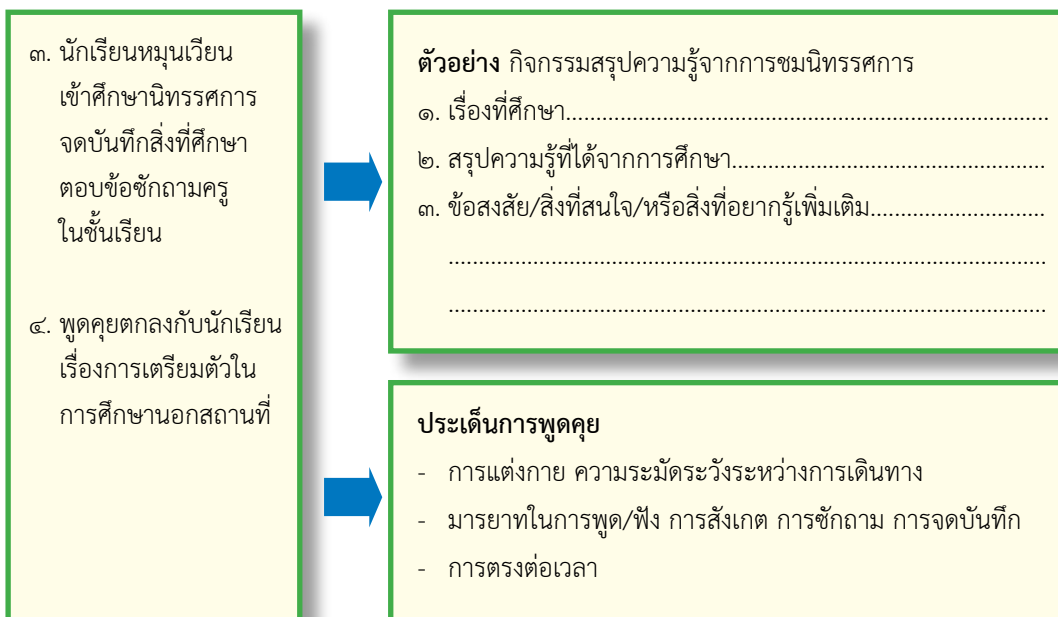
ขั้นตอนการจัดกิจกรรม

การศึกษานอกสถานที่

๑. ครูศึกษาหลักสูตรมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดสาระการเรียนรู้
๒. ร่วมกับนักเรียนวางแผนจัดนิทรรศการอาณาจักรสุโขทัย

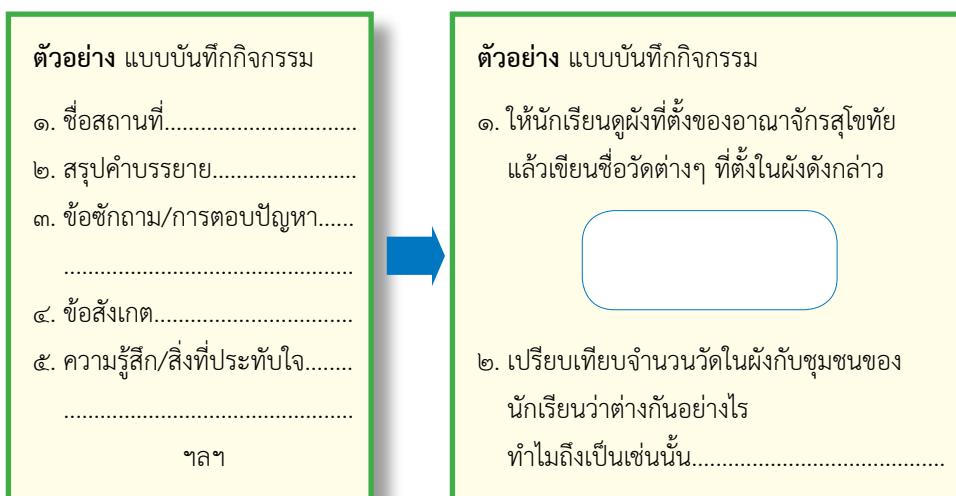
ขั้นตอนกระบวนการในการจัดกิจกรรม เริ่มต้นด้วยครูภัทรวดีทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ แล้วร่วมกับนักเรียนวางแผนจัดนิทรรศการเกี่ยวกับสุโขทัยในแง่มุมต่างๆ เช่น ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของอาณาจักรสุโขทัย การเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม หลังจากนั้นให้นักเรียนในแต่ละห้องระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ หมุนเวียนกันเข้าศึกษานิทรรศการ จัดบันทึกย่อสิ่งที่ได้ศึกษาจากนิทรรศการ ทั้งนี้เพื่อเป็นการให้นักเรียนได้รับความรู้พื้นฐานเรื่องราวของ

สุโขทัยก่อนที่จะศึกษาจากสถานที่จริง ในการจัดนิทรรศการนี้ครูภัทรวดีได้ขอความช่วยเหลือจาก ครูศิลาปะ ในการตกแต่งตัวหนังสือ บรรยากาศ องค์ประกอบอื่นๆ เพื่อให้ได้บรรยากาศแบบย้อนยุค ทำให้เป็นที่สนใจของนักเรียน มีการนำประเด็นมาซักถามในชั้นเรียนว่านักเรียนได้อะไรบ้าง จากการศึกษา นิทรรศการ สังเกตการตอบของนักเรียน และพูดถึงการเตรียมตัวเพื่อศึกษา นอกสถานที่จังหวัดสุโขทัย ในเรื่องการสังเกต การซักถาม การบันทึกเรื่องที่ดูหรือฟัง การมีวินัยในขณะที่เดินทาง มารยาทในการศึกษานอกสถานที่ และในการนี้ได้มีการบูรณาการ กับกลุ่มสาระวิชาอื่นๆ ด้วยการประชุมร่วมกันของครูที่สอนในระดับเดียวกันในระดับชั้น ม.๑ ที่สอนต่างกลุ่มสาระ โดยให้กลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ เป็นแกน

ครูภัทรวดีจึงได้ตั้งหัวเรื่องและร่วมอภิปรายกับครูในระดับชั้นเดียวกัน ในที่สุดที่ประชุมได้สรุปหัวเรื่องว่า “สุโขทัยมรดกโลก” แต่ละกลุ่มสาระได้รับมอบหมายให้คิดกิจกรรมที่สอดคล้องกับหัวเรื่อง ต่อมาจึงนำกิจกรรมมาพิจารณา วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อไม่ให้กิจกรรมมากเกินไปจนทำให้นักเรียนรู้สึกเบื่อหน่าย กลุ่มสาระสังคมฯ นำมาจัดพิมพ์ในรูปของแบบบันทึกกิจกรรมเพื่อมอบให้นักเรียนทำในขณะที่ศึกษานอกสถานที่ ในส่วนของกลุ่มสาระสังคมฯ ได้กำหนดกิจกรรมให้นักเรียนได้บันทึกโดยสรุปความรู้จากสิ่งที่นักเรียนได้เข้าชม สิ่งที่ประทับใจ หรือความรู้สึกที่มีต่อสถานที่ที่เข้าชมพร้อมเหตุผล บันทึกการสังเกต การสรุปคำบรรยาย การซักถาม และการตอบคำถามว่าจะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์โบราณสถานโบราณวัตถุอย่างไร การทำกิจกรรมนอกสถานที่นี้ ใช้บริการรถทัวร์ปรับอากาศและมีมัคคุเทศก์ประจำรถ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นเด็กหนุ่มสาว และมีความรู้สามารถจัดกิจกรรมบนรถทำให้นักเรียนสนุกสนาน การบรรยาย ประกอบสถานที่เข้าชม ตลอดจนควบคุมนักเรียนขณะที่เข้าชมสถานที่ต่างๆ ทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดสุโขทัย และเนื่องจากมีนักเรียนจำนวนมาก การเข้าชมสถานที่ต่างๆ จึงต้องมีการวางแผนหมุนเวียนการใช้แหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ

การเข้าชมเพื่อไม่ให้แออัด เช่น การเข้าชมพิพิธภัณฑ์ การควบคุมนักเรียนให้อยู่ในกลุ่มอย่างมีระเบียบ และฟังบรรยายประกอบของวิทยากรจากพิพิธภัณฑ์ ครูผู้ควบคุมจึงต้องคอยดูแล แต่จากการสังเกตที่ผ่านมาครูได้ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ทำให้นักเรียนค่อนข้างมีวินัยในการศึกษานอกสถานที่ และในขณะที่นักเรียนศึกษาสถานที่ต่างๆ ทางประวัติศาสตร์ของสุโขทัย นักเรียนจะมีการบันทึกสิ่งที่สังเกต ข้อคิดเห็นเพิ่มเติม บันทึกการฟังคำบรรยาย การซักถามวิทยากรลงในแบบบันทึกกิจกรรม เขียนตอบข้อคำถามและกิจกรรมของสาระอื่นๆ นักเรียนบางคนอาจทำแบบบันทึกกิจกรรมไม่ครบ ก็ให้โอกาสมาทำต่อที่บ้านหรือโรงเรียน และส่งครูผู้สอน

หลังจากกลับจากการศึกษานอกสถานที่ ครูภัทรวดีได้เลือกแบบบันทึกกิจกรรมของนักเรียนมาสนทนาพูดคุยในประเด็น สิ่งที่นักเรียนสังเกตเห็นจากการเข้าชมมีอะไรบ้าง ข้อคิดเห็นของนักเรียน การสรุปการฟังบรรยาย การซักถาม การตอบข้อคำถาม และยกย่องชมเชยผลงานของนักเรียน ในกิจกรรมนี้ให้ครูกลุ่มสาระอื่นๆ ช่วยเหลือข้อสังเกตในส่วนองแบบบันทึกกิจกรรมที่ได้ร่วมกับกลุ่มสาระสังคมฯ จัดทำ ต่อมาให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันอภิปรายเรื่องที่สนใจ เมื่อนักเรียนเสนอหัวเรื่องที่สนใจ ครูภัทรวดีจะถามว่า “ทำไมถึงสนใจ รู้อะไรเกี่ยวกับเรื่องที่สนใจบ้าง คิดว่าจะไปค้นคว้าเพิ่มเติมได้จากที่ไหน” ในที่นี้ครูภัทรวดีได้แนะนำเอกสารที่นักเรียนจะค้นคว้าเพิ่มเติมทั้งจากห้องศูนย์สังคมศึกษาฯ ห้องสมุดโรงเรียน และหอสมุดมหาวิทยาลัยรามคำแหง รวมทั้งพูดคุยซักถามผู้รู้จากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติพระนคร ซึ่งกลุ่มสาระสังคมศึกษาฯ เป็นเครือข่ายและร่วมมือกับแหล่งเรียนรู้ดังกล่าวในการจัดกิจกรรมการใช้แหล่งเรียนรู้จากพิพิธภัณฑ์ และในการค้นคว้านั้นต้องตอบคำถามให้ได้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม อย่างไร นักเรียนร่วมกันศึกษาค้นคว้าจากแหล่งข้อมูล อ้างอิงแหล่งที่มา วางแผนนำเสนอรายงานผลการศึกษาค้นคว้า เมื่อนักเรียนนำเสนอแล้วครูภัทรวดีได้ซักถามสิ่งที่นักเรียนได้ค้นคว้าว่ามีแหล่งที่มาจากที่ใด ข้อมูลที่นำเสนอน่าเชื่อถือได้หรือไม่ ในการนำเสนอรายงานนี้

นักเรียนบางกลุ่มมานำเสนอด้วยการเล่าปากเปล่า บางกลุ่มนำเสนอประกอบ PowerPoint หรือนำเสนอสรุปในรูปแบบของแผนที่ความคิด เป็นต้น

ครูภัทรวดีได้สรุปข้อสังเกตของตนเองว่า การจัดกิจกรรมข้างต้นของตนเอง อาจไม่ครบขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้งหมด แต่ก็ช่วยปลูกฝังเจตคติที่ดีต่อวิชา ประวัติศาสตร์ นักเรียนรู้จักจดบันทึกและสรุปความรู้ด้วยตนเอง ได้บูรณาการสอนร่วมกับ วิชาอื่นๆ นักเรียนรู้จักสืบค้นข้อมูลและประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูล ได้ทำงานร่วมกัน รู้จักวางแผน และนำเสนอสิ่งที่ตนคิด ได้เรียนรู้เรื่องราวของบรรพบุรุษในอดีต จะเห็นว่าการจัด กิจกรรมการสอนประวัติศาสตร์ของครูภัทรวดี ด้วยการจัดกิจกรรมนอกสถานที่ หากพิจารณา ในแง่ของวิธีการประวัติศาสตร์ ยังอยู่ในขั้นเตรียมการ แต่มีการฝึกทักษะย่อยๆ เช่น การกระตุ้น ให้ผู้เรียนเกิดความสนใจด้วยการให้มีส่วนร่วมในการจัดนิทรรศการ การศึกษาข้อมูลจาก นิทรรศการ การเขียนสรุปหรือจดบันทึก การซักถาม การศึกษาจากสถานที่จริง มีการทำกิจกรรม ต่างๆ ระหว่างการศึกษา ด้วยการจดบันทึกผล การสังเกต ความรู้ที่ได้ ความรู้สึก การตอบคำถาม การซักถาม เป็นการจุดประกายสิ่งที่นักเรียนสนใจและต้องการศึกษาในเชิงลึก อย่างไรก็ตามยังได้ มีการนำเอาแบบบันทึกกิจกรรมที่นักเรียนปฏิบัติมาพูดคุยซักถาม ชมเชย ให้กำลังใจ ให้นักเรียน ร่วมอภิปรายเรื่องที่สนใจจะศึกษาค้นคว้า โดยในระหว่างนั้น มีการตั้งคำถาม และแนะนำแหล่ง ค้นคว้าให้แก่กันนักเรียนด้วย นักเรียนได้มีโอกาสค้นคว้า สืบค้นข้อมูล และนำมารายงาน

กิจกรรมหลังกลับจากการศึกษานอกสถานที่

๑. ครูนำผลงานของนักเรียนจากแบบบันทึกกิจกรรมมาสนทนาให้ข้อสังเกต ยกย่องชมเชย
๒. ให้นักเรียนจัดกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๕ คน เสนอเรื่องที่กลุ่มสนใจ พร้อมเหตุผล และแหล่งที่จะไปศึกษาค้นคว้า
๓. ครูแนะนำเอกสาร และแหล่งการศึกษาค้นคว้า หรือแหล่งข้อมูล
๔. นักเรียนร่วมกันศึกษาค้นคว้า ตอบคำถามเรื่องที่ค้นคว้าให้ได้ว่า ใครทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร ทำไม่ อย่างไร
๕. วางแผนนำเสนอรายงาน บอกแหล่งที่มาของข้อมูล ความน่าเชื่อถือ

โดยสรุป กิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ด้วยการศึกษาสถานที่จริงช่วยให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น เพราะได้สัมผัสกับบรรยากาศจริง นักเรียนรู้สึกสนุกสนาน ได้เคลื่อนไหว ไม่จำเจซ้ำซาก อยู่แต่ในบทเรียนหรือห้องเรียน ในขณะที่เดียวกันการออกแบบ กิจกรรมให้นักเรียนได้ทำ ไม่ว่าจะเป็นการสรุปความรู้ การสังเกต การซักถามความรู้สึก การตอบ คำถาม ช่วยในการฝึกวิธีการทางประวัติศาสตร์ในขั้นตอนต่างๆ ก่อนที่นักเรียนจะได้ไปวางแผน ทำโครงการประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งเป็นขั้นตอนที่นักเรียนได้สร้าง องค์ความรู้หรือค้นพบความรู้อย่างเป็นระบบ

สำหรับครูประวัติศาสตร์ที่สนใจการวิเคราะห์หลักสูตรสาระประวัติศาสตร์คงพบ คำสำคัญในตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง เช่น เส้นเวลา หรือ time line ความจริงกับ ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นกับข้อเท็จจริง การวิเคราะห์ตีความข้อมูล วิธีการทางประวัติศาสตร์ หรือ Historical method ซึ่งสำหรับผู้ที่ไม่ได้เรียนมาทางประวัติศาสตร์โดยตรง คำเหล่านี้ น่าจะ สร้างความหงุดหงิดให้ไม่น้อย ในที่นี้จะเสนอแนวทางการใช้ time line ในกิจกรรมการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์

time line หรือเส้นเวลา คือ การเรียงลำดับเหตุการณ์ตามลำดับเวลา ซึ่งจะทำหน้าที่ เป็นเครื่องมือสำหรับการทำความเข้าใจอดีตให้ชัดเจนขึ้น

ชื่อของ time line ชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับมาตรฐาน ส ๔.๑ (เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยตามประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์ เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ) จะเห็นว่า time line เป็นเรื่องของการใช้เวลา (ส่วนหนึ่ง) เพื่อวิเคราะห์เหตุการณ์ได้อย่างเป็นระบบ

ทั้งนี้ผู้สอนต้องเข้าใจก่อนว่า “เวลา” ในประวัติศาสตร์มีจุดหมายสำคัญคือ

- (๑) เข้าใจเรื่องราวในอดีตของมนุษยชาติซึ่งมักบันทึกไว้ในรูปแบบต่างๆ กัน ดังนั้นการจะเรียนรู้ อดีตได้ก็ต้องเรียนรู้เวลาในระบบต่างๆ เช่น จันทรคติ สุริยคติ ศักราช (ค.ศ. พ.ศ. ฮ.ศ. ร.ศ. จ.ศ. ม.ศ. และเทียบเวลาเหล่านี้ได้) ช่วงเวลา เช่น ทศวรรษ ศตวรรษ สหัสวรรษ จะได้เข้าใจว่า มีเหตุการณ์อะไร เกิดขึ้นที่ใด และเหตุการณ์นั้นๆ มีความสัมพันธ์กันอย่างไร
- (๒) ใช้เวลาบอกเล่า เรื่องราวต่างๆ ได้ถูกต้อง ซึ่งการบอกเล่านั้นจะกลายเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ต่อไป
- (๓) เวลาเป็นเรื่องของนามธรรมและเกิดขึ้นตามระบบธรรมชาติ แต่เครื่องมือบอกเวลา เป็นภูมิปัญญาของมนุษย์ในอดีตที่ควรจะเรียนรู้เพื่อพัฒนาต่อไปในอนาคต สำหรับ time line จะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจเหตุการณ์ในอดีต และฝึกฝนทักษะการคิดวิเคราะห์ (บรรลุเป้าหมายข้อที่ ๑) คือ ความเชื่อมโยงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ว่าเหตุการณ์ใด เกิดก่อน เหตุการณ์ใดเกิดหลัง เหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์มีความสัมพันธ์กันหรือไม่อย่างไร อันจะ นำไปสู่บทสรุปได้ว่า ปัจจัยใดเป็นเหตุที่ทำให้เกิดเรื่องราวต่างๆ ขึ้น เรื่องราวมีการเปลี่ยนแปลง หรือคลี่คลายไปอย่างไร และส่งผลกระทบต่อสังคมอย่างไรบ้าง นอกจากนี้ time line ยังช่วยให้ เข้าใจลักษณะเฉพาะ หรือเอกลักษณ์ของแต่ละสังคมด้วย

ตัวอย่างบัตรข้อความ เหตุการณ์สำคัญในโรงเรียน

..... โรงเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรี

..... อาคารเรียน “เฉลิมพระชนมพรรษา” เปิดใช้ครั้งแรก

..... มีห้องดนตรีในอาคารเรียนเฉลิมพระชนมพรรษา

..... คุณยายบุญมี บริจาคเครื่องดนตรีไทยให้โรงเรียน ๕๐ ชิ้น

..... โรงเรียนมีครูดนตรี (อาจารย์มณี ดวงชัย) คนแรก

..... นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เริ่มเรียนดนตรีไทยที่ห้องดนตรี

..... นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ซ้อมเล่นดนตรีไทยทุกวันศุกร์

..... โรงเรียนได้รับรางวัลโรงเรียนรางวัลพระราชทานเป็นครั้งแรก

..... โรงเรียนส่งคณะ “ดนตรีไทย” เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเป็นครั้งแรก

..... โรงเรียนจัดซื้อเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายเพิ่มเติมอีก ๕ ชิ้น

ถ้าจะสังเกตเหตุการณ์ที่จะนำมาเรียงลำดับเหตุการณ์นี้ จะพบว่าเป็นเรื่อง **ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร** เท่านั้น ซึ่งก็คือข้อมูลหรือข้อเท็จจริง ซึ่งปราศจากการตีความหรือข้อคิดเห็น และเหตุการณ์ทุกเหตุการณ์จะมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน (อันเกิดจากการรวบรวมข้อมูลของคุณ)

ตัวอย่างบัตรคำสั่ง สำหรับนักเรียน

- นักเรียนจับคู่ (๒ คน) ให้ทุกคู่เลือกบัตรข้อความ ๑ ข้อความ
- ศึกษาข้อความในบัตรของตน และร่วมคิดว่าจะหา “วัน เดือน ปี” ที่ตรงกับเหตุการณ์ในข้อความนั้นจากที่ใด หรือถามใคร อ่านจากที่ไหน ดูได้จากแหล่งใด แล้วไปดำเนินการค้นหา “วัน เดือน ปี” ที่เกิดเหตุการณ์นั้นขึ้น เติมลงในบัตรข้อความ
- นำบัตรข้อความนั้นมาเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดก่อนไปหลังจนครบถ้วนทุกเหตุการณ์ และช่วยกันตรวจสอบความถูกต้อง
- อ่านเหตุการณ์เรียงตามลำดับเวลาพร้อมกัน
- คิดวิเคราะห์เหตุการณ์ตามลำดับเวลาดังกล่าว แล้วตอบคำถามต่อไปนี้
 - ทำไมโรงเรียนจึงกำหนดให้มีห้องดนตรีไทยในอาคารเรียนหลังใหม่
 - นักเรียนได้มีกิจกรรมเล่นดนตรีไทยอย่างต่อเนื่องเป็นผลมาจากสาเหตุใด
 - ทำไมโรงเรียนจึงได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรีไทย ฯลฯ

ตัวอย่าง time line

๒๕๐๘	โรงเรียนได้รับรางวัลโรงเรียนรางวัลพระราชทานเป็นครั้งแรก
๒๕๐๗	โรงเรียนได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดดนตรี
๒๕๐๓	โรงเรียนส่งคณะ “ดนตรีไทย” เข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนเป็นครั้งแรก
มิถุนายน ๒๕๐๒	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓ ซ้อมเล่นดนตรีไทยทุกวันศุกร์
๒๕๐๒	โรงเรียนจัดซื้อเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายเพิ่มเติมอีก ๕ ชิ้น
๑๐ มกราคม ๒๕๐๐	นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑ เริ่มเรียนดนตรีไทยที่ห้องดนตรี
๑ สิงหาคม ๒๔๙๖	โรงเรียนมีครูดนตรี (อาจารย์มณี ดวงชัย) คนแรก
๑๗ พฤษภาคม ๒๔๙๖	มีห้องดนตรีในอาคารเรียนเฉลิมพระชนมพรรษา
๑ ตุลาคม ๒๔๙๕	อาคารเรียน “เฉลิมพระชนมพรรษา” เปิดใช้ครั้งแรก
๒๖ กรกฎาคม ๒๔๙๔	คุณยายบุญมี บริจาคเครื่องดนตรีไทยให้โรงเรียน ๕๐ ชิ้น

ตัวอย่างนี้ ผู้สอนประวัติศาสตร์สำหรับนำไปปรับเรื่องราวในครอบครัวหรือในชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔-๖ ครูอาจกำหนดแหล่งศึกษาหรือแหล่งสืบค้นให้นักเรียน แต่ละกลุ่ม เช่น วัดสำคัญในชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล ศูนย์วัฒนธรรม พิพิธภัณฑ์ ในชุมชน โดยให้แต่ละกลุ่มสืบค้นว่าในแหล่งศึกษาที่ตนได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบนั้น มีข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์สำคัญในชุมชนอะไรบ้าง แล้วจดช่วงเวลากับเหตุการณ์นั้นๆ จัดทำเป็นบัตรข้อความ หลังจากตรวจสอบความถูกต้องแล้ว จึงให้ทุกกลุ่มนำทุกเหตุการณ์มาเรียงลำดับเป็นเส้นเวลา หรือ time line แล้ววิเคราะห์ความเป็นเหตุเป็นผลของเหตุการณ์ต่างๆ

อันที่จริง เด็กๆ อาจสับสนเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว “ว่ามีอะไรเกิดขึ้น เมื่อไหร่” แล้วนำมาเรียงเป็น time line ได้ แต่ทักษะนี้เป็นทักษะพื้นฐานเบื้องต้น มุ่งหมายเพียงแต่การเรียงลำดับเหตุการณ์เป็นเท่านั้น ซึ่งอาจจะไม่ได้วิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์ว่า ทำไม อย่างไร หรือเป็นผลอย่างไรได้ ยกเว้นบางครอบครัวที่มีความเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตอย่างชัดเจน ซึ่งครูอาจหยิบยกนำมาเป็นตัวอย่าง เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเรื่องราวต่างๆ ในอดีตได้

ในกรณีที่นักเรียนเป็นผู้สืบค้นข้อมูลเหตุการณ์สำคัญด้วยตนเองนั้น ครูต้องสอนการแยกแยะข้อมูล โดยแยกข้อเท็จจริงจากข้อคิดเห็น และการตีความออกจากกัน ส่วนประกอบของ time line คือ ช่วงเวลากับข้อเท็จจริง (ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร) เท่านั้น

แนวทางการสร้าง time line

- กำหนดสถานการณ์
 - กำหนดแหล่งศึกษา
 - กำหนดช่วงสมัย
 - กำหนดเอกสาร
- เรียงลำดับเหตุการณ์
วิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ครูอาจกำหนดสถานการณ์หรือประเด็นเรื่อง (ซึ่งควรสอดคล้องกับเนื้อหาที่นักเรียนต้องเรียนตามหลักสูตร เช่น ม.๑ เรียนสุขโขทัย ม.๒ เรียนอยุธยาและธนบุรี ม.๓ เรียนรัตนโกสินทร์) เช่น การปฏิวัติ พ.ศ. ๒๔๗๕ เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ เป็นต้น แล้วให้นักเรียนสืบค้นแหล่งข้อมูล รวบรวมช่วงเวลากับข้อเท็จจริงมาจัดทำเป็น time line แล้วจึงวิเคราะห์ให้เข้าใจ ทำไม (Why) และอย่างไร (How) รวมทั้งผลกระทบที่เกิดขึ้น

ในการกำหนดให้นักเรียนศึกษาช่วงสมัย เช่น สมัยสมัยอยุธยาตอนต้น สมัยธนบุรี สมัยรัตนโกสินทร์ ครูอาจแบ่งกลุ่มแล้วให้นักเรียนวางแผนสืบค้น หาข้อมูล “ช่วงเวลากับข้อเท็จจริง” ของเหตุการณ์สำคัญในสมัยนั้นๆ แล้วช่วยกันสร้าง time line ติดไว้บนบอร์ด (ฝาผนัง) เพื่อให้นักเรียนมีฐานความรู้ ว่าในช่วงเวลาที่ศึกษานั้นมีเหตุการณ์สำคัญใดเกิดขึ้นบ้าง (มีพระมหากษัตริย์พระองค์ใด มีพระราชกรณียกิจใด มีสงครามกับใคร เมื่อไหร่...) จากนั้นครูจึงเข้าประเด็นศึกษาตามตัวชี้วัดที่กำหนด เช่น

- สมัยสุโขทัย : วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อสถาปนาอาณาจักรสุโขทัย
- สมัยอยุธยาตอนต้น : วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยา
- สมัยธนบุรี : วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางเศรษฐกิจสมัยธนบุรี

ในกรณีนี้ time line จะมีบทบาทเป็นฐานความรู้ “Who What Where When” สำหรับการสร้างความรู้ใหม่ “Why และ How” ต่อไป

สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือนักเรียนที่มีความพร้อม time line จะเป็นเครื่องมือสำคัญในการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ และวินิจฉัย โดยเฉพาะตัวชี้วัดที่กำหนดให้ “วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย” การที่จะสามารถมีข้อสรุปดังกล่าวได้นั้น นักเรียนต้องมีพื้นฐานความรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้องมากเพียงพอจึงจะวิเคราะห์ได้ time line จะช่วยให้ผู้เรียนตรวจสอบตนเองได้ว่าตนมีฐานความรู้เดิมเพียงพอหรือไม่ จำเป็นต้องหาข้อมูลเพิ่มเติมหรือไม่

การทำ time line ของนักเรียนที่มีความพร้อม ครูอาจมอบให้ศึกษาเอกสารทางประวัติศาสตร์ เช่น พระราชพงศาวดารกรุงเก่า ฉบับหลวงประเสริฐ จดหมายเหตุพานพลิต จดหมายเหตุของโยสต์ สเคาเต็น ประชุมศิลาจารึก พระราชพงศาวดารกรุงธนบุรี เป็นต้น แล้วนำมาจัดทำ time line ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนหลุดพ้นจากความน่าเบื่อหน่ายที่จะต้องจดจำข้อมูลอันมากมายได้ time line จะช่วยให้เข้าใจเรื่องราวโดยขจัดการท่องจำออกจากกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้อย่างสิ้นเชิง โดยจะทำหน้าที่เป็นความรู้เดิมที่นักเรียนจะนำมาเป็นข้อมูลสำหรับการคิดวิเคราะห์ คิดวิพากษ์วิจารณ์ คิดวินิจฉัย นับเป็นความรู้ใหม่ได้อย่างแท้จริง

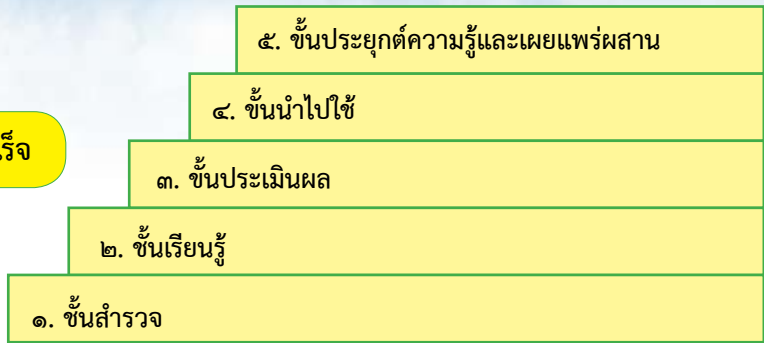
นักเรียนจำนวนไม่น้อยที่ชอบนั่งมองออกนอกหน้าต่างชั้นเรียนในขณะที่ครูกำลังสอนอยู่ที่หน้าชั้น สุดสายตาของนักเรียนเหล่านั้นอาจเป็นป่าเขียวและภูเขาเทาหมื่น หรืออาจเป็นชุมชนที่มีบ้านเขาอยู่ด้วย เด็กๆ คงไม่เข้าใจว่า ทำไมชีวิตการเรียนของเขาจึงวนเวียนอยู่แต่ตำราและชั้นเรียนในเมื่อนอกชั้นเรียนมีองค์ความรู้ที่น่าตื่นตาตื่นใจอยู่เต็มไปหมด

แหล่งเรียนรู้นอกชั้นเรียนเป็นเสมือนห้องเรียนชีวิตขนาดใหญ่ ที่นอกจากไม่ต้องลงทุนสร้างแล้ว ยังเป็นชุมชนทรัพยากรมหาศาลที่เราสามารถค้นพบความรู้ได้ไม่รู้จบ เนื่องจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมีวิถีชีวิตการทำมาหากินและวัฒนธรรมที่สะสมสืบทอดส่งต่อกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน จึงมีความรู้ซุกซ่อนอยู่ทุกหนแห่ง ชุมชนมีตลาด วัด บ้าน โบสถ์ ภาพถ่ายเก่าแก่ จิตรกรรมฝาผนัง อนุสรณ์สถาน พิพิธภัณฑสถาน ประเพณี พิธีกรรม และผู้คนของชุมชน ซึ่งยังมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน เป็นผู้รู้ประจำถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน แม่เพลงพื้นบ้าน ฯลฯ และในธรรมชาติรอบๆ ชุมชนยังมีสรรพชีวิตที่อยู่ในป่า บึง หนองน้ำ ที่ชาวบ้านได้ใช้เป็นแหล่งอาหาร เก็บหน่อไม้ เก็บเห็ด หาปลา และร่วมกันรักษาทรัพยากรเพื่อชีวิตที่ยั่งยืน บางชุมชนอาจมีสภาพนิเวศชายฝั่งทะเลที่เป็นแหล่งทำมาหากิน ประกอบอาชีพของชาวชุมชน ซึ่งสภาพจริงเหล่านี้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า ราคาไม่แพง ที่รอให้คุณครูพานักเรียนก้าวจากห้องเรียนไปค้นหาความรู้ที่ซุกซ่อนอยู่ให้พบ

คุณครูท่านหนึ่งได้เล่าความประทับใจเมื่อจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ให้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายห้องท้ายๆ ที่ไม่ค่อยสนใจเรียนวิชาประวัติศาสตร์เท่าไรนักว่า นักเรียนเริ่มตื่นเต้นและตื่นตัวตั้งแต่ทราบว่าจะได้ไปค้นหาความเป็นมาของชุมชนในสภาพจริงด้วยตัวของเขาเอง ส่งผลให้หลายเรื่องที่เคยคิดว่ายากกลายเป็นเรื่องง่าย นักเรียนให้ความร่วมมือในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ ตั้งแต่ขั้นตอนของการวางแผนร่วมกับคุณครูในประเด็นที่จะเรียนรู้ ตั้งใจอย่างดีในกิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งจากการสัมภาษณ์ชาวชุมชน การจดบันทึกข้อมูล การบันทึกงาน การพยายามเข้าถึงชุมชน แม้จะดูขัดเขินก้ำกึ่งบ้างแต่เด็กๆ ก็เรียนรู้อย่างสนุก มีประกายมาก เป็นสุข ไม่เหลือแหวบเบื่อหน่ายเหมือนอย่างที่อยู่ในชั้นเรียน ผู้เฒ่าในชุมชนก็เป็นสุขที่ได้เล่าประสบการณ์ในอดีตให้เด็กๆ ฟัง เป็นการลดช่องว่างระหว่างคนรุ่นเก่ากับเด็กรุ่นใหม่อย่างกลมกลืน

บันได ๕ ขั้น สู่ความสำเร็จ

เริ่มที่รู้จักชุมชน

ความสำเร็จของการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนครั้งนั้น เริ่มต้นจากคำถามง่ายๆ ของครูที่กระทบความรู้สึกของนักเรียนว่า “หนูจะตอบว่าอะไร ถ้ามีคนต่างถิ่นถามว่า ร้านขายยาในชุมชนของเรามีกี่ร้าน อยู่ตรงไหนบ้าง” หลังจากใช้เวลาคิดหลายนาที เด็กๆ ก็ให้คำตอบที่ไม่ตรงกัน คำถามต่อมาคือ มีอะไรอีกบ้างที่คิดว่ารู้แต่เราไม่รู้เป็นที่มาของกิจกรรม “ตามล่าหาคำตอบ” โดยมีแผนผังถนนใหญ่และตรอกซอยของชุมชนเป็นเสมือน “ลายแทง” ที่นักเรียนแต่ละกลุ่มถือเป็นกรอบขอบเขตของการค้นหาข้อมูลเบื้องต้น เพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับ ศาลเจ้าจีน ร้านขายกล้วยเตี้ยมัดไทย ร้านขายขนมหวาน ร้านกาแฟโบราณ ร้านสังฆภัณฑ์ ร้านขายยา บ้านไม้เก่า ร้านขายวัสดุก่อสร้าง ร้านขายเครื่องจักสาน ฯลฯ

ตัวอย่างบัตรงานหรือบัตรคำสั่ง

1. ร้านขายยาในชุมชนเรามีทั้งหมดกี่ร้าน
2. สินค้าที่ขายในร้านขายยามีประเภทใดบ้าง.....
3. คนขายยามีเชื้อสายใด.....
พื้นเพเป็นคนจังหวัดใด.....

ฯลฯ

แต่ละกลุ่มพยายามใช้ทักษะกระบวนการความสามารถเฉพาะตัวในการสำรวจ สัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นในชุมชนของตนเอง เพื่อให้รู้จักชุมชนอย่างแท้จริง ทั้งในเรื่องของสถานที่ที่น่าสนใจ การประกอบอาชีพของชุมชน วิธีการดำเนินชีวิต “บัตรงานหรือบัตรคำสั่ง” ที่ให้นักเรียนหาคำตอบด้วยตนเองจึงเป็นสิ่งจำเป็นควบคู่กับแผนผังชุมชนที่ได้เก็บข้อมูลสถานที่ต่างๆ กิจกรรมนี้ควรจบที่การให้เด็กบอกเล่าความรู้สึกประทับใจ หรือแสดงความคิดเห็น จากนั้นให้เด็กระดม

ความคิดเห็นในกลุ่มของตนว่า อัยากรู้เรื่องอะไรเพิ่มเติม เรื่องอะไรในชุมชนที่กลุ่มสนใจอยากรู้เพิ่มขึ้น ขั้นตอน “รู้จักชุมชน” นี้จึงเป็นการกระตุ้นความคิดของนักเรียนสู่ “ประเด็นศึกษา” ซึ่งเป็นขั้นตอนสำคัญของการสืบค้นทางประวัติศาสตร์

ประเด็นสืบค้น

ความสนใจของเด็กๆ ที่ได้สังเกตและสำรวจชุมชนของตนเองตามแ่งมุมที่ครูได้วางแผนให้คิดวิเคราะห์ ก่อให้เกิดคำถามอย่างมากมาก หัวข้อที่กลุ่มเลือก การแสดงความคิดเห็นของเพื่อนๆ ทั้งในกลุ่มและนอกกลุ่ม ทำให้เกิดความเข้าใจสภาพพื้นที่วิถีชีวิต วัฒนธรรม และความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกับการก่อสร้างชุมชนตั้งแต่อดีต รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงในช่วงเวลาที่ผ่านมา ซึ่งเมื่อนำข้อมูลเหล่านั้นมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในชั้นเรียน นักเรียนได้พบเค้าร่างของเรื่องราวที่น่าสนใจในหลายประเด็น เช่น กลุ่มหนึ่งที่สนใจการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตจาก “ตลาดริมน้ำ” มาเป็น “ตลาดบก” ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ คำถามที่ตามมา คือ ทำไม? อย่างไร? โดยใคร? เกิดอะไรกับชุมชนในช่วงเวลานั้น

ต้นตอหาคำตอบจากแหล่งเรียนรู้

จากการวางแผนร่วมกันในการสืบค้นหาคำตอบเบื้องต้น เด็กๆ ช่วยกันคิดว่า มีข้อมูลจากที่ไหนบ้างที่จะไขปริศนาเรื่องนี้ การอ่านประวัติความเป็นมาของชุมชน ศึกษาข้อมูลการสร้างเขื่อนใหญ่กันแม่น้ำ ข้อมูลการสร้างถนนสายหลัก และเรื่องราวของการอพยพเข้ามาของคนต่างถิ่นจากการสืบค้นข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสารของห้องสมุดประชาชน รายงานของทางราชการ แม้จะยังไม่พบคำตอบที่ชัดเจนนัก แต่ก็ทำให้เด็กๆ เข้าใจปรับท่าทางสังคมในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชุมชน รวมทั้งตัดสินใจเดินเข้าสู่ชุมชนแห่งนี้อีกครั้งเพื่อสืบเสาะเจาะข้อมูลให้ตรงประเด็น

ความมุ่งมั่นในการแสวงหาคำตอบ ทำให้เด็กๆ และคุณครูต้องวางแผนกันอย่างละเอียด เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่ต้องการให้มากที่สุดโดยรบกวนชาวชุมชนน้อยที่สุด การกำหนดหัวข้อ การสัมภาษณ์เป็นไปอย่างรอบคอบรัดกุม แบ่งงานรับผิดชอบในแต่ละส่วนอย่างชัดเจน เทคนิคการตั้งคำถามสัมภาษณ์ การใช้มารยาท การถ่ายภาพ การบันทึกข้อมูล ได้รับความสนใจจากทุกกลุ่มที่เตรียมความพร้อมกันอย่างตั้งใจ

หลังจากที่คุณครูประสานงานกับชุมชนเพื่อขอโอกาสและขอความอนุเคราะห์ข้อมูลให้นักเรียนแล้ว ก็ถึงเวลาที่เด็กๆ ทุกกลุ่มเดินเข้าสู่ชุมชนอีกครั้งอย่างมีเป้าหมายชัดเจน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์คุณยายเจ้าของร้านสังฆภัณฑ์ซึ่งเคยเป็นร้านค้าใหญ่ริมท่าน้ำ ข้อมูลจากกังที่ร้านขายวัสดุก่อสร้างซึ่งเป็นชาวจีนรุ่นแรกๆ ที่อพยพเข้ามาตั้งรกรากที่ชุมชนนี้ คุณยายที่ยังอยู่บ้านเรือนไทยริมแม่น้ำซึ่งมีชีวิตวัยเด็กในช่วงเวลานั้น ภาพเก่าแก่ของศาลเจ้าพ่อกวนอู และศาลเจ้าแม่ทับทิม ข้อมูลจากความทรงจำของคุณยายที่ร้ายชายน้ำแข็งใสเล็กๆ เกี่ยวกับรถประจำทางสายแรกที่วิ่งผ่านชุมชนแห่งนี้ไปยังเขื่อน เป็นเพียงส่วนหนึ่งของข้อมูลจากอดีตที่เด็กๆ ได้รับ

ที่สำคัญกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องที่เกิดจากความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียนจะนำไปสู่การพัฒนาทางด้านทักษะ เจตคติ ค่านิยม และคุณธรรมต่างๆ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนท่าที การแก้ปัญหา ความร่วมมือร่วมใจกัน การทำงานเป็นทีม และที่สำคัญคือ การสรุปผลการเรียนรู้ที่ศาลเจ้ากลางชุมชนในบ่ายวันนั้น นอกจากเด็กๆ จะได้เกิดองค์ความรู้ใหม่จากการเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้แล้ว ยังค้นพบว่า มีทักษะการทำงานอีกหลายด้านที่เขาต้องฝึกฝนเพิ่มเติม เช่น การใช้ภาษาพูด การเข้าถึงผู้ใหญ่ในชุมชน การจดบันทึกข้อมูลให้ได้ใจความครบถ้วนอย่างรวดเร็ว เป็นต้น

สู่การประเมินผล

คุณครูบอกว่า ข้อมูลที่เด็กๆ ได้รับครั้งนั้นเป็นเสมือนภาพตัดต่อเป็นชิ้นๆ ที่ต้องตรวจสอบความถูกต้อง ติความ และสังเคราะห์ข้อมูล ซึ่งหลายกลุ่มต้องค้นคว้าเพิ่มเติมและเก็บข้อมูลจากชุมชนอีกครั้ง เพื่อให้คำตอบที่แต่ละกลุ่มได้รับมีความสมบูรณ์ขึ้น ความภาคภูมิใจในการค้นพบคำตอบ ทำให้เด็กๆ แต่ละกลุ่มช่วยกันออกแบบนำเสนอขั้นตอนและวิธีการแสวงหาความรู้ ความรู้ที่กลุ่มได้รับ ปัญหาและอุปสรรคที่พบรวมทั้งแนวทางแก้ไข ซึ่งจะให้นักเรียนและครู สามารถประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนได้อย่างเป็นรูปธรรม

ถนนสายบูรณาการ

ผลจากการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ทำให้เด็กๆ ทุกกลุ่มมีผลงานที่เขภาคภูมิใจ เก็บไว้เป็นข้อมูลสืบค้นในห้องสมุดของโรงเรียน สำหรับผู้สนใจจะนำไปใช้ศึกษา และเกิดประโยชน์ในการพัฒนาชุมชนต่อไป

วันนี้ สายตาของเด็กๆ ที่มองออกไปนอกหน้าต่างห้องเรียนเปลี่ยนไปแล้ว การเรียนรู้อดีตไม่ใช่เรื่องน่าเบื่ออีกต่อไป และคุณครูก็ไม่ลำบากใจที่จะจัดประสบการณ์การเรียนรู้ใหม่ๆ แก่นักเรียนที่รู้จักการจัดการเรียนรู้ด้วยตัวเองอย่างเป็นระบบแล้ว

ชั่วโมงแรกของทุกเช้าแต่ละห้องเรียนจะถูกยึดเยียดให้เรียนคณิตศาสตร์ เพราะเชื่อว่าเวลาเข้าสมองของเด็กยังว่าง ปลอดโปร่ง สอนอะไรก็จะจำได้ง่ายจึงจัดให้เรียนเลขก่อน จะได้จำได้ดี ผู้เขียนได้รับมอบหมายให้สอนคณิตศาสตร์และสังคมศึกษารวมทั้งประวัติศาสตร์ด้วย ซึ่งทั้งสองวิชานี้ใครๆ ก็ทราบว่าเป็นยาหม้อใหญ่สำหรับเด็กเกือบทุกคนที่มีทัศนคติปลูกฝังสืบทอดกันมาแต่ไหนไม่ทราบ ว่าไม่ชอบ ผู้เขียนต้องใช้จิตวิทยาบวกความตั้งใจเป็นอย่างมากที่จะเยียวยารักษาอาการไม่ชอบเรียนสองวิชานี้

ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าทุกเช้าที่เด็กเข้าห้องเรียน ในห้องเรียนจะมีเสียงแย่งกันคุยเสียงดังมาก ไม่รู้ว่าเสียงใครเป็นเสียงใครทีเดียว เขาไม่ได้ทะเลาะกัน เพราะมีทั้งเสียงพูดเล่าเรื่อง เสียงหัวเราะ และแสดงท่าทาง ซึ่งก็เป็นไปตามภาวะการณ์ของละครดั่ง จับประเด็นได้ว่าแย่งกันเล่าเรื่อง “คมแฝก” ออกท่าทางเป็นที่สนุกสนาน ตื่นเต้น ครูเข้าไปยืนจ้องมองในห้องแล้วยังไม่มีใครสนใจเลย กว่าเหตุการณ์จะสงบได้ก็ต้องใช้เวลาพอสมควรทีเดียว หากครูเข้มงวดหักหาญน้ำใจให้เขาหยุดการกระทำ แต่ใจเขายังกังวลติดค้างอยู่เขาก็จะแอบวิพากษ์กันเมื่อลับหลังครู และเรียนไม่รู้เรื่อง สุดท้ายพาลเกลียดวิชาที่ครูพยายามยึดเยียดให้เขาเรียนอีกด้วย นี่เป็นช่วงเวลาวิกฤตสำหรับครู ในช่วงเช้า ที่ครูต้องผจญ ยังไม่หมดเพียงเท่านี้ ภาคบ่ายวิชาประวัติศาสตร์ก็ไม่ทราบว่ามีใครสนใจติดตามการสอน ทำไม่ต้องจัดวิชาประวัติศาสตร์ไว้ชั่วโมงบ่าย หนึ่งห้องก็ตั้ง หนึ่งตาเริ่มหย่อน สอนเรื่องก็โบราณ นามธรรม มองก็ไม่เห็นเป็นแต่เรื่องเล่า ของจริงอยู่ที่ไหน ไกลก็ไกล ถึงไปดูก็ไม้อะไรเป็นอะไร มีแต่ก้อนอิฐ ก้อนหินแตกๆ หักๆ ร้อนก็ร้อน น่าเบื่อไปหมด ไม่เห็นประโยชน์ในการเรียน ฟังครูเล่าเพลินดี หลับดีกว่า นี่คือปัญหาในการเรียนภาคบ่าย ทำอย่างไรจะให้เขาอินดี ตื่นขึ้นมาเรียนรู้ด้วยความเต็มใจ

ผู้เขียนนึกถึงคมแฝกทันที เราต้องใช้คมแฝกมาจัดการกับเด็กที่ไม่ชอบเรียนประวัติศาสตร์ ซึ่งผู้สอนเองก็อดอดใจพอสมควรที่จะจูงใจให้เด็กๆ สนใจวิชาประวัติศาสตร์ เอาละยอมเสียเวลาคุยกับพวกเขาแบบเปิดใจสักชั่วโมง ครั้งแรกคิดอย่างนั้น แต่ผิดความคาดหมาย แทนที่จะเสียกลับได้ ได้อะไรจะเฉลยภายหลัง เป็นอันว่าชั่วโมงนั้นไม่มีครูและไม่มีนักเรียน มีแต่คมแฝก ร่วมเล่า ร่วมวิพากษ์วิจารณ์ ร่วมแสดงความคิดเห็นตัวละครที่แต่ละคนชอบ ชอบเพราะอะไร บางคนออกท่าออกทางตัวละครที่ตนเองประทับใจ ทำไม้ตายต่างๆ เป็นที่สนุกสนาน ไม่มีใครวอกแวกไปทางอื่นเลย แม้แต่เด็กที่เงียบขรึมไม่ยุ่งเกี่ยวกับใครยังนั่งอมยิ้มอย่างมีความสุข เมื่อผู้เขียนให้พวกเขาสรุปข้อคิดเห็น เขาก็ร่วมแสดงความคิดเห็นได้อย่างหลากหลาย มีความคิดที่เราคาดไม่ถึงทีเดียว สีหน้าแววตาแต่ละคนบ่งบอกถึงความสุข ชั่วโมงนี้นึกว่าจะเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์เสียแล้ว แต่ผิดความคาดหมายแทนที่จะเสียเวลา เรากลับได้ ได้รู้จักเด็ก ได้เข้าใจ

ธรรมชาติของเด็ก ความต้องการของเด็ก ได้กระบวนการที่จะจัดการกับเด็กๆ เมื่อจับจุดเด็กๆ ได้ แล้วว่าการเรียนในตำรานั้นน่าเบื่อ สิ่งที่เขาสนใจและมีส่วนร่วมต่างหากที่จะช่วยให้เขาเกิดการเรียนรู้ที่มีความสุขและคงทน เราจะต้องทำนามธรรมให้เป็นรูปธรรม โดยให้เขามีส่วนร่วม จะได้เรียนรู้ที่มีความหมาย และจดจำได้คงทน

จากข้อค้นพบดังกล่าวผู้เขียนได้นำมาจัดการเรียนการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ โดยมีวัตถุประสงค์

๑. เพื่อปรับเปลี่ยนเจตคติให้นักเรียนสนใจวิชาประวัติศาสตร์
๒. เพื่อให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
๓. เพื่อให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ที่คงทน

หลังจากนั้นผู้เขียนเริ่มวางแผนสอนแผนโดยที่พวกเขาไม่รู้ตัวว่าเป็นบทเรียน โดยเมื่อถึงชั่วโมงเรียน ผู้เขียนไม่สั่งให้หยิบหนังสือเรียนขึ้นมาจากโต๊ะแบบทุกครั้ง บอกว่าวันนี้เราจะคุยกันแล้วผู้เขียนก็เริ่มนำเสนอว่า ชั่วโมงนี้ใครอยากรู้อะไร ไม่ถามว่าใครอยากเรียนเรื่องอะไร นักเรียนทำหน้างงกับคำถาม เงียบไม่มีเสียงตอบ ถามใหม่ ก็ชั่วโมงนี้เป็นวิชาประวัติศาสตร์ใช่ไหม ใครอยากรู้อะไรเกี่ยวกับอะไร ให้ออก ครูจะได้นำเสนอให้ถูกใจล่ะ เงียบอีกไม่มีเสียงตอบ รอคำตอบอยู่นานพอสมควร สุดท้ายจึงรู้ว่าที่พวกเขาไม่ตอบเพราะไม่รู้จะตอบอย่างไร ว่าไม่อยากรู้ และก็ไม่อยากเรียนสักเรื่อง ถ้าอย่างนั้นเรามาเล่นละครกันเอาไหม คราวนี้เสียงตอบรับดีมากว่าจะเข้าทางครูได้นี้ก็ต้องเดินอ้อมเสียหน่อยทีเดียว หลังจากนั้นผู้เขียนเริ่มตั้งคำถามนำว่าจะแสดงละครอะไร เรื่องอะไร มีตัวละครกี่ตัว อะไรบ้าง แสดงอย่างไร ทำยังไง ละครเรื่องนี้จะให้อะไรกับนักเรียนหรือผู้ชม อันนี้นักเรียนได้เริ่มกระบวนการคิดโดยไม่รู้ตัวแล้ว ครูถามนำไปเรื่อยๆ ให้เขาได้ร่วมกันวางแผนจัดการเรื่องราวหรือเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ การสืบค้นหาข้อมูลได้เข้าสู่เด็กๆ โดยไม่มีการเก็งงอน บทเรียนในประวัติศาสตร์ถูกหยิบยกมาสู่การวิพากษ์วิจารณ์เพื่อการจัดทำละคร

สุดท้ายก็ร่วมกันกำหนดสถานการณ์ หัวข้อเรื่อง วางตัวผู้แสดงร่วมเตรียมการกำหนดวัตถุประสงค์ สร้างสถานการณ์และกำหนดบทบาทสมมติ เลือกผู้แสดง ผู้สังเกตการณ์/ผู้ชม ซึ่งผู้สังเกตการณ์/ผู้ชมนั้นมีความสำคัญไม่น้อยทีเดียว ต้องรู้ว่าการแสดงบทบาทสมมติที่จัดขึ้นนี้มีได้มุ่งนำเสนอเพื่อความสนุกสนานความบันเทิง แต่ที่จริงแล้วจุดประสงค์ที่สำคัญมุ่งให้เกิดการเรียนรู้เหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย ฝ่ายวัสดุอุปกรณ์ ก็ไม่ต้องซื้อหามาแพง ควรใช้วัสดุเหลือใช้ ขื่อนี้ปลูกฝังการประหยัดและปลูกจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ฝ่ายฉากต้องให้ดูสมจริง เวลาที่ใช้ในการแสดงต้องกระชับ นัดหมายวันแสดง ขั้นตอนมากมาย แต่ทุกคนก็แบ่งงานกันได้ลงตัวไม่เก็งงอน มีผู้เสนอว่าทุกคนมีหน้าที่ต้องปฏิบัติ แล้วใครจะเป็นผู้ต้อนรับและบริการล่ะ ขื่อนี้ทุกคนสืม แต่ก็มีผู้เสนอแนวทางแก้ปัญหาได้ว่า เขาสามารถชวนน้องชั้นเล็กกว่ามาช่วยดูแลเรื่องน้ำดื่ม หยิบของใช้ได้ ต้อนรับผู้ชมได้ เป็นอันว่าหมดปัญหาไป

มาถึงขั้นตอนสำคัญคือ ชั้นวิเคราะห์และอภิปรายผลการแสดง ขั้นตอนนี้จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ ผู้เขียนจึงต้องร่วมอภิปรายสะท้อนความคิดเห็นและสรุปประเด็นสำคัญในการเรียนรู้ เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และสรุปเพื่อให้เกิดแนวคิดกว้างขวางขึ้น โดยให้ข้อคิดว่าสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือพบเห็นมานั้น เป็นสิ่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นฐานความเป็นจริงในวิถีชีวิตทั้งนั้น

บรรยากาศการเรียนรู้ในครั้งนั้นเป็นที่ประทับใจของทุกฝ่าย นักเรียนเป็นอิสระเสรี สนุกสนาน มีชีวิตชีวา นักเรียนสมัครใจที่จะแสดงโดยคัดเลือกจากอาสาสมัคร ไม่บังคับ แบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ ร่วมมือกันทำงานเป็นทีม เช่น การตกแต่งฉาก การแต่งกาย การเตรียมสถานที่การช่วยกันซักซ้อมบทบาท ทุกคนมีอิสระทางความคิด ผู้สอนเป็นผู้ให้คำปรึกษาและผู้สนับสนุนการทำงานของนักเรียน

จากข้อมูลทั้งหมดที่เล่ามานี้สรุปว่าผู้เขียนได้นำวิธีการจัดการเรียนรู้แบบแสดงบทบาทสมมติ มาจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์เรื่องชาวบ้านบางระจัน นักเรียนตื่นตัว กระตือรือร้น วางแผนงาน เขียนบท คัดเลือกคน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ จัดเตรียมอุปกรณ์ สถานที่ ฉาก ฝึกซ้อมการแสดง โดยครูเป็นที่ปรึกษา จบการแสดงด้วยรอยยิ้ม สิ่งที่ได้รับทุกคนมีเจตคติที่ดีต่อชาวบ้านบางระจัน รักหมู่คณะ รักความสามัคคี รักประเทศชาติ ห่วงแหนแผ่นดิน ที่สำคัญแต่ละคนได้แสดงศักยภาพในการแสดง การคิด สรุปองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง จดจำคงทน สนุกสนาน ที่สำคัญคนที่อ่านไม่คล่องเรียนไม่เก่งเกิดความภูมิใจในตนเอง ค้นพบตนเองกล้าแสดงออก เห็นคุณค่าของตนเอง และทุกคนในชั้นเรียนวิเคราะห์ได้แตกฉาน ไทยเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ เมื่อไหร่ ทำไม และมีผลอย่างไรต่อสังคมไทย

ประวัติศาสตร์ไม่ใช่การท่องจำอีกต่อไปสำหรับห้องเรียนนี้

(การจัดการเรียนรู้โดยการไปทัศนศึกษา)

บรรยากาศตอนค่ำ ในวงสนทนาอาหารมื้อเย็น “น้องแนน” บุตรสาวของข้าพเจ้า มักจะมีเรื่องเล่าจากโรงเรียนมาเล่าให้ฟังและขอความคิดเห็นอยู่เสมอ วันนี้ก็เช่นกัน น้องแนนเล่าถึง การเรียนวิชาประวัติศาสตร์สมัยอยุธยาว่า ครูบรรยายถึงความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักร อยุธยา แต่ปัญหาของน้องแนน ก็มองภาพของความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักรอยุธยาไม่ออก เห็นแต่ภาพเล็กๆ และสีทึมๆ ในหนังสือเท่านั้น ข้าพเจ้าเองได้แต่ส่ายหน้า แม้จะเรียนด้านนี้มา โดยตรง พร้อมกับพูดว่า

“พ่อก็คงจะอธิบายให้เข้าใจได้พอๆ กับคุณครูของน้องแนนนั่นแหละ
ถ้าให้ตีต้องไปดูสถานที่จริงและไปฟังวิทยากรที่มีความรู้อย่างแท้จริง”

น้องแนนรีบเสนอความคิดว่า “งั้นเราไปดูสถานที่จริงที่อยู่ชุกกันดีกว่า”

ข้าพเจ้านึกถึงวิธีการเรียนการสอนนี้ว่า “วิธีการสอนแบบการไปทัศนศึกษา” เป็น กระบวนการเรียนรู้ที่นำผู้เรียนออกไปศึกษาเรียนรู้ ณ สถานที่ที่เป็นแหล่งเรียนรู้ น่าจะเป็น กระบวนการเรียนรู้ที่ดีกว่าการบรรยายหรือวิธีสอบแบบอื่นๆ หลายวิธี เราตกลงกันว่า จะไปพระนครศรีอยุธยากันในวันเสาร์-อาทิตย์ที่เรากำหนดเป็นวันครอบครัวของเรา

ก่อนไปข้าพเจ้าก็บอกกับภรรยาและบุตรสาวว่า เราจะต้องมาร่วมกันวางแผนก่อน เราจะไม่เพียงไปเที่ยวเท่านั้น แต่การไปครั้งนี้เราต้องบอกได้ว่าไปเพื่ออะไร (วัตถุประสงค์) ไปที่ใด (แหล่งเรียนรู้) เดินทางอย่างไร (พาหนะ) จะศึกษาในประเด็นใด ใช้วิธีการศึกษาแบบไหน ค่าใช้จ่ายเท่าไร? ช่วงเวลาไหน ใครจะมีหน้าที่ความรับผิดชอบอะไรบ้าง ซึ่งทั้งหมดเป็น **กระบวนการเรียนรู้ศึกษาแหล่งเรียนรู้** ข้าพเจ้าต้องการฝึกให้ภรรยาและบุตรสาวได้เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้แบบนี้ หลังจากที่เราตกลงร่วมกันว่า จะไปศึกษาสภาพจริงของอาณาจักร อยุธยาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาแล้ว เราด้วยกันเลือกการเดินทางด้วยรถยนต์ส่วนตัว โดยใช้ค่าใช้จ่ายจากงบประมาณที่จัดสรรไว้สำหรับใช้ในครอบครัวในวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ มีการแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ ดังนี้คือ ข้าพเจ้ารับผิดชอบการเตรียมพาหนะและวางแผนการเดินทาง โดยใช้ข้อมูลเบื้องต้นจากอินเทอร์เน็ตในการหารายละเอียด เช่น เส้นทาง การเดินทาง สถานที่ ที่จะไปศึกษา เบอร์โทรศัพท์ในการติดต่อประสานงานกับเจ้าหน้าที่ของสถานที่ ของฝากเล็กๆ น้อยๆ สำหรับวิทยากร รวมทั้งตระเตรียมเครื่องมือในการถ่ายภาพสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยภาพถ่ายของวิธีการทางประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าถนัดและเป็นของชอบอยู่แล้ว ส่วนภรรยาของข้าพเจ้าก็รับผิดชอบในเรื่องของอาหารและเครื่องดื่มแบบประหยัดและคุ้มค่า ทั้งยังเน้นในเรื่องเป็นการพักผ่อนแบบสนุกสนานด้วย

น้องแนนบุตรสาวสุดที่รักได้รับผิดชอบประเด็นที่จะศึกษา รายละเอียด หัวข้อคำถาม และเครื่องมือการบันทึก น้องแนนแสดงความคิดเห็นในกลุ่มครอบครัวของเราว่าจะใช้วิธีการ ฟังบรรยาย การสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ ศึกษาจากเอกสารที่ได้รับแจก โดยได้เตรียมความพร้อม ด้วยการไปขอปรึกษาการตั้งประเด็นคำถามจากครูผู้สอนประวัติศาสตร์มาเป็นอย่างดี ในการ ประชุมกลุ่มข้าพเจ้าได้เน้นย้ำกับภรรยาและบุตรสาวซึ่งเป็นสมาชิกให้เห็นความสำคัญของผู้นำ (ซึ่งก็คือข้าพเจ้านั่นเอง)

ข้าพเจ้าได้พูดกับครอบครัวของข้าพเจ้าว่า “นี่ถ้าเป็นการพานักเรียนไปทัศนศึกษา นอกสถานที่ พ่อต้องไปสำรวจสถานที่จริง ระยะเวลา และเส้นทางการเดินทาง สถานที่รับประทานอาหาร ติดต่อประสานงานกับสถานที่จริงและวิทยากร รู้ค่าใช้จ่าย นำมารวมกันวางแผนการเดินทาง กับคณะทำงาน จะผิดพลาดหรือผิดเวลาไม่ได้ ทั้งนี้เพราะเราต้องรับผิดชอบชีวิตนักเรียน เป็นจำนวนมาก แล้วพ่อก็ต้องชี้แจงทำความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ รวมทั้งมารยาทของนักเรียน ให้ชัดเจนก่อน ต้องให้มีการวางแผนร่วมกัน นับว่ามีขั้นตอนที่ยุ่งยากพอสมควร แต่เพราะเห็นว่า เป็นวิธีการเรียนรู้ที่เป็นผลดี คุ่มค่ากับความเหนื่อยยาก และเหมาะแก่การเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์ วิธีหนึ่ง”

แต่การเดินทางครั้งนี้เป็นการเดินทางภายในครอบครัว ผิดเวลาได้และสามารถเปลี่ยน ตามสถานการณ์ได้ ข้าพเจ้าจึงใช้วิธีการติดต่อประสานงานเพื่อขอทราบรายละเอียดทางโทรศัพท์ แทนการไปสำรวจในสถานที่จริง เมื่อได้ข้อสรุปที่แน่นอน การเตรียมการในด้านต่างๆ เรียบร้อย จึงได้กำหนดวันเดินทางในวันเสาร์หลังเทศกาลวันสงกรานต์ ดูแล้วคนที่ตื่นเต้นมากที่สุดคือ บุตรสาวของข้าพเจ้านั่นเอง ทั้งยังไปคุยให้เพื่อนบ้านและเพื่อนที่โรงเรียนฟังอีกด้วยว่าพ่อจะพาไปดู อุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา ก่อนถึงวันเดินทาง ๑ วัน ข้าพเจ้าก็กำหนดนัดหมายเวลาในการเดินทาง ให้ทราบทั้งภรรยาและบุตรสาว เพื่อฝึกการตรงต่อเวลา ถึงแม้จะเป็นสมาชิกในครอบครัวก็ตาม

เมื่อถึงวันเดินทาง เราก่ออกเดินทางตอนเช้าประมาณ ๐๖.๐๐ น. เพราะเป็นตอนที่ อากาศยังไม่ร้อน ไม่เปลืองแอร์ เป็นการช่วยประหยัดพลังงานไปในตัว และที่สำคัญไม่มีปัญหา การจราจรติดขัดอย่างแน่นอน ด้วยเครื่องแต่งกายที่ทะมัดทะแมง เหมาะสมกับการไปทัศนศึกษา นอกสถานที่จริงๆ พวกเราจะต้องเดินศึกษาและเที่ยวชมเป็นระยะทางไกลและที่ลี้มเสียไม่ได้ สำหรับภรรยาและบุตรสาวของข้าพเจ้าก็คือ ร่มกันแดดและหมวกปีกกว้าง สำหรับข้าพเจ้ามีเพียง หมวกใบเล็กๆ และกล้องถ่ายภาพคู่กายเพื่อเก็บภาพความประทับใจเท่านั้น แต่ที่ทุกคนมีเหมือนกัน คือ กระติกน้ำติดตัวใบเล็ก ในระหว่างการเดินทางเราได้มีการพูดคุยถึงมารยาทของการไป ทัศนศึกษาแหล่งเรียนรู้ที่เป็นพระบรมมหาราชวังและวัดเก่าแก่ ว่าเราควรจะต้องปฏิบัติตัวอย่างไร อะไรควรทำ อะไรไม่ควรทำ เพื่อเป็นการเคารพสถานที่ เช่น เมื่อเข้าสู่วัด อุโบสถ วิหาร เราควร ถอดหมวก ถอดรองเท้า ไม่ส่งเสียงดัง ไม่ทิ้งขยะ ไม่ขีดเขียนหรือทำลายโบราณสถาน ตั้งใจฟัง

วิทยากรเพื่อให้ได้รับความรู้อย่างเต็มที่ เราใช้เวลาในการเดินทางแบบสบายๆ ประมาณ ๑ ชั่วโมง ๓๐ นาที เราก็เดินทางถึงอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา ด้วยความดีใจของบุตรสาวและรอยยิ้มของพวกเราทุกคน

จุดแรกที่เราไปคือ สำนักงานของอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา ซึ่งอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยาได้รับการยกย่องว่าเป็น **มรดกโลก** เราพบเจ้าหน้าที่และวิทยากรของทางอุทยานถึง ๒ คน ได้รับฟังคำชี้แจงถึงสถานที่และรายละเอียดในด้านต่างๆ เราโชคดีที่ได้ร่วมกลุ่มกับครูและครอบครัวที่เดินทางมาจากจังหวัดระยองและจันทบุรี ทำให้ทางอุทยานประวัติศาสตร์จัดวิทยากรที่มีความรู้มาเป็นวิทยากรประจำกลุ่ม เพราะดีกว่าการศึกษาด้วยตนเอง หลังจากที่เราเสียค่าธรรมเนียมเรียบร้อยแล้ว การศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ในสถานที่จริงก็เริ่มต้น วิทยากรเริ่มด้วยการพากลุ่มของเราไปไหว้พระประธานในวิหารวัดมิ่งมงคลพิตรเพื่อความเป็นสิริมงคลและนัดหมายให้ไปพบกันที่ประตูทางเข้าด้านวัดพระศรีสรรเพชญ์ บรรยากาศที่เต็มไปด้วยผู้คนและกลิ่นธูปมากมาย แต่ครอบครัวของเราไหว้พระเสร็จเรียบร้อยแล้วก่อนคนอื่นๆ จึงมีเวลาสนทนากับวิทยากรประจำกลุ่ม วิทยากรบอกให้เราทราบว่ามันเสาร์-อาทิตย์หรือวันหยุดราชการจะมีคนมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่ถ้าเป็นวันธรรมดาก็มีคนน้อย เมื่อเริ่มเข้าสู่ประตูพระบรมมหาราชวังเราทุกคนตื่นตาตื่นใจกับสิ่งก่อสร้างและสถาปัตยกรรมล้ำค่าเหล่านี้ดูมีชีวิตชีวา

หลังจากการให้ข้อมูลของวิทยากร น้องแนนก็กระซิบถามกับข้าพเจ้าเบาๆ ว่า *“พระมหากษัตริย์สมัยอยุธยาคงมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากเลยนะพ่อ”*

ข้าพเจ้าย้อนถามน้องแนนกลับไปว่าแล้วลูกู้ได้อย่างไร? หนูดูจากการสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ มีการสร้างวัดในวังและสร้างเจดีย์ให้กับคนสำคัญในราชวงศ์ น้องแนนดูตื่นเต้นมากเป็นพิเศษเพราะได้ประสบการณ์ตรง ได้เรียนรู้สัมผัสสภาพความเป็นจริง และยังสามารเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้ในห้องเรียนที่เรียนมากับสภาพความเป็นจริงที่ได้เห็น บุตรสาวของข้าพเจ้าจึงสนุกสนานและสนใจกับการเรียนรู้ ได้เปลี่ยนบรรยากาศ ได้สอบถามและสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่วิทยากรและประชาชนที่อยู่ในบริเวณนั้นและด้วยคำถามที่เตรียมมา ตลอดการเดินทางแหล่งเรียนรู้ ข้าพเจ้าสังเกตว่าบุตรสาวของข้าพเจ้าได้เพื่อนใหม่หลายคน อาจจะเป็นเพราะว่าอยู่ในวัยเดียวกันและสนใจในประวัติศาสตร์เหมือนกันก็เป็นได้ ทั้งยังมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิพากษ์วิจารณ์ รู้จักใช้ทักษะในการแสวงหาความรู้ มีการจดบันทึกข้อมูลต่างๆ และสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ อันนี้ข้าพเจ้าสังเกตจากการร่วมกันสรุปความรู้ของกลุ่มลงในสมุดบันทึก ทั้งยังมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างการทำศนศึกษาร่วมกัน ผิดกับเด็กกลุ่มอื่นๆ ที่ได้แต่ถ่ายภาพและวิ่งเล่นกันไปมาในบริเวณวังเก่าและบริเวณวัด และยังมีเสียงดังรบกวนคนอื่นเป็นระยะๆ อาจจะเป็นเพราะเด็กๆ กลุ่มนี้ไม่ได้มีการเตรียมการสำหรับการศึกษา โดยเฉพาะแบบครอบครัวเรา น้องแนนดูตื่นตาตื่นใจไม่หายกับเค้าโครงความยิ่งใหญ่ของอาณาจักรอยุธยาตามที่คุ้นเคยได้เคยสอนไว้ เพราะวิทยากรสามารถบรรยายให้เห็น

เหมือนเหตุการณ์ในอดีต และให้ข้าพเจ้าถ่ายภาพไว้ตลอดเวลาเพื่อเป็นภาพประทับใจ โดยเฉพาะบริเวณพระที่นั่ง วิหารหรือเจดีย์ต่างๆ โดยมีภรรยาหรือน้องแนนเป็นส่วนหนึ่งของภาพ ภรรยาของข้าพเจ้าได้พูดในทำนองแสดงความคิดเห็นว่า “ในสมัยอยุธยาคงมีความเจริญรุ่งเรืองและผู้คนเป็นจำนวนมาก เพราะสังเกตจากพระบรมมหาราชวังที่ใหญ่โตกว้างขวางมาก และถ้าไม่ถูกทำลายเพราะข้าศึก อาณาจักรอยุธยาคงจะเจริญรุ่งเรืองมาจนถึงปัจจุบัน” น้องแนนแอบกระซิบกับข้าพเจ้าว่า กลับไปบ้านแล้วจะไปศึกษาเพิ่มเติมจากอินเทอร์เน็ต รวมทั้งห้องสมุดส่วนตัวของข้าพเจ้าที่บ้าน ซึ่งน้องแนนไม่เคยสนใจมาก่อน ทั้งที่มีหนังสือประวัติศาสตร์และภาพประวัติศาสตร์เป็นจำนวนมาก ต่อมาเมื่อวิทยากรพากลุ่มของเราไปชมวัดราชบูรณะซึ่งอยู่ไม่ไกลจากพระบรมมหาราชวังมากนัก พบซากปรักหักพังของวัด โบสถ์ วิหาร เจดีย์เก่า ที่ได้รับการบูรณะจากทางราชการและทำให้ดูดีมาก แต่ที่ทำให้อารมณ์ความรู้สึกเศร้าใจมากก็คือ วิทยากรได้พาลงไปดูกรุเจดีย์องค์ใหญ่ที่เคยถูกคนไทยลักลอบเข้าไปขุดทรัพย์สมบัติ แม้อากาศที่ร้อนจะทำให้ทุกคนเหนื่อยล้าเร็วแต่ก็ประทับใจกันทุกคน

ในระหว่างพักกลางวันเราเอาอาหารมารับประทานร่วมกัน บางคนไม่ได้เอามาจากบ้านก็ซื้อมารับประทานร่วมกัน มีการแบ่งปันอาหารและน้ำให้แกกัน ก็สนุกไปอีกแบบ หลังรับประทานอาหารต่างคนก็นั่งพักผ่อนเอาแรง น้องแนนใช้หมวกปีกกว้างพัดให้ทั้งพ่อและแม่ที่แสดงอาการเหนื่อยล้าให้เห็น บุตรสาวถามข้าพเจ้าว่า “พ่อเป็นครู สอนเหนื่อยมากไหม?” พลันข้าพเจ้าก็นึกถึงอดีตที่เริ่มเป็นครูใหม่ๆ นึกถึงลูกศิษย์แต่ละรุ่น และนึกถึงลูกศิษย์ที่สำเร็จการศึกษาแล้วมาราบข้าพเจ้าในวันไหว้ครู ก็ตอบบุตรสาวไปว่า “อาชีพรู เป็นอาชีพที่เหนื่อยมาก แต่ก็มีความสุขนะ” บุตรสาวซักต่อว่า “แล้วตอนที่พ่อพานักเรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้ พ่อต้องทำอะไรบ้าง ยุ่งยากไหม?” ข้าพเจ้าเห็นว่ายังมีเวลาพักผ่อนอีกมากกว่าจะถึงเวลานัดหมายภาคบ่าย จึงได้ตอบลูกสาวว่า “ต้องเตรียมการให้พร้อมทุกด้านทั้งก่อนเดินทาง ขณะเดินทางและหลังจากเดินทางกลับโรงเรียนแล้ว กลับถึงบ้านพ่อก็เล่ารายละเอียดให้ลูกฟัง” บุตรสาวตั้งใจฟังแต่ยังพูดเอาใจข้าพเจ้าว่า “พ่อเก่งมาก และแนนภูมิใจในตัวพ่อมากๆ ค่ะ” ข้าพเจ้ายิ้มตอบ

หลังรับประทานอาหารและพักผ่อนเรียบร้อยแล้ว พวกเราเริ่มมีเรี่ยวมีแรงพร้อมที่จะศึกษาแหล่งเรียนรู้ในภาคบ่ายต่อไปแล้วละ วิทยากรพาพวกเราไปศึกษาปูชนียวัตถุและโบราณวัตถุที่แสดงไว้ที่พิพิธภัณฑสถานเจ้าสามพระยาที่มีจำนวนมาก และเป็นสัดส่วน เราทุกคนตื่นตาตื่นใจที่ได้พบเห็นหลักฐานที่ประวัติศาสตร์เหล่านี้ดูมีคุณค่าขึ้นมากเมื่อมาจัดแสดงไว้ และเมื่อได้ฟังคำบรรยายจากผู้อำนวยการพิพิธภัณฑสถานเจ้าสามพระยาแล้ว ทำให้พวกเราทุกคนรู้ถึงความยิ่งใหญ่และมั่งคั่งของอาณาจักรอยุธยาเป็นอันมากและรู้สึกภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยอีกอ้อใจ แต่ที่ทำให้กลุ่มเรารู้สึกอดสูใจก็การที่มีคนไทยลักลอบขุดสมบัติของชาติไปเป็นของส่วนตัวทางพิพิธภัณฑสถานที่ได้จัดแสดงส่วนที่เหลือไว้ ส่วนที่ขุดเอาไปคงมากมายแต่ไปอยู่ที่ไหนไม่มีใครรู้ ภรรยาข้าพเจ้าพูดขึ้นหลังจากใช้ความพินิจพิเคราะห์สมบัติที่หลงเหลือจากการถูกลักลอบขุดไปว่า

“ในสมัยอยุธยาที่มีความเจริญทางด้านศิลปะมากเลยคุณ ดูได้จากพระพุทธรูป เครื่องทอง และโบราณวัตถุเหล่านี้” พร้อมกับบอกให้ข้าพเจ้าถ่ายภาพเก็บไว้ น้องแนนพูดเสริมกับข้าพเจ้าว่า “เราต้องวางแผนสมบัติของชาติเพราะเป็นสิ่งแสดงถึงสิ่งเหล่านี้แสดงถึงความเจริญรุ่งเรืองของอารยธรรมที่บรรพบุรุษสร้างไว้ในอดีต ควรจัดให้มีพิพิธภัณฑ์ทั้งเล็กและใหญ่ให้มากเพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัวเรา” ภรรยากล่าวสนับสนุนความคิดบุตรสาวทันทีว่า “เราก็ร่วมกันจัดมุมประวัติศาสตร์ที่บ้านและโรงเรียนก่อนซิ” ข้าพเจ้าได้แต่พยักหน้าเพื่อแสดงถึงการเห็นด้วย แต่ต่อมาเจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ได้แจ้งว่าตามระเบียบจะไม่อนุญาตให้ถ่ายภาพสิ่งที่แสดงอยู่ในพิพิธภัณฑ์ เราขอโทษและปฏิบัติตามแต่โดยดี พลันน้องแนนกระซิบถามว่า “เพราะอะไรพ่อ” ภรรยาเสนอความเห็นให้บุตรสาวว่า “จากการที่แม่อ่านหนังสือพิมพ์พบว่า ตอนนี้มีขบวนการลักลอบเข้ามาขโมยโบราณวัตถุตามพิพิธภัณฑ์ตามใบสั่ง การถ่ายภาพอาจจะเอาไปเสนอผู้ที่อยากนำไปไว้เป็นสมบัติส่วนตัว” น้องแนนพูดแสดงความคิดเห็นเสริมแม่ว่า “พวกนี้เป็นคนเห็นแก่ตัวมากเลยพ่อ” ข้าพเจ้าพยักหน้าเพื่อแสดงถึงการเห็นด้วยอีกครั้ง

ก่อนกลับน้องแนนได้รับการคัดเลือกให้เป็นตัวแทนกล่าวขอบคุณวิทยากรและเชิญข้าพเจ้าเป็นตัวแทนมอบของที่ระลึกร่วมกับคนอื่นๆ อีกหลายคน ข้าพเจ้าจึงรู้สึกภูมิใจในตัวบุตรสาวมากขึ้นที่มีความสามารถในการพูดและกล้าแสดงออก พวกเราลำลาวิทยากรกลับบ้านด้วยความเสียดาย และไม่ลืมที่จะขอเบอร์โทรศัพท์ไว้สำหรับติดต่อเมื่อพานักเรียนมาศึกษาแหล่งเรียนรู้อุทยานประวัติศาสตร์อยุธยาในคราวหน้า น้องแนนบอกกับข้าพเจ้าว่าให้อัดภาพให้เร็วด้วย เพราะต้องการนำภาพไปประกอบในการทำเป็นสมุดบันทึกการไปทัศนศึกษาเอาไปให้คุณครูที่สอนประวัติศาสตร์ดูและจะเอาไปอวดเพื่อนๆ ด้วย ข้าพเจ้าพยักหน้ารับคำและที่ลืมเสียไม่ได้ก็คือ การซื้อของฝากญาติและเพื่อนๆ ไม่ว่าจะเป็นการซื้อโรตีสายไหมของภรรยา ปลาตะเพียนสานที่สวยงามมากของบุตรสาว ส่วนข้าพเจ้าก็เป็นเครื่องปั้นดินเผาอันมีชื่อของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาสำหรับตกแต่งบ้านและฝากเพื่อนๆ ก่อนจะขับรถออกจากอุทยานประวัติศาสตร์อยุธยา เราหันไปมองอดีตของอาณาจักรอยุธยาที่เคยยิ่งใหญ่ ลาก่อนอยุธยา แล้วให้คำมั่นสัญญาเราจะกลับมาอีก ขณะเดินทางกลับข้าพเจ้าถามบุตรสาวว่า “การเดินทางมาครั้งนี้แนนได้อะไรบ้าง? สรุปได้ว่าอย่างไร? และไม่รู้ว่าคุณค่ากับการเดินทางมาหรือเปล่า? น้องแนนกระแอมในลำคอก่อนสรุปให้เราฟังว่า “อาณาจักรอยุธยาเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ในอดีต เคยมีความเจริญรุ่งเรืองทั้งด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ศิลปะและวัฒนธรรม การติดต่อกับต่างประเทศ ความเจริญดังกล่าวเป็นพื้นฐานสืบทอดมาถึงปัจจุบัน ถ้าไม่มีอยุธยาในอดีตก็ไม่มีชาติไทยในปัจจุบัน เราทุกคนต้องสามัคคีกันและร่วมกันรักษาชาติไว้ เป็นไง คุณค่าไหม?” เราสองคนหันมายิ้มให้แก่กันด้วยความสุข แต่ที่ทำให้เรายิ้มได้ไม่เต็มพิกัดเมื่อได้ยินคำถามของบุตรสาวว่า “คราวหน้าเราจะไปทัศนศึกษาที่ไหนดีละพ่อ แนนชอบการไปศึกษาแบบนี้มากเลยและจะได้ชวนเพื่อนๆ ไปร่วมด้วยสักคนสองคน” เราสองคนหันมาหัวเราะให้กัน แล้วก็ทำให้ข้าพเจ้านึกไปถึง

การพาลูกศิษย์ในชั้นเรียนของข้าพเจ้า ซึ่งไม่เคยไปทัศนศึกษาที่ไหนเลย เขาเหล่านั้นก็คงต้องการไปศึกษาแหล่งเรียนรู้แบบทัศนศึกษาเช่นกัน “คราวหน้าเราจะไปพร้อมๆ กับนักเรียนในชั้นเรียนของพ่อ” นี่เป็นคำสัญญาที่ข้าพเจ้าได้ให้ไว้

ขั้นตอนการพานักเรียนไปทัศนศึกษา

๑. ขั้นวางแผน (กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดเรื่อง กำหนดสถานที่ กำหนดโปรแกรม กำหนดวิธีเดินทาง กำหนดค่าใช้จ่าย กำหนดกิจกรรม กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ขออนุญาตผู้บังคับบัญชา ขออนุญาตผู้ปกครอง ทำประกันชีวิต)
๒. ขั้นการเดินทางไปทัศนศึกษา (ดำเนินการตามโปรแกรมที่วางไว้ อาจให้ความรู้ระหว่างการเดินทางและคำนึงถึงความปลอดภัย)
๓. ขั้นการศึกษาเรียนรู้นอกสถานที่ (ให้นักเรียนศึกษาและดำเนินการตามกิจกรรมที่วางไว้ให้มีการบันทึกผลการศึกษา)
๔. ขั้นเดินทางกลับ (ดำเนินการตามโปรแกรมที่วางไว้ ระหว่างทางอาจให้แนวทางการทำงานหลังกลับจากการไปทัศนศึกษาและให้คำนึงถึงความปลอดภัยระหว่างการเดินทาง)
๕. ขั้นสรุปผลการเรียน (หลังสรุปผลการเรียนให้นักเรียนทำกิจกรรมและชิ้นงาน)
๖. ขั้นประเมินผล (ให้มีการประเมินผลหลังการไปทัศนศึกษาในด้านต่างๆ เพื่อการพัฒนา ควรประเมินทั้งคุณครูและนักเรียน)

หลายๆ คนคงเคยได้ยินชื่อ “โครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น” มาบ้างไม่มากก็น้อย โครงการนี้เป็นความร่วมมือระหว่างสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) กับมหาวิทยาลัยต่างๆ ในแต่ละภูมิภาค เช่น ยุววิจัยประวัติศาสตร์ภาคกลาง อยู่ในความรับผิดชอบของสถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล ภาคเหนือเป็นความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และภาคตะวันออกเฉียงเหนืออยู่ในความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยการสนับสนุนให้โรงเรียนมัธยมศึกษาในภูมิภาคต่างๆ สมัครเข้าร่วมโครงการ พร้อมทั้งให้ทุนสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้

ในฐานะครูผู้สอนประวัติศาสตร์ที่ผ่านการเป็นครูที่ปรึกษายุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นภาคกลาง เรื่อง การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของคนลาวเวียงในโพธาราม ของโรงเรียนโพธารวมเสณี จังหวัดราชบุรี ประสบการณ์ ๑ ปี กับการคลุกคลีกับการสืบค้นเรื่องราวในท้องถิ่นร่วมกับยุววิจัย ตลอดจนได้ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ทำให้ค้นพบว่า การเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในโรงเรียนในห้องสี่เหลี่ยมแคบๆ หรือก้มหน้าอ่านในตำราเรียนเพียงอย่างเดียวมันไม่เพียงพอ

กระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ทำให้นักเรียนสนุกสนาน มีส่วนร่วม ทำทลายความรู้ความสามารถ เกิดความตระหนัก เห็นความสำคัญของการสืบค้นเรื่องราวต่างๆ และได้รู้ในสิ่งที่ตนเองอยากรู้อย่างแท้จริงหรือรู้จักการเตรียมการวางแผนสืบค้นและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ด้วยการเรียนรู้ประวัติศาสตร์แบบยุววิจัย

การเรียนรู้แบบยุววิจัยประวัติศาสตร์ควรเริ่มต้นที่ครูกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการรับรู้เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง เพราะเป็นเรื่องที่นักเรียนสามารถสืบค้นได้ง่ายใกล้ตัว การดำเนินการสอนประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการแบบยุววิจัยประวัติศาสตร์ ครูอาจให้นักเรียนแบ่งออกเป็นกลุ่ม โดยให้นักเรียนที่มีความสนใจเรื่องเดียวกันอยู่กลุ่มเดียวกัน แล้วไปสืบค้นเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง โดยกระบวนการเรียนรู้ที่อยู่บนพื้นฐานการวิจัยต้องเริ่มต้นจากประเด็นดังต่อไปนี้

การตั้งโจทย์ในการวิจัย

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นนั้น การตั้งโจทย์ในการวิจัยเริ่มต้นจากการสังเกตสภาพแวดล้อม ลักษณะเด่น วิถีชีวิตผู้คนในท้องถิ่นว่าเป็นใคร มาจากไหน อยู่กันอย่างไร มีความน่าสนใจในเรื่องใดบ้าง โดยนักเรียนที่เป็นกลุ่มยุววิจัยจะเป็นผู้มองหาหรือสืบค้น หรืออาจเกิดจากความอยากรู้อยากเห็นเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง รวมทั้งเห็นว่าเรื่องราวในท้องถิ่นในส่วนตัวที่ควรจะนำเสนอหรือค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้แก่เด็กและเยาวชนรวมถึงคนในท้องถิ่น

การตั้งคำถามต่างๆ

เมื่อได้โจทย์หรือหัวข้อในการวิจัยแล้ว ลำดับต่อไปคือ การตั้งคำถามที่จะใช้ในการวิจัย โดยเริ่มระดมความคิดของสมาชิกในกลุ่มยุววิจัยประวัติศาสตร์ เพื่อตอบคำถามสำคัญทางประวัติศาสตร์ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น หรือนักเรียนอยากรู้อะไรบ้างเกี่ยวกับท้องถิ่นตามหัวข้อที่ตกลงจะศึกษาบ้าง ในขั้นตอนนี้ทำให้ได้ข้อคำถามที่ต้องไปสืบค้นอย่างหลากหลายและรอบด้าน

จากการระดมความคิดเห็นของสมาชิกเพื่อให้ได้ข้อสงสัยเกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาทำให้ได้คำถามหลากหลายคำถามหรือหลากหลายข้อสงสัย ต่อมาจึงได้นำคำถามเหล่านั้นมาสรุปเป็นหัวข้อที่ใช้ในการสัมภาษณ์ชาวบ้าน ซึ่งประกอบด้วยผู้สูงอายุ ผู้รู้ในท้องถิ่น เด็กๆ เยาวชน และพระสงฆ์ ซึ่งการที่ต้องมีกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา เพื่อให้เห็นวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ทัศนคติของคนในท้องถิ่นที่ครอบคลุมตัวแทนคนในท้องถิ่นและเพื่อเปรียบเทียบทัศนคติว่ามีผลเปลี่ยนแปลงตามช่วงอายุหรือไม่อย่างไร

วิธีการที่ใช้รวบรวมหลักฐานข้อมูลในงานยุววิจัยประวัติศาสตร์

เมื่อนักเรียนกำหนดประเด็นของเรื่องที่จะศึกษา ตั้งคำถามที่ต้องการหาคำตอบอย่างรอบด้านแล้ว ประการต่อมาคือ นักเรียนต้องใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการรวบรวมข้อมูลจากทั้งหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร ที่เป็นเอกสารที่บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเอง จากเอกสารที่มีผู้เขียนขึ้นในท้องถิ่น หนังสือเอกสารทั่วไปที่ตีพิมพ์แล้ว หนังสือพิมพ์ พงศาวดาร เอกสารของทางราชการที่บอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นหลักฐานขั้นต้นหรือชั้นรองเท่าที่นักเรียนจะหาได้ ตลอดจนการค้นหาข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องนี้ในอินเทอร์เน็ต ซึ่งในขั้นตอนนี้ ครูอาจเป็นผู้ช่วยในการแนะนำให้นักเรียนได้รู้จักการสืบค้นหาหลักฐานอย่างหลากหลาย

นอกจากนี้การศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นโดยการใช้หลักฐานจากเอกสาร หนังสือบอกเล่าเรื่องราวเพียงอย่างเดียว อาจทำให้วิชาประวัติศาสตร์ดูแห้งแล้งไม่มีชีวิตชีวา เพราะขาดลมหายใจของผู้คนที่มีชีวิตอยู่ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บอกเล่าวิธีการทางมานุษยวิทยา โดยให้นักเรียนได้เข้าไปสังเกต มีส่วนร่วมในชุมชน เพื่อสอบถามผู้รู้ซึ่งเป็นคนเฒ่าคนแก่ หรืออาจเป็นพระสงฆ์ในหมู่บ้านนั้นๆ ที่เป็นผู้รู้หรือมีบทบาทในการรื้อฟื้นประเพณี อันเก่าแก่ของชุมชน เห็นความเปลี่ยนแปลงของชุมชน นอกจากนี้เมื่อเข้าไปในหมู่บ้านแล้ว จะทำให้นักเรียนได้รู้ว่าใครเป็นแหล่งข้อมูลที่จะไปสอบถามต่อไปได้อีก

การเข้าไปในชุมชนหมู่บ้านยังทำให้นักเรียนได้พบกับหลักฐานทางโบราณคดี หลักฐานที่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุ งานสถาปัตยกรรม จิตรกรรมฝาผนัง จารึกต่างๆ ที่แสดงร่องรอยหรือบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นได้ดีว่ามีประวัติความเป็นมา มีอัตลักษณ์ หรือแสดงร่องรอยวิถีชีวิต ที่ทำให้นักเรียนสามารถอธิบายเรื่องราวประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นของตนเองได้ดี

หากเรื่องที่ศึกษาเกี่ยวข้องกับทัศนคติของผู้คนในชุมชน การเก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์อาจใช้เวลานาน ครูอาจแนะนำให้นักเรียนสร้างแบบสอบถามเพื่อสะดวกในการเก็บข้อมูล

การวิพากษ์หลักฐาน

เมื่อนักเรียนรวบรวมหลักฐานทั้งหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร หลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ข้อมูลจากคำบอกเล่า ดำเนินงานในท้องถิ่น หรือหลักฐานอื่นๆ แล้ว นักเรียนต้องดำเนินการวิพากษ์ความน่าเชื่อถือของหลักฐานว่ามีอย่างน้อยเพียงใด เพราะเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ในขั้นตอนนี้ครูอาจใช้วิธีการแบบยุววิจัยประวัติศาสตร์ด้วยการจัดเสวนาให้นักเรียนแต่ละกลุ่มได้เปิดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิพากษ์หลักฐานของกลุ่มตนเองว่าหลักฐานใดมีความน่าเชื่อถืออย่างน้อยเพียงใด หรืออาจให้นักเรียนแต่ละกลุ่มช่วยกันวิพากษ์หลักฐานที่กลุ่มรวบรวมได้ แล้วเขียนการวิพากษ์หลักฐานส่งให้ครูช่วยแนะนำชี้แนะ

การเลือกสรรและจัดความสัมพันธ์ของหลักฐาน

ในขั้นตอนนี้ นักเรียนต้องนำข้อมูลจากหลักฐานต่างๆ ที่นักเรียนสืบค้นได้ มาจัดกลุ่มแยกตามประเด็นที่มีความคล้ายคลึงหรือสนับสนุนกันเป็นประเด็นต่างๆ ซึ่งสามารถอธิบายเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้หลากหลายประเด็น ในขั้นตอนนี้ครูต้องทำหน้าที่แนะนำโดยอาจให้นักเรียนทดลองจัดกลุ่มความสัมพันธ์ของหลักฐานแล้วให้ครูช่วยวิพากษ์วิจารณ์หรือชี้แนะ

ขั้นการนำเสนอเรื่องราวที่ศึกษาค้นคว้า

การนำเสนอเรื่องราวของนักเรียนยุววิจัยประวัติศาสตร์ อาจนำเสนอได้หลายรูปแบบ ใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน เช่น การเขียนเป็นรายงานการค้นคว้าของยุววิจัยประวัติศาสตร์ การนำเสนอด้วยการจัดนิทรรศการแสดงผลงานการสืบค้นเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การนำเสนอด้วยโปรแกรม PowerPoint การเผยแพร่ข้อมูลในอินเทอร์เน็ตในรูปแบบของเว็บบล็อก (Weblog) หรือด้วยวิธีการอื่นๆ ตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของนักเรียนที่เป็นยุววิจัยก็ได้

การสร้างเวทีทางประวัติศาสตร์ให้แก่ยุววิจัย

การเรียนแบบยุววิจัยประวัติศาสตร์ไม่ใช่การสั่งให้นักเรียนไปทำรายงาน เมื่อถึงกำหนดเวลาแล้วถึงมาส่ง แต่การเรียนด้วยการใช้วิธีการแบบยุววิจัยประวัติศาสตร์คือ การเริ่มต้นให้นักเรียนได้คิดวางแผนด้วยตนเองว่าจะศึกษาเรื่องอะไร เพราะอะไร เรื่องเหล่านี้มีความสำคัญอย่างไร จะไปสืบค้นข้อมูลอย่างไร แล้วระหว่างดำเนินการสืบค้นข้อมูลใน ๑ ภาคเรียนนั้น ครูต้องวางแผนให้นักเรียนได้มีเวทีนำเสนอความก้าวหน้ายุววิจัยเป็นระยะๆ มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักเรียนแต่ละกลุ่ม และระหว่างนักเรียนกับครู หรืออาจมีการแลกเปลี่ยน

ความคิดเห็น ความรู้กับนักเรียนในโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งอาจให้คนในท้องถิ่นที่นักเรียนไปเก็บข้อมูลได้มีส่วนร่วมในเวทีวิจัยครั้งนี้ ซึ่งโรงเรียนอาจมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมหรือมีเวทีให้นักเรียนนำเสนอผลงานในการจัดนิทรรศการของโรงเรียน แล้วเชิญผู้รู้ในท้องถิ่นมาให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ยูววิจัย

การถอดบทเรียนจากประสบการณ์ การเป็นที่ปรึกษายูววิจัยประวัติศาสตร์

การเดินทางไปสำรวจหมู่บ้านร่วมกับเด็กๆ ทำให้เกิดการเรียนรู้วิธีทำงานร่วมกัน ทั้งระหว่างเด็กๆ ด้วยกันเอง และเด็กๆ กับครู ทำให้รู้ถึงวิธีการทำงาน การสร้างสมาธิในการทำงาน การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา การปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่น การเห็นอกเห็นใจกัน และความเป็นเพื่อนที่ดีต่อกันทั้งเด็กและครู สังเกตได้จากครูกับเด็กมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น มีเรื่องที่จะคุยแลกเปลี่ยนความคิด มีความไว้วางใจซึ่งกันและกันหลังจากร่วมกิจกรรมร่วมเดินทางในเส้นทางยูววิจัยประวัติศาสตร์มากกว่า ๗ เดือน

การที่เด็กๆ มีโอกาสเข้าร่วมเป็นยูววิจัยประวัติศาสตร์ทำให้เด็กๆ ได้มีเวทีที่จะแสดงความสามารถของตนเอง ทั้งในด้านการนำเสนอความรู้ การพูด การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า การปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และคนแปลกหน้าได้ ซึ่งในส่วนนี้ทีมยูววิจัยประวัติศาสตร์ลาวเวียงทำได้ดี นอกจากนี้การจัดเวทีสัมมนาขนาดใหญ่แล้วให้ยูววิจัยมีส่วนร่วมทั้งในการนำเสนอและการเข้าร่วมกิจกรรมอื่นๆ นั้น ถือว่าเป็นประโยชน์และเป็นประสบการณ์ที่ดีที่จะทำให้โลกของเด็กๆ กว้างขึ้นกว่าเดิม อีกทั้งประสบการณ์เหล่านี้น่าจะช่วยให้เด็กๆ เก็บเกี่ยวเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตต่อไปในอนาคตได้

การมองเด็กๆ จากวันแรกๆ ที่เข้าร่วมโครงการจนสิ้นสุดโครงการนี้ หากไม่ได้ตั้งต้นมองที่ผลสัมฤทธิ์คุณภาพงานของยูววิจัยที่ต้องไปเทียบกับงานวิจัยประวัติศาสตร์หรือมองที่ผลงานที่เป็นรูปเล่มรายงานเนื้อหาเล่มโตๆ ที่อาจไปหาอ่านจากหนังสืออื่นๆ ที่มีผู้เขียนมากมายเกี่ยวกับเรื่อง ลาวเวียงแล้ว พบว่าเด็กๆ มีพัฒนาการการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้นกว่าเดิม เข้าใจกระบวนการหาความรู้ เข้าใจวิธีการทางประวัติศาสตร์และสามารถนำวิธีการเหล่านี้มาใช้ประโยชน์ในการสืบค้นข้อมูลได้ รวมทั้งการรู้จักตั้งคำถามกับสิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบๆ ตัว รู้วิธีการหาคำตอบ

การเป็นยูววิจัยของเด็กๆ เหล่านี้ทำให้เขาได้รับการยอมรับจากทั้งสังคมภายนอกและภายในโรงเรียนที่เห็นว่าเด็กๆ เหล่านี้มีคุณภาพที่สามารถทำอะไรได้หลายสิ่งหลายอย่างและเป็นการเปิดโอกาสให้เด็กๆ ได้แสดงความสามารถของตนเองให้เป็นประโยชน์ จนเป็นที่ยอมรับและชื่นชมของสังคม

การปรับตัวของเด็ก

เด็กๆ ในทีมยูววิจัยประวัติศาสตร์ลาวเวียงมีความสนใจเกี่ยวกับการเรียนประวัติศาสตร์อยู่แล้ว แต่เป็นประวัติศาสตร์ที่อยู่ในห้องเรียน ในตำราเรียน เมื่อต้องออกมาสำรวจชุมชนมาสืบค้นเรื่องราวประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น ทำให้เด็กๆ เรียนรู้วิธีการหาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ รู้จักพูดคุยกับผู้สูงอายุ รู้จักการวิเคราะห์ข้อมูล เด็กๆ ถูกกระตุ้นให้ค้นคว้าข้อมูลเพิ่มเติม

เด็กๆ เกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับการเขียนงานสารคดี ซึ่งเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยากสำหรับเด็ก เพราะไม่ได้รับการฝึกฝนมาก่อน และการเขียนงานในลักษณะนี้อาจเป็นเรื่องที่เด็กๆ ต้องมีพรสวรรค์พอสมควร แต่เด็กๆ ก็ปรับตัวในการพยายามจะเขียนให้ออกมาให้ได้

ในขณะที่เดียวกันเด็กๆ บางคนกลับยังมีความสุขสนุกสนานที่จะเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ชุมชนของตนเอง รวมทั้งมีความภาคภูมิใจที่เห็นชุมชนท้องถิ่นมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง น่าภาคภูมิใจ และเด็กบางคนที่มีเชื้อสายลาวเวียงจากเดิมที่ไม่เคยสนใจเรื่องในครอบครัว ในชุมชน กลับมีความสนใจอยากรู้อยากเห็น อยากรู้ และรู้สึกภูมิใจ ไม่ใช่เรื่องน่าอายที่จะบอกใครๆ ว่าตนเองมีเชื้อสายลาวเวียงมาจากไหนอย่างไร

การได้พาเด็กๆ เข้าไปยังหมู่บ้านต่างๆ ที่เด็กๆ บางคนหรืออาจจะทุกคนไม่เคยเข้าไปอย่างน้อยทำให้เด็กๆ ได้เรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนด้วยตนเองจากการสังเกต การพูดคุยกับคนในชุมชน และเป็นการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์กิจกรรมของโรงเรียนไปในตัว ทำให้ชุมชนรู้จักโรงเรียนมากขึ้น และมีมุมมองที่ดีต่อโรงเรียนมากยิ่งขึ้น จากการที่เห็นเด็กๆ เสียสละเวลาในวันหยุดหรือตอนเย็นเพื่อเข้าไปศึกษาเรื่องราวในชุมชน รวมทั้งการเห็นบุคลากรท่าทาง อธิบายไม่ตรีที่ดีของเด็กๆ เหล่านี้ ซึ่งถือว่าทีมยุววิจัยลาวเวียงปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ดี

ทัศนคติของเด็กต่อชุมชน

ทัศนคติของเด็กต่อชุมชน จากเดิมที่เด็กอาจจะไม่เคยสนใจว่าคนในชุมชนอยู่กันอย่างไร มีคนเชื้อสายใดอยู่บ้าง รวมทั้งอาจไม่เคยสนใจว่าเพื่อนนักเรียนในโรงเรียนเป็นใครมาจากไหน มีวิถีชีวิตอย่างไร มีอะไรเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว ชอบหรือไม่ชอบอะไร จากการร่วมเป็นทีมยุววิจัยแล้วทำให้เด็กๆ เริ่มเรียนรู้และสังเกตว่าใครเป็นใคร มีที่มาอย่างไร รวมทั้งเผยแพร่ความรู้ให้กับเพื่อนในห้องเรียนได้รู้ ให้เพื่อนที่เป็นคนเชื้อสายลาวเวียงได้ภาคภูมิใจในความมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง รวมทั้งเป็นการสื่อสารให้คนเชื้อสายลาวเวียงได้รับรู้ถึงทัศนคติที่ดีๆ จากคนภายนอกที่มีต่อคนเชื้อสายลาวเวียง

ทัศนคติของเด็กต่อชุมชนในทางที่ดียังปรากฏให้เห็นจากการที่เด็กได้มีโอกาสเข้าร่วมประเพณีในชุมชนลาวเวียง ทำให้เด็กๆ เห็นแง่มุมชีวิตของคนในชุมชนที่ศรัทธาในพุทธศาสนา กตัญญูต่อบรรพบุรุษ และการมีจิตใจดีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อคนอื่นๆ

นอกจากนี้ทัศนคติต่อชุมชนยังสื่อผ่านให้เห็นจากการที่เด็กทีมยุววิจัยได้มีโอกาสให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์มติชน ในคราวที่มาทำสัปดาห์พิเศษเกี่ยวกับเรื่องยุววิจัยประวัติศาสตร์ เช่น สิ่งที่ได้จากการเป็นยุววิจัย ปันस्या บอกว่าได้เห็นความหลากหลายของชุมชน “เราอยู่ร่วมกันในชุมชนแต่ไม่รู้ว่าเป็นใคร ถ้ารู้จะทำให้เข้าใจเขามากขึ้น การที่เราอยู่ร่วมกันได้โดยที่รู้ว่าเขาเป็นใคร มีที่มาอย่างไร น่าจะช่วยให้สังคมไม่แตกแยก คือคุยกันได้ เข้าใจกัน เพราะทุกคนคือส่วนหนึ่งของสังคม”

ส่วนปาริฉัตรเห็นว่า อย่างแรกคือได้ความรู้เรื่องการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการเรียน และอย่างที่สองทำให้เห็นคุณค่าของความเป็นคนลาวเวียง

“รู้สึกภาคภูมิใจแทนคนลาวเวียง เขามีประเพณีที่ดีและน่าอนุรักษ์ อยากให้คนลาวเวียงได้ภาคภูมิใจในตนเอง อย่างเรื่องการแต่งกาย คนลาวเวียงจะนุ่งผ้าซิ่นซึ่งสวยงาม อยากให้รักษาผ้าซิ่นไว้เพราะเป็นเอกลักษณ์ ถ้าไม่รักษา ต่อไปคนรุ่นหลังก็จะไม่ได้เห็นสิ่งที่แสดงอัตลักษณ์ของคนลาวเวียง”

จากการเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของทีมยูวีวิจัยประวัติศาสตร์ลาวเวียงของเด็กๆ ในครั้งนี้ นอกจากทำให้เขาเหล่านี้รับรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชุมชนมากขึ้นกว่าการเรียนในห้องเรียนแล้ว ยังทำให้ทัศนคติต่อการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนที่มีความหลากหลายยังเป็นไปในทางที่ดี เกิดความภาคภูมิใจ และรู้สึกถึงความเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนมากขึ้นกว่าเดิม โดยที่อาจไม่ต้องมีความผูกพันทางเชื้อสายชาติพันธุ์แต่อย่างใด แต่เป็นความภูมิใจร่วมกันในฐานะเป็นสมาชิกหนึ่งของชุมชนโพธาราม

ผลลัพธ์ของโครงการ

โครงการยูวีวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ถือว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์ต่อการพัฒนาความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้กับทั้งเด็กและตัวครู ทำให้เด็กๆ ได้ฝึกประสบการณ์ได้เรียนรู้การใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์นอกห้องเรียน เด็กๆ ได้เรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นศึกษารากเหง้าของตนเอง ก่อให้เกิดความรักความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง

โครงการนี้ยังทำให้เด็กๆ ได้มีเวทีแสดงความรู้ ความสามารถ กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น รวมทั้งทำให้เด็กๆ ได้เปิดโลกทัศน์ให้กว้างไกล ได้พบปะแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเด็กๆ ด้วยกัน และได้รับความรู้จากการเข้าร่วมสัมมนาซึ่งหากสามารถให้เด็กๆ ทุกคนที่เป็นยูวีวิจัยให้เข้าร่วมกิจกรรมการสัมมนาทางประวัติศาสตร์จะเป็นประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

ในส่วนของคุณครูเองก็ได้รับความรู้ ประสบการณ์ และมีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนความรู้กับครูในกลุ่มยูวีวิจัยประวัติศาสตร์ด้วยกันเอง นับเป็นประสบการณ์ที่ดีและทำให้มีเครือข่ายในการทำงานอื่นๆ ต่อไป ถือว่าเป็นประโยชน์มาก นอกจากนี้การเข้าร่วมสัมมนาทางประวัติศาสตร์ทำให้สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้กับการเรียนการสอนในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับวิชาประวัติศาสตร์

โครงการยูวีวิจัยประวัติศาสตร์ยังเป็นโครงการที่แสดงถึงความร่วมมือของหน่วยงานของรัฐหลายองค์กร ทั้งในส่วนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเอเชีย มหาวิทยาลัยมหิดล และโรงเรียนมัธยมศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ ซึ่งแต่ละหน่วยงานมีวัฒนธรรมในการทำงาน และมีปัจจัยในการทำงานที่ต่างกัน แต่สามารถประสานกัน

ทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี แม้ผลผลิตที่ได้อาจไม่สมบูรณ์แบบตามงานวิจัยปกติที่คุ้นชินทั่วไป แต่สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่าผลผลิตจากงานเขียน น่าจะเป็นกระบวนการในการสืบค้นข้อมูล การให้โอกาสแก่เด็กๆ ในทำงานภาคสนาม กระบวนการในการทำงาน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า เวทีให้เด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้แสดงออก ให้ได้ชื่อว่าเป็นยุววิจัยหรือนักวิจัยตัวน้อย น่าจะเป็นประโยชน์ยิ่งกว่าผลผลิตที่เป็นรูปธรรม

การสอนแบบนี้สร้างความสำเร็จได้

การสอนประวัติศาสตร์โดยให้เด็กๆ ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง การตั้งประเด็นข้อสงสัย การค้นหาหลักฐานทั้งจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสังเกตด้วยการลงพื้นที่จริง การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนเรื่องราวนำเสนอ หรือการนำเสนอด้วยการรายงานความก้าวหน้า มีเวทีให้เด็กๆ ได้นำเสนอ ถือว่าเป็นการสอนที่จะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ดี สามารถสรุปองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง และเป็นความรู้ที่ยั่งยืนกว่าการเรียนรู้แต่ในห้องเรียนเท่านั้น

การสอนด้วยวิธีนี้เป็นการพาเด็กๆ กลับสู่ชุมชนของตนเอง เพื่อหารากเหง้าตัวตนของตนเองว่าเป็นใคร มาจากไหน มีสิ่งใดน่าภาคภูมิใจบ้าง และจะอยู่ในชุมชนอย่างมีคุณค่าได้อย่างไร

การเปลี่ยนบทบาทของครู

ครูเป็นเหมือนพี่เลี้ยงที่คอยให้คำแนะนำชี้แนะวิธีการทางประวัติศาสตร์ การสืบค้นข้อมูล คอยให้คำปรึกษา คอยกระตุ้นเพื่อให้งานสำเร็จ ให้กำลังใจ ในขณะที่เดียวกันครูได้เรียนรู้ไปพร้อมๆ กับเด็ก

ทัศนคติของครูต่อเด็กและชุมชน

ทัศนคติของครูต่อเด็ก เด็กมีความรับผิดชอบในการทำงานมาก แม้จะไม่ค่อยมีเวลาก็ตาม และในบางช่วงเวลาเด็กอาจเกิดความท้อถอยเนื่องจากทำงานไม่ทันก็ตาม แต่เด็กยังมีความรับผิดชอบ การเลือกเด็กในการทำวิจัยอาจไม่ได้เลือกด้วยความละเอียดเท่าที่ควร และเด็กๆ อาจไม่มีเวลาคิดจริงๆ ว่าชอบงานในลักษณะนี้หรือไม่ พอทำไปสักระยะหนึ่งจึงเกิดความอ่อนล้าในการทำงานเป็นระยะ แต่ไม่ถึงกับถอดใจ สามารถทำงานจนสำเร็จลุล่วงได้ ผลที่ได้เด็กส่วนหนึ่งยังคงชอบงานในลักษณะแบบนี้ ชอบการสืบค้นเรื่องราวในประวัติศาสตร์และเด็กๆ สามารถนำความรู้ประสบการณ์ที่ได้รับไปใช้ประโยชน์จริงได้ คิดวิเคราะห์งานได้ดีมากขึ้น น่าจะส่งเสริมการเรียนรู้ในทางอ้อม

ทัศนคติของครูต่อชุมชน จากเดิมที่มีโอกาสเห็นชุมชนลาวเวียงอย่างฉาบฉวย แต่เมื่อมีโอกาสเข้าชุมชนได้รู้จักชุมชนคนลาวเวียงมากขึ้น ทำให้รู้ว่าคนลาวเวียงเป็นคนที่มีความตั้งใจดี โอบอ้อมอารี มีวิถีชีวิตอยู่กันอย่างง่าย ๆ เครื่องครัดในประเพณี พุทธศาสนา และมีจิตสำนึกในทางประวัติศาสตร์ ด้วยการบอกเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของคนลาวเวียง

ให้ลูกหลานฟัง โดยหวังเพียงให้ลูกหลานรู้ว่าเป็นใคร มาจากไหน และควรจะทำอย่างไรต่อไป ต่อวิถีชีวิตของตนเองเพื่อให้อยู่ร่วมกับคนชาติพันธุ์อื่นๆ ได้อย่างมีความสุข

ชุมชนลาวเวียงมีการรวมกลุ่มกันอย่างเหนียวแน่น มีกิจกรรมร่วมกัน ในขณะเดียวกัน ก็ยินดีต้อนรับบุคคลจากภายนอกเป็นอย่างดี และสามารถผสมกลมกลืนทั้งด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเป็นอยู่กับคนกลุ่มต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

โครงการเกิดความงอกงาม

โครงการเกิดความงอกงาม เพราะสามารถปลูกปัญญาให้เด็กๆ รู้จักการคิดวิเคราะห์ รู้จักการเข้าชุมชน กล้าคิดกล้าแสดงออก สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมที่ไม่คุ้นเคยได้

จุดเด่นของโครงการ คือ การที่โครงการนี้ให้ความสำคัญกับการทำวิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเด็กๆ ตามแต่เด็กจะเสนอโครงการเข้ามา ทำให้เรื่องที่จะทำวิจัยส่วนใหญ่เป็นเรื่องที่เด็กๆ สนใจอยากรู้อยากเห็นจริงๆ ซึ่งเป็นโครงการที่ให้อิสระทางความคิดค่อนข้างมาก นอกจากนี้การปรับวิธีการ หลักเกณฑ์ โดยเฉพาะการส่งงานเป็นรูปเล่มที่ไม่ยึดหลักรูปแบบงานวิจัยทั่วไป นับเป็นสิ่งที่ดี เนื่องจากความเชี่ยวชาญในการเขียนงานวิจัยจริงๆ ของเด็กยังทำไม่ได้ ตามรูปแบบนั้น การยืดหยุ่นจึงถือว่าเป็นความเข้าใจในความสามารถและศักยภาพที่แตกต่างของเด็กจริงๆ

กลไกของงานวิจัยสร้างความเปลี่ยนแปลงต่อโรงเรียนอย่างไร

หลังจากเด็กๆ ในโรงเรียนได้เข้าร่วมโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์แล้ว ทำให้เด็กๆ ในโรงเรียนรับรู้เกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นและเกิดความตื่นตัวที่จะสืบค้นเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นว่ามีอะไรที่สำคัญน่าสนใจบ้าง

เมื่อมีคณะกรรมการมาประเมินคุณภาพโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนได้มอบหมายให้เด็กๆ ทีมยูววิจัยประวัติศาสตร์ลาวเวียงนำเสนอรายงานความก้าวหน้าของการสืบค้นเรื่องราวประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น ซึ่งคณะกรรมการที่มาประเมินคุณภาพโรงเรียนให้ความสนใจ สอบถามถึงความเป็นไปของโครงการกิจกรรมที่ทำ รวมทั้งชื่นชมทีมยูววิจัย

การขยายผลเกิดเป็นชมรม ชุมชมต่างๆ

การขยายผลโดยครูที่ปรึกษายูววิจัยประวัติศาสตร์ได้นำวิธีการสืบค้นเรื่องราวในท้องถิ่นไปใช้สอนนักเรียนในชั้นเรียนแล้ว ให้นักเรียนที่เรียนวิชาประวัติศาสตร์ชั้น ม.๓ ไปสืบค้นเรื่องราวในท้องถิ่นของตนเองเกี่ยวกับชาติพันธุ์ต่างๆ ที่เกี่ยวกับชาติพันธุ์ของตนเอง แล้วมานำเสนอให้เพื่อนในชั้นเรียนฟัง

นอกจากนี้ยังได้นำแนวคิดเกี่ยวกับโครงการยูววิจัยประวัติศาสตร์ไปใช้ในการเขียนหลักสูตรวิชาเพิ่มเติมเพื่อศึกษาเรื่องราวเกี่ยวกับท้องถิ่นในหลักสูตรใหม่ รวมทั้งร่วมจัดนิทรรศการนำเสนอผลงานของยูววิจัยประวัติศาสตร์ลาวเวียง ในงานนิทรรศการทางวิชาการของ

โรงเรียนโพธารามพัฒนาเสนา เมื่อวันที่ ๒๘-๒๙ มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งได้รับความสนใจจากนักเรียนเป็นอย่างดี

โดยสรุปแล้วโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์เป็นโครงการดีที่มีประโยชน์ ที่จะก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองและท้องถิ่นอย่างถูกต้อง ซึ่งจะนำมาซึ่งความรักและความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้นโครงการยุววิจัยประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นโครงการที่ควรได้รับการสนับสนุนให้เด็กๆ จำนวนที่เพิ่มมากขึ้น ได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติ ทดลอง สืบค้นเรื่องราวในท้องถิ่นของตนเอง เพื่อส่งเสริมให้สามารถฝึกคิดวิเคราะห์เป็น ซึ่งจะสามารถนำแนวคิดไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ดี ตลอดจนก่อให้เกิดความรักความภูมิใจในรากเหง้าของตนเองอย่างถูกวิธี

ภาพที่ ๑ ทีมยุววิจัยประวัติศาสตร์ลาวเวียง รายงานความก้าวหน้า

ภาพที่ ๒ การรายงานยุววิจัยประวัติศาสตร์ ณ โรงเรียนโพธารวมนาเสนี
๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๓

ภาพที่ ๓ นิทรรศการยูววิจัยประวัติศาสตร์ลาวเวียง

ภาพที่ ๔ ลาวเวียง (จากรายการ พุ่มไผ่รัง ตอน ลาวเวียงโพธาราม)

ลาวเวียง เป็นชื่อเรียกกลุ่มคนที่มีเชื้อสายลาว อพยพจากเมืองเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว คนลาวเวียงเริ่มอพยพเข้ามาอยู่ในราชบุรีตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ถึงสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ แต่การอพยพครั้งใหญ่ อยู่ในช่วงปี พ.ศ. ๒๓๖๙-๒๓๗๑ ในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เหตุการณ์ครั้งนั้นนำไปสู่การกวาดต้อนชาวลาวเวียงและหัวเมืองใกล้เคียงมาไว้ในหัวเมืองชั้นในเป็นจำนวนมาก แม้ในพระราชพงศาวดารจะมีได้ระบุว่า การกวาดต้อนครั้งนี้ได้ส่งคนลาวเวียงมาอยู่ที่ราชบุรีอีกหรือไม่ แต่ก็เชื่อว่าต้องมีบ้าง เพราะด้วยเป็นเมืองหน้าด่าน และเคยมีพวกพ้องมาอาศัยอยู่ก่อนแล้ว

แรลลี่ สหวิชา : บูรณาการสอนวิชาประวัติศาสตร์โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น (ราชบุรี)

สอนประวัติศาสตร์อย่างไรให้สัมพันธ์กับวิชาอื่นๆ เป็นการเรียนการสอนที่ครูหลายคนมุ่งหวังอยากให้เกิด การหากิจกรรมการเรียนการสอนให้เกิดความสัมพันธ์และเชื่อมโยงระหว่าง การเรียนการสอนวิชาต่างๆ เป็นเรื่องท้าทายความสามารถของครู ซึ่งมีความตั้งใจที่จะนำนักเรียน ให้ได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ และสามารถลงมือปฏิบัติได้ โดยมีส่วนร่วมกับกิจกรรมที่หลากหลาย และครอบคลุมวิชาต่างๆ มากมาย โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ในท้องถิ่น

เริ่มต้นอย่างไร

ต้องวางแผนร่วมกันกับเพื่อนครูว่าเส้นทางที่นักเรียนจะไปศึกษานั้นเกี่ยวข้องกับ วิชาใดบ้าง ต้องเชิญผู้สอนในวิชาที่ต้องการสอนบูรณาการมาพูดคุย แล้วตั้งหัวเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ วิชาของตนพร้อมกันกำหนดเส้นทางและแหล่งเรียนรู้

- เนื้อหาสาระ
- มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด
- กิจกรรม/สื่อนวัตกรรม

แล้วนำมาเขียนรวมเป็นแผนภูมิโยงแมงมุม เพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินงาน ดังแผนภูมิต่อไปนี้

ตัวอย่างเส้นทางแรลลี่ แหล่งเรียนรู้ สหวิชา : บูรณาการประวัติศาสตร์ไทย โดยใช้แหล่งเรียนรู้ทางศิลปวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

กลุ่มสาระ/วิชา	แหล่งเรียนรู้เส้นทางที่ ๑	แหล่งเรียนรู้เส้นทางที่ ๒
ประวัติศาสตร์	ด่านเจ้าเข่ว้า : ด่านสำคัญของราชบุรี	พิพิธภัณฑภโวทัย ภูมิปัญญาไทย
วิทยาศาสตร์	เหมืองแร่เก่า	โป่งยุบ
คณิตศาสตร์	หน่วยอุทกวิทยา	อ่างเก็บน้ำบ้านทุ่งแฝก
เกษตร	การทำสับปะรดชีวภาพ	การปลูกหน่อไม้ฝรั่ง
สังคมศึกษา	เยี่ยมบ้านไทยวน	เยี่ยมบ้านกะเหรี่ยง
ศาสนา	วัดประชุมพลแสน	วัดคริสตในชุมชนกะเหรี่ยง

จากนั้นต้องเตรียมการติดต่อ วิทยากร ในแหล่งเรียนรู้ในเส้นทางที่นักเรียนจะเข้าพบผู้รู้ ในท้องถิ่น หรือหน่วยงานที่กำหนดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ โดยต้องเตรียมการ ดังนี้

- ทำหนังสือเชิญวิทยากร/แจ้งผู้ปกครอง
- แจ้งจุดประสงค์และเป้าหมาย
- ระบุกิจกรรมและภาระงาน

ขั้นเตรียมการ

๑. ประชุมครูร่วมสอนบูรณาการ
๒. เชิญวิทยากร
๓. ประชุมชี้แจงนักเรียน
๔. ดำเนินการ
๕. สรุปรายงาน

ส่วนการสร้างความเข้าใจและชี้แจงข้อมูลกับ**นักเรียน** ก็ต้องพูดคุยและตกลงให้ชัดเจน โดยครูอาจแจกแนวปฏิบัติหรือแนวทางการศึกษา แหล่งเรียนรู้ เช่น

๑. เตรียมพร้อมด้านการแต่งกาย อาหาร น้ำ พาหนะ (จักรยาน)
๒. เลือกเส้นทางศึกษาแหล่งเรียนรู้
๓. กลุ่มต้องปฏิบัติตามคำสั่งที่มอบหมายอย่างเคร่งครัด
๔. กลุ่มต้องใช้กระบวนการกลุ่มในการร่วมกันทำกิจกรรมให้บรรลุเป้าหมาย
๕. แบ่งหน้าที่ ร่วมกิจกรรม และส่งงานให้ครบภาระงานที่กำหนดไว้ทุกแหล่งเรียนรู้
๖. แจ้งเกณฑ์การประเมินผลให้นักเรียนรู้โดยมีเกณฑ์การประเมินอย่างชัดเจน

ดำเนินการอย่างไร

แรลลี่เป็นกิจกรรมให้นักเรียนได้ **สืบค้น** จากแหล่งข้อมูลด้วยตนเองทั้งจากบุคคล ผู้รู้ในชุมชน และจากหลักฐานชั้นต้น แต่อย่างไรจะให้นักเรียนซักถามเรื่องราวให้ชัดเจน ตรงประเด็น หรือเกี่ยวข้องกับเรื่องราวของประวัติศาสตร์ในแหล่งเรียนรู้นั้นๆ อาจจะต้องมีคำถามทั่วไปที่นักเรียนอยากรู้ หรือคำถามสำคัญที่ครูร่วมกับนักเรียนกำหนดขึ้นมา เช่น

- สัมผัสประตูเข้ามาในสวนฝั่งตั้งแต่เมื่อไร เพราะเหตุใด
- หน่วยอุทกวิทยามีบทบาทสำคัญอย่างไรในอดีต
- โปงยุบเกิดขึ้นได้อย่างไร

การสืบค้นดังกล่าวครูจะให้โจทย์เป็นชื่อบุคคล (วิทยากร) และที่อยู่เท่านั้น นักเรียนต้องใช้ความสามารถ มนุษยสัมพันธ์ ค้นหาบุคคล ณ จุดต่างๆ เข้ารับความรู้ สืบถามตามที่วิทยากรแนะนำ จากนั้นนักเรียนต้องใช้วิจาร์ณญาณทั้งหมดร่วมกันทั้งกลุ่ม จนถึงการขอบคุณ และกล่าวลาวิทยากร ครูต้องติดตามและรับผลจากวิทยากรท่านต่างๆ ด้วย และควรให้นักเรียนเขียนแผนภูมิสรุปความสัมพันธ์เหตุการณ์เพื่อเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในเรื่องต่างๆ ที่ได้เรียนรู้ในวันนี้ หรือวาดแผนภูมิทบทวนกิจกรรมที่ดำเนินงานมา (ดังตัวอย่าง)

ต้องระวังเรื่องใดบ้าง

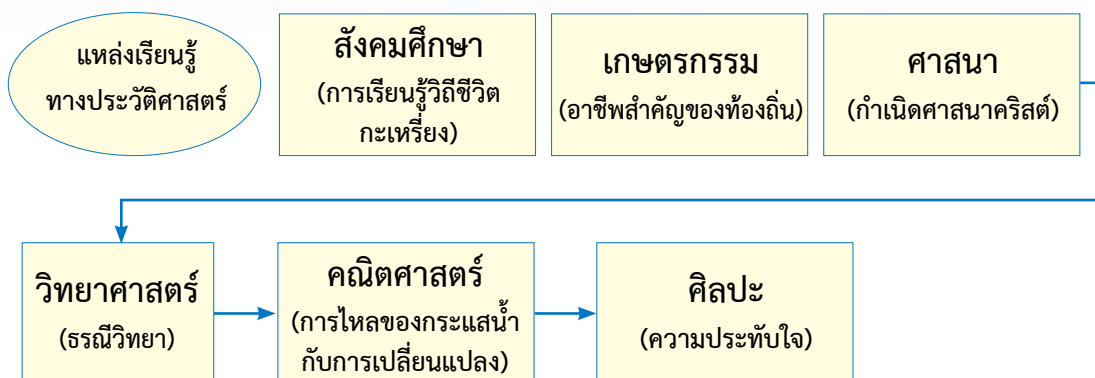
เมื่อกำหนดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นมา ครูต้องระวังเรื่องต่างๆ เพราะอาจจะเกิดปัญหาขึ้นได้ ฉะนั้น

- กำหนดเรื่องที่ต้องการให้วิทยากรพูดให้ตรงประเด็น
- สมาชิกต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ เวลา มารยาท ความปลอดภัย
- ทุกเส้นทางควรมีผู้ดูแล มีหน้าที่เสริมแรงและพร้อมที่จะให้คำปรึกษาตลอดเวลา
- ถ้าอยากจรรู้ว่าเด็กนักเรียนคิดเห็นอย่างไรต่อเรื่องนี้ ก็ควรให้นักเรียนเขียนความรู้สึก ความประทับใจส่งเพื่อเป็นการประเมินความพึงพอใจ
- การสอนบูรณาการด้วยวิธีนี้เป็นการปูพื้นฐานการสืบค้น หรือค้นคว้าทางประวัติศาสตร์ ซึ่งยังไม่ครบขั้นตอนวิธีการทางประวัติศาสตร์ จึงควรใช้วิธีสอนนี้ก่อนการสอนด้วยวิธีนี้
- ควรใช้วิธีการสอนนี้ก่อนการสอนวิธีการทางประวัติศาสตร์ หรือก่อนที่จะสอนโครงการ
- หลังจากจบกิจกรรมต้องมีการรวมกลุ่มเพื่อเสนอผลงานกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเพราะแต่ละเส้นทางมีแหล่งเรียนรู้ที่แตกต่างกัน
- หลังการเรียนรู้ควรมีการสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ หรือเกิดความคิดใหม่ ความรู้ใหม่ หรือตกผลึกเป็น โดยเขียนเป็นบทความ ความประทับใจ หรือสรุปเป็นแผนภูมิ ทบทวน

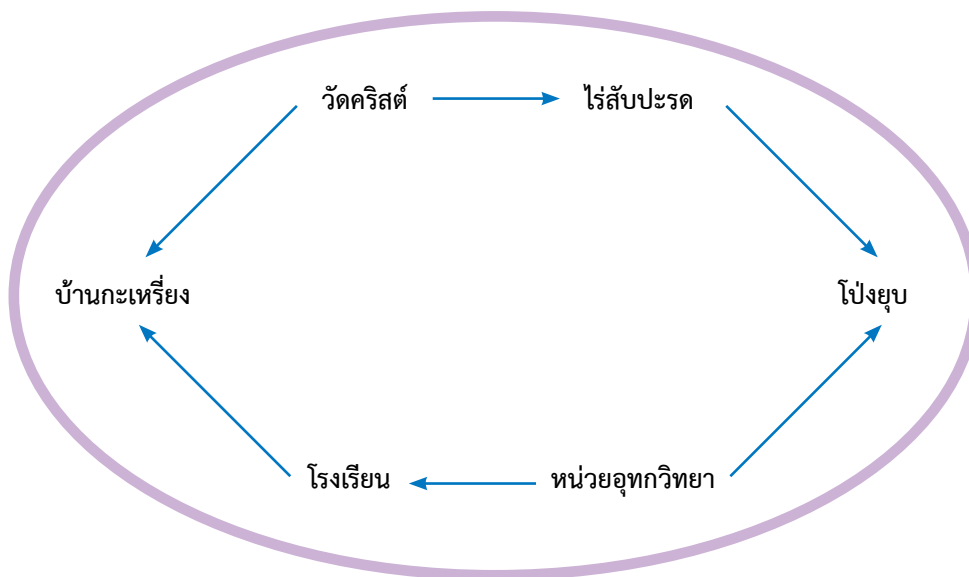
การจัดกิจกรรมเรียนรู้นอกห้องเรียนมีผลดีแก่นักเรียนคือไม่เบื่อหน่ายและเป็นการร่วมมือกับวิชาอื่นๆ เพื่อเกิดการเชื่อมโยงกับความรู้เรื่องอื่นๆ เช่น รู้วิธีการทำการเกษตร แบบอินทรีย์ รู้วิธีการวัดความเร็วของกระแส น้ำ และที่สำคัญการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ จะเกิดขึ้นทุกจุดที่จัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ เช่น เรียนรู้การเปลี่ยนแปลงของการปลูกสับปะรด ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ในเบื้องต้นคือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และไม่รวมถึงความสนุกสนาน ความรัก ความสามัคคี ความเอื้ออาทร ที่จะติดตามผลเมื่อกิจกรรมจบลง

ตัวอย่างแผนภูมิความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น

ตัวอย่างแผนภูมิทบทวน

ประวัติศาสตร์กับวิธีการสอนแบบ ๔ MAT : ครูควรรู้อะไรบ้าง?

MAT แปลว่า เสือ การสาน หรือผสมผสาน ดังนั้นวิธีการสอนแบบ ๔ MAT คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เพื่อเอื้อแก่ผู้เรียนทั้ง ๔ แบบ คือ ผู้สอนต้องรู้จักผู้เรียนทั้ง ๔ แบบนี้

ผู้เรียนแบบที่ ๑ ผู้เรียนถนัดการใช้จินตนาการ

ผู้เรียนแบบที่ ๒ ผู้เรียนถนัดการวิเคราะห์

ผู้เรียนแบบที่ ๓ ผู้เรียนถนัดใช้สามัญสำนึกรับรู้โดยผ่านจากกระบวนการความคิด และสิ่งที่ป็นนามธรรม

ผู้เรียนแบบที่ ๔ ผู้เรียนที่สนใจค้นพบความรู้ด้วยตนเอง

การเรียนรู้แบบ ๔ MAT เป็นการสอนที่เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล พัฒนา ศักยภาพผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข การพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้และทักษะ ในด้านการสื่อสาร การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การใช้ทักษะชีวิต และการใช้เทคโนโลยี เพื่อนำไปสู่การสร้างองค์ความรู้นั้น ครูสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้หลากหลาย วิธีการ เพื่อปลูกฝังให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของข้อมูล การจัดระบบข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอ

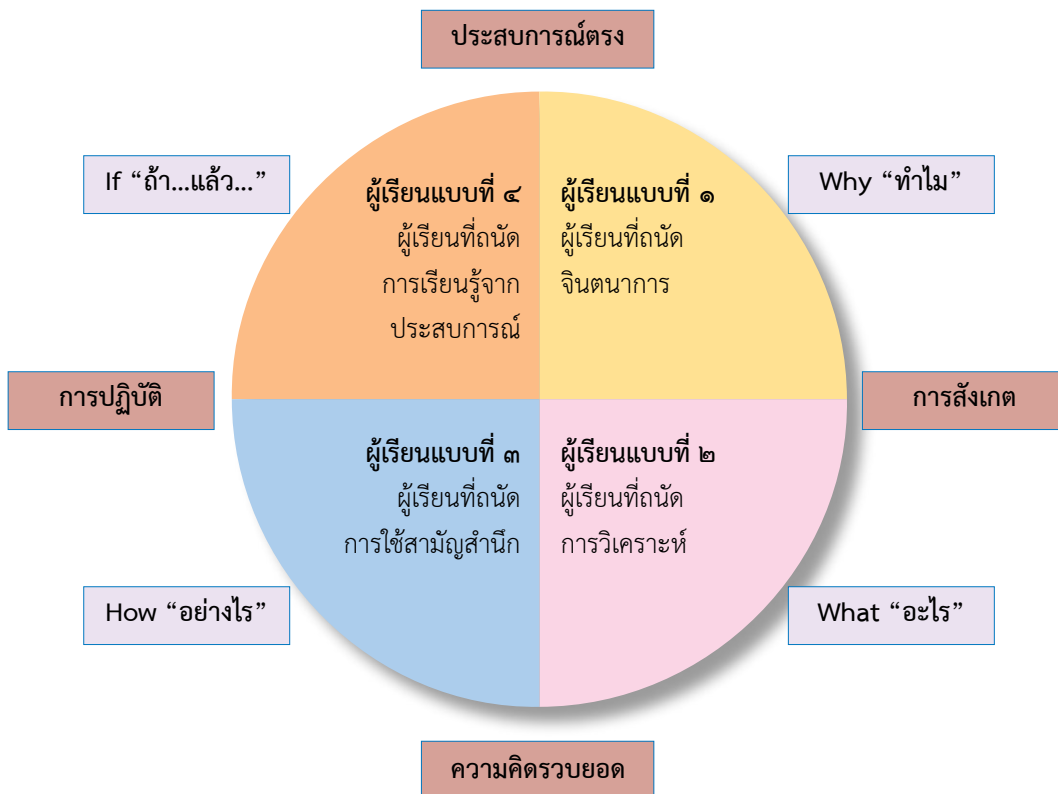
ผู้เขียนขอเสนอกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์โดยการจัดการเรียนรู้แบบ ๔ MAT ซึ่งถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะครูผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ให้ผู้เรียนทุกคนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างเท่าเทียมกันตามความถนัดของตนเอง การเรียนรู้แบบ ๔ MAT : จะใช้วงกลม เป็นสัญลักษณ์ แทนการเคลื่อนไหวของกิจกรรมการเรียนรู้ พื้นที่ของวงกลมจะถูกแบ่งออก โดยเส้นแห่งการเรียนรู้และเส้นแห่งกระบวนการจัดข้อมูลรับรู้เป็นส่วน กำหนดให้แต่ละส่วน ใช้แทนกิจกรรมการเรียนการสอน ๔ ลักษณะ ดังนี้

ส่วนที่ ๑ คือ ผู้เรียนที่ถนัดจินตนาการเป็นผู้เรียนที่เรียนรู้จากประสบการณ์และ กระบวนการเฝ้าสังเกตโดยตรงของผู้เรียน ซึ่งผู้เรียนกลุ่มนี้จะสงสัยและตั้งคำถามตรงกันว่า “ทำไม” (Why) ทำไมต้องเรียนเรื่องนี้ เช่น ทำไมเราต้องเรียนรู้เกี่ยวกับอดีตที่ผ่านมาแล้ว

ส่วนที่ ๒ คือ ผู้เรียนที่ถนัดการวิเคราะห์เป็นผู้เรียนที่เรียนรู้ โดยการรับรู้จาก การสังเกตการโดยตรง แล้วนำไปสู่การสร้างประสบการณ์นามธรรมหรือความคิดรวบยอด ผู้เรียนกลุ่มนี้จะตั้งคำถามว่า “อะไร” (What) เราจะเรียนอะไรกัน เช่น อดีตให้ข้อคิด หรือให้บทเรียนแก่ผู้เรียนอะไรบ้าง

ส่วนที่ ๓ คือ ผู้เรียนที่ถนัดการใช้สามัญสำนึกหรือประสาทสัมผัส หมายถึงกลุ่มผู้เรียนที่เรียนรู้จากการสร้างความคิดรวบยอดไปสู่การปฏิบัติที่สะท้อนระดับความเข้าใจของตนเอง กลุ่มผู้เรียนกลุ่มนี้จะตั้งคำถามว่า “อย่างไร” (How) เราจะเรียนเรื่องนี้อย่างไร เช่นเรามีแนวทางแก้ไขไม่ให้เกิดเหตุการณ์เหล่านี้เป็นเหมือนอดีตที่ผ่านมาได้อย่างไร

ส่วนที่ ๔ คือ กลุ่มผู้เรียนที่ถนัดการเรียนรู้จากประสบการณ์ไปสู่การลงมือปฏิบัติ ผู้เรียนกลุ่มนี้จะตั้งคำถามว่า “ถ้า” (if) ถ้า...แล้วจะนำไปใช้อย่างไร

ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ โดยแบ่งวงล้อออกเป็น ๘ ขั้นตอน ดังนี้

๑. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้
๒. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้
๓. มโนคติที่ผู้เรียนพึงได้รับ
๔. สาระการเรียนรู้
๕. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา (เป้าหมายของการเรียนรู้)
 - ให้ผู้เรียนเป็นคนดี โดย...
 - ให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง โดย...
 - ให้ผู้เรียนเป็นคนมีความสุข โดย...
๖. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (วงล้อแห่งการเรียนรู้)

๗. รายละเอียดของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ๔ MAT

๗.๑ เรียนรู้จากประสบการณ์และกระบวนการเฝ้าสังเกตโดยตรงของผู้เรียน (Why) เช่น ทำไมต้องเรียนเรื่องนี้

๗.๒ เรียนรู้จากการสังเกตอย่างไตร่ตรองแล้วนำไปสู่การสร้างความคิดรวบยอด (What) เช่น เราจะเรียนอะไรกัน

๗.๓ การสร้างความคิดรวบยอดไปสู่การปฏิบัติและสร้างชิ้นงาน

๗.๔ การเรียนรู้จากประสบการณ์ไปสู่การลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งผู้เรียนสามารถประยุกต์ใช้และแลกเปลี่ยนประสบการณ์เรียนรู้กับผู้อื่น

๘. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

๙. การวัดและประเมินผล

๑๐. สรุปผลการสอน

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์กับวิธีสอนแบบ ๔ MAT นี้ ครูจำเป็นต้องใช้วิธีการสอนที่เหมาะสมทั้ง ๔ แบบ อย่างเสมอภาคกัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิด ความสนุกสนานตามรูปแบบการเรียนรู้ที่ตนถนัด จากการหมุนเวียนรูปแบบการสอนทั้ง ๔ อย่างนี้ ทำให้นักเรียนมีโอกาสได้พัฒนาความสามารถด้านอื่นที่ตนไม่ถนัดด้วย

ตัวอย่างแนวการจัดกิจกรรม

(ประวัติศาสตร์กับวิธีสอนแบบ ๔ MAT)

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เรื่อง ศตวรรษ เวลา ๒ ชั่วโมง

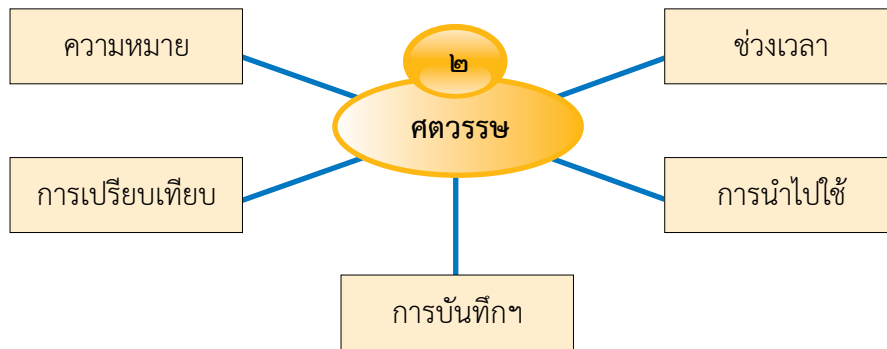
๑. ผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้

ในการเขียนผังการวิเคราะห์สาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนนำมาจากมาตรฐาน การเรียนรู้ ส ๔.๑/๑

๒. ผังการวิเคราะห์ประเด็นของการเรียนรู้

ประเด็นของการเรียนรู้นี้ครูต้องวิเคราะห์จากมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

๓. มโนคติที่ผู้เรียนพึงได้รับ หรือการสรุปความรู้

การนับช่วงเวลาเป็นศตวรรษทำให้เข้าใจช่วงเวลาของเหตุการณ์ที่ปรากฏในเอกสารต่างๆ

๔. สาระการเรียนรู้

ในการเขียนสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอนควรเขียนองค์ความรู้ในประเด็น/เรื่องที่จะสอน ความหมาย และช่วงเวลาของทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ การใช้ทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ เพื่อทำความเข้าใจช่วงเวลาปรากฏในเอกสารต่างๆ เช่น หนังสือพิมพ์

๕. ศักยภาพที่ต้องการพัฒนา (เป้าหมายของการเรียนรู้)

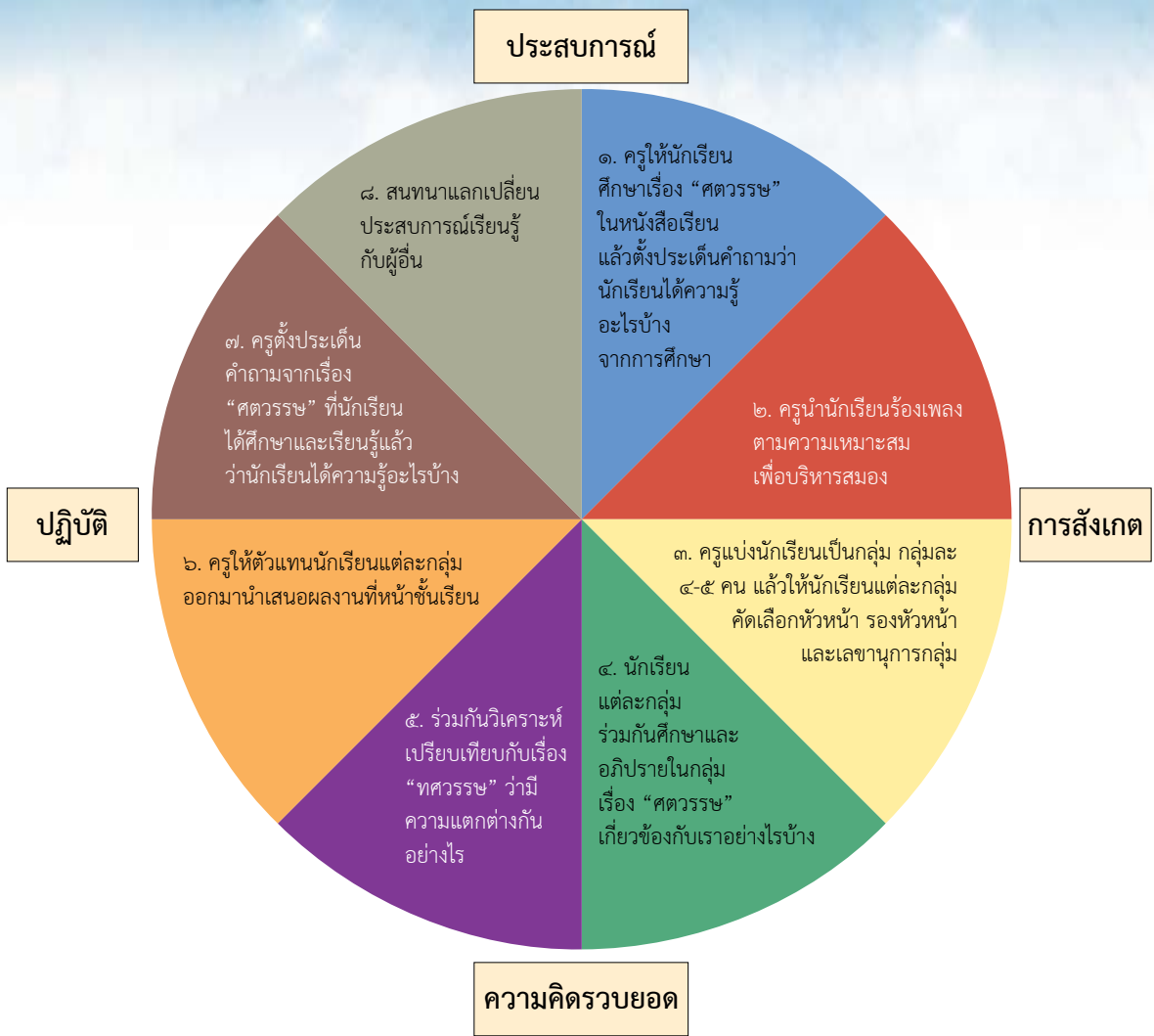
๕.๑ ให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความรับผิดชอบ และให้ความร่วมมือกับกลุ่ม

๕.๒ ให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง สามารถสร้างแผนผังมโนคติ และนำเสนอผลงานได้

๕.๓ ให้ผู้เรียนเป็นคนมีความสุข ภาคภูมิใจในผลงานตนเอง

๖. ผังการวางแผนการจัดกิจกรรม (วงล้อแห่งการเรียนรู้)

การจัดกิจกรรมการสอนในชั้นตอนดังกล่าวนี้เราเริ่มที่ส่วนบนสุดของวงจร โดยเริ่มจากประสบการณ์ที่เป็นรูปธรรม และหมุนตามเข็มนาฬิกาไปรอบๆ

๗. รายละเอียดของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ๔ MAT

๗.๑ ครูให้นักเรียนศึกษาเรื่อง “ศตวรรษ” ในหนังสือเรียน แล้วตั้งประเด็นคำถามว่า นักเรียนได้ความรู้อะไรบ้างจากการศึกษา โดยครูสุ่มถามนักเรียน ๓-๔ คน เมื่อใครตอบเสร็จครูจะอธิบายเพิ่มเติมเพื่อให้นักเรียนเข้าใจมากยิ่งขึ้น

๗.๒ ครูให้นักเรียนร้องเพลงตามความเหมาะสมเพื่อให้ผู้เรียนได้บริหารสมอง เช่น ครูให้นักเรียนร้องเพลงปรบมือ ๕ ครั้ง (นักเรียน ปรบมือ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕) ปรบให้ดังกว่านี้ (นักเรียน ปรบมือ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕) ปรบใหม่อีกที (นักเรียน ปรบมือ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕) ปรบให้ดังกว่าเดิม (นักเรียน ปรบมือ ๑ ๒ ๓ ๔ ๕)

๗.๓ ครูแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม กลุ่มละ ๔-๕ คน แล้วให้นักเรียนแต่ละกลุ่มคัดเลือกหัวหน้า รองหัวหน้า และเลขานุการกลุ่มใหม่ เพื่อผลัดเปลี่ยนกันฝึกการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี

๗.๔ นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันศึกษาและอภิปรายในกลุ่มเรื่อง “ศตวรรษ” ในหนังสือเรียน จากนั้นร่วมกันวิเคราะห์เปรียบเทียบกับเรื่อง “ทศวรรษ” ว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร

๗.๕ ครูให้ตัวแทนนักเรียนแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอผลงานที่หน้าชั้นเรียน

๗.๖ ครูให้นักเรียนทำใบงานที่ ๒.๑ ช่วงเวลาของเหตุการณ์ โดยให้นักเรียนเขียนอธิบายว่า เหตุการณ์ที่กำหนดให้อยู่ในช่วงเวลาใด พร้อมทั้งหาเหตุการณ์ที่บอกเกี่ยวกับศตวรรษมาอีก ๒ เหตุการณ์

๗.๗ ครูและนักเรียนร่วมกันเฉลยคำตอบของใบงาน

๘. การวัดและประเมินผล

วิธีการวัด	เครื่องมือ	เกณฑ์
ตรวจใบงานที่ ๒.๑	ใบงานที่ ๒.๑	ร้อยละ ๖๐ ผ่านเกณฑ์
สังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม	ระดับคุณภาพ ๒ ผ่านเกณฑ์

๙. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

๙.๑ สื่อการเรียนรู้

๑) หนังสือเรียนประวัติศาสตร์ ป.๔

๒) ใบงานที่ ๒.๑ ช่วงเวลาของเหตุการณ์

๙.๒ แหล่งการเรียนรู้

ผู้ปกครอง และ/หรือผู้รู้

๑๐. สรุปผลการสอน

ข้อคิดสำหรับครูผู้สอน : ไม่มีรูปแบบการเรียนรู้ที่ดีที่สุด เพราะแต่ละรูปแบบการเรียนรู้มีความแตกต่างกัน แต่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์โดยใช้รูปแบบ ๔ MAT นั้น เราจะเห็นได้ว่านักเรียนทุกคนมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนรู้อย่างเท่าเทียม เพราะกระบวนการเรียนรู้นั้นนักเรียนได้เรียนรู้ตามความถนัดของตนเอง เช่น นักเรียนบางคนมีความถนัดในการร้องเพลง วาดภาพ หรือการนำเสนอ เป็นต้น จะทำให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข มีชีวิตชีวามากยิ่งขึ้น เพราะการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ ๔ MAT เป็นอีกวิธีการหนึ่งที่ครูได้จัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน เพราะสมองซีกซ้ายจะถนัดในเรื่องรายละเอียด ภาษา ความจำ การจัดลำดับ วิเคราะห์ และเหตุผล และสมองซีกขวาซึ่งนักเรียนบางคนอาจจะถนัดในเรื่องการมองภาพรวม จินตนาการ อารมณ์ความรู้สึก การเคลื่อนไหว มิติสัมพันธ์ ศิลปะ และสุนทรียภาพได้อย่างสมดุล อีกทั้งเป็นการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้นักเรียนมีความสุขในการเรียนรู้จากการค้นพบสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง และผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ไปใช้ในชีวิตได้จริง อนึ่ง ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ ๔ MAT นี้ ครูต้องรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล และฝึกให้นักเรียนมีความรับผิดชอบให้มากๆ เพราะวิธีการแบบ ๔ MAT จะสอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกวิธีการหาความรู้ตามความถนัดและความสนใจ

ตัวอย่าง ใบงานที่ ๒.๑

ช่วงเวลาของเหตุการณ์

ชื่อ.....ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ เลขที่.....

คำชี้แจง เขียนอธิบายว่าเหตุการณ์ที่กำหนดให้อยู่ในช่วงเวลาใด พร้อมทั้งหาเหตุการณ์ที่บอกเกี่ยวกับศตวรรษมาอีก ๒ เหตุการณ์

เหตุการณ์ที่กำหนดให้	อยู่ในช่วงเวลา
๑. กรุงรัตนโกสินทร์มีอายุยืนยาวกว่า ๒ ศตวรรษแล้ว
๒. ศตวรรษหน้า ทุกครอบครัวจะมีคอมพิวเตอร์
เหตุการณ์ (ที่กำหนดเองหรือสืบค้นจากสื่อต่างๆ)	อยู่ในช่วงเวลา
๑.
๒.

ตัวอย่างแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานกลุ่ม

กลุ่มที่ (ชื่อกลุ่ม)

สมาชิกในกลุ่ม

๑. ๒.

๓. ๔.

๕. ๖.

คำชี้แจง : ให้นักเรียนทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องที่ตรงกับความเป็นจริง

พฤติกรรมที่สังเกต	คะแนน		
	๓	๒	๑
๑. มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น			
๒. มีความกระตือรือร้นในการทำงาน			
๓. รับผิดชอบในงานที่ได้รับมอบหมาย			
๔. มีขั้นตอนในการทำงานอย่างเป็นระบบ			
๕. ใช้เวลาในการทำงานอย่างเหมาะสม			
รวม			

เกณฑ์การให้คะแนน

พฤติกรรมที่ทำเป็นประจำ ให้ ๓ คะแนน

พฤติกรรมที่ทำเป็นบางครั้ง ให้ ๒ คะแนน

พฤติกรรมที่ทำน้อยครั้ง ให้ ๑ คะแนน

เกณฑ์การให้คะแนน

ช่วงคะแนน

๑๑-๑๕ หมายถึง ดี

๖-๑๐ หมายถึง พอใช้

๑-๕ หมายถึง ปรับปรุง

การนำเสนอบทความนี้ มีแรงจูงใจมาจากการได้ศึกษาผลงานของนักเรียนและครู จากการทำที่เป็นพี่เลี้ยง วิทยากร ที่ปรึกษาด้านสื่อนวัตกรรม ซึ่งจะพบปัญหาประการหนึ่ง คือ เมื่อจบกระบวนการทำงาน ไม่แน่ใจว่า ผลงานชิ้นนั้นๆ จะเป็นโครงการได้หรือไม่ ในขณะที่ กระแสแผนการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ถูกยกระดับเป็นนโยบายสำคัญของ กระทรวงศึกษาธิการและหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนด ตัวชี้วัด ส ๔.๑ (๒) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ ว่า “สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์ โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบ” และสาระการเรียนรู้แกนกลาง ในสาระนี้ ระบุอย่างชัดเจนว่า “ผลการศึกษาหรือโครงการทางประวัติศาสตร์”

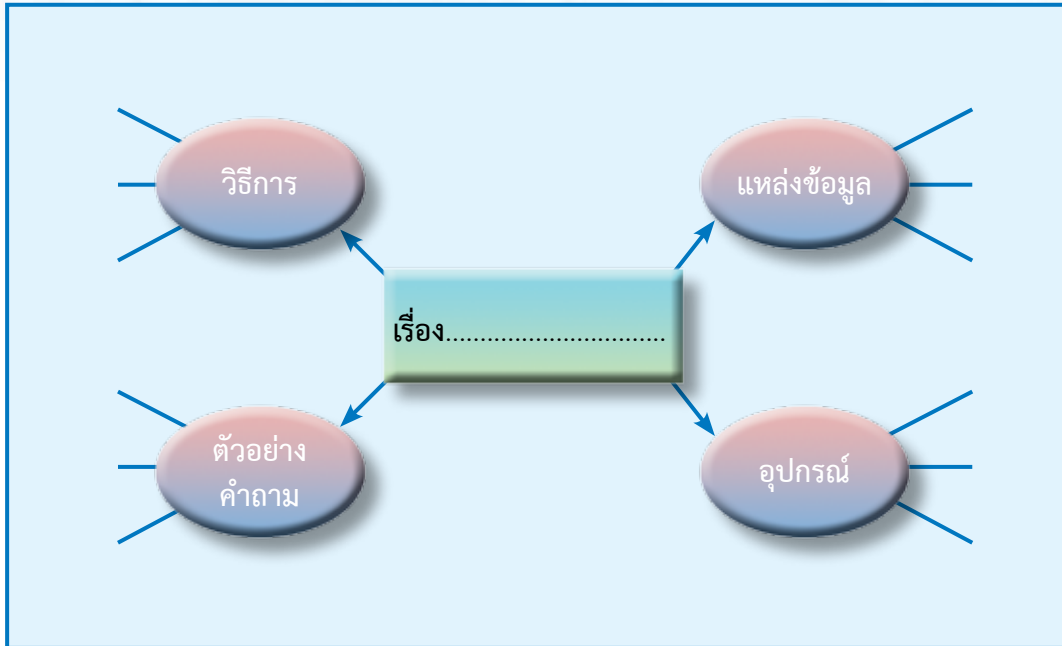
โครงการจะเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตนเองให้ก้าวหน้า ในทุกมิติ ตามศักยภาพ ความสนใจ แต่พบว่าครูผู้สอนประวัติศาสตร์ส่วนใหญ่ยังคงห่วงใยในเนื้อหา มากกว่าทักษะกระบวนการ และการสร้างเจตคติที่ถูกต้อง ต่อความเป็นไทย วัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทย

ปัจจุบันวิธีการทางประวัติศาสตร์ถูกจัดให้เป็นทักษะกระบวนการหนึ่งในการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์ เช่นเดียวกับทักษะในการคิดวิเคราะห์ การสรุป การตีความ การเชื่อมโยง และทักษะอื่นๆ ตามที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดไว้

ในฐานะที่เป็นครูผู้ดูแลโครงการ ขอทำความเข้าใจในองค์ประกอบของโครงการ ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย ขอบเขตของสังคมมนุษย์ในพื้นที่ที่ศึกษา ช่วงเวลาที่กำหนด อย่างชัดเจน ข้อมูลจากหลักฐานประเภทต่างๆ ที่มากพอในการวิเคราะห์ตีความและกระบวนการ สืบค้น ตรวจสอบความถูกต้องของข้อเท็จจริง ผลงานของการสืบค้นนี้เราเรียกว่า “องค์ความรู้ใหม่ ทางประวัติศาสตร์”

สรุปว่าโครงการทางประวัติศาสตร์ หมายถึง กิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งฝึกฝนทักษะ วิธีการทางประวัติศาสตร์ หรือวิธีการสืบค้นเรื่องราวเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสังคมมนุษย์ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบแก่ผู้เรียน ตั้งแต่การเลือกสมาชิกกลุ่ม (ประธาน ๔-๕ คน) เรื่องที่ต้องการทราบ ต้องการทำ ต้องการหาคำตอบ โดยผู้สอนอาจจัดกิจกรรมกระตุ้น ความสนใจของผู้เรียน เช่น การเล่าเรื่องตำนานต่างๆ นำภาพเก่ามาเล่าอดีต เหตุการณ์สำคัญ ในอดีต ฯลฯ จากนั้นครูผู้สอนตั้งคำถามเพื่อเป็นตัวอย่างให้ผู้เรียนคิดต่อว่า มีเรื่องอะไรในชุมชน ที่ตนเองยังไม่ทราบ พร้อมกับแนะนำให้สมาชิกร่วมกันหาคำตอบแล้วบันทึกลงในแผนภูมิ แนวทางการค้นหาคำตอบ ดังนี้

แผนภูมิแนวทางดำเนินการค้นหาคำตอบ

หลังจากที่ผู้เรียนร่วมกันกำหนดแนวทางค้นหาคำตอบแล้ว ควรจัดกรอบเนื้อเรื่อง ที่ผู้เรียนต้องการทราบว่าจะอยู่ในกรอบประวัติท้องถิ่นต่อไปหรือไม่ เช่น การตั้งถิ่นฐาน ภูมินามวิทยา อาชีพในชุมชน การละเล่น ขนบธรรมเนียมประเพณี พิธีกรรม การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม บุคคลสำคัญและเครือญาติในชุมชน ความเป็นมาของชื่อถนน เป็นต้น

เริ่มแรก คือ ขั้นตอนกำหนดหัวเรื่อง โดยการตั้งประเด็นศึกษาที่ต้องการสืบค้น ต้องมาจาก ความสนใจของผู้เรียน ผู้เรียนต้องคิดและเลือกประเด็นศึกษาด้วยตนเองว่าต้องการศึกษา เรื่องอะไร มีความสำคัญอย่างไรต่อสังคมบ้าง ดังที่กล่าวแล้วข้างต้นขอยกตัวอย่างการกำหนด เนื้อหา เรื่อง การเดินทางของปลาหูหนึ่ง” ดังนี้

การเดินทางของปลาหูหนึ่ง

ตัวอย่างการกำหนดเนื้อหา เรื่อง การเดินทางของปลาหนึ่ง

เนื้อหา	ข้อมูล (คำถาม) เบื้องต้น	ข้อมูล (คำถาม) เชิงลึก
คนหาปลา	<ul style="list-style-type: none"> - หาปลาจากไหน - ใครเป็นผู้หา - ฤดูใดที่จับปลา - ใช้เวลานานไหม - ต้นทุนต่อเซ่งเท่าไร 	<ul style="list-style-type: none"> - ทำไมจึงไปหาไกล - ทำไมต้องใช้แรงงานชาวพม่า - วิธีจับปลาทำอย่างไร - จำแรงงานชาวต่างชาติอย่างไร - ต้นทุนในการหาปลาแต่ละครั้งต่างจากเดิมหรือไม่ อย่างไร
คนนั่งปลา	<ul style="list-style-type: none"> - วันหนึ่งนั่งมากหรือไม่ - นั่งครั้งละเท่าไร - มีผู้ประกอบการมากไหม - ทำมานานหรือยัง 	<ul style="list-style-type: none"> - มีวิธีนั่งปลาอย่างไร - ทำไมจึงทำวิธีนี้ - ๑๐ ปีที่แล้ว-ปัจจุบัน มีอะไรเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร
คนขายปลา	<ul style="list-style-type: none"> - นำไปขายที่ใด - ใครมาซื้อ - ราคาต้นทุน - กำไรมากไหม - ขายมานานหรือยัง 	<ul style="list-style-type: none"> - การทำการค้าขาย มีปัจจัยอะไรที่เกี่ยวข้องบ้าง - การขายแต่ก่อน-ปัจจุบันต่างกันไหม/อย่างไร
คนกินปลา	<ul style="list-style-type: none"> - ราคาแพงไหม - รสชาติเหมือนเดิมไหม - ซื้อบ่อยไหม 	<ul style="list-style-type: none"> - แต่ก่อน-ปัจจุบัน มีอะไรต่างกันบ้าง เพราะอะไร - รสชาติ ราคาเป็นอย่างไร - มีวิธีเลือกซื้ออย่างไร

จากนั้นขั้นตอนต่อไปต้องกำหนดขอบเขตให้นักเรียนร่วมกันพิจารณาว่า เนื้อเรื่องที่นักเรียนอยากรู้อยู่ในกรอบใดดังต่อไปนี้หรือไม่

จะเห็นได้ว่า คำถามที่จะหาคำตอบได้ มี ๒ ลักษณะ คือ คำถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้น (ใคร อะไร ที่ไหน เมื่อไร) และคำถามเชิงลึก (ทำไม เหตุใด ผลกระทบกับอะไรบ้าง)

ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากนักเรียนเตรียมวางแผนในเรื่องเครื่องมือ วิธีการ แหล่ง ตัวอย่างคำถาม ตามแผนภูมิวิธีดำเนินการเรียบร้อยแล้ว ครูควรตรวจสอบและเพิ่มเติมในเรื่องการเตรียมตัว

๑. เตรียมเครื่องมือ วางแผน
๒. เทคนิคการจัดการ นัดหมายกลุ่ม
๓. มารยาทการสัมภาษณ์
๔. ตรวจ/ทบทวนคำถาม และเสนอแนะงานของนักเรียนทุกกลุ่ม (สัมภาษณ์)

ผู้เกี่ยวข้อง โดยการบันทึกหรืออัดเทปเพื่อหาคำตอบข้อต่างๆ ที่นักเรียนอยากรู้ เป็นการตรวจสอบ ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าในเบื้องต้นและสัมภาษณ์ประเด็นปัญหาเชิงลึกที่อยากรู้ จนสามารถหาคำตอบได้ ครบทุกข้อคำถาม ถ้ายังค้นหาคำตอบไม่ครบในเรื่องใด ต้องลงพื้นที่ ไปสอบถามเพิ่ม

ขั้นตรวจสอบ

หลังจากการเก็บข้อมูลกลับมาแล้วสมาชิกกลุ่มต้องมาร่วมกันคัดเลือกข้อมูลที่ได้มา ด้วยการวิพากษ์ พิจารณาว่า เรื่องใดเป็นเรื่องจริง/ไม่จริง เรื่องใดควรตัดทิ้งไป เช่น

๑. เรื่องใดที่เก็บเอกสาร คำถาม หรือรูปภาพไว้ ถ้าไม่เกี่ยวข้องให้ตัดออก
๒. เรื่องจริงบางเรื่องที่พบอาจต้องข้ามไป โดยพิจารณาจากความปลอดภัยของ คณะผู้ทำโครงการงาน

ขั้นตีความ

สมาชิกร่วมกันพิจารณาข้อมูลที่ได้ตรวจสอบแล้ว นำมาอธิบายบอกเล่าเรื่องราว ที่ศึกษาทั้งหมด โดยการตอบสิ่งที่อยากรู้ทั้งหมดให้กระจ่างทุกกรณี คุณครูต้องช่วยเสริม หรือตรวจสอบทุกข้อคำถาม

ขั้นสังเคราะห์/เสนอข้อมูล

เมื่อสมาชิกสามารถตอบคำถาม (ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สืบค้น) ทั้ง ๓ ประเด็นได้ แสดงว่าการสืบค้นได้มาถึงขั้นตอนการสังเคราะห์ข้อมูลเพื่อเขียนรายงานโครงการงาน ๓ ข้อ ได้แก่

๑. รู้ข้อเท็จจริงเบื้องต้น (ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร)
๒. ตอบได้ว่าทำไมจึงเกิดเรื่องรายนั้นขึ้น ทำไมจึงเกิดการเปลี่ยนแปลง
๓. แสดงผลหรือผลกระทบของเหตุการณ์ที่มีต่อสังคมได้ว่าเป็นอย่างไร

การเขียนเค้าโครงของโครงการงานเป็นการแสดงแนวคิด แผนงาน และขั้นตอนการทำ

โครงการงาน โดยครูผู้สอนจะต้องบอกรายละเอียดของการเขียนหัวข้อต่างๆ ให้ผู้เรียนมีความเข้าใจ

ตรงกันในทุกประเด็น ซึ่งประเด็นที่มักจะเขียนผิด เขียนไม่สมบูรณ์ก็คือ หลักการและเหตุผล บทคัดย่อ และการสรุปผล

การเขียนเค้าโครงของโครงการ ควรประกอบด้วย

รูปแบบที่ ๑

เสนอตามหัวข้อโครงการ

๑. ปก/รองปก
๒. บทคัดย่อ
๓. แผนภูมิแสดงขอบข่าย
๔. จุดประสงค์
๕. หลักการและเหตุผล
๖. วิธีดำเนินการ
๗. ผลการศึกษา
๘. สรุป
๙. เอกสารอ้างอิง
๑๐. ภาคผนวก
 - รูปภาพ
 - ครูถอดบทเรียน

รูปแบบที่ ๒

เสนอในรูปสารคดี

๑. ปก/รองปก
๒. คำนำ
๓. สารบัญ
๔. แผนภูมิแสดงขอบข่าย
๕. เนื้อหา
 - บทนำ
 - เนื้อเรื่อง/รูปภาพ
 - สรุป
๖. เอกสารอ้างอิง
๗. ภาคผนวก
 - ครูถอดบทเรียน
 - นักเรียนถอดบทเรียน

อนึ่ง สิ่งที่คุณสอนและผู้เรียนไม่สามารถปล่อยให้ผ่านไป คือ การเผยแพร่ผลงานให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้รับทราบ ได้อ่านผลงานด้วย เช่น คนนั่งปลาหู คนขายปลาหู และคนกินปลาหู หรือจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อนำไปต่อยอดให้กว้าง คม ชัด ลึกยิ่งขึ้นไป

เมื่อท่านได้อ่านมาถึงตรงนี้ แสดงว่าท่านได้ศึกษาวิธีการเขียนโครงการทางประวัติศาสตร์มาครบทุกขั้นตอนแล้ว ท่านจะเห็นได้ว่าโครงการนั้นสามารถสร้างคนในสังคมในทุกมิติ ช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น มีความคิดที่เป็นระบบ ทำงานมีแบบแผน ขั้นตอนเป็นระบบ นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงนอกเหนือจากหลักสูตร ได้ฝึกฝนคุณธรรม และจริยธรรมในการดำเนินชีวิต มีเจตคติที่ดี เห็นคุณค่า และมีความผูกพันต่อชุมชน ท้องถิ่น และประเทศชาติ และที่สำคัญโครงการช่วยพัฒนากระบวนการคิดระดับสูงได้เป็นอย่างดี เห็นไหมครับ ง่ายนิดเดียวสำหรับการสอนโครงการวิชาประวัติศาสตร์

“ครู” มีความสำคัญที่สุดขององค์ประกอบการจัดการเรียนรู้ โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นภารกิจอันยิ่งใหญ่ นำภาคภูมิใจอย่างยิ่งที่ทำให้ได้ๆ รู้จักวิถีชีวิตตนเอง เกิดความรักมาตุภูมิ เข้าใจอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชุมชนตนเอง รักเอกลักษณ์ชาติ และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข

แม้ว่าจะมีคำกล่าวขานถึงบทบาทของ “ครู” ในการจัดการเรียนรู้อย่างหลากหลายว่า

“ถ่ายทอดความรู้มากกว่าการสร้างองค์ความรู้”

“เน้นการท่องเที่ยวมากกว่าการวิเคราะห์ วิจัย วิจารณ์ ตีความ สรุปผล”

“เป็นผู้ถ่ายทอดมากกว่าเป็นนักคุเทศก์ทางความรู้”

“ยึดวิชาเป็นตัวตั้งมากกว่ายึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง”

แต่ในฐานะที่เป็น “ครู” เป็นผู้มีบทบาทในการจัดการเรียนรู้ที่มีความสำคัญที่สุดคงจะปฏิเสธหรือยอมรับไม่ได้ คำกล่าวขานเหล่านี้ควรแก่การมองย้อนหลัง ทบทวนบทบาทของตนเองที่ผ่านมาว่า คำกล่าวขานดังกล่าวมีความเป็นจริงบ้างหรือไม่ การสอนที่ผ่านมาถือว่ามีคุณภาพ ถูกต้อง เหมาะสม สอดคล้องกับเจตนารมณ์พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ จุดหมายของหลักสูตรการศึกษาและความคาดหวังของสังคมที่ต้องการให้การจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับวิถีการดำรงชีวิต และการเปลี่ยนแปลงบนพื้นฐานของสถานการณ์ในยุคโลกาภิวัตน์ โลกไร้พรมแดนหรือไม่ ถึงเวลาหรือยัง และทำอย่างไร “ครู” จึงจะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญเต็มตามศักยภาพ เพราะผู้เรียนสำคัญที่สุดเป็นหัวใจสูงสุดของการจัดการเรียนรู้

ข้อเสนอแนะสำหรับครูประวัติศาสตร์กับการจัดการเรียนรู้ เพื่อความคงอยู่ของความเป็นชาติ คือ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อันเป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับสังคมของผู้คนในท้องถิ่นเดียวกัน ซึ่งมีจารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อ และคติทาง เศรษฐกิจและสังคมร่วมกัน เป็นการสร้างเจตคติ ค่านิยม สำนึกความเป็นท้องถิ่น เกิดความรัก ความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ซึ่งเป็นการนำไปสู่ความรักและความภูมิใจในความเป็นชาติ ทั้งยัง สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ที่กำหนดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษาไว้ด้วย

วิธีการ/กระบวนการที่จะใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญมีอย่าง หลากหลาย “ครู” ควรเลือกที่มีความเหมาะสม เพื่อให้ตรงตาม “ตัวชี้วัด” ที่กำหนดในหลักสูตร แต่กระบวนการสำหรับการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเน้นที่ให้ได้ๆ ได้ลงมือปฏิบัติจริง

สามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ การแก้ไขปัญหา กล้าเผชิญสถานการณ์ ได้มีส่วนร่วม และได้ร่วมมือพึ่งพาซึ่งกันและกัน อันเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกัน การจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ควรเลือกใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่เรียกว่า “วิธีการทางประวัติศาสตร์” (Historical method) ซึ่งเป็นวิธีการที่กำหนดไว้ในหลักสูตรและเหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนในยุคโลกาภิวัตน์ เพราะเด็กจะได้ฝึกฝนที่จะเรียนรู้ด้วยตนเอง เริ่มด้วยการรู้จักรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานที่มีอยู่ในท้องถิ่นที่หลากหลาย ได้ฝึกทักษะแยกแยะข้อเท็จจริงได้อย่างมีเหตุผล อันเป็นทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในโลกยุคข้อมูลข่าวสาร

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical method) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดการจัดการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical method) เป็น ๕ ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนวิธีการทางประวัติศาสตร์

ภาพประกอบ ขั้นตอนวิธีการทางประวัติศาสตร์

การจัดการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical method) สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา ควรคำนึง ดังนี้

๑. การกำหนดหัวข้อที่จะศึกษา ครูควรกำหนดหัวข้อ ให้ผู้เรียนเลือกศึกษาหัวข้อที่กำหนด ควรเป็นหัวข้อเล็กๆ เป็นเรื่องที่ใกล้ตัว เหมาะสมกับระดับความรู้ ความสามารถของผู้เรียน

๒. การรวบรวมข้อมูล ควรจะเป็นการศึกษาจากหลักฐานง่ายๆ ควรแนะนำถึงวิธีการสอบถาม การเล่าเรื่อง การระบุหลักฐาน แหล่งข้อมูล การแยกแยะประเภทหลักฐาน ครูควรแนะนำ เตรียมเอกสารและสื่อที่เกี่ยวข้องไว้ให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าตามความเหมาะสมกับระดับความรู้ ความสามารถของผู้เรียน

๓. การวิเคราะห์/ประเมินคุณค่า ควรให้ผู้เรียนได้รวบรวม เรียบเรียง หรือลำดับ เหตุการณ์เรื่องที่จะศึกษา ตามหลักฐานที่หลากหลาย จากหลักฐานง่ายๆ เหมาะสมกับระดับ ความรู้ ความสามารถของผู้เรียน ควรให้คำแนะนำ ชี้แนะ ในขณะที่นักเรียนศึกษา

๔. การตีความ/สังเคราะห์ ควรให้ผู้เรียนได้ตีความจากหลักฐานที่ศึกษาที่มีความขัดแย้งกัน ไม่สอดคล้องกัน ผู้เรียนตัดสินใจว่าจะเลือกสิ่งใด ด้วยเหตุผลอะไร ควรให้คำแนะนำ ชี้แนะ ในขณะที่นักเรียนศึกษา

๕. การนำเสนอผลงาน ควรคำนึงถึงความสามารถของผู้เรียน อาจเป็นการเล่าเรื่อง ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น การแสดงผังความคิด ภาพวาด เป็นต้น

การสืบค้นเรื่องราวในท้องถิ่นโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ (Historical method) สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ทุกขั้นตอนในครั้งเดียว ไม่ต้องสอนความหมาย ความสำคัญ ตามรูปแบบที่นำเสนอนี้สำหรับนักเรียน แต่สามารถที่จะจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ละขั้นตามลำดับ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม กับชั้นเรียน วัยของผู้เรียน ดังนี้

- ป.๑ : สอบถามและเล่าเรื่องประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัว
- ป.๒ : ใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัวลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- ป.๓ : ระบุหลักฐานและแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับโรงเรียนและชุมชน และลำดับ เหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น
- ป.๔ : แยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น
- ป.๕ : สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย รวบรวม ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ และแยกแยะความแตกต่างระหว่างความจริง กับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น
- ป.๖ : อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ (อย่างง่ายๆ) และ นำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราว ในอดีต

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กำหนดในระดับ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ เรื่อง เมืองฟ้าแดดสงยาง ดังนี้

๑. กระตุ้นให้นักเรียนสนใจ เข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐาน เรื่อง เมืองฟ้าแดดสงยาง ดังนี้

๑.๑ แนะนำเกี่ยวกับเรื่อง เมืองฟ้าแดดสงยาง โดยเลือกใช้สื่อ VCD หรือ ภาพเกี่ยวข้องกับเมืองฟ้าแดดสงยาง

๑.๒ แนะนำหนังสือที่กล่าวถึง เรื่อง เมืองฟ้าแดดสงยาง เช่น หนังสือ พระราชวงศ์จักรีกับ ๒๐๐ ปี กาฬสินธุ์ หนังสือตำนานนางฟ้าหายาด หนังสืออ่านเพิ่มเติม จังหวัดกาฬสินธุ์ของเรา หนังสือวัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์ และภูมิปัญญา จังหวัดกาฬสินธุ์

๒. แบ่งนักเรียนออกเป็นกลุ่มๆ ละ ๕-๖ คน ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มเลือกเรื่อง ที่กลุ่มตนเองสนใจ ตามที่ครูกำหนดให้เป็นเรื่องย่อยเล็กๆ เช่น ใบเสมา พระธาตุยาคุ พระพิมพ์ เมืองฟ้าแดดสงยาง ลักษณะเมืองฟ้าแดดสงยาง บุญประเพณี

๓. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มกำหนดประเด็นที่จะศึกษา หากจะศึกษาเกี่ยวกับพระธาตุยาคุ กำหนดหัวข้อ เช่น รูปทรง ขนาด ลักษณะ ความเป็นมา ความสำคัญ เพื่อเป็นแนวทางการศึกษา

๔. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลจากหลักฐาน เพื่อเรียบเรียงเป็นเรื่องราว ตามหัวข้อที่กำหนด

๕. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันตีความและสังเคราะห์เพื่อค้นหาข้อเท็จจริง เมื่อพบว่ามี ข้อมูล หลักฐานมีความขัดแย้งกัน ไม่สอดคล้องกัน ให้ผู้เรียนตัดสินใจว่าจะเลือกสิ่งใด ด้วยเหตุผล อะไร

๖. ให้ผู้เรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันสรุปความรู้ที่ค้นพบ นำเสนอผลงานตามความสามารถ ของผู้เรียน และความเหมาะสมของเนื้อหา เช่น นำเสนอปากเปล่า เล่าเรื่อง ภาพวาด ผังความคิด คุณค่าของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นการให้ผู้เรียน ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เกิดความสนใจ อยากรู้ อยากเรียน ส่งผลให้ได้รับการพัฒนาทักษะ ด้านการวางแผนการทำงาน การกำหนดประเด็น การตัดสินใจ การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความ ประเมินค่า การแสดงความคิดเห็น การทำงานกลุ่ม การแสดงออก การนำเสนอ และทักษะการคิดได้เป็นอย่างดี ผู้เรียนได้ประสบการณ์ตรง ได้รับการพัฒนาบุคลิกภาพผ่าน การทำงานอย่างเป็นระบบ ได้ฝึกฝนคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินชีวิต มีเจตคติที่ดีต่อ การเรียนรู้เรื่องราวต่างๆ เข้าใจสังคมท้องถิ่นเพิ่มขึ้น มีความผูกพันกับชุมชน ท้องถิ่น เกิดความรัก และภูมิใจในท้องถิ่นและประเทศชาติ และมีทักษะชีวิต รู้เท่าทันโลกในยุคโลกาภิวัตน์ จะเห็นว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการจัดการเรียนรู้ง่ายๆ แต่ผลที่เกิดกับผู้เรียนอย่างหลากหลาย ย่อมจะส่งผลต่อการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ได้อย่างมีคุณค่า ผู้เรียนจะได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณค่า ผู้ที่มีความสำคัญที่สุดคือ “ครู”

พระธาตุยาคุ เมืองฟ้าแดดสงยาง
อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์

รายการอ้างอิง

- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. ๒๕๕๑. **ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม.** โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย : กรุงเทพมหานคร.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. ๒๕๕๑. **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑.** โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย : กรุงเทพมหานคร.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรักษ์. ๒๕๕๓. **สอนประวัติศาสตร์ให้เด็กมีความสุข สนุกคิด.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. สหมิตรพรินติ้งแอนด์พลับลิชชิง : นนทบุรี.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์ และอาคม พัตถิยะ. **หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในประเทศไทย ตรงตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. ๒๕๒๔.** บรรณกิจ : กรุงเทพมหานคร.
- วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก. ๒๕๕๓. **แนวทางการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑.** โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย : กรุงเทพมหานคร.
- วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก. ๒๕๕๓. **แนวปฏิบัติการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑.** โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย : กรุงเทพมหานคร.
- วิชาการ, กรม. ๒๕๕๒. **คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ : ประวัติศาสตร์ไทย จะเรียนจะสอนกันอย่างไร.** โรงพิมพ์การศาสนา : กรุงเทพมหานคร.
- วินัย พงศ์ศรีเพียร. ๒๕๕๒. **วันวาร กาลเวลา แลนานาศักราช.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. ศักติโสภาการพิมพ์ : กรุงเทพมหานคร.

ภาคผนวก

๑. เอกสารเกี่ยวกับนโยบายการสอนวิชาประวัติศาสตร์
๒. ตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑
๓. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/สาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม : สาระประวัติศาสตร์
๔. โครงสร้างเวลาเรียนประวัติศาสตร์
๕. ตัวอย่างคำอธิบายรายวิชา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑
๖. บรรณานิต์ค้นเอกสารสำคัญสำหรับครูผู้สอนประวัติศาสตร์

เอกสารเกี่ยวกับนโยบายการสอนวิชาประวัติศาสตร์

ที่ ศธ ๐๔๐๑๐/ว ๘๑๐

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ กทม. ๑๐๓๐๐

๑๔ พฤษภาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ชี้แจงแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต/ผู้อำนวยการสถานศึกษา

อ้างถึง หนังสือ สพฐ. ที่ ศธ ๐๔๐๑๐/ว ๓๐ ลงวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๕๒ เรื่อง การดำเนินการตามโครงการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การเรียนรู้ประวัติศาสตร์

ตามหนังสือที่อ้างถึง ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์เป็นวิชาเฉพาะอย่างน้อยสัปดาห์ละ ๑ ชั่วโมง จึงมีข้อคำถามเกี่ยวกับเรื่องนี้ตลอดเวลา เพื่อให้มีความชัดเจนในการปฏิบัติ สพฐ. ขอเรียนชี้แจงรายละเอียด ดังนี้

๑. ปรับโครงสร้างเวลาเรียนหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ดังนี้

ระดับประถมศึกษา (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑-๖) เพิ่มเวลาเรียนสาระพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จาก ๘๐ ชั่วโมงต่อปี เป็น ๑๒๐ ชั่วโมงต่อปี โดยกำหนดให้เรียนสาระประวัติศาสตร์ ๔๐ ชั่วโมงต่อปี และเรียนสาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระเศรษฐศาสตร์และสาระภูมิศาสตร์ ๘๐ ชั่วโมงต่อปี ปรับเวลาเรียนรวม (พื้นฐาน) จาก ๘๐๐ ชั่วโมงต่อปี เป็น ๘๔๐ ชั่วโมงต่อปี และปรับเวลาเรียนรายวิชา/กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้นจาก ๘๐ ชั่วโมงต่อปี เป็นปีละไม่เกิน ๔๐ ชั่วโมงต่อปี

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑-๓) เพิ่มเวลาเรียนสาระพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จาก ๑๒๐ ชั่วโมงต่อปี (๓ หน่วยกิต) เป็น ๑๖๐ ชั่วโมงต่อปี (๔ หน่วยกิต) โดยกำหนดให้เรียนสาระประวัติศาสตร์ ๔๐ ชั่วโมงต่อปี (๑ หน่วยกิต) และเรียนสาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระเศรษฐศาสตร์และสาระภูมิศาสตร์ ๑๒๐ ชั่วโมงต่อปี (๓ หน่วยกิต) ปรับเวลาเรียนรวม (พื้นฐาน) จาก ๘๔๐ ชั่วโมงต่อปี (๒๑ หน่วยกิต) เป็น ๘๘๐ ชั่วโมงต่อปี (๒๒ หน่วยกิต) และปรับรายวิชา/กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้นจาก ๒๔๐ ชั่วโมงต่อปี เป็นปีละไม่เกิน ๒๐๐ ชั่วโมงต่อปี

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖) เพิ่มเวลาเรียนสาระพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จาก ๒๔๐ ชั่วโมง ตลอด ๓ ปี (๖ หน่วยกิต) เป็น ๓๒๐ ชั่วโมง ตลอด ๓ ปี (๘ หน่วยกิต) โดยกำหนดให้เรียนสาระประวัติศาสตร์ ๘๐ ชั่วโมง ตลอด ๓ ปี (๒ หน่วยกิต) และเรียนสาระศาสนา ศิลปกรรม จริยธรรม สาระหน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิตในสังคม สาระเศรษฐศาสตร์และสาระภูมิศาสตร์ ๒๔๐ ชั่วโมง ตลอด ๓ ปี (๖ หน่วยกิต) ปรับเวลาเรียนรวม (พื้นฐาน) จาก ๑,๕๖๐ ชั่วโมง ตลอด ๓ ปี (๓๙ หน่วยกิต) เป็น ๑,๖๔๐ ชั่วโมง ตลอด ๓ ปี (๔๑ หน่วยกิต) และปรับรายวิชา/กิจกรรมที่สถานศึกษาจัดเพิ่มเติมตามความพร้อมและจุดเน้นจากไม่น้อยกว่า ๑,๖๘๐ ชั่วโมง ตลอด ๓ ปี เป็นไม่น้อยกว่า ๑,๖๐๐ ชั่วโมง ตลอด ๓ ปี

๒. ปรับเกณฑ์การจบการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนี้

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ปรับเกณฑ์การจบการศึกษา รายวิชาพื้นฐาน จากเดิม ๖๓ หน่วยกิต เป็น ๖๖ หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมจากเดิมไม่น้อยกว่า ๑๔ หน่วยกิต เป็นไม่น้อยกว่า ๑๑ หน่วยกิต

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ปรับเกณฑ์การจบการศึกษา รายวิชาพื้นฐานจากเดิม ๓๙ หน่วยกิต เป็น ๔๑ หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมจากเดิมไม่น้อยกว่า ๓๘ หน่วยกิต เป็นไม่น้อยกว่า ๓๖ หน่วยกิต

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติดังกล่าว ทั้งนี้ สพฐ. กำลังดำเนินการจัดทำคำสั่ง สพฐ. เรื่อง การปรับปรุงโครงสร้างเวลาเรียน และเกณฑ์การจบการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ขอแสดงความนับถือ

(คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

กลุ่มพัฒนาหลักสูตร

โทร. ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๗๖, ๕๗๗๘

โทรสาร ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๗๒

คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่ ๖๘๓/๒๕๕๒

เรื่อง การปรับปรุงโครงสร้างเวลาเรียนและเกณฑ์การจบการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

อนุสนธิคำสั่งกระทรวงศึกษาธิการ ที่ สพฐ. ๒๙๓/๒๕๕๑ เรื่อง ให้ใช้หลักสูตรแกนกลาง
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ลงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๕๑

กระทรวงศึกษาธิการเห็นสมควรปรับปรุงโครงสร้างเวลาเรียนและเกณฑ์การจบการศึกษา
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของ
กระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการเน้นการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ จึงให้มีการปรับปรุงโครงสร้าง
เวลาเรียน และเกณฑ์การจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
ที่แนบ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

(คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

โครงสร้างเวลาเรียน (แนบท้ายคำสั่ง สพฐ. ที่ ๖๘๓/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๒)
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ กำหนดกรอบโครงสร้างเวลาเรียน ดังนี้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ กิจกรรม	เวลาเรียน									
	ระดับประถมศึกษา						ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น			ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย
	ป.๑	ป.๒	ป.๓	ป.๔	ป.๕	ป.๖	ม.๑	ม.๒	ม.๓	ม.๔-๖
● กลุ่มสาระการเรียนรู้										
ภาษาไทย	๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐	๑๖๐	๑๖๐	๑๖๐	๑๒๐ (๓ นก.)	๑๒๐ (๓ นก.)	๑๒๐ (๓ นก.)	๒๔๐ (๖ นก.)
คณิตศาสตร์	๒๐๐	๒๐๐	๒๐๐	๑๖๐	๑๖๐	๑๖๐	๑๒๐ (๓ นก.)	๑๒๐ (๓ นก.)	๑๒๐ (๓ นก.)	๒๔๐ (๖ นก.)
วิทยาศาสตร์	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๑๒๐ (๓ นก.)	๑๒๐ (๓ นก.)	๑๒๐ (๓ นก.)	๒๔๐ (๖ นก.)
สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๖๐ (๔ นก.)	๑๖๐ (๔ นก.)	๑๖๐ (๔ นก.)	๓๒๐ (๘ นก.)
○ ประวัติศาสตร์	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐	๔๐ (๑ นก.)	๔๐ (๑ นก.)	๔๐ (๑ นก.)	๘๐ (๒ นก.)
○ ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๑๒๐ (๓ นก.)	๑๒๐ (๓ นก.)	๑๒๐ (๓ นก.)	๒๔๐ (๖ นก.)
○ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำเนินชีวิตในสังคม										
○ เศรษฐศาสตร์										
○ ภูมิศาสตร์										
สุขศึกษาและพลศึกษา	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐ (๒ นก.)	๘๐ (๒ นก.)	๘๐ (๒ นก.)	๑๒๐ (๓ นก.)
ศิลปะ	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐ (๒ นก.)	๘๐ (๒ นก.)	๘๐ (๒ นก.)	๑๒๐ (๓ นก.)
การงานอาชีพและเทคโนโลยี	๔๐	๔๐	๔๐	๘๐	๘๐	๘๐	๘๐ (๒ นก.)	๘๐ (๒ นก.)	๘๐ (๒ นก.)	๑๒๐ (๓ นก.)
ภาษาต่างประเทศ	๔๐	๔๐	๔๐	๘๐	๘๐	๘๐	๑๒๐ (๓ นก.)	๑๒๐ (๓ นก.)	๑๒๐ (๓ นก.)	๒๔๐ (๖ นก.)
รวมเวลาเรียน (พื้นฐาน)	๘๔๐	๘๔๐	๘๔๐	๘๔๐	๘๔๐	๘๔๐	๘๘๐ (๒๒ นก.)	๘๘๐ (๒๒ นก.)	๘๘๐ (๒๒ นก.)	๑,๖๔๐ (๔๑ นก.)
● กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๑๒๐	๓๖๐
● รายวิชา/กิจกรรมที่ สถานศึกษาจัดเพิ่มเติม ตามความพร้อมและจุดเน้น	ปีละไม่เกิน ๔๐ ชั่วโมง						ปีละไม่เกิน ๒๐๐ ชั่วโมง			ไม่น้อยกว่า ๑,๖๐๐ ชั่วโมง
รวมเวลาเรียนทั้งหมด	ไม่เกิน ๑,๐๐๐ ชั่วโมง/ปี						ไม่เกิน ๑,๒๐๐ ชั่วโมง/ปี			รวม ๓ ปี ไม่น้อยกว่า ๓,๖๐๐ ชั่วโมง

เกณฑ์การจบการศึกษา (แบบทำยคำสั่ง สพฐ. ที่ ๖๘๓/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๒)

เกณฑ์การจบการศึกษา ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

๑. เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

(๑) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติมไม่เกิน ๘๑ หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน ๖๖ หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามสถานศึกษากำหนด

(๒) ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า ๗๗ หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน ๖๖ หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า ๑๑ หน่วยกิต

(๓) ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ในระดับผ่าน เกณฑ์การประเมินตามสถานศึกษากำหนด

(๔) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามสถานศึกษากำหนด

(๕) ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามสถานศึกษากำหนด

๒. เกณฑ์การจบระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

(๑) ผู้เรียนเรียนรายวิชาพื้นฐานและเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า ๘๑ หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน ๔๑ หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติมตามสถานศึกษากำหนด

(๒) ผู้เรียนต้องได้หน่วยกิตตลอดหลักสูตร ไม่น้อยกว่า ๗๗ หน่วยกิต โดยเป็นรายวิชาพื้นฐาน ๔๑ หน่วยกิต และรายวิชาเพิ่มเติม ไม่น้อยกว่า ๓๖ หน่วย

(๓) ผู้เรียนมีผลการประเมิน การอ่าน คติวิเคราะห์ และเขียน ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามสถานศึกษากำหนด

(๔) ผู้เรียนมีผลการประเมินคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ในระดับผ่านเกณฑ์การประเมินตามสถานศึกษากำหนด

(๕) ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนและมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินตามสถานศึกษากำหนด

ด่วนที่สุด

ที่ ศธ ๐๔๐๑๐/ว ๙๔๐

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ กทม. ๑๐๓๐๐

๒๙ พฤษภาคม ๒๕๕๒

เรื่อง ชี้แจงแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ สำหรับสถานศึกษา
ที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

เรียน ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาทุกเขต

อ้างอิง หนังสือ สพฐ. ที่ ศธ ๐๔๐๑๐/ว ๘๑๐ ลงวันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๕๒

ตามหนังสือที่อ้างถึงสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ได้ออกแนวปฏิบัติเพื่อให้
สอดคล้องกับนโยบายการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ของกระทรวงศึกษาธิการ ที่กำหนดให้สถานศึกษา
จัดให้ผู้เรียนทุกคน ได้เรียนวิชาประวัติศาสตร์เป็นรายวิชาพื้นฐานสัปดาห์ละ ๑ ชั่วโมง ตามหลักสูตร
แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ แล้วนั้น เนื่องจากในปีการศึกษา ๒๕๕๒-๒๕๕๔
ยังมีสถานศึกษาที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ดังนั้นเพื่อให้สถานศึกษาดังกล่าว
มีแนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับนโยบายในการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ สพฐ. ขอเรียนชี้แจง
แนวปฏิบัติสำหรับสถานศึกษาที่ใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ ดังนี้

๑. ช่วงชั้นที่ ๑-๓ (ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑ ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓) ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอน
สาระประวัติศาสตร์เป็นรายวิชาพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นการเฉพาะ
สัปดาห์ละ ๑ ชั่วโมง

๒. ช่วงชั้นที่ ๔ (ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖) ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์ ดังนี้
- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์
เป็นรายวิชาพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สัปดาห์ละ ๑ ชั่วโมง
จำนวน ๒ หน่วยกิต ภายใน ๓ ปี

- ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕-๖ ให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนสาระประวัติศาสตร์เป็น
รายวิชาพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สัปดาห์ละ ๑ ชั่วโมง ทุกภาคเรียน

ในกรณีที่สถานศึกษาจัดให้เรียนสาระประวัติศาสตร์ครบทุกมาตรฐานการเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้
ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๕ แล้ว อาจไม่ต้อง
จัดให้เรียนรายวิชาประวัติศาสตร์ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ อีกก็ได้

จึงเรียนมาเพื่อทราบและแจ้งสถานศึกษาในสังกัดทราบและถือปฏิบัติ

ขอแสดงความนับถือ

(นายวินัย รอดจ่าย)

รองเลขาธิการ รักษาการแทน
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

กลุ่มพัฒนาหลักสูตร

โทร. ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๗๖, ๕๗๗๘ โทรสาร ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๗๒

เพื่อนคิด มิตรคู่
แนวทางการจัดการเรียนรู้อัตนวิสัยทัศน์

๑๕๕

ตัวชี้วัดสาระประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

ตัวชี้วัดระบุสิ่งที่ผู้เรียนพึงรู้และปฏิบัติได้ รวมทั้งคุณลักษณะของผู้เรียนในแต่ละระดับชั้น ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการเรียนรู้ มีความเฉพาะเจาะจงและมีความเป็นรูปธรรมนำไปใช้ในการกำหนดเนื้อหา จัดทำหน่วยการเรียนรู้ จัดการเรียนการสอน และเป็นเกณฑ์สำคัญสำหรับการวัดประเมินผลเพื่อตรวจสอบคุณภาพผู้เรียน ในส่วนของตัวชี้วัดของสาระประวัติศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ได้กำหนดไว้ ดังนี้

ระดับประถมศึกษา

ชั้น	มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	รวมตัวชี้วัด	รวมทั้งชั้น
ป.๑	ส ๔.๑	ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓	๓	๘
	ส ๔.๒	ป.๑/๑, ป.๑/๒	๒	
	ส ๔.๓	ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓	๓	
ป.๒	ส ๔.๑	ป.๒/๑, ป.๒/๒, ป.๒/๓	๒	๖
	ส ๔.๒	ป.๒/๑, ป.๒/๒	๒	
	ส ๔.๓	ป.๒/๑, ป.๒/๒	๒	
ป.๓	ส ๔.๑	ป.๓/๑, ป.๓/๒	๒	๘
	ส ๔.๒	ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓	๓	
	ส ๔.๓	ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓	๓	
ป.๔	ส ๔.๑	ป.๔/๑, ป.๔/๒, ป.๔/๓	๓	๘
	ส ๔.๒	ป.๔/๑, ป.๔/๒	๒	
	ส ๔.๓	ป.๔/๑, ป.๔/๒, ป.๔/๓	๓	
ป.๕	ส ๔.๑	ป.๕/๑, ป.๕/๒, ป.๕/๓	๓	๙
	ส ๔.๒	ป.๕/๑, ป.๕/๒	๒	
	ส ๔.๓	ป.๕/๑, ป.๕/๒, ป.๕/๓, ป.๕/๔	๔	
ป.๖	ส ๔.๑	ป.๖/๑, ป.๖/๒	๒	๘
	ส ๔.๒	ป.๖/๑, ป.๖/๒	๒	
	ส ๔.๓	ป.๖/๑, ป.๖/๒, ป.๖/๓, ป.๖/๔	๔	
รวม				๔๗

ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ชั้น	มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	รวมตัวชี้วัด	รวมทั้งชั้น
ม.๑	ส ๔.๑	ม.๑/๑, ม.๑/๒, ม.๑/๓	๓	๘
	ส ๔.๒	ม.๑/๑, ม.๑/๒	๒	
	ส ๔.๓	ม.๑/๑, ม.๑/๒, ม.๑/๓	๓	
ม.๒	ส ๔.๑	ม.๒/๑, ม.๒/๒, ม.๒/๓	๓	๘
	ส ๔.๒	ม.๒/๑, ม.๒/๒	๒	
	ส ๔.๓	ม.๒/๑, ม.๒/๒, ม.๒/๓	๓	
ม.๓	ส ๔.๑	ม.๓/๑, ม.๓/๒	๒	๘
	ส ๔.๒	ม.๓/๑, ม.๓/๒	๒	
	ส ๔.๓	ม.๓/๑, ม.๓/๒, ม.๓/๓, ม.๓/๔	๔	
รวม				๒๔

ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

ชั้น	มาตรฐานการเรียนรู้	ตัวชี้วัด	รวมตัวชี้วัด	รวมทั้งชั้น
ม.๔-๖	ส ๔.๑	ม.๔-๖/๑, ม.๔-๖/๒	๒	๑๑
	ส ๔.๒	ม.๔-๖/๑, ม.๔-๖/๒, ม.๔-๖/๓, ม.๔-๖/๔	๔	
	ส ๔.๓	ม.๔-๖/๑, ม.๔-๖/๒, ม.๔-๖/๓, ม.๔-๖/๔, ม.๔-๖/๕	๕	

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการเรียนรู้/ตัวชี้วัด/สาระการเรียนรู้
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม : สาระประวัติศาสตร์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์
สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็น
ระบบ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. บอกวัน เดือน ปี และการนับ ช่วงเวลาตามปฏิทินที่ใช้ ในชีวิตประจำวัน	เวลามีความสำคัญต่อการบันทึก ทางประวัติศาสตร์	ใช้ปฏิทินแสดงวัน เดือน ปี กับเหตุการณ์สำคัญในชีวิต
๒. เรียงลำดับเหตุการณ์ ในชีวิตประจำวัน ตามวัน เวลาที่เกิดขึ้น	เหตุการณ์ที่มีความสำคัญควรจดจำ ตามวัน เวลาที่เกิดขึ้น	๑. ใช้คำที่แสดงช่วงเวลา วันนี้ เดี๋ยวนี้ ปีนี้ ตอนเช้า ตอนกลางวัน ตอนเย็น บอกเล่าเหตุการณ์ ในชีวิต ๒. ใช้วัน เดือน ปี เรียงลำดับ เหตุการณ์ในชีวิต
๓. บอกประวัติความเป็นมา ของตนเองและครอบครัว โดยสอบถามผู้เกี่ยวข้อง	การสืบค้นข้อมูลมีความสำคัญต่อ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์	๑. ตั้งประเด็นคำถามตัวบุคคล หลักฐานที่เกี่ยวข้อง ออกแบบ เก็บข้อมูล ๒. สืบค้นข้อมูลทางประวัติความเป็นมา ของตนเองและครอบครัว

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษย์ชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์
และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ
และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. บอกความเปลี่ยนแปลงของ สภาพแวดล้อมสิ่งของ เครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของตนเอง กับสมัยของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย	ความเปลี่ยนแปลงของ สภาพแวดล้อมและการดำเนินชีวิต สมัยของตนเองกับสมัยของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย	๑. บอกสิ่งที่เปลี่ยนแปลงจาก สมัยของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย กับสมัยของปัจจุบัน ๒. บอกสาเหตุที่ทำให้เกิด การเปลี่ยนแปลง ๓. บอกผลของการเปลี่ยนแปลง ที่มีต่อการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๒. บอกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตที่มีผลกระทบต่อตนเองในปัจจุบัน	เหตุการณ์ในอดีตส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของตนเองในปัจจุบัน	๑. บอกเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในครอบครัว เช่น การย้ายบ้าน ย้ายโรงเรียน การสูญเสียบุคคลในครอบครัว ๒. บอกผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ในอดีตของในครอบครัว

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. อธิบายความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทยและปฏิบัติตนได้ถูกต้อง	รักและภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย	๑. บอกความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย ๒. ปฏิบัติตนได้ถูกต้องต่อสัญลักษณ์สำคัญของชาติไทย
๒. บอกสถานที่สำคัญ ซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน	รัก ภาคภูมิใจ และหวงแหนวัฒนธรรมในชุมชน	๑. บอกลักษณะแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน ๒. เชื่อมโยงจากสิ่งของจากแหล่งวัฒนธรรมสู่การดำเนินชีวิตของคนในชุมชน
๓. ระบุสิ่งที่ตนรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น	รักและภาคภูมิใจในความเป็นท้องถิ่น	เลือกและแสดงวิธีการอนุรักษ์สิ่งที่ผู้เรียนรักและประทับใจในชุมชน

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. ใช้คำระบุเวลาที่แสดงเหตุการณ์ในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต	ช่วงเวลาของอดีต ปัจจุบัน และอนาคตมีผลต่อการดำเนินชีวิต	๑. บอกเวลาที่เป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ๒. ระบุวันสำคัญที่ปรากฏในปฏิทินที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในอดีตและปัจจุบัน
๒. ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวหรือในชีวิตของตนเอง โดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง	หลักฐานที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญต่อการเรียนรู้เหตุการณ์ในอดีต	๑. ระบุหลักฐานและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัวในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต ที่ทำให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงชีวิตในแต่ละช่วงเวลา ๒. ระดมความคิด สร้าง และนำเสนอ time line ในการลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเอง และครอบครัวในแต่ละช่วงเวลา

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. สืบค้นถึงการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชน ของตนจากอดีตถึงปัจจุบัน	ชุมชนเปลี่ยนไปวิถีชีวิตเปลี่ยนตาม	๑. สืบค้นการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตประจำวันของคนในชุมชนของตนจากอดีตถึงปัจจุบัน ๒. ระบุสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนในชุมชน
๒. อธิบายผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน	ชุมชนเปลี่ยนไปวิถีชีวิตเปลี่ยนตาม	วิเคราะห์ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก
ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. ระบุบุคคลที่ทำประโยชน์ต่อ ท้องถิ่นหรือประเทศชาติ	คนดีของท้องถิ่นเป็นบุคคลที่ทำ ประโยชน์ต่อแผ่นดินประเทศชาติ สมควรได้รับการยกย่อง	๑. บอกลักษณะของบุคคลที่ทำ ประโยชน์ต่อท้องถิ่น ๒. อธิบายคุณประโยชน์และ ผลงานของบุคคลในท้องถิ่น
๒. ยกตัวอย่างวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทยที่ภาคภูมิใจ และควรอนุรักษ์ไว้	วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย เป็นสิ่งที่ ทรงคุณค่าควรแก่ความภาคภูมิใจ และควรอนุรักษ์ไว้	๑. บอกลักษณะของวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย ที่ควรอนุรักษ์ ๒. เลือกวิธีการดูแล รักษา วัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์
สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็น
ระบบ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. เปรียบศักราชที่สำคัญตามปฏิทิน ที่ใช้ในชีวิตประจำวัน	ชีวิตประจำวันสัมพันธ์กับศักราช	๑. ระบุความหมายและที่มาของ ศักราชที่ปรากฏในปฏิทิน ๒. ใช้ศักราชในการบันทึกเหตุการณ์ สำคัญที่เกี่ยวข้องกับตนเองและ ครอบครัว
๒. แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญ ของโรงเรียนและชุมชนโดยระบุ หลักฐานและแหล่งข้อมูล ที่เกี่ยวข้อง	วิธีการ หลักฐาน แหล่งข้อมูล มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ ประวัติศาสตร์	๑. สืบค้นข้อมูลโดยการตั้งประเด็น ตัวบุคคล หลักฐานที่เกี่ยวข้อง วิธีการเก็บข้อมูล เช่น รูปภาพ แผนผัง โรงเรียน แผนที่ ชุมชน ห้องสมุด โรงเรียน แหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์ ในท้องถิ่นได้ ๒. แสดงลำดับเหตุการณ์สำคัญ ของโรงเรียนและชุมชนโดยระบุ หลักฐานแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานและพัฒนาการของชุมชน	พัฒนาการของชุมชนขึ้นอยู่กับปัจจัยการตั้งถิ่นฐาน	๑. อธิบายสภาพทางภูมิศาสตร์ทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญต่อการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ๒. ระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานของชุมชนและพัฒนาการของชุมชน
๒. สรุปลักษณะที่สำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชน	วัฒนธรรมคือเอกลักษณ์ของชุมชน	บอกลักษณะของขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมของชุมชนที่เกิดจากปัจจัยทางภูมิศาสตร์และปัจจัยทางสังคม
๓. เปรียบเทียบความเหมือนความต่างทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเองกับชุมชนอื่นๆ	วัฒนธรรมคือเอกลักษณ์ของชุมชน	ระบุความเหมือนความต่างทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเองกับชุมชนใกล้เคียงได้ เช่น อาหาร ภาษา การแต่งกาย

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. ระบุพระนามและพระราชกรณียกิจโดยสังเขปของพระมหากษัตริย์ไทยที่เป็นผู้สถาปนาอาณาจักรไทย	การเรียนรู้พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ไทยกับการสร้างชาติไทยในอดีตก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของความเป็นชาติไทย	๑. ระบุพระนามพระมหากษัตริย์ที่สถาปนาอาณาจักรสุโขทัย อโยธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ๒. อธิบายพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ที่สถาปนาอาณาจักรสุโขทัย อโยธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์โดยสังเขป
๒. อธิบายพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบันโดยสังเขป	พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์ในรัชกาลปัจจุบันก่อให้เกิดคุณประโยชน์ต่อคนในชาติ การแสดงออกถึงความรัก ความกตัญญูต่อพระองค์ท่าน เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องถือปฏิบัติ	๑. เล่าพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ๒. ยกตัวอย่างพระราชกรณียกิจที่สำคัญที่เด็กภาคภูมิใจ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๓. เล่าวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ	วีรกรรมการป้องกันชาติของวีระบุรุษ	ระบุวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ เช่น ท้าวเทพสตรี ท้าวศรีสุนทร ชาวบ้านบางระจัน พระยาพิชัยดาบหัก พระนเรศวรมหาราช และพระเจ้าตากสินมหาราช

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. นับช่วง เวลา เป็นทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษ	ช่วงเวลามีความสำคัญต่อการบันทึกทางประวัติศาสตร์	๑. บอกความหมายและนับช่วงเวลาเป็นทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษได้ ๒. ใช้ทศวรรษ ศตวรรษ และสหัสวรรษที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์
๒. อธิบายยุคสมัยในการศึกษาประวัติของมนุษยชาติโดยสังเขป	ช่วงเวลามีความสำคัญต่อการบันทึกทางประวัติศาสตร์	๑. บอกเกณฑ์การแบ่งยุคสมัยในทางประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติได้ ๒. บอกเกณฑ์การแบ่งช่วงสมัยในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย
๓. แยกแยะประเภทหลักฐานที่ใช้ในการศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่น	หลักฐานเป็นตัวบ่งชี้เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	๑. ระบุประเภทของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ๒. วิเคราะห์ได้ว่าหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง มีความสำคัญอย่างไรในการศึกษาข้อมูลทางประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. อธิบายการตั้งหลักแหล่ง และพัฒนาการของมนุษย์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์และ ยุคประวัติศาสตร์โดยสังเขป	หลักฐานเป็นข้อมูลบ่งบอก พัฒนาการของมนุษยชาติ	ระบุปัจจัยและลักษณะการตั้ง หลักแหล่งและพัฒนาการของมนุษย์ ยุคก่อนประวัติศาสตร์และ ยุคประวัติศาสตร์ได้
๒. ยกตัวอย่างหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่ แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติ	หลักฐานเป็นข้อมูลบ่งบอก พัฒนาการของมนุษยชาติ	ยกตัวอย่างหลักฐานทาง ประวัติศาสตร์ที่พบในท้องถิ่นที่ แสดงพัฒนาการของมนุษยชาติ

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักร สุโขทัยโดยสังเขป	อาณาจักรสุโขทัย	๑. เล่าประวัติความเป็นมาของ ชาติไทยในสมัยสุโขทัยได้ ๒. วิเคราะห์การพัฒนาการ ทางการเมืองการปกครอง และเศรษฐกิจในสมัยสุโขทัย
๒. บอกประวัติและผลงานของ บุคคลสำคัญสมัยสุโขทัย	อาณาจักรสุโขทัย	๑. ระบุชื่อบุคคลสำคัญ ในสมัยสุโขทัย ๒. อธิบายเกี่ยวกับประวัติ และวิเคราะห์ผลงานที่เป็น คุณประโยชน์ต่อสังคม
๓. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ สมัยสุโขทัยที่น่าภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์	อาณาจักรสุโขทัย	๑. ระบุภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัย ๒. วิเคราะห์คุณค่าของภูมิปัญญา ในสมัยสุโขทัย

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น โดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย	วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการเรียนรู้อารยธรรม วิถีชีวิตของคนในอดีตโดยอาศัยการศึกษาหลักฐาน วิธีการ และแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์	๑. ตั้งประเด็น เลือกตัวบุคคล หลักฐาน แหล่งข้อมูล ที่หลากหลายในท้องถิ่น ๒. สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่น โดยใช้หลักฐานที่หลากหลาย
๒. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์อย่างมีเหตุผล	วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการเรียนรู้อารยธรรม วิถีชีวิตของคนในอดีตโดยอาศัยการศึกษาหลักฐาน วิธีการ และแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์	๑. รู้จักแหล่งข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น ๒. รวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่างๆ เพื่อตอบคำถามทางประวัติศาสตร์ได้
๓. อธิบายความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น	วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการเรียนรู้อารยธรรม วิถีชีวิตของคนในอดีตโดยอาศัยการศึกษาหลักฐาน วิธีการ และแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์	๑. ระบุข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่แสดงความจริงกับข้อเท็จจริงได้ ๒. ให้เหตุผลกับข้อมูลทางประวัติศาสตร์ที่พบเห็น ๓. เล่า/เขียนเรื่องเกี่ยวกับความเป็นมาของท้องถิ่นได้

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. อธิบายอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสังเขป	การเผยแผ่อารยธรรมอินเดียและจีน ส่งผลต่อสังคม วัฒนธรรมไทย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	๑. บอกลักษณะของอารยธรรมอินเดียและจีน ๒. การเข้ามาของอารยธรรมอินเดียและจีนสู่ประเทศไทยและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๒. อธิบายอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนที่มีต่อไทย และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป
๒. อภิปรายอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบัน โดยสังเขป	การเผยแผ่วัฒนธรรมตะวันตก ส่งผลต่อสังคมไทยปัจจุบัน	อธิบายอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออกที่มีต่อสังคมไทยปัจจุบัน

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก
ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. อธิบายพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีโดยสังเขป	อาณาจักรอยุธยาและธนบุรี	๑. เล่าเรื่องเกี่ยวกับพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี ๒. เปรียบเทียบความแตกต่างของการสถาปนาอาณาจักรอยุธยากับธนบุรี
๒. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา	อาณาจักรอยุธยาและธนบุรี	วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครองของอาณาจักรอยุธยา
๓. บอกประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจ	คนดีศรีอยุธยาและธนบุรี	๑. อธิบายเกี่ยวกับผลงานสำคัญของพระมหากษัตริย์ในอาณาจักรอยุธยาและธนบุรีได้ ๒. วิเคราะห์ผลงานของพระมหากษัตริย์ในสมัยอยุธยาที่ส่งผลต่อสังคมไทยปัจจุบัน
๔. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	อนุรักษ์ภูมิปัญญาสมัยอยุธยาและธนบุรี	๑. ระบุมิปัญญาไทยที่สำคัญสมัยอยุธยาและธนบุรีที่น่าภาคภูมิใจและควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ๒. อธิบายถึงวิธีการอนุรักษ์ภูมิปัญญาที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์

ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. อธิบายความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย	วิธีการทางประวัติศาสตร์ เป็นวิธีการเรียนรู้อารยธรรม วิถีชีวิตของคนในอดีต โดยอาศัยการศึกษาหลักฐาน วิธีการ และแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์	๑. ตั้งประเด็น เลือกตัวบุคคล หลักฐาน แหล่งข้อมูล ที่หลากหลายในท้องถิ่น ๒. อธิบายและใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราวทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ ของท้องถิ่นได้
๒. นำเสนอข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลายในการทำความเข้าใจเรื่องราวสำคัญในอดีต	วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการเรียนรู้อารยธรรม วิถีชีวิตของคนในอดีต โดยอาศัยการศึกษาหลักฐาน วิธีการ และแหล่งข้อมูลทางประวัติศาสตร์	๑. ยกตัวอย่างหลักฐานที่เหมาะสมที่จะนำมาศึกษาเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ ๒. นำเสนอข้อมูลและวิธีการที่ได้จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้ ๓. จำแนกข้อเท็จจริงและความจริงจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ได้

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. อธิบายสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน	สภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศเพื่อนบ้าน	อธิบายสภาพสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบัน
๒. บอกความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียนโดยสังเขป	กลุ่มประชาคมอาเซียน เป็นการรวมตัวเพื่อร่วมมือกันด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง	๑. อธิบายข้อตกลงของกลุ่มอาเซียน ๒. เปรียบเทียบความเป็นมาของประเทศไทยกับกลุ่มอาเซียน

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก
ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. อธิบายพัฒนาการของไทย สมัยรัตนโกสินทร์โดยสังเขป	สมัยรัตนโกสินทร์	๑. อธิบายเกี่ยวกับพัฒนาการของ สมัยรัตนโกสินทร์ได้ ๒. วิเคราะห์จุดเด่นของการพัฒนา สมัยรัตนโกสินทร์
๒. อธิบายปัจจัยที่ส่งเสริม ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และการปกครองของไทย สมัยรัตนโกสินทร์	สมัยรัตนโกสินทร์	วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริม ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ และ การปกครองของอาณาจักร ออยุธยา
๓. ยกตัวอย่างผลงานของ บุคคลสำคัญด้านต่างๆ สมัยรัตนโกสินทร์	คนดีศรีรัตนโกสินทร์	๑. อธิบายเกี่ยวกับพระกรณียกิจ ของพระมหากษัตริย์ในสมัย รัตนโกสินทร์ได้ ๒. วิเคราะห์พระราชกรณียกิจ ของพระมหากษัตริย์ในสมัย รัตนโกสินทร์ที่ส่งผลต่อ สังคมไทยปัจจุบัน
๔. อธิบายภูมิปัญญาไทยที่สำคัญ สมัยรัตนโกสินทร์ที่น่าภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้	อนุรักษ์ภูมิปัญญาไทย สมัยรัตนโกสินทร์	๑. ระบุงูมิปัญญาไทยที่สำคัญ สมัยรัตนโกสินทร์ที่น่าภาคภูมิใจ และควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ๒. อธิบายถึงวิธีการอนุรักษ์ ภูมิปัญญาที่มีคุณค่า ทางประวัติศาสตร์

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. วิเคราะห์ความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์	เวลามีความสำคัญต่อการแบ่งยุคทางประวัติศาสตร์	๑. อธิบายความสำคัญของเวลาและช่วงเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์ ๒. อธิบายความสำคัญของอดีตที่ส่งผลต่อพัฒนาการในปัจจุบันและอนาคต ๓. ยกตัวอย่างของช่วงเวลาและยุคสมัยที่ปรากฏชื่อต่างๆ
๒. เปรียบศักราชตามระบบต่างๆที่ใช้ศึกษาประวัติศาสตร์	การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยเพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจน ต้องมีความรู้ระบบการเทียบศักราช	๑. บอกที่มาของศักราช รวมทั้งวิธีการเทียบศักราชต่างๆ ๒. ยกตัวอย่างของศักราชที่ใช้ในเอกสารทางประวัติศาสตร์
๓. นำวิธีการทางประวัติศาสตร์มาใช้ศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการเรียนรู้ของคน เหตุการณ์ในอดีต ต้องอาศัยหลักฐานขั้นต้นชั้นรอง และวิธีการอย่างมีเหตุผล	๑. อธิบายความหมายและความสำคัญของประวัติศาสตร์ ๒. อธิบายวิธีการทางประวัติศาสตร์ได้ถูกต้อง ๓. ยกตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ทั้งหลักฐานขั้นต้นและหลักฐานชั้นรอง

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้	ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	๑. อธิบายปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ที่มีผลต่อพัฒนาการในภูมิภาค เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๒. อธิบายเกี่ยวกับสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองในภูมิภาค เอเชีย
๒. ระบุความสำคัญของแหล่ง อารยธรรมในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้	ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	อธิบายความสำคัญของแหล่ง อารยธรรมในกลุ่มเอเชียพร้อมกับ แหล่งมรดกโลกที่มีผลต่อพัฒนาการ สังคมไทยในปัจจุบัน

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. อธิบายเรื่องราวทาง ประวัติศาสตร์สมัยก่อนสุโขทัย ในดินแดนไทยโดยสังเขป	อาณาจักรก่อนสมัยสุโขทัย	๑. อธิบายความเป็นมาของแต่ละ อาณาจักรก่อนสมัยสุโขทัย ๒. อธิบายเกี่ยวกับการสถาปนา อาณาจักรสุโขทัย
๒. วิเคราะห์พัฒนาการของ อาณาจักรสุโขทัยในด้านต่างๆ	อาณาจักรสุโขทัย	วิเคราะห์พัฒนาการด้านต่างๆ ของสมัยสุโขทัย
๓. วิเคราะห์อิทธิพลของวัฒนธรรม และภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัย และสังคมไทยในปัจจุบัน	อาณาจักรสุโขทัย	๑. อธิบายความสัมพันธ์ระหว่าง วัฒนธรรมกับภูมิปัญญา ในสมัยสุโขทัย ๒. อธิบายถึงความเสื่อมของ อาณาจักรสุโขทัย

มัธยมศึกษาปีที่ ๒

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่างๆ	การเลือกและการประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ ทำให้ได้ข้อค้นพบทางประวัติศาสตร์ที่ชัดเจน	๑. ประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๒. ยกตัวอย่างหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่มีความน่าเชื่อถือ
๒. วิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์	การเลือกและการประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ ทำให้ได้ข้อค้นพบทางประวัติศาสตร์ที่ชัดเจน	สามารถแยกข้อเท็จจริงกับความจริงโดยใช้วิธีการหลักฐานทางประวัติศาสตร์
๓. เห็นความสำคัญของการตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ	การเลือกและการประเมินหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่น่าเชื่อถือ ทำให้ได้ข้อค้นพบทางประวัติศาสตร์ที่ชัดเจน	วิเคราะห์ข้อมูลและตีความหลักฐานทางประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย	ภูมิภาคเอเชีย	๑. อธิบายปัจจัยทางภูมิศาสตร์ของภูมิภาคต่างๆ ในทวีปเอเชีย ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ๒. อธิบายพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ของภูมิภาคเอเชีย ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
๒. ระบุความสำคัญของแหล่ง อารยธรรมโบราณในภูมิภาคเอเชีย	ภูมิภาคเอเชีย	๑. บอกแหล่งอารยธรรมตะวันออกกลาง แหล่งมรดกโลกของประเทศในภูมิภาคเอเชีย ๒. อธิบายความสัมพันธ์ของอิทธิพลอารยธรรมโบราณที่มีต่อภูมิภาคเอเชียในปัจจุบัน

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก
ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. วิเคราะห์พัฒนาการของไทย สมัยอยุธยาและธนบุรีในด้านต่างๆ	อาณาจักรอยุธยาและธนบุรี	๑. อธิบายถึงการสถาปนา อาณาจักรอยุธยาและธนบุรี ๒. สรุปพัฒนาการของไทย สมัยอยุธยาและธนบุรีในด้านต่างๆ
๒. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและ ความเจริญรุ่งเรืองของอาณาจักร อยุธยาและธนบุรี	อาณาจักรอยุธยาและธนบุรี	อธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองของ อาณาจักรอยุธยาและธนบุรี
๓. ระบุภูมิปัญญาและ วัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยา และธนบุรี และอิทธิพลของ ภูมิปัญญาดังกล่าวต่อการพัฒนา ชาติไทยในยุคต่อมา	อาณาจักรอยุธยาและธนบุรี	อธิบายพัฒนาการอาณาจักรอยุธยา และธนบุรีในทุกๆ ด้าน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์
สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. วิเคราะห์เรื่องราวเหตุการณ์ สำคัญทางประวัติศาสตร์ ได้อย่างมีเหตุผลตามวิธีการ ทางประวัติศาสตร์	วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นการ ศึกษาเรื่องราวเหตุการณ์สำคัญ ทางประวัติศาสตร์ต้องอาศัยวิธีการ หลักฐานแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ประกอบการตีความ	อธิบายขั้นตอนของวิธีการ ทางประวัติศาสตร์ในการศึกษา เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น
๒. ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ในการศึกษาเรื่องราวต่างๆ ที่ตนสนใจ	วิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นการ ศึกษาเรื่องราวเหตุการณ์สำคัญ ทางประวัติศาสตร์ต้องอาศัยวิธีการ หลักฐานแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือ ประกอบการตีความ	๑. ศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่น โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ได้อย่างถูกต้อง ๒. วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญ ในสมัยรัตนโกสินทร์โดยใช้ วิธีการทางประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. อธิบายพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของ ภูมิภาคต่างๆ ในโลกโดยสังเขป	ปัจจัยทางภูมิศาสตร์มีอิทธิพลต่อ พัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของโลก	อธิบายเกี่ยวกับปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ต่อการพัฒนาของโลก ยกเว้นเอเชีย
๒. วิเคราะห์ผลของ การเปลี่ยนแปลงที่นำไปสู่ ความร่วมมือ และความขัดแย้ง ในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ ตลอดจนความพยายามในการ ขจัดปัญหาความขัดแย้ง	อารยธรรมตะวันตกส่งผลต่อ การเปลี่ยนแปลงสังคมโลก ในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐	๑. อธิบายพัฒนาการในด้านต่างๆ ของโลก ยกเว้นเอเชีย ๒. วิเคราะห์อิทธิพลของอารยธรรม ตะวันตกที่มีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ๓. อธิบายความเชื่อมโยงของ เหตุการณ์ ทั้งความร่วมมือ และความขัดแย้ง ในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. วิเคราะห์พัฒนาการของไทย สมัยรัตนโกสินทร์ในด้านต่างๆ	สมัยรัตนโกสินทร์	อธิบายเกี่ยวกับการสถาปนา กรุงเทพมหานครเป็นราชธานี
๒. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความ มั่นคงและความเจริญรุ่งเรือง ของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์	สมัยรัตนโกสินทร์	๑. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความ มั่นคงและความเจริญรุ่งเรือง ของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ๒. อธิบายถึงบทบาทของ พระมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์จักรี ในการสร้างสรรค์ความเจริญ และความมั่นคงของชาติ ๓. อธิบายพัฒนาการในด้านต่างๆ ของชาติ พร้อมกับเชื่อมโยงไปยัง เหตุการณ์สำคัญที่ส่งผลต่อ การพัฒนาชาติไทย

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๓. วิเคราะห์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยสมัยรัตนโกสินทร์ และอิทธิพลต่อการพัฒนาชาติไทย	สมัยรัตนโกสินทร์	วิเคราะห์อิทธิพลของภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่มีต่อการพัฒนาชาติ
๔. วิเคราะห์บทบาทของไทยในสมัยประชาธิปไตย	สมัยรัตนโกสินทร์	๑. วิเคราะห์บทบาทของไทยตั้งแต่การเปลี่ยนแปลง พ.ศ. ๒๕๓๕ ถึงปัจจุบัน ๒. วิเคราะห์สถานการณ์เกี่ยวกับประชาธิปไตยในปัจจุบัน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖

มาตรฐาน ส ๔.๑ เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. ตระหนักถึงความสำคัญของเวลา และยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ ที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ	ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์บ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงมนุษยชาติ	๑. เวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในหลักฐาน ๒. ประวัติศาสตร์แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของมนุษยชาติ
๒. สร้างองค์ความรู้ใหม่ทางประวัติศาสตร์โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ อย่างเป็นระบบ	การศึกษาประวัติศาสตร์ ควรใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ อย่างเป็นระบบ	การศึกษาประวัติศาสตร์มีคุณค่า และประโยชน์ต่อการศึกษา ซึ่งทำให้ทราบความเป็นมาของมนุษยชาติ

มาตรฐาน ส ๔.๒ เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. วิเคราะห์อิทธิพลของอารยธรรมโบราณ และการติดต่อระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตก ที่มีผลต่อพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของโลก	อารยธรรมโบราณมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก	อารยธรรมโบราณและการติดต่อระหว่างโลกตะวันออกและโลกตะวันตกมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของโลก
๒. วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองเข้าสู่โลกสมัยปัจจุบัน	อารยธรรมโบราณมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ในยุคปัจจุบัน	เหตุการณ์ที่สำคัญของโลกมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของโลกปัจจุบัน
๓. วิเคราะห์ผลกระทบของการขยายอิทธิพลของประเทศในยุโรปไปยังทวีปอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย	ผลกระทบในอดีตมีผลต่อการพัฒนาในปัจจุบัน	การขยาย การล่าอาณานิคมในยุคประวัติศาสตร์ของประเทศยุโรป ไปยังทวีปต่างๆ มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของมนุษย์
๔. วิเคราะห์สถานการณ์ของโลก ในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๑	ผลกระทบในอดีตมีผลต่อการพัฒนาในปัจจุบัน	สังคมโลกปัจจุบันมีทั้งความร่วมมือ และความขัดแย้ง เหตุการณ์ต่างๆ ในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๑ มีปรากฏให้เห็นอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐาน ส ๔.๓ เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก
ความภูมิใจ และธำรงความเป็นไทย

ตัวชี้วัด	ผู้เรียนรู้อะไร	ผู้เรียนทำอะไรได้
๑. วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย ประเด็นทางประวัติศาสตร์	ประวัติศาสตร์ไทยมีความเป็นมายาวนาน บรรพบุรุษสร้างไว้ ควรแก่การศึกษาและภูมิใจในการเกิดเป็นคนไทย	วิเคราะห์ประเด็นสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย
๒. วิเคราะห์ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ต่อชาติไทย	พระมหากษัตริย์กับปวงชน	สถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชาติไทย
๓. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมการสร้างสรรคภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทย ซึ่งมีผลต่อสังคมไทยในยุคปัจจุบัน	ภูมิปัญญาไทย	วัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออกมีอิทธิพลต่อภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทย แต่มีปัจจัยหลายอย่างส่งเสริมการสร้างสรรค
๔. วิเคราะห์ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรควัฒนธรรมไทยและประวัติศาสตร์ไทย	ภูมิปัญญาไทย	วิเคราะห์ผลงานของบุคคลในอดีตทั้งที่เป็นคนไทยและต่างประเทศ มีบทบาทสำคัญที่มีผลงานปรากฏตามประวัติศาสตร์ไทย มีส่วนในการสร้างสรรควัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ไทย
๕. วางแผนกำหนดแนวทางและการมีส่วนร่วมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทย	ภูมิปัญญาไทย	วางแผนกำหนดแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทย

โครงสร้างเวลาเรียนประวัติศาสตร์

กลุ่มสาระการเรียนรู้ ชั้นเรียน	รวม ๔ สาระ	สาระประวัติศาสตร์	รวม
ประถมศึกษาปีที่ ๑	๘๐ ชม./ปี	๔๐ ชม./ปี	๑๒๐ ชม./ปี
ประถมศึกษาปีที่ ๒	๘๐ ชม./ปี	๔๐ ชม./ปี	๑๒๐ ชม./ปี
ประถมศึกษาปีที่ ๓	๘๐ ชม./ปี	๔๐ ชม./ปี	๑๒๐ ชม./ปี
ประถมศึกษาปีที่ ๔	๘๐ ชม./ปี	๔๐ ชม./ปี	๑๒๐ ชม./ปี
ประถมศึกษาปีที่ ๕	๘๐ ชม./ปี	๔๐ ชม./ปี	๑๒๐ ชม./ปี
ประถมศึกษาปีที่ ๖	๘๐ ชม./ปี	๔๐ ชม./ปี	๑๒๐ ชม./ปี
รวมระดับประถมศึกษา	๔๘๐ ชม./๖ ปี	๒๔๐ ชม./๖ ปี	๗๒๐ ชม./๖ ปี
มัธยมศึกษาปีที่ ๑	๑๒๐ ชม./ปี	๔๐ ชม./ปี -๒๐ ชม./ภาคเรียน	๑๖๐ ชม./ปี
มัธยมศึกษาปีที่ ๒	๑๒๐ ชม./ปี	๔๐ ชม./ปี -๒๐ ชม./ภาคเรียน	๑๖๐ ชม./ปี
มัธยมศึกษาปีที่ ๓	๑๒๐ ชม./ปี	๔๐ ชม./ปี -๒๐ ชม./ภาคเรียน	๑๖๐ ชม./ปี
รวมระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น	๓๖๐ ชม./๓ ปี ๙ หน่วยกิต	๑๒๐ ชม./๓ ปี ๓ หน่วยกิต	๔๘๐ ชม./๓ ปี ๑๒ หน่วยกิต
รวมระดับมัธยมศึกษา ตอนปลาย	๒๔๐ ชม./๓ ปี ๖ หน่วยกิต	๘๐ ชม./๓ ปี ๒ หน่วยกิต	๓๒๐ ชม./๓ ปี ๘ หน่วยกิต

ตัวอย่างคำอธิบายรายวิชา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑

คำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

ศึกษาและใช้ปฏิทินในการบอกวัน เดือน ปีที่ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งมีทั้งระบบสุริยคติและจันทรคติ คำที่แสดงช่วงเวลาเพื่อใช้เล่าเหตุการณ์ปัจจุบัน วันนี้ เดือนนี้ ตอนเช้า ตอนกลางวัน ตอนเย็น ตอนค่ำ และเรียงลำดับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวันตามวันเวลาที่เกิดขึ้น โดยใช้ทักษะการสังเกต การบอกเล่า การเชื่อมโยง เพื่อให้สามารถใช้เวลาตามปฏิทินแสดงเหตุการณ์ในปัจจุบัน และใช้คำแสดงช่วงเวลาเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้

รู้วิธีสืบค้นประวัติความเป็นมาของตนเองและครอบครัวอย่างง่ายๆ โดยสอบถามผู้เกี่ยวข้องและการบอกเล่าเรื่องราวที่สืบค้นได้ โดยใช้ทักษะการสอบถาม การรวบรวมข้อมูล การสรุปความ การเล่าเรื่อง เพื่อฝึกทักษะพื้นฐานของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสืบค้นเรื่องราว จากแหล่งข้อมูล (เช่น บุคคล) และบอกเล่าข้อเท็จจริงที่ค้นพบได้อย่างน่าสนใจ

ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม สิ่งของเครื่องใช้ หรือการดำเนินชีวิตของตนเองในสมัยปัจจุบันกับสมัยของพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ที่เป็นรูปธรรมและใกล้ตัวผู้เรียน เช่น เตาไรต์ (การรีดผ้าด้วยเตาถ่านกับเตาไฟฟ้า) หม้อหุงข้าว (การหุงข้าวที่ใช้น้ำด้วยฟืนหรือถ่านกับหม้อหุงข้าวไฟฟ้า) เกรียนกับรถยนต์ (การเดินทาง) ถนน บ้านเรือน การใช้ควายไถนากับรถไถนา รวมทั้งเหตุการณ์สำคัญของครอบครัวที่เกิดขึ้นในอดีตที่มีผลกระทบต่อตนเองในปัจจุบัน เช่น การย้ายบ้าน การย้ายโรงเรียน การเลื่อนชั้นเรียน การได้รับรางวัล การสูญเสียบุคคลสำคัญของครอบครัว โดยใช้ทักษะการสังเกต การใช้เหตุผล การเปรียบเทียบ การแยกแยะ การยกตัวอย่าง และการบอกเล่า เพื่อให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลาและความสำคัญของอดีตที่มีต่อปัจจุบันและอนาคต สามารถปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศึกษาความหมายและความสำคัญของสัญลักษณ์ของชาติไทย ได้แก่ ธงชาติ เพลงชาติ เพลงสรรเสริญพระบารมี ภาษาไทย อักษรไทย มารยาทไทย อาหารไทย การแต่งกายแบบไทย วัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีไทย และการปฏิบัติตนได้ถูกต้องตามกาลเทศะ รวมทั้งรู้จักสถานที่สำคัญซึ่งเป็นแหล่งวัฒนธรรมในชุมชน ศาสนสถาน ตลาด พิพิธภัณฑ์ และสิ่งที่เป็นความภาคภูมิใจในท้องถิ่น ที่ใกล้ตัวผู้เรียนและเห็นเป็นรูปธรรม โดยใช้ทักษะการสังเกต การแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล การอธิบาย การปฏิบัติตนอย่างถูกต้อง เพื่อก่อให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ท้องถิ่น และประเทศชาติ ภูมิใจในสถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตระหนักและเห็นคุณค่าที่จะธำรงรักษาและสืบทอดต่อไป

มาตรฐานการเรียนรู้/ระดับชั้น/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓

ส ๔.๒ ป.๑/๑, ป.๑/๒

ส ๔.๓ ป.๑/๑, ป.๑/๒, ป.๑/๓

คำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

รู้จักวันเวลาตามระบบสุริยคติและจันทรคติที่ปรากฏในปฏิทินที่แสดงเหตุการณ์สำคัญในอดีตและปัจจุบัน รวมทั้งการใช้คำที่แสดงช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต วันนี้ เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้, เดือนนี้ เดือนก่อน เดือนหน้า, ปีนี้ ปีก่อน ปีหน้า ในการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้ทักษะการสังเกต การสอบถาม เชื่อมโยง เรียงลำดับ การเล่าเรื่อง การรวบรวมข้อมูล การอธิบาย เพื่อให้สามารถใช้วันเวลาเรียงลำดับเหตุการณ์สำคัญได้ถูกต้อง ว่าเหตุการณ์ใดเกิดก่อน เหตุการณ์ใดเกิดหลัง

รู้วิธีสืบค้นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครอบครัว โดยใช้หลักฐานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ภาพถ่าย สื่อบัตร ทะเบียนบ้าน เครื่องมือเครื่องใช้ มาอธิบายเรื่องราวต่างๆ และวิธีสืบค้นข้อมูลในชุมชน อย่างง่ายๆ ในเรื่องเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของคนในชุมชนในด้านต่างๆ จากอดีต ถึงปัจจุบัน เช่น ทางด้านการประกอบอาชีพ การแต่งกาย การสื่อสาร ขนบธรรมเนียมประเพณี ในชุมชน เข้าใจสาเหตุและผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน สามารถ เรียงลำดับเหตุการณ์ที่สืบค้นได้โดยใช้เส้นเวลา ฝึกทักษะการสอบถาม การสังเกต การวิเคราะห์ การอธิบายอย่างมีเหตุมีผล ทำผังความคิด และการจัดนิทรรศการ เพื่อให้เข้าใจวิธีการทาง ประวัติศาสตร์ในเรื่องเกี่ยวกับการใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์สืบค้นเรื่องราวในอดีต และเข้าใจ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามกาลเวลาอย่างต่อเนื่อง มีความเข้าใจชุมชนที่มีความแตกต่าง และสามารถปรับตัวอยู่ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศึกษา สืบค้นประวัติและผลงานของบุคคลที่ทำประโยชน์ต่อท้องถิ่นหรือประเทศชาติ ในด้านการสร้างสรรค์วัฒนธรรม/การสร้างความสำเร็จรุ่งเรืองและความมั่นคงโดยสังเขป รวมทั้ง วัฒนธรรมไทย ประเพณีไทย และภูมิปัญญาไทยที่ภาคภูมิใจและควรอนุรักษ์ไว้ เช่น การทำ ความเคารพแบบไทย ประเพณีไทย ศิลปะไทย ดนตรีไทย โดยใช้ทักษะการสืบค้นการสังเกต การอ่าน การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การใช้เหตุผล การอธิบาย และการนำเสนอ เพื่อให้เห็นคุณค่า และแบบอย่างการกระทำความดีของบรรพบุรุษที่ได้สร้างประโยชน์ให้ท้องถิ่นและประเทศ เกิดความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย และธำรง ความเป็นไทย

มาตรฐานการเรียนรู้/ระดับชั้น/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป.๒/๑, ป.๒/๒

ส ๔.๒ ป.๒/๑, ป.๒/๒

ส ๔.๓ ป.๒/๑, ป.๒/๒

คำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ศึกษาความหมายและที่มาของศักราชที่ปรากฏในปฏิทิน ได้แก่ พุทธศักราช คริสต์ศักราช (ถ้าเป็นชาวมุสลิม ให้ศึกษาฮิจเราะห์ศักราชด้วย) วิธีการเทียบคริตศักราชกับ พุทธศักราช และใช้ศักราชในการบันทึกเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวข้องกับตนเองและครอบครัว เช่น ปีเกิดของผู้เรียน เหตุการณ์สำคัญของตนเอง และครอบครัว โดยใช้ทักษะการเปรียบเทียบ การคำนวณ การเชื่อมโยง การอธิบาย เพื่อให้มีพื้นฐานในการศึกษาเอกสารที่แสดงเหตุการณ์ ตามกาลเวลา สามารถเรียงลำดับเหตุการณ์ได้ถูกต้อง ว่าเหตุการณ์ใดเกิดก่อน เหตุการณ์ใดเกิดหลัง อันเป็นทักษะที่จำเป็นในการศึกษาประวัติศาสตร์

รู้วิธีสืบค้นเหตุการณ์สำคัญของโรงเรียนและชุมชนโดยใช้หลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เช่น รูปภาพ แผนผังโรงเรียน แผนที่ชุมชน ห้องสมุดโรงเรียน แหล่งโบราณคดี-ประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น สามารถใช้เส้นเวลา (Time line) ลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในโรงเรียน และชุมชน โดยใช้ทักษะการสำรวจ การสังเกต การสอบถาม การอ่าน การฟัง การเล่าเรื่อง การสรุปความ เพื่อฝึกทักษะพื้นฐานของวิธีการทางประวัติศาสตร์ในการสืบค้นเรื่องราว รอบตัวอย่างง่ายๆ โดยการใช้หลักฐานและแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง สามารถนำเสนอเรื่องราว ที่ค้นพบได้ตามลำดับเวลา

ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานและการพัฒนาการของชุมชน ปัจจัยที่ทำให้เกิด วัฒนธรรมและประเพณีในชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ (ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ทรัพยากร) และปัจจัยทางสังคม (ความเจริญทางเทคโนโลยี เชื้อชาติ ศาสนา ความเชื่อ การคมนาคม ความปลอดภัย) ศึกษาและเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่าง ของขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชุมชนตนเอง และชุมชนใกล้เคียง เช่น ในเรื่อง ความเชื่อและการนับถือศาสนา อาหาร ภาษาถิ่น การแต่งกาย โดยใช้ทักษะการอ่าน การสอบถาม การสังเกต การสำรวจ การฟัง การสรุปความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและภูมิใจในชุมชนของตนเอง ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม เข้าใจพัฒนาการของชุมชน สามารถดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกัน ในสังคมได้อย่างสันติสุข ร่วมอนุรักษ์สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมไทย

ศึกษาพระราชประวัติและพระราชกรณียกิจโดยสังเขปของพระมหากษัตริย์ ผู้สถาปนาอาณาจักรสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์ ตามลำดับ ได้แก่ พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ (พระเจ้าอู่ทอง) สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และพระบาท-

สมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ศึกษาราชประวัติและพระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าหัวอยู่ภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ โดยสังเขป และศึกษาวีรกรรมของบรรพบุรุษไทยที่มีส่วนปกป้องประเทศชาติ เช่น สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ท้าวเทพกระษัตรี-ท้าวศรีสุนทร ชาวบ้านบางระจัน พระยาพิชัยดาบหัก ท้าวสุรนารี เป็นต้น โดยใช้ทักษะการอ่านและสอบถาม การฟัง การสรุปความ การเขียน การเล่าเรื่อง เพื่อให้เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย เกิดความรัก ความภูมิใจ และเห็นแบบอย่างการเสียสละ เพื่อชาติ และธำรงความเป็นไทย

มาตรฐานการเรียนรู้/ระดับชั้น/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป.๓/๑, ป.๓/๒

ส ๔.๒ ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓

ส ๔.๓ ป.๓/๑, ป.๓/๒, ป.๓/๓

คำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

ศึกษาความหมาย วิธีการนับ และการใช้ช่วงเวลาเป็นทศวรรษ ศตวรรษ และ สหัสวรรษ เหนือการแบ่งยุคสมัยในทางประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติที่แบ่งเป็นสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ รวมทั้งช่วงสมัยในการศึกษาประวัติศาสตร์ไทย สมัยก่อนสุโขทัย สมัยสุโขทัย สมัยอยุธยา สมัยธนบุรี และสมัยรัตนโกสินทร์ ตัวอย่างการใช้ช่วงเวลา ในเอกสารต่างๆ โดยใช้ทักษะการอ่าน การสำรวจ การวิเคราะห์ การคำนวณ เพื่อให้ใช้ช่วงเวลา ในการบอกเล่าเรื่องราวได้ถูกต้อง และเข้าใจเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตามช่วงเวลาปรากฏ ในเอกสารทางประวัติศาสตร์

ศึกษาลักษณะสำคัญและเกณฑ์การจำแนกหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ใช้ในการ ศึกษาความเป็นมาของท้องถิ่นต่างๆ ตัวอย่างของหลักฐานที่พบในท้องถิ่นทั้งหลักฐานขั้นต้น กับขั้นรอง หลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษรกับไม่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยใช้ทักษะการสำรวจ การวิเคราะห์ การตรวจสอบข้อมูล การจำแนก การตีความ เพื่อฝึกทักษะการสืบค้นข้อมูล ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

ใช้หลักฐานทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาปัจจัย การตั้งถิ่นฐาน และพัฒนาการของ มนุษยชาติในสมัยก่อนประวัติศาสตร์และสมัยประวัติศาสตร์ในดินแดนไทยโดยสังเขป การก่อตั้ง อาณาจักรโบราณในดินแดนไทย เช่น ทวารวดี ศรีวิชัย ตามพรลิงค์ เป็นต้น โดยใช้ทักษะ การสำรวจ การวิเคราะห์ การตีความ การสรุปความ เพื่อให้เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

ศึกษาประวัติศาสตร์เป็นมาของชาติไทยในสมัยสุโขทัยโดยสังเขป ในเรื่องเกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักร พัฒนาการทางการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ ประวัติ และผลงานของบุคคลสำคัญ เช่น พ่อขุนศรีอินทราทิตย์ พ่อขุนรามคำแหงมหาราช พระมหาธรรมราชาที่ ๑ (พระยาโลไทย) และภูมิปัญญาไทยในสมัยสุโขทัยที่นาภาคภูมิใจ ซึ่งเป็นผลให้อุทยานประวัติศาสตร์ในสุโขทัยและศรีสัชนาลัยได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลก โดยใช้ทักษะการอ่าน การสำรวจ การสืบค้น การวิเคราะห์ การตีความ เพื่อเข้าใจความเป็นมาของชาติไทยในสมัยสุโขทัย รวมทั้งวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย และบุคคลสำคัญในสมัยสุโขทัย เกิดความรักและความภูมิใจในความเป็นไทย ตระหนักถึงความพากเพียรพยายามของบรรพบุรุษไทยที่ได้ปกป้องและสร้างสรรค์ความเจริญให้บ้านเมือง ตกทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อถึงปัจจุบัน

มาตรฐานการเรียนรู้/ระดับชั้น/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป.๔/๑, ป.๔/๒, ป.๔/๓

ส ๔.๒ ป.๔/๑, ป.๔/๒

ส ๔.๓ ป.๔/๑, ป.๔/๒, ป.๔/๓

คำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

สืบค้นความเป็นมาของท้องถิ่นโดยใช้หลักฐานหลากหลาย ด้วยการตั้งประเด็นคำถามทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น เช่น ความเป็นมาของชื่อหมู่บ้าน ชื่อตำบล ชื่อถนน ความเป็นมาของสถานที่สำคัญ ความเป็นมาของขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น รู้จักแหล่งข้อมูลหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่อยู่ในท้องถิ่น สามารถรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานที่เกี่ยวข้อง รู้จักวิเคราะห์ ตรวจสอบข้อมูลอย่างง่าย ๆ เข้าใจความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในข้อมูลจากหลักฐานต่างๆ แยกแยะความคิดเห็นกับข้อเท็จจริงที่อยู่ในข้อมูลได้ โดยใช้ทักษะการสังเกต การสอบถาม การสำรวจ การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ การเชื่อมโยง และการสังเคราะห์อย่างง่าย ๆ เพื่อฝึกฝนทักษะวิธีการทางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ สามารถใช้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ศึกษาการเข้ามาและอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียและจีนในดินแดนไทยและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป เช่น การปกครอง การนับถือศาสนา ความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี ภาษา อาหาร และการแต่งกาย ศึกษาอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติ ทั้งตะวันตกและตะวันออกที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบันโดยสังเขป โดยใช้ทักษะการอ่าน การสืบค้นข้อมูล การสังเกต การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ การเชื่อมโยง เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวัฒนธรรมไทยในสังคมปัจจุบัน และวัฒนธรรมของประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่าง เพื่อให้เกิดการยอมรับในความแตกต่างทางวัฒนธรรมและอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ศึกษาพัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี ในเรื่องเกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักร ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครอง พัฒนาการทางการเมือง การปกครองและเศรษฐกิจโดยสังเขป ประวัติและผลงานบุคคลสำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ สมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช ขาวบ้านบางระจัน สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช และภูมิปัญญาไทย ในสมัยอยุธยาและธนบุรี ที่น่าภาคภูมิใจควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ ซึ่งเป็นผลให้พระนครศรีอยุธยา ได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลก เช่น ทางด้าน ศิลปกรรม วรรณกรรม และการค้า โดยใช้ทักษะ การอ่าน การสืบค้นข้อมูล การเชื่อมโยง การวิเคราะห์ การอธิบาย การสรุปความ การเรียงความ เพื่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย ตระหนักและเห็นความสำคัญที่จะธำรง รักษาความเป็นไทยสืบต่อไป

มาตรฐานการเรียนรู้/ระดับชั้น/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป.๕/๑, ป.๕/๒, ป.๕/๓

ส ๔.๒ ป.๕/๑, ป.๕/๒

ส ๔.๓ ป.๕/๑, ป.๕/๒, ป.๕/๓, ป.๕/๔

คำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

ศึกษาความหมายและความสำคัญของวิธีการทางประวัติศาสตร์อย่างง่าย ๆ และ ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ในการศึกษาเรื่องราว หรือเหตุการณ์สำคัญตามลำดับขั้นตอน อย่างเป็นระบบ ได้แก่ การตั้งประเด็นศึกษาเรื่องราวที่ตนสนใจ การสำรวจแหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การรวบรวมข้อมูลจากหลักฐานที่หลากหลาย การวิเคราะห์ความน่าเชื่อถือของข้อมูล การตีความ การเรียบเรียง และนำเสนอความรู้ที่ค้นพบได้อย่างน่าสนใจ โดยใช้ทักษะการสำรวจ การอ่าน การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การอธิบาย การสรุปความ การเขียนเรียงความ การจัดทำโครงงานและการจัดนิทรรศการ เพื่อฝึกทักษะการสืบค้นเหตุการณ์สำคัญด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์

ศึกษาสภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของประเทศเพื่อนบ้านในปัจจุบันโดยสังเขป เชื่อมโยงและเปรียบเทียบกับประเทศไทย ศึกษาความเป็นมาและความสัมพันธ์ของกลุ่มอาเซียน โดยสังเขป โดยใช้ทักษะการอ่าน การสำรวจ การเปรียบเทียบ การวิเคราะห์ เพื่อให้เข้าใจ พัฒนาการของประเทศเพื่อนบ้านที่มีความสัมพันธ์กับประเทศไทย เกิดความเข้าใจอันดี ระหว่างประเทศ ยอมรับความแตกต่างทางวัฒนธรรม และอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

ศึกษาประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ในเรื่องเกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักร ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจและการปกครอง พัฒนาการทางด้านต่างๆ โดยสังเขป ผลงานของบุคคลสำคัญ เช่น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้า

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมเด็จพระบรมราชเจ้ามหาสุรสิงหนาท พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และภูมิปัญญาไทยที่สำคัญที่น่าภาคภูมิใจควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ โดยใช้ทักษะการอ่าน การสืบค้นข้อมูล การเชื่อมโยง การวิเคราะห์ เพื่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในความเป็นชาติไทย ตระหนักถึงความพากเพียรพยายามของบรรพบุรุษที่ได้ปกป้องและสร้างสรรค์ความเจริญ ให้บ้านเมืองตกทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมสืบต่อถึงปัจจุบัน

มาตรฐานการเรียนรู้/ระดับชั้น/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ป.๖/๑, ป.๖/๒

ส ๔.๒ ป.๖/๑, ป.๖/๒

ส ๔.๓ ป.๖/๑, ป.๖/๒, ป.๖/๓, ป.๖/๔

คำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๑

ศึกษา วิเคราะห์ความสำคัญของเวลาในการศึกษาประวัติศาสตร์ ตัวอย่างการใช้เวลา (ทั้งระบบสุริยคติและจันทรคติ) ช่วงเวลา (เช่น ทศวรรษ ศตวรรษ) และยุคสมัยที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย (สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยประวัติศาสตร์) ศึกษาที่มาของศักราชและการเทียบศักราชที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย ได้แก่ พ.ศ./ค.ศ./จ.ศ./ม.ศ./ร.ศ. โดยใช้ทักษะของการสังเกต การสำรวจ การคำนวณ การเปรียบเทียบ เพื่อให้สามารถเข้าใจเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ (ว่ามีเรื่องราวใด เกิดขึ้นเมื่อไร ที่ไหน เหตุการณ์ใดเกิดก่อน เหตุการณ์ใดเกิดหลัง) และเข้าใจความสัมพันธ์และความสำคัญของอดีตที่มีต่อปัจจุบันและอนาคต

ศึกษาความหมาย ความสำคัญของประวัติศาสตร์ และวิธีการทางประวัติศาสตร์ ใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์สืบค้นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ไทยที่มีอยู่ในท้องถิ่น ตัวอย่างการวิเคราะห์หลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยสมัยสุโขทัย ทั้งหลักฐานขั้นต้น และหลักฐานขั้นรอง โดยใช้ทักษะการวิเคราะห์ การตีความ การแยกแยะ การวินิจฉัย การสร้างความรู้ใหม่ การให้เหตุผล การสำรวจ การรวบรวมข้อมูล เพื่อเข้าใจและเห็นความสำคัญของประวัติศาสตร์ในการดำเนินชีวิต และสามารถใช่วิธีการทางประวัติศาสตร์สืบค้นเรื่องราวในท้องถิ่นของตนเอง (ความรู้ใหม่ที่ตนสืบค้นได้)

ศึกษาพัฒนาการของมนุษยชาติในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในดินแดนไทย และสมัยประวัติศาสตร์ไทย เกี่ยวกับรัฐโบราณที่มีอิทธิพลทางการเมืองในดินแดนไทย เช่น ฟูนัน ศรีวิชัย ตามพรลิงค์ ทวารวดี รัฐไทยในดินแดนไทยในช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ ๑๘ เช่น ละโว้ ศรีวิชัย นครศรีธรรมราช และพัฒนาการของรัฐไทยในสมัยสุโขทัยเกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักร ปัจจัยที่ส่งเสริมความเจริญรุ่งเรืองทั้งปัจจัยภายในและภายนอก พัฒนาการด้านการเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งความเสื่อมของอาณาจักรสุโขทัย ศึกษาวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยสมัยสุโขทัย ได้แก่ ภาษา วรรณกรรม

ประเพณี ศิลปกรรม การชลประทาน เครื่องสังคโลก ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ อิทธิพลของวัฒนธรรมและภูมิปัญญาสมัยสุโขทัยที่มีต่อสังคมไทยในปัจจุบัน โดยใช้ทักษะการรวบรวมหลักฐาน การตรวจสอบข้อเท็จจริง การวิเคราะห์ การวิพากษ์ข้อมูล การตีความ การให้เหตุผล การสังเคราะห์ การนำเสนอด้วยวิธีการต่างๆ (เช่น การทำผังความคิด การจัดนิทรรศการ) เพื่อเข้าใจความเป็นมาของชาติไทย เห็นแบบอย่างการกระทำความดีของบรรพบุรุษไทยที่ได้สร้างชาติด้วยความเสียสละ ตลอดจนเกิดความรัก ความภูมิใจในชาติไทย วัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาไทย

ศึกษาปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อพัฒนาการของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ศึกษาพัฒนาการทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองการปกครองของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และความร่วมมือในสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ศึกษาความสำคัญของแหล่งอารยธรรมในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่ได้รับการยกย่องเป็นมรดกโลกทางวัฒนธรรม อิทธิพลของอารยธรรมโบราณในดินแดนไทยที่มีต่อพัฒนาการของสังคมไทยในปัจจุบัน โดยใช้ทักษะการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติที่มีความเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบันและผลกระทบที่มีต่อสังคมไทย เข้าใจและอยู่ร่วมกับสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานการเรียนรู้/ระดับชั้น/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ม.๑/๑, ม.๑/๒, ม.๑/๓

ส ๔.๒ ม.๑/๑, ม.๑/๒

ส ๔.๓ ม.๑/๑, ม.๑/๒, ม.๑/๓

คำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒

ศึกษาวิธีการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ในลักษณะต่างๆ อย่างง่ายๆ เช่น การศึกษาภูมิหลังของผู้ทำหรือผู้เกี่ยวข้อง สาเหตุการจัดทำ ช่วงระยะเวลา การจัดทำหรือจัดสร้างหลักฐาน รูปลักษณะของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ว่าเป็นหลักฐานขั้นต้นหรือหลักฐานขั้นรอง (ใครสร้าง สร้างขึ้นเมื่อไหร่ สร้างขึ้นทำไม เชื่อถือได้หรือไม่) ศึกษาวิเคราะห์สารสนเทศที่อยู่ในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงกับข้อเท็จจริงที่ปรากฏในหลักฐาน รวมทั้งแยกแยะข้อคิดเห็นกับข้อเท็จจริงจากข้อมูล ตัวอย่างการประเมินความน่าเชื่อถือของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยที่อยู่ในท้องถิ่นของตนเอง หรือหลักฐานสมัยอยุธยา ตัวอย่างการตีความข้อมูลจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทย โดยใช้ทักษะการรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การเปรียบเทียบ เพื่อให้ตระหนัก เห็นคุณค่า และความสำคัญของประวัติศาสตร์ และวิธีการทางประวัติศาสตร์ ในการวิเคราะห์ ตรวจสอบ ประเมินคุณค่าของข้อมูลที่มีอยู่อย่างหลากหลายในโลกยุคโลกาภิวัตน์

ศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการของอาณาจักรอยุธยาและธนบุรี ในเรื่องเกี่ยวกับการสถาปนาอาณาจักร ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคง พัฒนาการด้านการเมือง การปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เหตุการณ์สำคัญในสมัยอยุธยาและธนบุรี เช่น การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๑ และการกู้เอกราช การเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ ๒ และการกู้เอกราช วิเคราะห์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี เช่น การควบคุมกำลังคน ศิลปกรรมไทย วิถีกรรมของบรรพบุรุษไทยสมัยอยุธยาและธนบุรี เช่น สมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ สมเด็จพระสุริโยทัย สมเด็จพระนเรศวรมหาราช สมเด็จพระนารายณ์มหาราช สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช โดยใช้ทักษะการรวบรวม การวิเคราะห์ การอ้างอิง การสังเคราะห์ การสรุป การตีความ เพื่อเข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมไทย และภูมิปัญญาไทย เห็นความพยายามของบรรพบุรุษที่ปกป้องชาติและสร้างสรรค์ความเจริญสืบต่อมาถึงปัจจุบัน

ศึกษาปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่ส่งผลต่อพัฒนาการของภูมิภาคต่างๆ ในทวีปเอเชีย (ยกเว้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) ศึกษาพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคเอเชีย ความสำคัญของแหล่งอารยธรรมโบราณ และแหล่งมรดกโลกในภูมิภาคเอเชีย และอิทธิพลของอารยธรรมโบราณที่มีต่อภูมิภาคเอเชียในปัจจุบัน โดยใช้ทักษะการสืบค้น การรวบรวมข้อมูล การสรุป การวิเคราะห์ เพื่อให้เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติที่มีความเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบันและผลกระทบที่มีต่อสังคมไทย เข้าใจความแตกต่างทางวัฒนธรรม สามารถปรับตัวอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐานการเรียนรู้/ระดับชั้น/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ม.๒/๑, ม.๒/๒, ม.๒/๓

ส ๔.๒ ม.๒/๑, ม.๒/๒

ส ๔.๓ ม.๒/๑, ม.๒/๒, ม.๒/๓

คำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

ศึกษาและใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ ในการศึกษาวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ไทยและศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ครอบครัว และท้องถิ่นของตน ตามความสนใจ โดยจัดทำโครงการทางประวัติศาสตร์ โดยใช้ทักษะการสังเกต การสืบค้น การสำรวจ การวิพากษ์ข้อมูล การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การสร้างความรู้ใหม่ การให้เหตุผล ทั้งนี้ เพื่อฝึกฝนทักษะการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์สืบค้นเรื่องราวต่างๆ อย่างเป็นระบบ

ศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ ในเรื่องเกี่ยวกับการสถาปนากรุงเทพมหานครเป็นราชธานีไทย ปัจจัยที่ส่งผลต่อความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรือง บทบาทของพระมหากษัตริย์ไทยในราชวงศ์จักรีในการสร้างสรรค์ความเจริญ

และความมั่นคงของชาติ พัฒนาการทางด้านการเมืองการปกครอง สังคม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ศึกษาวิเคราะห์สาเหตุปัจจัยและผลของเหตุการณ์สำคัญที่มีต่อการพัฒนาชาติไทย เช่น การทำสนธิสัญญาเบาว์ริงในรัชกาลที่ ๔ การปฏิรูปประเทศในสมัยรัชกาลที่ ๕ การเข้าร่วมสงครามโลกครั้งที่ ๑ และครั้งที่ ๒ ศึกษาวิเคราะห์บทบาทของไทยในสังคมโลก ตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งวิเคราะห์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทยในสมัยรัตนโกสินทร์ และวิวัฒนาการของบรรพบุรุษไทยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาและสร้างสรรค์ชาติไทย โดยใช้ทักษะการรวบรวมข้อมูล การสืบค้น การเชื่อมโยง การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การอธิบาย การสรุปความ **ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย เกิดความรัก และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย ตระหนักและเห็นความสำคัญในบรรพบุรุษไทย ที่ได้ปกป้องและสร้างสรรค์ความเจริญให้กับประเทศชาติจนถึงทุกวันนี้**

ศึกษาปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่มีผลต่อการพัฒนาการของภูมิภาคต่างๆ ของโลก และพัฒนาการทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของภูมิภาคต่างๆ โดยสังเขป (ยกเว้นเอเชีย) อิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกที่มีต่อการพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกโดยสังเขป วิเคราะห์ความร่วมมือและความขัดแย้งในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ เช่น สงครามโลกครั้งที่ ๑ ครั้งที่ ๒ สงครามเย็น องค์การความร่วมมือระหว่างประเทศ ตลอดจนความพยายามในการขจัดปัญหาความขัดแย้ง โดยใช้ทักษะการรวบรวมข้อมูล การสืบค้น การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การให้เหตุผล **ทั้งนี้เพื่อให้เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ตระหนักและเห็นความสำคัญที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข**

มาตรฐานการเรียนรู้/ระดับชั้น/ตัวชี้วัด

ส ๔.๑ ม.๓/๑, ม.๓/๒

ส ๔.๒ ม.๓/๑, ม.๓/๒

ส ๔.๓ ม.๓/๑, ม.๓/๒, ม.๓/๓, ม.๓/๔

คำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖

ศึกษาวิเคราะห์ความหมาย คุณค่า และใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ตามลำดับขั้นตอนอย่างเป็นระบบ โดยนำเสนอตัวอย่างที่ละขั้นตอนอย่างชัดเจน และนำวิธีการทางประวัติศาสตร์ไปใช้สืบค้นเรื่องราวที่ตนสนใจ จัดทำโครงการทางประวัติศาสตร์ โดยใช้ทักษะการไต่สวน การตรวจสอบ การวิพากษ์ข้อมูล การตีความ การเปรียบเทียบ การแปลความ การสรุปอ้างอิง การให้เหตุผล การสังเคราะห์ การสร้างองค์ความรู้ใหม่ และการนำเสนอ **เพื่อฝึกฝนทักษะตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ได้อย่างเป็นระบบ และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ**

ศึกษาวิเคราะห์ประเด็นและแนวคิดสำคัญของประวัติศาสตร์ไทย เช่น แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นมาของชาติไทย อาณาจักรโบราณในดินแดนไทยและอิทธิพลที่มีต่อการสถาปนาอาณาจักรไทยในช่วงเวลาต่างๆ สาเหตุและผลของการปฏิรูปการปกครองบ้านเมือง การเลิกทาส การเลิกระบบไพร่ การเสด็จประพาสยุโรปและหัวเมืองในสมัยรัชกาลที่ ๕ การเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ ศึกษาวิเคราะห์ความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยต่อการพัฒนาชาติไทยในด้านการป้องกันและรักษาเอกราชของชาติ การสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทย การส่งเสริมการศึกษาและการแก้ปัญหาเศรษฐกิจของประชาชน เพื่อให้ตระหนักในความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อสังคมไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทย อิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกและตะวันออกที่มีต่อสังคมไทยสืบต่อมาจนถึงปัจจุบัน วิถีชีวิตของคนไทยสมัยต่างๆ การสืบทอดและการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมไทย วิเคราะห์แนวทางและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาไทยและวัฒนธรรมไทย ศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยและบุคคลที่ส่งเสริมและสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทยที่มีผลต่อสังคมไทยในปัจจุบัน โดยเน้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ศึกษาวิเคราะห์ผลงานของบุคคลสำคัญทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่มีส่วนสร้างสรรค์วัฒนธรรมไทยและประวัติศาสตร์ชาติไทยในสมัยต่างๆ เช่น พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงวงษาธิราชสนิท ที่ปรึกษาชาวต่างประเทศสมัยรัชกาลที่ ๕-๗ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี เป็นต้น

โดยใช้ทักษะการอ่าน การสำรวจ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การเปรียบเทียบ การตีความ การสรุปความ การสังเคราะห์ การนำเสนอผลงานประวัติศาสตร์ด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้เข้าใจประเด็นสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทย เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย เข้าใจพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของไทยทางด้านต่างๆ ที่มีความเปลี่ยนแปลงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เห็นแบบอย่างในการพัฒนาตน เห็นความมุ่งมั่นและความพยายามของพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษไทยในการปกป้องเอกราชและวัฒนธรรมของชาติ ตระหนักในคุณค่าของการใช้ภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติ เข้าใจเอกลักษณ์ทางสังคมไทยที่เป็นพหุสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความรักและภาคภูมิใจ และมีส่วนร่วมอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบต่อไป

ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

ส ๔.๑ : ม.๔-ม.๖/๑, ม.๔-ม.๖/๒

ส ๔.๓ : ม.๔-ม.๖/๑, ม.๔-ม.๖/๒, ม.๔-ม.๖/๓, ม.๔-ม.๖/๔, ม.๔-ม.๖/๕

รวม ๗ ตัวชี้วัด

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมประวัติศาสตร์ เรื่อง ชุมชนของเรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๑

ศึกษาเอกลักษณ์โดดเด่นที่สนใจในชุมชนตนเองเกี่ยวกับอาหาร การแต่งกาย ขนบธรรมเนียมประเพณี โดยใช้ทักษะการสังเกต การสอบถาม การเล่าเรื่องจากผู้เกี่ยวข้อง แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล เพื่อก่อให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจในชุมชนของตน ตระหนัก และเห็นคุณค่าที่จะธำรงรักษาสืบต่อไป

ผลการเรียนรู้

๑. ระบุเอกลักษณ์ในชุมชนตนเองได้
๒. อธิบายความสำคัญของเอกลักษณ์ในชุมชนตนเองได้
๓. ปฏิบัติตามแนวทางของเอกลักษณ์ในชุมชนตนเองได้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมประวัติศาสตร์ เรื่อง บุคคลสำคัญในชุมชน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๒

สืบค้นประวัติบุคคลสำคัญในชุมชน โดยใช้หลักฐานวิธีการสืบค้นอย่างง่าย ๆ ในเรื่อง เกี่ยวกับประวัติการเกิด การศึกษา ครอบครัว การดำเนินชีวิต โดยใช้การสังเกต การสอบถาม เรียงลำดับเหตุการณ์ การวิเคราะห์ การให้เหตุผล การอธิบาย และนำเสนอ

สืบค้นผลงานของบุคคลสำคัญที่ทำประโยชน์ต่อชุมชนและประเทศชาติ ในการ สร้างสรรค์วัฒนธรรม ความเจริญ ความมั่นคง และเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของคน ในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เห็นคุณค่าและแบบอย่างในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้ เห็นคุณค่าและแบบอย่างการกระทำความดีของบรรพบุรุษที่ได้สร้างประโยชน์ให้กับชุมชน และประเทศชาติ

ผลการเรียนรู้

๑. อธิบายประวัติความเป็นมาและผลงานของบุคคลสำคัญในชุมชนได้
๒. อธิบายผลงานและคุณงามความดีของบุคคลสำคัญในชุมชนได้
๓. นำวิธีการดำเนินชีวิตของบุคคลสำคัญในชุมชนมาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตของ ตนเองตามความเหมาะสม

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมประวัติศาสตร์ เรื่อง ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓

ศึกษาความหมาย ความสำคัญ ประวัติความเป็นมา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น และศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ในด้านความเชื่อ สภาพทางภูมิศาสตร์ อาหาร ภาษา การแต่งกาย โดยใช้ทักษะการสังเกต การสำรวจ การสอบถาม การอ่าน การฟัง และสรุปความ เพื่อให้เกิดความเข้าใจรักและภูมิใจ ในท้องถิ่นของตนเอง และร่วมอนุรักษ์สืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น

ผลการเรียนรู้

๑. อธิบายความหมาย ความสำคัญ ประวัติความเป็นมา ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมในท้องถิ่น
๒. วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมประวัติศาสตร์ เรื่อง บุคคลสำคัญและภูมิปัญญาในท้องถิ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔

ศึกษาความเป็นมา ความสำคัญเกี่ยวกับบุคคลสำคัญในท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านต่างๆ เช่น ด้านอาหาร ดนตรี การละเล่นพื้นบ้าน โดยใช้ทักษะการสำรวจ การวิเคราะห์ การตีความ และการนำเสนอ เพื่อเข้าใจความเป็นมาของบุคคลสำคัญในท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดความรักและความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ท้องถิ่นและบรรพบุรุษ

ผลการเรียนรู้

อธิบายความเป็นมา ความสำคัญของบุคคลสำคัญในท้องถิ่นและภูมิปัญญาท้องถิ่น

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมประวัติศาสตร์ เรื่อง ตำนานท้องถิ่นของเรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๕

สืบค้น ตำนานท้องถิ่นของตนเองอย่างง่าย โดยรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลและหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย บอกความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น โดยใช้ทักษะการสังเกต การสอบถาม การสำรวจ การเปรียบเทียบ การเชื่อมโยง การวิเคราะห์ และการสังเคราะห์อย่างง่าย เพื่อฝึกฝนทักษะกระบวนการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ เพื่อให้เกิดความรักและภาคภูมิใจในท้องถิ่น ตระหนักและเห็นความสำคัญที่จะดำรงรักษาต่อไป

ผลการเรียนรู้

๑. ลำดับตำนานท้องถิ่นของตนเองได้
๒. อธิบายความแตกต่างระหว่างความจริงกับข้อเท็จจริงเกี่ยวกับเรื่องราวในท้องถิ่น
๓. ใช้กระบวนการใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์ได้

คำอธิบายรายวิชาเพิ่มเติมประวัติศาสตร์ เรื่อง การนำเสนอความรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ของเรา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖

การนำเสนอความรู้ทางประวัติศาสตร์ ที่ได้ศึกษาค้นคว้าในรูปของโครงการการศึกษา ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นอย่างง่าย ประวัติและผลงานของบุคคลสำคัญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ทักษะการอ่าน การสำรวจ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การอธิบาย และเขียนเรียงความ

การจัดนิทรรศการ เพื่อฝึกทักษะการสืบค้นความเป็นมาหรือเหตุการณ์สำคัญในท้องถิ่นตามวิธีการทางประวัติศาสตร์

ผลการเรียนรู้

นำเสนอความรู้ทางประวัติศาสตร์ ที่ได้ศึกษาค้นคว้าในรูปของโครงการงานการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้

คำอธิบายรายวิชาประวัติศาสตร์สากล ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖

ศึกษาวิเคราะห์อารยธรรมของโลกยุคโบราณที่มีผลต่อพัฒนาการและการเปลี่ยนแปลงของโลก ได้แก่ อารยธรรมลุ่มแม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติส แม่น้ำไนล์ แม่น้ำฮวงโห และแม่น้ำสินธุ และอารยธรรมกรีก-โรมัน การติดต่อระหว่างโลกตะวันออกกับโลกตะวันตกและอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่มีต่อกันและกัน

ศึกษาวิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของโลก เช่น ระเบิดบักดินาสวามีภักดี สงครามครูเสด การฟื้นฟูศิลปวิทยาการ การปฏิวัติทางวิทยาศาสตร์ การสำรวจทางทะเล การปฏิรูปศาสนา การปฏิวัติอุตสาหกรรม แนวคิดเสรีนิยม แนวคิดจักรวรรดินิยม แนวคิดชาตินิยม การขยายอิทธิพลของประเทศยุโรปไปยังทวีปอเมริกา แอฟริกา และเอเชีย การล่าอาณานิคมและผลกระทบความร่วมมือและความขัดแย้งของมนุษยชาติในโลกในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๐ วิเคราะห์สถานการณ์สำคัญของโลกในคริสต์ศตวรรษที่ ๒๑ เช่น เหตุการณ์ระเบิดตึกเวิลด์เทรดเซ็นเตอร์ ๑๑ กันยายน ๒๐๐๑ การก่อการร้ายและการต่อต้านการก่อการร้าย ความขัดแย้งทางศาสนา ตลอดจนถึงเหตุการณ์ปัจจุบันของโลก โดยใช้ทักษะการสืบค้น การตรวจสอบ การวิพากษ์ การเปรียบเทียบ การให้เหตุผล การวิเคราะห์ การสังเคราะห์

เพื่อให้เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติที่มีความเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง โดยใช้ภูมิปัญญาทั้งของท้องถิ่นและภูมิปัญญาจากต่างประเทศมาแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในประเทศไทยทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม เห็นความสำคัญและความจำเป็นของการร่วมมือกันสร้างสันติสุข สามารถปรับตัวให้ดำรงชีวิตอยู่ในโลกยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด

ส ๔.๑ : ม.๔-ม.๖/๒

ส ๔.๒ : ม.๔-ม.๖/๑, ม.๔-ม.๖/๒, ม.๔-ม.๖/๓, ม.๔-ม.๖/๔

ส ๔.๓ : ม.๔-ม.๖/๑, ม.๔-ม.๖/๒

รวม ๗ ตัวชี้วัด

บรรณานิต์ศนเอกสารสำคัญสำหรับครูผู้สอนประวัติศาสตร์

“วันวาร กาลเวลา แลนานาศักราช” ของ ดร.วินัย พงศ์ศรีเพียร ถือเป็นตำราภาษาไทยเพียงเล่มเดียวที่ให้ความรู้อย่างครบถ้วนเกี่ยวกับระบบการนับวัน เวลา และศักราชสำคัญต่างๆ ของโลก และอธิบายที่มาของศักราชทั้งหมดที่ปรากฏในเอกสารประวัติศาสตร์ไทย

“คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ : ประวัติศาสตร์ไทยจะเรียนจะสอนกันอย่างไร” กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ จัดพิมพ์เผยแพร่ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๓

เนื้อหาในเอกสารประกอบด้วย ๒ ส่วน คือ ส่วนแรก อธิบายถึงปรัชญา ความสำคัญ และวิธีการทางประวัติศาสตร์ ครูกับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ไทย ส่วนที่สอง เน้นไปที่หลักฐาน เนื้อหาสาระ และความก้าวหน้าทางประวัติศาสตร์ในช่วงสมัยต่างๆ ดินแดนไทยในสมัยโบราณ จนถึงต้นพุทธศตวรรษที่ ๒๐

ในเอกสารยังกล่าวถึงเหตุการณ์เกี่ยวกับการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ ที่เชื่อว่าเราก็คงพบเจอได้แม้กระทั่งทุกวันนี้ ซึ่งอาจเป็นจุดตั้งต้นในการพัฒนาการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ต่อไป

อยากจะเล่าให้ฟังว่า ผู้เขียนเคยพบสถานการณ์อย่างหนึ่งขณะอยู่ในห้องสมุดของมหาวิทยาลัย เพื่อนอาจารย์หญิงจากคณะวิทยาศาสตร์ได้เดินเข้ามาขอคำปรึกษาเรื่องลูกสาว ซึ่งเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนสตรีมีชื่อแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ต้องทำรายงานประวัติศาสตร์ส่งครูในหัวข้อหนึ่งและต้องหารูปภาพประกอบ ท่านบอกว่าลูกสาวของท่านทำการบ้านนี้ไม่ได้และเป็นกังวลมากจนไม่เป็นอันกินอันนอน เด็กนักเรียนที่เป็นทุกข์เพราะ “ต้องทำรายงาน” มีอยู่เป็นจำนวนมากและเป็นวิธีการสอนที่ไม่ได้ผล ประเพณีการตัดแปะ (scissors and paste) ในการทำรายงานส่งครู บางครั้งยังเป็นโรคติดต่อไปจนถึงเมื่อเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยแล้ว ในฐานะครูสอนประวัติศาสตร์ไทย ท่านจะมีส่วนช่วยให้สังคมปลอดโรค “ตัดแปะ” โดยถอนรากถอนโคนมันตั้งแต่เริ่มติดเชือกันในโรงเรียน

คำอธิบายภาพหน้า

๑. หม้อดินลายเขียนสีบ้านเชียง อุดรธานี แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง เป็นแหล่งโบราณคดีสำคัญแห่งหนึ่งอยู่ที่อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ที่ทำให้รับรู้ถึงการดำรงชีวิตในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ย้อนหลังไปกว่า ๕,๐๐๐ ปี

๒. พระอจนะ วัดศรีชุม จังหวัดสุโขทัย

“พระอจนะ” คำว่า อจนะ มีผู้ให้ความหมายว่า หมายถึง คำในภาษาบาลีว่า “อจละ” ซึ่งแปลว่า “ผู้ไม่หวั่นไหว มั่นคง” “ผู้ที่ควรแก่การเคารพกราบไหว้” พระอจนะเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ขัดสมาธิราบ วัสดุปูนปั้น แกนในก่ออิฐและศิลาแลง หน้าตักกว้าง ๑๑.๓๐ เมตร สูง ๑๕ เมตร องค์พระพุทธรูปมีขนาดใหญ่เต็มวิหาร ศิลปะแบบสุโขทัย วัดศรีชุม หรือวัดฤๅษีชุม เป็นโบราณสถานในเขตอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย จังหวัดสุโขทัย ตัววัดเป็นโบราณสถานตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ นอกกำแพงเมืองสุโขทัย

๓. วัดพระศรีสรรเพชญ์

วัดพระศรีสรรเพชญ์ เดิมในสมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๑ ใช้เป็นที่ประทับ ต่อมาสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ทรงสร้างพระราชมณเฑียรขึ้นใหม่ทางตอนเหนือ แล้วจึงโปรดฯ ให้ยกเป็นเขตพุทธาวาส เพื่อประกอบพิธีสำคัญต่าง ๆ ของบ้านเมือง จึงเป็นวัดในเขตพระราชวังที่ไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา แตกต่างกับวัดมหาธาตุสุโขทัย ที่มีพระสงฆ์จำพรรษา ทั้งวัดมหาธาตุสุโขทัย วัดพระศรีสรรเพชญ์ อโยธยา และวัดพระศรีรัตนศาสดาราม ต่างก็ถูกสถาปนาขึ้นในมูลเหตุการสร้างวัดเดียวกัน นั่นคือ “สร้างเพื่อเป็นวัดประจำพระราชวัง”

๔. ยักษ์วัดแจ้ง

ทศกัณฐ์ เป็นหนึ่งในยักษ์ทวารบาลสองตน ที่ยืนเฝ้าประตูทางเข้าพระอุโบสถวัดอรุณราชวรารามคู่กับสหัสเดชะ เพราะถือว่าเป็นยักษ์ที่มีฤทธิ์มากเท่าเทียมกัน

มีการวิเคราะห์กันว่า ตัวละครอย่างทศกัณฐ์ หรือ บรรดายักษ์ในเรื่อง เป็นตัวแทนของชาวทาสๆ หรือดาโรวเดียน ซึ่งเป็นชนชาวพม่าที่อยู่ทางตอนใต้ของอินเดียในสมัยโบราณ และพระราม หรือพลพรคสิง เป็นตัวแทนของชาวอารยัน หรือชาวพม่าที่อยู่ทางตอนเหนือ และชาวอารยันก็ได้ทำสงครามชนะชาวทาสๆ ซึ่งต่อมาก็ได้มีการแต่งวรรณกรรมเรื่องรามเกียรติ์นี้ขึ้นมาเพื่อยกย่องพวกตนเอง

คำอธิบายปกหลัง

๑. ปราสาทหินพิมาย

รูปพระวิษณุในซุ้มเรือนแก้ว
ทับหลังที่ปราสาทหินพิมาย สร้างสมัย
พระเจ้าสุริยวรมันที่ ๑ พุทธศตวรรษ
ที่ ๑๖

๒. เจดีย์วัดช้างล้อม ศรีสะเกษ

วัดช้างล้อม เป็นโบราณสถานสำคัญ ตั้งอยู่ในอุทยานประวัติศาสตร์ศรีสะเกษ อำเภอศรีสะเกษ จังหวัดสุโขทัย มีเจดีย์ทรงลังกาที่ตั้งอยู่บนฐานประทักษิณรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัส มีช้างปูนปั้นเต็มตัวล้อมรอบ ซึ่งเป็นที่มาของชื่อโดยรอบฐานทั้ง ๔ ด้าน รวม ๓๙ เชือก หมายถึง โปธิปักขิยธรรม ๓๗ ประการ ซึ่งเป็นธรรมอันเป็นเครื่องหมายการตรัสรู้ ประกอบกับวิมุตติ ๒ ประการ

๓. พระปรางค์วัดราชบูรณะ

ตั้งอยู่ตำบลท่าवासกรี อำเภอมะนังศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา บริเวณเชิงสะพานป่าถ่าน ติดกับวัดมหาธาตุทางบริเวณทิศตะวันออก ห่างจากพระราชวังโบราณเพียงเล็กน้อย จัดเป็นหนึ่งในวัดที่ใหญ่ และมีความเก่าแก่มากที่สุดในพระนครศรีอยุธยา สร้างโดยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ หรือเจ้าสามพระยา ในปี พ.ศ. ๑๙๖๗ วัดราชบูรณะมีชื่อเสียงและความโด่งดังมากในเรื่องการถูกกลุ่มคนร้ายจำนวนหนึ่ง ลักลอบขุดกรุ

ภายในพระปรางค์ประธาน ในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ และช่วงชิงทรัพย์สมบัติจำนวนมากมายมหาศาลหลบหนีไป ต่อมากรมศิลปากรเข้าทำการบูรณะขุดแต่ง ต่อภายหลัง พบทรัพย์สมบัติที่หลงเหลือและเครื่องทองจำนวนมากมาย ปัจจุบันทรัพย์สมบัติภายในกรุถูกเก็บรักษาไว้ที่ห้องราชบูรณะ ภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเจ้าสามพระยา

๔. เงินพดด้วง

เป็นเงินตราของไทยโบราณ ใช้แลกเปลี่ยนหมุนเวียนในประเทศไทยเป็นเวลายาวนาน ประมาณกว่า ๖๐๐ ปี ตั้งแต่กรุงสุโขทัย อยุธยา จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น โดยทำจากแท่งเงินบริสุทธิ์ตามน้ำหนักพิคัดของราคา ทูบปลายทั้งสองข้างให้งอเข้าหากัน มีรูปร่างคล้ายลูกปืนโบราณ ชาวต่างประเทศเรียกเงินชนิดนี้ว่า “Bullet Coin”

ในสมัยสุโขทัยยังไม่มีการผลิตเงินพดด้วงจึงมีความหลากหลายในเนื้อเงินที่ใช้ทำ ตลอดจนน้ำหนักและขนาด ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาทางการจึงห้ามราษฎรผลิตเงินตราขึ้นเอง เงินพดด้วงจึงได้มาตรฐาน และมีตราประทับ ๒ ดวงเป็นสำคัญ คือ ตราประจำแผ่นดิน และตราประจำรัชกาล เงินพดด้วงใช้หมุนเวียนอยู่เป็นระยะเวลายาวนาน จนถึงในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) การค้าเฟื่องฟู การผลิตเงินพดด้วงด้วยแรงงานคน

ไม่สามารถจะผลิตได้ทันความต้องการด้วยความจำเป็นต้องรีบผลิตเงินตรา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สั่งเครื่องทำเหรียญกษาปณ์เข้ามา แต่ก็ยังให้ใช้เงินพดด้วงต่อไป จนมีการประกาศยกเลิก วันที่ ๒๐ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๔๗ และให้ใช้เหรียญกษาปณ์กลมแบนตามแบบของยุโรปเป็นเงินตราของประเทศไทย

คณะผู้จัดทำ

เอกสาร “เพื่อนคู่คิด มิตรคู่ครู : แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์”

ที่ปรึกษา

ดร.ชินภัทร ภูมิรัตน	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ดร.ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์	รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ดร.เบญจลักษณ์ น้ำฟ้า	ผู้ตรวจราชการกระทรวงศึกษาธิการ
ดร.อ่องจิต เมธยะประภาส	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน
ดร.อรทัย มูลคำ	ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม
นางสาววิภา อัครธรรม	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
ดร.สุदारวรรณ เครือพานิช	หัวหน้ากลุ่มสถาบันสังคมศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
ดร.วงเดือน นาราจักรัจ	ภาควิชาศึกษาระดับมัธยมศึกษา สาขาประวัติศาสตร์
นางระวีวรรณ ภาคพรต	ข้าราชการบำนาญ
นางสาวมาลี โตสกุล	ข้าราชการบำนาญ

ผู้เขียน

ส่วนที่ ๑ บทนำ

นางเยาวภา รัตนบัลลังค์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสิงห์บุรี
นายสมปอง พึ่งเนตร	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอ่างทอง

ส่วนที่ ๒ หน่วยการเรียนรู้

นายณรงค์ ช้างยัง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต ๑
นายชุมพล แนวจำปา	ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๒๙
นายเจริญ พิมพ์ันธ์	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต ๓

ส่วนที่ ๓ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

นางเบญจา ขววัน	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต ๑
นางสาวสิริกร กระสาททอง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลพบุรี เขต ๑
นางรัตนา พงษ์พานิช	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร
นางสาววิไลวรรณ ไอร์ส	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต ๒
นายอินสวน สารูเม	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต ๑
นางประนอม เคียนทอง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต ๑
นายวิรัตน์ บรรจง	ศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร
ว่าที่ร้อยตรีสินอง ขวงาม	ครูโรงเรียนวัดจินดาราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต ๒
นางวิภารัตน์ จิตจักร	ครูโรงเรียนบ้านจัว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร
นางพิมพ์นิภา ทรัพย์โชคคณกุล	ครูโรงเรียนวัดศรีมหาโพธิ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต ๒
นายสุรเศรษฐ์ บุญเกตุ	ครูโรงเรียนสวนผึ้งวิทยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต ๑
นายอนุสรณ์ สุชาติานนท์	ครูโรงเรียนวัดเทพศิลา กรุงเทพมหานคร
นางวรรณชิตา พิทักษ์พิเศษ	ครูโรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต ๑
นางสาวสายพิน แก้วงามประเสริฐ	ครูโรงเรียนโพธารวันนาเสนี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต ๑

บรรณาธิการ

นางระวีวรรณ ภาคพรต	นางสาวมาลี โตสกุล	ดร.เฉลิมชัย พันธุ์เลิศ
--------------------	-------------------	------------------------

กองบรรณาธิการ

นางเบญจา ขววัน	นางสาวสิริกร กระสาททอง	นายอินสวน สารูเม
นายณรงค์ ช้างยัง	นายสมปอง พึ่งเนตร	นางเยาวภา รัตนบัลลังค์
ดร.ประนอม เคียนทอง	นายวิรัตน์ บรรจง	นางสาววิไลวรรณ ไอร์ส
นางรัตนา พงษ์พานิช	นางกาญจนา พุฒฉาย	นายชวิน จินดาโชติ
นายชุมพล แนวจำปา	ดร.ภูธร จันทะหงษ์ ปุณยจรัสธำรง	

“ประวัติศาสตร์ หมายถึง ข้อมูลที่สะท้อนประวัติโยชน์จากทวเฒยบวักความวิงในอถักของมนุษย์
 เพ็อสร้างเสริมพื้นฐำนการเปลือยนเปลืองของวิวกและรุ่มรำน ของรำกและภษษ รวมนั้งของโงก โดยทวั้งทำระ
 ให่วิดีทงสำมวรดค้ำเนนไปไค้อย่างม่นกถ ถ้าบุดกถหรือกถุมบุดกถโถกระทำการโถก ถักทวม จั้งทำให้ข้อมูล
 ก้งกถำวณีการปนเปลือยน หรือเกิดการกถักทอนเม้แก่เพนเกม้อย่างวากเทกถผด ไม่วำระเวกนทหรือไม่ถักทวม
 บัสมถีสวณีพฤทิกกรวมทำดวบวากฐำนของกนในรุ่มรำนทอถดินและของรำกภษษ รวมนั้งของโงกอย่างปฏิเสธ
 เด็ยมิไค้” ระพี สำกวิก